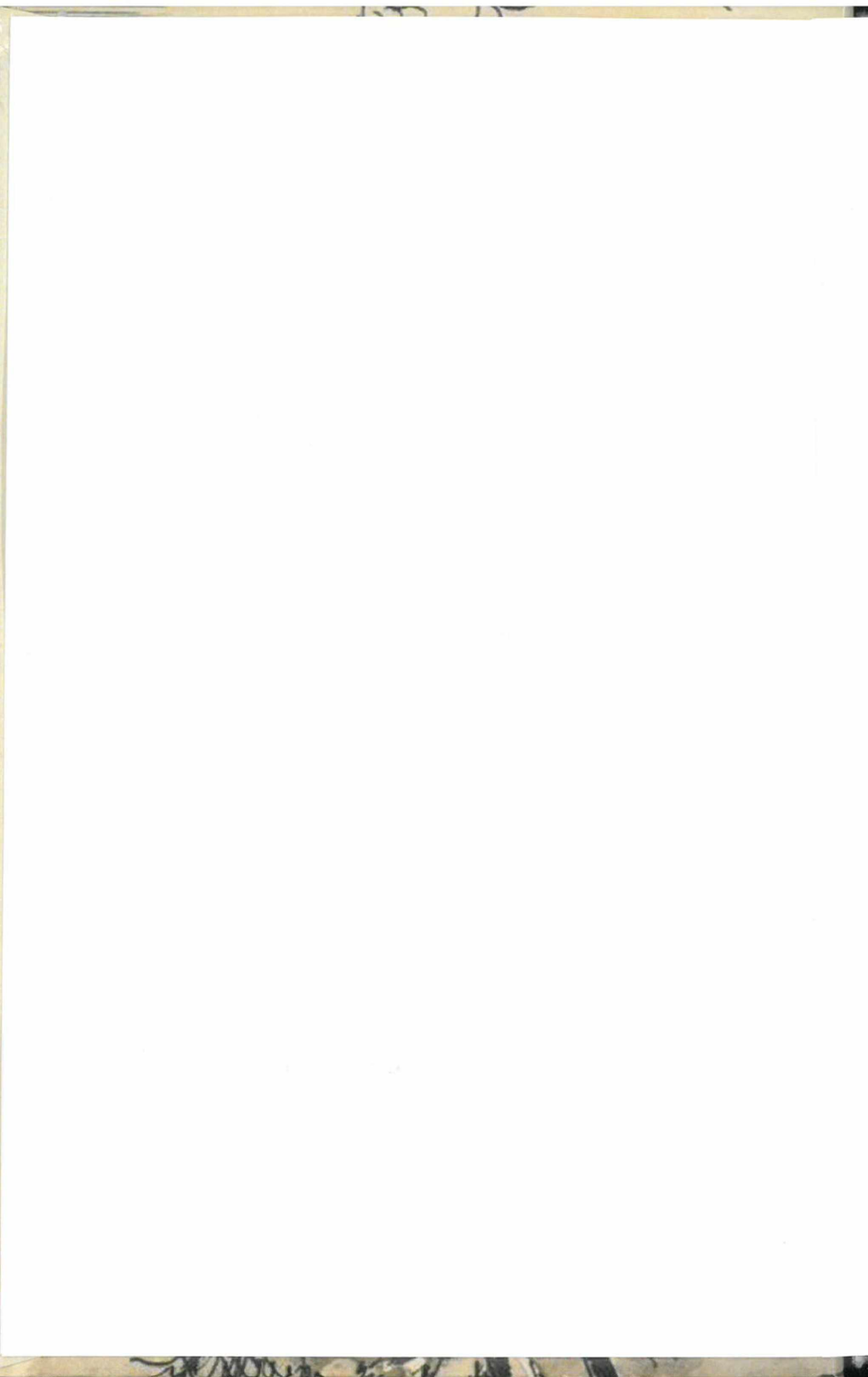

5584
6.97

Mariya Mercanka

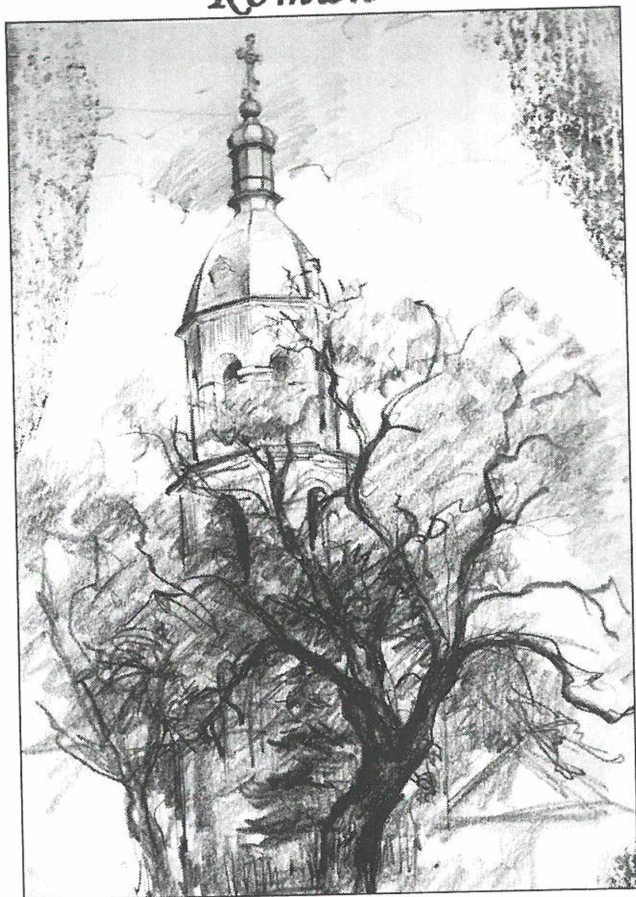
Kadem kaynaa

Mariya Mercanka

KADEM KAYNAA
Roman

Pontos
Chişinău • 2017

k
l.
a

i
k

l
r
-
t

i
.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Mercanka, Mariya. Kadem kaynaa / M. Mercanka;
resimnär: Atanas Karaçoban. – Chișinău: Pontos, 2017
(Tipogr. "Print-Caro"). – 324 p.

300 ex.

ISBN 978-9975-51-842-0.

821.512.165(478)-3

M 59

Redaktorlar: *Lidiya Baurçulu-Lazareva,*
Lüdmila Marin-Karaçoban

Resimnär: *Atanas Karaçoban*

© Text: Mariya Mercanka, 2017

© Resimnär: Atanas Karaçoban, 2017

Önsöz

Derindän annamaa romanın adını bizä yardım olacek “kadem” lafin sinonimneri: kısmet, mutluluk, uur, başarı. Burada gösterili diil sade yaratmanın ideyası, ama onda poetik süreti, lirika motivi şilêr.

Romanın içindeki olayları sovetlär zamanında, XX-ci asirin 70-ci yıllarında geçer. Bu epoha tarihtä, “durgunnuk dönemi” adında kaldı.

Centklär, devirim hem başka sarsıntı sırasında bu onsekiz yıl (1964-cü yıldan 1982-ci yıldan) Sovetlär Devletindä “altın zaman” gibi biliner. Bizim Ana vatanımızın ömürünün binnärlän yıllık istoriyasında bu vakıt en bulutsuz, en kademni zamandır.

Bakmadaan ona, ani bu tarih dönemi için var çok biri birinä karşı duran fikirlär, bu zaman industriya hem çiftçilik, bilim hem kultura gelişmesinnän, gumanizmaylan hem hoşgörülen belirtili.

İlgi çekici biçimdä avtor kolhoz sistemasında küülerin yaşamasını annadêr. O gösterer, nicä bu êpohanın ii hem kötü tarafları Bucaan yaşayannarın (angıların taa çoyu gagauzlar) dünnya duymasında yansıyer.

Bu kiyat büyük naalet duygu için, yerä ter dökän kırıcılar için hem ömürün mayıllı için. Burada, nicä da yaşamakta, insan arasında baalılık hem satmak, sertlik hem yalpaklık yannaşık gider.

Avtor gösterer gerçek sevginin yaratıcı kuvedini. Bölä sevgidän Yerdä hayırlı izlär kalêr: gözäl bir yapı uşaklara, yenedän düzülmüş küü merkezi, yeni bir cancaaz, angısını romanın genç kahramanı Kristina kendindä duyêr. Pak, derin duygu saklanılmaz, ondan dolaydakı insan arası da taa içtän inannı olêr.

Romanın merkez kahramanı – toprakta çorbacı, kolhozun öndercisi Andrey Mercan insanda namuzluu hem çalışkannı saygılêêr. Onun işlerindä hem yaşamasında dooru açıklanêr gagauz adamın çetin karakteri hem başka millet özelli. Okuycuyu mayıl eder onun dooruluu, eminnii, prinçiplii. Ama türlü durumnarda yok nicä üzä çıkmasın onun sertlii hem inatlı da.

Yaratmada var çok bilgi verän kıpımnar, ani genişlelerlär insanın dünneyä görüşünü. (“Gelincik sıçanı”)

Avtorun zengin, şıralı dili diiştirer sölentileri, angılarına görä gagauz dili kıtlı hem yetersizmiş, ki onda türlü anlayışları hem derin duyguları dilä getirmää. Bölä düşünceler peydalandı o üzerä, ani ana gagauz dili çok yıllar saygıda hem her uurda kullanmakta diildi.

Bunu annayrak, avtor dialoglan zengin romana çok söyleyiş hem atasözü koyêr. Doorudan konuşmalar yazıcıya verer kolaylık konkretlemää annatmaları hem kahramannarın karakterlerini açmaa. Okuyanda olêr kolaylık laflarda yazıcının ruh fikirini kavramaa.

Gagauz halkın tarih yolunda oldu ölä, ani okumak hem konuşmak kendi dilindä ona zor veriler. Okuycuya vermää kolaylık romanda buluvermää istedi yeri, avtor romanı küçük parçalara pay eder, da herbirinä ad koyêr.

Şüpä yok, ani M. Mercankanın yaratmaları gagauz dilinä bakışı diiştirer, okuycunun dilini zenginneder.

Peydalandı yaratma, angısı avtorun diil bir yıllık hasretliini hem düşünmeklerini içinä çekmiş.

Hem taa bir iş... “Kadem kaynaa” adına romanın ideya teması gagauz literaturasında ilk oluş.

*Lidiya
Baurçulu-Lazareva*

Roman

Kasabadan duuma "Almalık" küüyünä geeri dönmäk

– Kulaama çalındı, ani seni burayı çorbacıyka koymuşlar, yaslayı¹ üstünä alarmışın. İsteerim biläsin, kızım, ani burada diil pak er. Gecelerdä bu evlerin tavanlarında tılsımnar büük şamata kaldırmış. Kendim görmedim, işitmedim, ama insan boşa sölämeyecek, – fisirdäardı Kristinanın kulaanda yaslayı gözedän, Zafira babunun tutnuk sesi.

– Bu – bir betvalı yer. Nicä görersin, burada fidan, başka eşillik zor tutulêr, çiçek tä siirek açêr – bişey ihmêêr². Vakıdın birindä bu evlär en seçkin yapıları küüdä. Çorbacısız kaldıynan, bir vakıt boş durdular, taa sora uşaklara yasla burada erleştirdilär, – ihtiär karı, yumup gözlerini, enikunu salladı kafasını, gösterip, ani o taa e-he-he-e-e nelär biler.

– Te geldi vakıt burasını enidän diıştirmää, gözletmää, – Kristinanın şıralı sesi inannı umutlan doluydu.

– Burada çoyu çalıştı, kızım, ama bişey ilerledämedi. Seslä, neçin:

“...Bu evlär kolhoza kaldılar bir şeremet varlıklı adamdan. Sokakça ona Truşçu Kostı deyärdilär. O bir mukayet gospodar adamdı. Kaavi ökuzleri vardı.

Besli beygirlerin sırtı atlas gibi yalabıyaardı. Truşçular – çalışkan adamnardı. Haylaz olan averä toplamêêr.

* *kadem* – g.s., t.s. mutluluk, ilik, uur; счастье, благоденствие, удача.

¹ *yasla* – g.s. uşak başçası; ясли, детский сад.

² *ihmaa* – büyüüp, ilerlemää; идти в рост.

Bu üzerä, o dolaşık kırkıncı yıllarda, onnarı küüdän kaldırdılar. Ne çirkin vakıtlardı! Ansızın insanı gecä döşeendän alıp, Rusiyanın cendem gibi pustiyalık erlerinä haydadılar.

Da bän te ne isteerim söylemää, kızım: çıkarkan evindän, Truşçu Kosti can acısından çirkin betvalamış bu erleri. Adam kabaatsızdı, onuştan betva tutulmuş, – Zafira babu büüllttü gözlerini, gösterici parmaannan bastırdı Kristinanın kolunu da annatmasını bitirtti.

– Ama buncak yıl geeridä kaldı, beki, o betvanın kuvedi geçti, – genç insan savaştı Zafira babuyu gücendirmemää. Pıksa Kristina kendi büü, betva kuvetlerinä inanmaazdı. Biraz düşünüp, ekledi:

– Sanêrım, geldi vakıt enilemää yapıları, neredä uşaklar bulunêr, – düşünceli dedi Kristina. Onun darsıklı bakışı gezärdi artık çökük yapının sarkık saçaanda, çaprazlaşmış kapularında, pençerelerindä.

– Beki dä sän Allahtan burayı yollanma, – kıstı omuzlarını ihtiär.

Bir kısa susmaktan sora Zafira babu ilerletti lafı:

– Gördüm seni dä düşündüm, gideyim, bakayım, bu insanın neetindä ne var? Olmalı bilersin, evimiz yol aşırı, karsı bulunêr. Pravleniyanın³ teklifinä görä, däduylan gözederiz burasını. Bän – gündüz, dädu – gecä. Birkaç rublä ödeerlär. Dädu kimi sefer gecä vakıdı şakadan deneer beni: “Git, dön oradan, bak, zararlı bişey yok mu? “Bak, biler, ani bän, karılımmnan, gecä eşiin dışyanına bile basmêêrım. E, gideyim bän. Karının ev işi bitär mi?

Yalnız kaldıynan, hererdä izleyän hasretlik Kristinanın canını sıktı. Makar, o ihtiärın hepsi laflarını tamana

³ **pravlenie** – g.s. орган и место управления колхозом.

tutmadı, ama ne-sä üreenä damnadı. Bir dä baksan, bu köşä kâr dä ani betvalı erä benzäärdi: kuru cıba otluk içindä birkaç yufka fıdan üsüz durardı. Burayı yaraşmazdı laflar: “Uşak başçası”, ani eski tokatların üstündä, bir çatlak taftada yazılıydı.

Kolhoza işü

Küüdän ilk çıkmasında Kristina onaltı yaşındaydı, açan o kasabaya üürenmää gittiydi. Bahtı ölä döndü, da orada çalışmaa kaldı. Şindi derin kahırını onu küüyä çevirärdi. Kaavileştirän, pişkin edän keskin sancıdan sora, o artık diildi o körpä, kayet sakınan kızçaaz.

İş için o kolhozun kontorasına⁴ geldi. Kolhoz başı Andrey Konstantinoviç Mercan kabletti onu yalpak. Kız uzattı incä eli o oyaladı sert, ama sıcak aucunda. Adamın deneyän bakışından Kristinanın tikennendi etleri, ama o gözlerini kolvermedi. Bu haldan üzü pembelendii için, insanın haberi yoktu. O diplomunu önderciyâ raatlı verdi:

– Sizä iş için geldim.

Açtıynan diplomu, ilin gülümsemäk dürttü çorbacının incä kara bıyıklarını. Bu kıpım kıza verdi kolaylık taa küçüklüündän uzaktan uzaa tanıdı mayıllı adamı yakından siiretsin. Onun geniş annılı, kemer burnulu esmer üzü içtän sıcaklıklar şılaardı.

– Diploma görä – üürediciysin. Bizä, sansın, sımaramaysın. Uşak başçasına çorbacıyka läüzım, – sevinär oldu kolhoz başı. Ama açtıynan “Çalışmak kiyadını” şaşaa kaldı:

⁴ *kontora* – g. s., t.s., büro; название административно-канцелярских отделов.

– Diplomuna görä iş bulunmadı mı? Proekt institutunda mı çalıştın?

– Ölä. Kııadan annadılmaz bir iş, – dedi Kristina.

– Nicä da olsa, yaslaya diplomnu speşialist lääzım, – umut verän seşlän dedi Andrey Konstantinoviç.

Adam taa bir kerä gözdän geçirdi genç insanı, da kendi başından geçirdikleri şüpelendirdi onu, ani bu biyaz, incä tenni insan küüdä oyalanacêk.

Kristinanın nesä üreenä damnadı:

– Bana kalsa, sizdä neyäsä şüpä peydalandı, – kızın genç açık bakışı sakındırandı.

– Yaşamak gösterecek, – laflarını, sansın, bir tarafa attı saabi, ama onun boz-eşil gözleri üreklendirädi.

– Gerçää bitkiyädän sölämediiniz için yazık. Beenerim, açan hepsi açıktan lafediler.

– Geldiynizä sevinerim. Bir daavamız kapanêr, – ürektän gülümsedi kolhoz başı bir şüpesiz, ani bunda problemaların çeketmesiydi.

Kristina karşı gülümsämedi, ki duydu: ona inan taa yok.

Büün çalışma erinä o geldi erken, taa orada can-cun yokkan. Gezdi biraz aul içindä, sora oturdu eski sundurmaya. Bir nedän onun yanına, ördek gibi, iki tarafa sallanarak, geldi Zafira babu. Soluk-solaa etiştirämeyräk, o kolverdi aar güüdesini dolmaya, Kristinanın yanına.

Büük şamatalı kasabadan sora bu sapa köşä suskundu. Canında darsıklık uyandıran fikirä o savaşardı saayıp çıkmamaa. Aul içini çez-çevrä dolaylayıp, neetlendi burada büük iş açmaa. İçindä, derin bir köşeciktä, peydalandı umut: butakım kasabadan geeri küüyä çevirän kahırından kurtulmaa.

Avşamnen evdä malisi dä ona umut verdi, söleyip, ani belli büyük gündä kolhoz başınnan iş üzerä yakından tanıştı: bu gün *Strateniyä*, açan ihtiär Simon çok bekledii kırk günnük İsus Hristosu kucaana aldı – evelki eski zamannan eni devir⁵ karşılaştı.

İlk kerä kolhozun önetim organın oturuşunda

Devletin hem Komunist partiyanın plannarına görä işleri götürmää, kolektiv çorbacılıın mülkün⁶ kullanmaa deyni, kolhozun vardı önetim organı – kimdän sä kalmıştı ona rus dilindä “kolhozun pravleniyası” demää. Burayı seçilärdi her uurdan en kafalı speşialistlä⁷. Onnarın oturuşunda ayda bir kerä kolhoz işlerinä analiz yapıları, önemni problemnär çözülärdi. Haftada iki kerä da toplardı her uurda çalışan öndercilär yardımcılarınınna taa konkret günnük işlerini incelemää. Kristinaya ilktän fasıl geldi, ani bölä toplantıya “naräd” deyardılar. Çok kerä ona gülünçlüydü, nicä rusça lafları, akçentli diiştirip, ana gagauz dilinä katardılar.

Birkaç gündän sora onu da kolhozun kontorasına “naräda” gitsin sesettilər. Baştan burada uzun laf çiftçilik problemları için gitti. Herbir speşialist çalışardı göstermää, ani onun uuru en läüzümnü, hem önemni. Kristina darsıklı bakardı salonun aşınık duvarlarına, tozlan üklü pençerä perdelerindä. Onun artık başladıydı canı sıkılmaa, açan kolhoz başı danıştı salonda bulunannara:

⁵ **devir** – g.s., t.s. эра, эпоха.

⁶ **mülk** – g.s., t.s. varlık; имущество.

⁷ **speşialist** – g.s. t.s. uzman; специалист.

– Bizim kolhoza geldi eni speşialist Kristina İvanovna Fazlı. Onu aldık uşak başçasına zaveduyuşçaya, demedään, saabyika. Tanıştırmaa onu gereki yok. Çoyunuz biler, o bizim küülü insan. Kristina İvanovna, birkaç gün kolhozda iştä bulundu, taazä bakışlan, olmalı, var ne sölesin.

Kristina kalktı. Hepsi, sansın annaşıpta, onun tarafına baktı. Türlü bakıştan insanın üzü sakınar gibi oldu. Bir kıpıma, sansın, önündä yer göçtü. Ama te o kaldırdı kafasını, içinä derin soluk aldı, da gözdän geçirdi zalda oturannarı. O çetin bakıştan çoyu kafasını iiltti.

– Beki bän bişey eni sölämeycäm, ama biliner, ani hepsi laflar hem işlär boşuna, açan küçük uşaklar bulunêr öla erdä, nereyi ayıp hem titsi geler girmää, – acıylan sesindä dedi Kristina.

Zalda kimisi, bakıp predseateldän⁸ yanı, gülümsedi, kimisi sabursuz baktı saadına, kimisi sakınmadı seslän esnemää. Belliydi, bu iş için laf seftä gitmeer, ani bu soruş bıktırmiş hepsini.

Bunu annayıp, Kristina salondakılara baktı, sora predseatelä danıştı:

– Andrey Konstantinoviç, bän yalvarêrim, bu avşam gidelim orayı, da erindä bakalım, ne var kolayı orada yapmaa. O yapılar ne halda, zor laf bulmaa.

– Kär diil okadaradan, nicä burada sölendi, ama eni gözdä – taazä bakış. Devlet planına görä var karar bizim küüdä uşaklara büyük bir yapı kurmaa, ama hep uydu-ramêêrlar, bizä sıra bir türlü gelmeer. İleri dooru düşünürüz, ne orada yapmaa, – dedi çorbacı, nesä nışannayarak bloknotuna.

⁸ *predseatel* – başkan; руководитель.

Onun lafından annaşıldı: buna az umut. Sora araya girdi başka soruşlar. Oturuşun sonunda, gülüp söylenän birkaç porezenä, hepsi daalıştı. Kristina erindän kalkmadı. Masadan kiyatları toplarken, predsedatel göz attı zala.

– Ne oldu? – küçük uşaa danışar gibi yalpak sordu o.

– Te bekleirim Canabinizi, çünkü yaslaya gidecez, – Kristina onun aklına getirtti onu, ne taa unutulmadıydı.

Adam saburlu söledi, ani bu avşam onun var başka sıkı işi, nasınicä savaşacêk bulmaa ar a, da uuramaa uşaklara, ama şindi o alatlêêr. Ani sekretari Sanda bu avşam yok yerindä, da o kendi kitleycek kapuları. Onun sesi inandırıcıydı.

– Siz kayıl olmayınca orayı gitmäâ şindi, bän buradan çıkmıycam, – dedi Kristina enikunu, ama çetin.

Çorbacı gülümsedi üfkäylän karışık:

– E-e-e, bizdä bölä geçmeer. Yok vakıt oynamaa.

– Af edin, bu diil oyun. Kär oyun da olsa, lääzımın oyun. Ne yazık, ki insan büüdükçä oynamaa unudêr.

– Bän alatlêêrım, – karşı laf kabletmeyän tonda dedi saabi.

Kristina erindän kıpırdanmadı. Görüp, ani yalpaklıklan olmêêr, predsedatel sertlendi, ki Kristina üürenik insan, lääzım annasın, ani bölä olmaz. Bir gün o toplayacêk speşialistleri, da düşüneceklär, ne orada yapmaa.

– Onnar uzaa daalışmadı, – yannadıp kafasını pençerä tarafına, Kristina gösterdi dışarı dooru, neredän işildilärdi adam sesleri.

Andreyi sıkletä attı. Gelärdi, bu inat insanı, tutup kolundan, salondan uuratsın. O masada yaprakları sert – sert atıp, erindän diıştirärdi. Bakışı çimçirikli gezärdi oturuş salonunda, aylanıp bu, nicä ona gelärdi, inat hem

üzsüz insanı. Te söyleycekän birkaç keskin laf, o attı gözünü Kristinaya: genç insan uslu oturardı erindä. Açık darsık, içinä geçän bakıştan adam dura kaldı. Keskin laflar nereyisä kaybeldi. Güüsündä bir fasıl sıcak yayılardı.

Spezialistlər uşak başçasında

Predsedatelin teklifinä görä, zala tez geeri döndülär kolhozun ekonomisti Kosti, yapı düzän brigadir Vasi, injener İvan İvanoviç hem taa birkaç uzman. Kısadan annaşıp, oturdular eni avtobusa, angısını predsedatel diil çoktan komunist partiyanın rayon komitetindä kaçınıp, kolhoza deyni çıkarttı. Çok tutmadı, nicä onnar artık uşak başçasındaydı. Bu erin ipraklını saabi bilärdi, ama küüdä büyük eni yapı kendi başına kaldırmaa kolhoza yasaktı.

Öläydi sovet sisteması, büyük obyektler kurulardı genel devlet planına görä. O plana bakarak, okulların, küü sovetin, kultura merkezin, magazinnerin, stadionnarın, poçtanın binaları herbir küüdä birtülü proekttaydı. Herbir inişiativa geçärdi büyük bürokrat düzenindän. Önemniydi dostluk, senselelik, hem para, angısının adıydı “korrupşiyä”. Dooruluu aaramak başarısızdı.

Bu avşam Kristina ölä laflar buldu, ki annaşıldı – burasını bu halda brakmaa olmaz.

– Yapı daalêr, nası – nicä kaavilensin, düzülün lääzım, – hepsi söledii fikiri topladı bireri brigadir Vasi.

– Onun yok neresini düzmää. Burada temeldän bir eni yapı koyulsun lääzım, – kayıl olmadı sölenmişlän Kristina.

Onun yapılmaksız ariflii, hoşluca dayanıksızlıı kendi rolünü oynardı, ama predsedatel genä da bu sıkıdan almaya verilmääzdi.

– Mhı, – seslän gülümsedi o, – biz sevineriz, ani aramıza böla bir açığöz insan geldi... biz kendimiz dä diil ani istämeyelim herersini düzmää nica düşer, – laf ayırdardı kolhoz başı, bolay bu genci gücendirmesin, onun havezini almasın.

Kristina bunu annayıverdi, geliverdii acı fikiri “onnar beni şakaya tutêr” o attı kafasından, engel etmesin ona kararlılıklı olmaa.

– Anrey Konstantinoviç, aylandırmayın, laf ayırmayın söläyin doorudan.

– Doorudan sölediynän, gençlär sert alêr, alatlêêr. Ölä olmaz. Diil ani bizim aklımız vermeer, neresi nicä läázım olsun, – nasaatlı dedi adam.

– Yeni yapı kurmaa deyni, ilk ne var: yukardan, rayondan izin läázım olsun, plana koyulsun, ikinci: yılın çeketmesindä büdjettän para bölünsün, – Andreydän pay tuttu ekonomist Kosti.

– Yapılar proektsiz olmêêr. Bu dokumentlär vakıdınca sımarlansın läázımdı, – ekledi injener Vani.

– Kısadan, annaşılêr, ani böla büyük işlär bişeydän–bişeya, ansızın çekettirilmeer, – kestirdi lafi çorbacı.

– Beki, kim-kerä läázım korkmamaa sapmaa işlenilmiş patikadan? – verilmää istemääzdi Kristina.

Andrey bakardı bu gencä, dä benzedärdi onu umut dolu körpä çotuk filizinä.

“...o taa haşlanmamış, bilmeer, ani yaşamak sandımızdan çok taa dolaşık. Raykomda duyulsun, ani kendi başımıza iş çekettirmää isteriz, da var ne zeetlesinnär. Plandan dışanına çıkana karşı çıkmêêrlar, suvazlamêêrlar..”

– Büünä etär. Herkezimiz düşüner, ne var kolayı yapmaa, bir gün ara bulduynan, toplanırız genä, – kestirdi o.

Zeetli avşam

Evä etişincä gëç oldu. Yıkanıp, Andrey alatladı patına, ama neetlär dinnenmää boşaydı. Bir dä gözündä uyku yoktu. Biraz atılıp döşeenda, o kalktı, dışarı çıktı, yaktı ıgarayı. Büük yortuya karşı gibi bir gecäydi. Halı da kâr uzun yola hazırlanmaya benzäardı.

Duuma topraan kokusunu o enidän derin duydu: “Onun topraa, tarafı, insanı – te ne dünneedä var olmanın çürümüz özü.” Aklı sevinmeli bir oluştan öbürünä uçardı.

Aklından geçti, nicä küüdä insan onu kolhoz başı ayırdı...

Anası, Doni, buna kayıl diildi, ana ürää duyardı, ne ük yıkılêr oolunun üstünä.

– Yönetimnik – zanaat diil, oolum, o – insana aralıksız izmet. Bizä bu diil lääzım, çocuum. Buncak yıl saalını verdin o hayvannarın fermasını ayaklandırınca, şindi dä bu cuvaplı ük. Gözüm açıkkın, getir bir insan evä. Başladım işleri enseyämemää. Elim-ayaam tutarkan, unukalarımı sallamaa isteerim, gücenikli yalvarardı karı.

– Mamu, ani zanaatım evlenmemin engeli diil, onu bilersin, – Andrey kabaatlı baktı anasına, sarmaştı onun artık iilik omuzlarına, – insan inanêr, kuvedim var, yok maana atılmaa.

Andrey kolhozu yufka halda üstünä aldı. Artık, üç yıla yakın o kaaviläardı kolhozun çorbacılıını.

İlerki, şansora büük yaşlı kolhoz başı, angısına devlet planından kaarä, önemni bişey yoktu, artık önetimnii götürmää enseyämääzdi, işlär aşaalaardı, dolaşardı. Pravleniyanın azaların nasaatlarına sesirgenmääzdi. Onda başladı duyulmaa maniyalı korku, ani kolhozun varlı

her taraftan taşınıp – çalınêr. Bu sebeplân, sır hayvan-
narın fermasını doz-dolay başladı koruntu için üüsek
kaldırımnan sarmaa, neredâ karannıktan karannaadak
greyderlâr horuldaması kesilmääzdi. Bûük harç yapı-
lardı, binnârlân rublâ gömülârdi lââzımsız işâ. Belli ki,
çorbacılıkta olardı zarar, hırsızlık, ama harcı uzun dolaylı
kaldırımı onnar tutmaazdı. Pıksa, küüdâ çok taa önemni
problemnar vardı, angılarını çözmää finans etişmääzdi.

Ozaman, Pravleniyanın azaları danıştı Kolhozların
Sovetinâ, Rayispolkoma, Partiyanın Raykomuna diişti-
rilsin kolhoz başı. Ama birerdâ buna kayıllık vermedilâr –
Sovet sistemanın kanonlarına görâ komunist partiyanın
azası olan öndercileri, ne dâ olsa, yerindân uuratmaazdılar,
çıkarp diiştirmääzdi. Bu kanon devlet kuvedin en üüsek
basamaandan en aşaaqısınadan işläärdi.

Tezdâ, yaşlı predsdatel hastalandı, da çok sürtmedi,
öldü. Onun sımarlamasına görâ, evdekilâr, gömdü onu
hep o boz kostümunnan, ani son yıllarda sırtından diiştir-
määzdi. Yanına koydular taşınmış boz paraliyasını.

Universitettân Andreyin aklına sendiydi toprak refor-
matorun, Pötr Stolipinin, lafları: “Fakirlik – esirliklerin
en kötüsü”.

İnsana o verdi kolaylık evdâ kuş, hayvan tutsun. Ken-
dindâ varkan, kolhozçu okadar aaranmaazdı çalma.

Küüdâ kollektiv çiftçiliin daanıklını topladı, kaaviledi,
rayonda ilk yerâ kaldırdı, kendinâ saygı kazandı. Düzülü
kolhoz çarkları örüyârdi arasız. Ama son zamannarda o
duyardı, nesâ etişmeer, yalız⁹ geçer, süüner. Kimseydâ
peydalanmaazdı taazâ girişlik. Kabaatı kendindâ bulardı.
Annaardı: balık başından bozulmaa çekeder... Kolhoz

⁹ yalız – alif; жар.

işleri tukurlanaardı kendi zaatına. O özläärdi haliz vergi-sinä görä zanaatını – bilimsel hayvancılıu. Diil çoktan studentlik dostu Bilim – Araştırma Merkezä Rusiyaya teklifini tekrarladı. Pıksa, devlettä da her bir uurda krizis başladıydı annaşılmaa.

...Te geldi bu genç insan, da duyuldu keskin taazä esinti. Andrey taa bilmääzdi ne için, ama annaşıldı, Kristina geldi o bunalımda, nezaman ona läüzümdü alifleyici.

Makar, bu onu alışılmız ritmadan çıkarardı, ama bu insandan esti ruh üüseldän eminnik, angısı şımarttı onu. Adamın düşündüünä görä, taa derin havezä onun canı artık kaskatılandı, da büük duyguya kapılmak çocukluk davranışı gibi gelärdi. Ama kızın üzü hep bir önündäydi.

Beklenilmedik karar

Erken sabaaylen kabinedinä girdiynän, ilk ne Andrey istedi – görmää Kristinayı. Çok tutmadı düşünmää, ne maanaylan teklif etmää onu kontoraya.

Hızlı örüyüştän genç insanın yanakları al parça olmuştu. Alıp onun selämini, Andrey elinnän gösterdi karşıkı yeri, ama Kristina oturdu bir tarafta duvar boyunda skemneyä. Andrey Konstantinoviç ne-sä bloknotunda nışannaardı, gözün ucunnan da siiredärdi kızını. Koyu maavi palto onun güüdesinä tıpkıydı. Yakasında yalabıyardı ufacık broş. Başında baalıydı açık maavi incä barıs. Ayaklarında orta ökçeli boz çipiçilär yamanaardı baldırlarına. Her bir iş, ne vardı onun sırtında, sansı yapılıydı maasuz ona deyni. Taa bitkiyädän daalmamış uykudan genç insanın üzü ayozluydu.

Saburlu beklesin lääzım olduynu annadıynan, Kristina, enikunu yaklaştırip elini aazına, tatlı esnedi.

– Kimsinin taa uykusu daalmamış, – esap aldı Andrey. O bakardı insanın üzünä, ama bakışı kaaplaardı onu baştan ayaadan.

– Bän şaşırım, nesoy uykunuza doyêrsınız. Bu erken vakıtta bän taa uyku semesiyim, – kabaatlı gibi dedi Kristina.

Aklına getirip uykusuz gecesini, adam gülümsedi. Sora söledi öla bir iş, angısını kendi da akılın köşesindän bilä geçirmediydi:

– İsteermisin, o eskiliin yerindä bir gözäl yapı kalksın?

– Pek isteerim, – Kristina kalktı, yaklaştı masaya, – o biyaz yapı, sansı, hep gözümdä: iki katlan, kırmızı kere-metlän! – annadarkan, o ba küçüldäardı, ba büüldäardı kara mor gözlerini. Ellerinnän dä önündä resimnäardı ba pençerelerin biçimini, ba eşikleri, – önündä dä eşillik dikeceez..., – o baktı Andreyä dä tıkanı. Ama tez da ilerletti lafi:

– Göz önünüzä bunnarı getiräbilermisiniz, resimneer-misiniz?

Andrey düşünceli enikunu iki yanına kafasını salladı.

– Resimneyämersiniz, zerä, zengin düşlän, olmalı, farklı diilsiniz.

Kolhoz başı mayıllı siiredärdi onu. Azdı umut, ani o işider hem tamana tutêr kızın laflarını. Kristinaya güç geldi:

– Bän nesä yannış mı söleerim, osa “kuliciin belini mi kırdım”? – Ani Andrey Konstantinoviç kuliciin beli için cümbüşü biler, şüpesi yoktu. O fikra sıkça sölenärdi, açan kimsa gerçek işi fikircä alatlattırdı.

– Vakıt geldi, o yapıyı oturtmaa yerina, – dedi predsedatel ölä, ani zordu annamaa, şaka mı, gerçek mi söleniler.

– Sabaalendän şaka yapmaa olmaz! Canabiniz beni deneermisiniz? Söläyin, ani bu diil düş eki şaka, – kız süpeli baktı adamın gözlerinä.

– Taa gerçek yok näänı, – adamın çakır gözlerindä çapkın şavkçaaz şılaardı, – Yaarına yapı kurucu injenerlän Dülger İvan İvanoviçlän Kişinöva gideriz, – o kendi da taa inanmaazdı sölediynä.

– Ne uurlan gidersiniz ?

– Çünkü büyük iş isteeriz çekettirmää. Yolca Komrata uuraycêz, sora Kişinövdakı proekt institutuna – senin çalıştı yerinä gidecez. Düşündük, bizimnän geläsin, yardımın läüzım olacêk.

Kristina parmak ucunda gecti çorbacının yanına, da dudak ucunnan, nicä yakın tanıdığını yanaanı öptü. Bu oldu ölä ilin, sansın diil seftä, alışılmış davranış.

– Hm..., – adam buazını pakladı gibi, – bu bizim işimiz... Hem, isteerim biläsin – bölä beni zor eritmää, – şakasız dedi o.

– Af edin, sevinmeliktän unuttum kendimi. Siz dä ileriya bilin, beni gücendirmää diil kolay, diilim o aarlılardan, makar..., – bitirtmedään lafinı, Kristina yollandı çıkmaa.

– Ne?

– Sizdän esän donukluk, kaskatılık haşlêêr..., – artık açık kapuda dedi kız.

Andrey şaşkınnık içindä sürüttü elini yanaanda, neredä taa duyulardı kızın sıcak dudakları hem taazä soluu. Duyuldu sevgiylän enilenän kuvet yaşamaya.

Erken yol Kişinöva

Kolhoz başı birkaç kerä oldu bozêr Kristinanın tatlı sabaa uykusunu. Kasabada erken kalkmaktan o yadırgadı. Uykuya doyulmadı hal alışksız zeetliydi.

Kristinanın aklına geldi, nicä onun uzun pelik iste-diini bilärkän, bobası sınaştırardı onu erken kalkmaa: gün duumadaan dışarı çıkmaa, peliin ucuna demirdän bir bişey baalamaa, da bir saat kadar ölä gezmää, o vakıt var nicä kapu önünü süpürmää, kuşlara em vermää...

Makar ki tamannanmadık uykudan kızın içi bulanardı, o gülümsedi bobasının çoktankı şakasına.

Taa biraz büüdüynän, açan sabaalen saat dörttä läözım olardı Varika maalesinä gitmää tätüsuna yardıma keremet yapmaa, erken kalkmak ona okadar zeetli diildi.

Çin sabaa, gündüz gibi diil üklü maşınaylan şose yolu nem taazelenmiş görünärdi. Arada lafi açtı Vani:

– Gecä serıncäydi, ama gün sıcak olmaa adêr.

– Hava sık diişilmääydi, insan bulamayaceydi nedän lafi çekettirmää, – annayıp Vaniyi, dedi Andrey.

– Biz dä laf için sıkılannardan diiliz, – gergili durumu bollandırdı Kristina.

Yol uzunnuunda taa bir kerä annaştılar, neredä nesoy problemları çözeceklär. Birkaç variant proêkt alacêklar, sora küüdä oturup düşüneceklär, taa uygununu alacêklar.

Laf gitti kendi işleri için dä. Vani da karısının sımarlalarını sayıkladı umutlan, ani baare birazını beki kasabada alabilir.

Kristina da söledi, ani malisi sımarladı ölümük için kara satin:

– Onun var hazırlı, ama çember esabına gelmeer, rengi boza bakêr, o sa kara kömür dartı beener. Öldüktän sora, beki, renklär okadar da önemni diil, ama ko hazırlı olsun üreenä görä, – kızın lafından malisinä sevgisi annaşıldı.

Kişineva etiştıynän Kristina Vaniylän proêkt institutuna dooruldular, Andrey kolhozun problemlarını çözmää Çiftçi Ministerliinä yollandı. Onnardan ayırlanaceykan Andrey umutlan dedi:

– Kristina institutta yabancı diil, sanêrım, işi kolay yapaceynız.

– Andrey Konstantinoviç, şüpeniz olmasın, kendi işinizä raat bakın, – Kristina sevinmeli halını saklamadı.

Institutta Kristinayı saygılı karşıladılar. Çalışma arkadaşlarının hallarını soruşup, proêktları aktardılar, yakışannarı ayırdılar, dokumentleri düzdülär. Eni yapıya ilk adım artık yapıldıydı.

*Şkatulka*¹⁰

Kasabaya geldiynän panayıra hem büyük merkez universal tükänä uoramadaan olmaazdı. Alış-veriş merkezindä tehneydi. İltän Kristina malisinä ufacık çiçecikli karagöz keten materiya fistannık hem biyaz çizgili koyu maavi çit futalık aldı. Sımarlama kara satin çemberlik bulunmadı. Bezbelli, malisinä öbür dünneyä tamannı hazırlık görmää vakit taa gelmediydi.

Suvenir bölümündän gözäl muzıka işidilärdi. Annaşıldı, orada sınır aşırısından gelmä mal çıkardılar. Son

¹⁰ şkatulka – t.s. çekmeci, paalılıkları korumaa deyni küçük sandıcak.

zamannarda şirpotreb¹¹ arasında import malları siirek peydalanaardı, o zaman uzun insan sırası dizilärdi. Kaliteli mal kıttı.

Diil pek uzun sıra Kristinayı yaklaştırdı satıcıykanın masasına, neredä şaşılacêk gözelliktä vardı bir şkatulka, angısının kapacını açtıynan, muzıka otärdi. Kristina büülenmiş gibi siiretti masallı işi.

Andrey orayı yaklaştı, görüp Kristinanın halını, çıkındı bir tafafta dirään ardına. Kristina sordu şkatulkanın paayını, da içinä derin soluk cekip, geeri çekindi.

– Ne istersiniz, import, GDR-dan* (Alman demokratik cumhuriyeti), – dedi satıcıyka.

– Gözäl iş, saa olun, – dedi Kristina, da alatladı çıkmaa.

Hava bir hoş ılıcacıktı. Kışın sonuna dooru suuk günnerin arasında sıcak güneş bir anomaliyaydı.

– Akiliş babunun sımarladıynı buldun mu? – onu ardından etişeräk, sordu Vani.

– Diil hepsini, ama var neylän sevindiriim maliciimi, sizin dä kucaanız dolu, – esap aldı Kristina.

Fontandan esän taazelik

Onnar parkta fontan yanına sklemneyä oturdular, açan sıcak gözlemäylän elindä Andrey geldi.

– Ne sıcak gün, pıksa taa güçük ay. Fontanı paklêêrlar, olmalı, kolvereceklär, – dalayarak gözlemeyi, düşünceli dedi Vani.

– Hepsi gözäl, ama bu sıcaktan yollanarsa aaçlarda gözlä, sora martta taa dondurêr, meyvalara olêr büük zarar...

¹¹ şirpotreb – genişän kullanılma mallar.

– Öncedän kötü işi düşünmeyin. Te göreceyniz, bu yıl bereketli olacak. Ne hoş burada! – Kristinanın şaşan sesi alifledi Vaniyi:

– Usullu, romantikalı bu fontanın dolayı, – adam nostalgiyaya kapılmış gibiydi.

– Studentliiniz mi aklınıza geldi? Olmalı, kızlarlan burada buluşardınız, – şalvirli sordu Kristina.

– Kendiliindän bilersin, – sorumnu gülümseyäräk, dedi Andrey.

– Andrey Konstantinoviç, siz beni kanırmadaan geçmeer, – Kristinanın lafında naz duyuldu.

– Gerçektän dinnenmäk alanına suyu boşa geçirmeerlär. Suyun büülü hayır verän kuvedı var. Fontanın serin suyun fişkırması* insana hoşlu hal verer, – filosofiyalaa vardı İvan.

Bir kısa suskunnuktan sora Kristina tutuştu:

– Bizdä dä, uşak başçasında fontan kurmaa yakışêr.

– Yapıyı tamannadık, fontana sıra geldi, – gülmää aldı Andrey.

– Boşa şakaya tutêrsınız. Hepsi insan elindä. Yapıdan artniklaarlan* kullandıynan, fontana çok harç läüzım olmaycek, – teklifli sorar gibi oldu Kristina.

Vani kapıldı kızın aklına:

– Var nicä bunu da düşünmää.

– E-e-e, dostlar, biz ne iş açêrız, onu başa çıkaralım, – aliflenmiş araya suuk akıl koydu Andrey kalkarak.

Gücük ayda günnär kısa. Onnar çıkınca kasabandan, gün batıya devirildi. Yolda evä dooru, aralarında laf kesilmedi. Vani diildi sade yapı, o laf ustasıydı da. O gevrek annattı, nicä onnar, çıkarıp kendilerini bilmezä, yapıverdilər dokumentleri. Laf aşırı o Kristinayı hep bir metedärdi.

– Bunnar hepsi islää, ama neredän para alacêz? – gerçektän düşünmää vardı kolhoz başı, – Ministerlii, Komunist Partiyanın Merkez Komitetini büün gezdim, çoyunnan tanışêrım, ama para kımsey adamêêr. Vereriz devletä hepsini, ne büüderiz, kendimizä bişey läüzım olduynan, elimizi uzadıp, dileneriz... Sistemada çok yanniş yer var, ani aşaaladêr çiftçiyyi. O ministerlää dä sokuldu öleleri, kimin hiç yok annaması çiftçiliktän. Kabinetlerdän burnularını göstermää korkêrlar... Yok bişey, işlemää becereriz mi, kendimizi çiiinetmeyecez, – ürek kırıklıuna verilmää istämedi kolhoz başı.

– Ortalı yaracêz, ama çekettirdiimizi başaracêz, – dostça üreklendirdi onu Vani.

Adamnar başladı sayıklamaa, neredän ne material almaa, da yapı taa ucuz çıksın. Kristina lafa karışmaazdı. Pençereyâ bakarak, onun fikiri uçtu kasabada yaşamasına. Büün o isteyiptä uuramadı buradakı evinä, angısını, kasabayı brakaceykan, komşulara gözletsinnär sımarladı. Üzündä kahır izi peydalandı.

Vani bunu esap aldı, gözlen Andreyâ kıza doru gösterdi .

– Kalanını, Kostiyän oturup, derindän tasarlayacêz*, – bitirtti lafı Andrey, da şoföra dedi, durgunsun. Onnar taman Kişinöv yolunda anılmış çöşmä uurundaydılar. Bu çöşmenin taştan koruntu duvarında bir kızlan bir genç olan mozaikalı resimniydi. Burası yolcusuz kalmaazdı. Yaklaştıynnan çöşmeyâ, adamnar kızı ileri kolverdi. Vani deyiverdi: “Su küçüünmüş”.

Kristina ellerini akar serin su altına koydu. Serpintilerdän o fasıl burnusunu buruştırdu, sık-sık uzun kirpikli gözlerini kıpıştırdı, da iildi su içmää. Aucundan fırlayan

su boncuklaardı onun düz kumral¹² saçlarını. Bu duygulandıran ayozluktan Andreydä fikircä romantik uyandı: "Şindiyädän esap almaazdım, ne hoş çöşmeli dolay burada."

Silkeräk yaş ellerini, Kristina bir tarafa oldu:

– Geçin, sizdä sıra, – şımarıklı dedi o. Esap alıp adamın düşünceli halını, serpti ellerindän su ona dooru:

– Kär okadar düşünmeyin, yavaş – yavaş hepsinin kolayı bulunacêk.

– Kim bölä su içer? Dübüdüz yıslandın, – içtän ürek-lendirmäk cuvapsız kaldı.

– Duyêrmısınız, ne hoşluk burada! – kız tanıdı gibi adamın halını.

– Biliner, su pozitif energetika verer, – sentimentliini göstermää istämeyip, suuk kayıl oldu Andrey,

Geldi Vani bir testecik toomruklanmış çiidemnän.

– Kristina İvanovna, kutlêem sizi istediinizin uurlu çeketmesinnän, – ofițial seslän dedi o, uzadarak çiçek püskeciini kıza.

– Ah, ne mayıl! Vani batü, siz büücüsünüz! Gücük ayında bölä gözellii neredä buldunuz? Taa serin, çiidem sä artık toomrukta! Bän onnarı koruyacam, da ikinci katin en büyük pençeresinä koyacam! – sevinmeliin önünä çıkamaazdı insan.

– Yavaşı, da ikinci katta eşiklerdä kösteklenmä, – insanın alifliini suultmak boşunaydı.

– Te göreceyniz, – dedi Kristina, suvazlayarak çöşmenin duvarında mozaikayı.

– Gözäl e? – o bakışını gezdirdi bütün resimdä. Kızın gevrek şaşan sesindän hepsi cannandı.

¹² kumral – t.s. тёмно-русые.

Adamnar mozaikanın gözeleinnän kayıl oldu hiç bir şüpesiz, ani bu kıpımda kıza bir ideyâ geldi: yeni yapının bir yerini mozaikalamaa masaldan bir resimnän.

Maşınaya oturduynan, arada sus oldu. Şen hal biraz sendi. Andrey daldı aar düşünmeyä. O kendi da annayamaazdı, kimä o taa pek kızêr, kendinä mi, ani kos-koca adamnınnan düşünülmedik verildi dediindä duran nazlı kıza, osa bu insana mı, ani çevirer her şeyı baştan ayaa? Büün Ministerliktä ona “peşkir düştü” bu kendibaşına yapı çekettirmäk için. Saa olsun instituttan dostu Dorin, ani ondan pay tuttu, adadı yardım. Bu işlerdän Kristinanın belli ki kasaveti yoktu.

Bucaktaki klimat

– Hererlerdä eşillik yollanmış, yıl gerçektän uygun çekeder, – bozdu suskunnuu Kristina.

– Kıştan yok ne annamaa. Biliner, Bucak naalet klimatlı bir köşä. Kışlar kaarlı, ilkyaz yaşlık, yazın ölä bir kuraa çeker, ani derelerin dibi da çatlêêr, – dedi Vani.

– Küçüklüümdä büyük kurakta bir şüpele korku canımı sıkardı, – düşünceli dedi Kristina, – ozaman insanda yok şennik, herersi yaşlı gibi olêr.

– Aslı, kuraklık – Bucaan büyük belası. Burada edinci terädän işlêmäärsän, açlık parmaanı sallıyacêk. Kâr işlediynän dä insan burada sıkça açlık çekärmiş. Şindiki zamanda toprak derindän işleniler, açlık korkutmêêr. Ama inat kuraklı stepi verimni hala getirincä hayli zaamet döküldü, – akıl örüttü Vani.

– Nicä istoriyadan biliner, evel bu yerlerdä insan pek durgunmaazmış, yapınmaazmış. Çok göçmennär kısa

vakıda burayı soluklanmaa uurayıp, ileri gidârmiş. İstoriyamızı da bizâ pek açıklamêêrlar, ama olmalı, dedelâr diil iiliindân konmuş Bucaa. Bıkıp kaçkın yaşamaya, oturuşmuşlar bu az verimni step kırlarında, bolay kimsey onnarı dürtmesin. Dedelerimiz serbestlii kayet sevânmişlâr, – Andreyin bilgiçlii şüpesizdi.

– Neredân bu interesli geçmişi bilersiniz? – mayıllı şaştı Kristina.

– Küüdeki muzeyâ nası-nicâ uura. Unikal çalışkan bir adam orada var. Çok şaşılacêk informaşiya, material toplêêr. Ama biz taa tanımêêrız bu kişinin gagauzlara deyni yaptıkların paayını. Aşırından bilim adamnarınınan kiyatlaşêr. Geçennerdâ tarihli bilim literaturası yollamışlar. Onnarı kabletmesi çok problemni oldu. KGB-nın gözü altında bulunurkan, bu diil kolay iş, bu bir kahramanlık.

– Saa olun. Kişinövda yaşaarkan istoriyamızdan çok soruşlar zeetlâardı beni. İstitutta çalışan komratlı resimci Jora halkımızın hakı, tarihi için çok işlâr açıklardı, – söz arasında söledi Kristina, da, bakarak pençerâ aşırı, mayıl oldu:

– Bizim paylara etiştik, ne gözâl tertipli topraamız var!

– Bu gözellik ilin verilmeer, onuştan da paalı biza, – kolhoz başı hodullu üünmää sakınmadı.

Sora arada toprak için bir filosoflu polemika çeketti. Bitki – bitkiyâ üçü dâ kayıl oldu, ani demäk “bizim toprak” diil dooru, taa dooru olacêk demää “biz topraan”, zerâ insan topraktan olup, sonunda topraâ döner.

Yeni yapı çekettirilmesi için annaşamamazlık

Kolhozun önetim organının oturuşunda Andrey Konstantinoviç verdi informaþiya, ani bu gündän ötää kolhozda çekeder büyük stroyka – eni yapı küçük uşaklara:

– Hepsi yapı düzenneri, ustaları geçireriz orayı işä. Bütün kuvet koyulacêk bu büyük eni işä.

– Kristina İvanovna izmetçilärlän hem uşaklarlan bir vakıda geçeceklär yanındaki küçük yapıya. Orada büün çekeceez koruntu için üüsek aul. Yaslaya kabledeceez sade o uşakları, kimin yok evdä gözledicisi. Güzä bereketi toplamaa başlayınca, hepsi uşakları alacêz eni yerä.

Zalda bulunannarın taa çoyu şaş-beş oldu.

Kalktı yapı düzän işçilerin brigadiri Vasi:

– Bu düşünülmedik iş. Afedin, ama böla ansızdan, hazırlık görmedään büyük yapı çekettirmää deyni läözüm fikirdän bozuk olmaa.

Vasi kaynaardı diil sade o beterä, ani yapı çekettiriler ansızın. O duyardı, “neredän yalına lüzgär eser”, ani Andrey diil boşuna Kristinanın akılına uyêr.

– Bän Vasiliy Vasilyeviçtän pay tutêrım. Bu bir riskli adım. Annamêêrım, kimä, neçin bu läözüm? – üfkäylän dedi kolhozun baş injeneri Petri.

– Kim risktän korkêr, o şampan içmeer, – ekonomist Kostı belli etti kayıllını yapıyı kurmaa.

– Bu şampanın dadı burnumuzdan çıkacêk. Yanılêrsınız, çocuklar, – umudu kestirdi kolhozda çok yıl buhgalterlik edän İvan İlyiç.

İlerki predsdatelin saa kolu olan, o çok yerdä gençlerä köstek koyardı. Onun bütün senselesi dä duşmandı

sovetlär kuvedinä. Kırkıncı yıllarda onun kızkardaşı Anka beygirdä atlı ruminnara karşı çıkmıştı. Ama şansora onnar kuvetsizliyindän sade didinärdi. Onun yerinä Andrey institutta artık genç buhgalter hazırlardı.

– Raykomun haberi var mı bu avantüradan? Biz diiliz kendi başımıza, var yukarda çorbacımız, – gücülä şkem-besini sıydırarak skemnelerin arasına kendini kaldırdı kolhozun partiya organın bası.

Zalda kalktı şamatalı uultu. Burada bulunannar iki paya olup, biri-birinä karşı aaz-aaza kavgadaydılar.

Alışıklı yaşamakta diişilmeleri herkerä zor kablederlär, bilmezeyä kötüleerlär.

– Hem taa bir is, dolay küülerdä ölä yapılar plana göra devlet parasınnan kurulêr. Biz genä kolhozun kasasından alêrız, – fırladı hayvan fermasında önderci Miti.

– Te nereyi biz son vakıtlarda en çok para harcêêrız, – o fermalar. Pıksa gelir dâ beklediimizä görä kabletmeeriz, – akıllı esaplamaylan yavaşıttı şamatayı ekonomist Kostı.

– Kostinin var dooruluu. Kolhozda hayvannar taa gözäl hem kaavi yapıda, nekadar uşaklar. Pıksa yaslada bizim geleceemiz büüyêr. Ayıp. Nicä dedi Kristina İvanovna, kendi uşaklarımıza para bulamaarsak, kalan kaçınmalar – boşuna. Kendimizdän kaare bizim usakları kimsey düşünmeycek. Orayı çoktan eni bina lâázım, – aar-aar fikirini açıkladı başça brigadiri Aleksı, – Diil Allaa yapısı, toplanıp barabar, yapacez.

– Beki, o evleri küüyün istoriyasına korumaa lâázım? – düşünmää vardı proforg¹³ Födor Nikolayeviç.

– Bütün yapı korunulamayacak, ama orada yerindä düşünmää, da bir köşeyi, nezamansa gözäl direklärlän,

¹³ proforg – profsoyuz başı.

istoriyaya kalsın, – Kristina proforgu annadı, zerä bu fikir onun da aklından geçtiydi.

– Buraya kadar sölenmişleri toparlaarsak, eski yapı uşakların üstünä taa yıkılmadaan, eni bina yapmaa lää-zım. Kaldırêrız alarma rayonda: partorg – raykomda, profkom – profsoyuz komitetindä, kısadan, herkezi kendi uurunu biler, – kestirdi lafi kolhoz başı.

– Ama bän..., – şaşırđı partorg Marku.

– Karşı laf kabletmeeriz, – tıkadı çorbacı Markuyu, – üç gündän sora burada buluşêrız, herkezindän cuvaplı esap sorulacêk. Bän terbeeleri bollandırdım, bän da gereçäm.

Sovetlär Birliin durgunnuk dönemi¹⁴

İrminci asirin etmişinci yılların sonu, seksäninci yılların başlantısı, Sovetlär devletin tarih ilerlemesindä durgunnuk dönemi sayılêr. Soşialist sisteması içtän daalardı. Bu devrimdä vardı nicä pozitiv hep ölä negativ olaylar da.

Sovetlär Birliin ilerlemesindä bu devrim aydın bir zamandı. Politik hem ekonomik sarsmaları olmazdı, yaşamak kararlıydı, insan yaarakınkı gününä, geleceenä emindi. Sovet vatandaşların varlıklı büüdü: kaavi evlerä kilimnär, televizorlar, yardımcı elektrik maşınalar, doal gaz balonnarda geldi.

Bir taraftan sa, hepsi hem herersi Komunist partiyanın gözü altındaydı, onun dikturası, kontpolü, kaavileşip, sertleştiydi. Farklı düşünenlerin aardı aaranardı, cezalanardı. Haberleşmä araçlarda – gazetalarda, rodioda, ekrannarda çok yalan, falş insana verilärdi.

¹⁴ **durgunnuk dönemi** – застойный период.

Kolhoz sistemasında çiftçilik tã problemnı olduydu. Başladıydılar denemää türlü başka formalarda çiftçilii götürmää. Sovhozlar¹⁵ kaavilenärdi. Devlet planın taman-nanmasını göstermektã vardı büyük göz boyamak hem gerçää çarpıtmak¹⁶. İndustriya hem imeelik malların taa çoyu kalitesizdi. Devlet, sınır aşırı satın imeelik mallarını almaa deyni, büyük paralar harcaardı.

Bütün Varlık sayıladı hepsinin, gerçektän sä, konkret kimseyindi. Korruptıyaya ulaştı herersi. Sistema temel-dän çatlak verärdi.

Dünneenin yaşamaa yarayan topraan altıncı payını kaaplayan Sovetlär Birliin sınırları aşırıya kilitliydi. Ama bu en kapalı devlettã, nicã da bütün dünneenin insan toplumunda, vardı dostluk hem duşmannık, olardı kahramannık hem korkaklık, derin sevgi hem haseetlik, baalılık hem alçaklık.

Dostlar

Pravleniya azaların oturuşundan sora Andreyã yaklaştı Kostı:

– Esap aldın mı, taa çoyu bizim kararımızlan diil kayıl.

– Dünneedã bir da ii iş çokluklan yapılmamış. Boşa dememişlär: “Neredã çokluk, orada bokluk”, – raatlan-dırdı dostunu Andrey, – karar almaa çoyu hazır, ama uşakların saalı için biz cuvaptayız. Onuştan, cuvaplı-mıza görã her kerã karar da bizim olacêk.

– Makar sendän pay tuttum, ama kendim taa inana-mêêrim bu akılsız işi. Var genã işimiz rayondakıırlan.

¹⁵ **sovhoz** – sovet çorbacılıy.

¹⁶ **çarpıtmak** – искажение.

– Görmeermisin, ani rayonda da yok ucu, hem diil sade rayonda. Hepsi annêêr, sistema sürçer, işlämeer. Kuvettâ bulunan yufka kişilâr rejimin bozulmasını hızlandırêr. Radikal diişilmeklâr lââzım yapılsın.

Kanonnar onuştan da yazılı, ani onnara aykırı olmaa, – basmakalıp¹⁷ söyleyişi araya koymasından Andreyin kendi içi bulandı, onuştan o ekledi:

– Ama akılsız sovet zakonnarını, gerçektän dä, çeker çinemää. Kalmış beni kullansın o, kim koyunu koçtan, ekini arpadan ayıramêêr. Biyaza kara demeycäm.

Bu sistemsizlii, karma – karışıklı çoyu kendinâ faydalı kullanmaa çalışêr. Herkezi yorganı kendinâ çeker. Dooruluk yok bir da uurda. Kanonnar yaprakta kalêr. El eli yıkêêr. Senseläycä devlet kuvedini elä alêrlar. Bük hırsızlık hererdä oldu. Kapan kapanı olêr. Cöplerini doldurêrlar, kasabalarda kvartira, villa yapêrlar. Var benim da kendi adamnarım. Biz kendi paramızlan uşaklara bir gözäl yapı mı yapamayacêz? Yapacêz, hem diil sade onu.

Dostum Komrattan SMU-dan¹⁸ bük yardım adadı.

– Nicä da olsa, Kristinanın aklına uydun. Kıza sän lââzımsın onun kendi dediini, istediini yapmaa deyni.

– Bän ona lââzımını olsam, benim gibi mutlu olmycêk, ama o bana lââzım. Buulana soluk gibi o hepsimizä lââzım.

– Annamadım. Ne ölâ?

– Ondan taazä, raatsız lüzgâr eser, – Andreyin üzü şıladı.

– Ani raatsız, burada var dooruluun, – Kostinin sarkazması dostunun esabına gelmedi...

¹⁷ **basmakalıp** – *t.s.* банальный.

¹⁸ **SMU** – строительно-монтажное управление.

– Kristinanın istediini yapacam, da ilersini sora düşü-
necäm. Havezlenmektän sora amaç peydalanêr.

– Ama sevmää – o diil, ani kaprizleri hoş görmää,
hererdä ona üz vermää.

– Son zamanda girişimsizlik, ilgisizlik küf gibi iyer
bizi içtän. Nereyi dalga – biz dä orayı, tezdä dibä çöke-
ceymizdän korku kapêr.

– E-e-e, dost, seninnän ne olêr? Canabini tanımaa zor
oldu. Çoktan esap aldım, halını sormaa kolayını bulama-
azdım. Sanêrsın, Kristina mı o kurtaran samancık? Sana
var iki yol: evlenmäk, eki küüdän çıkmak.

– Studentlik dostum çoktan hep bir Russiyaya bilimsel-
aaraştırma instituta teklif eder. Büük proektları varmış.
Düşünmelär oyany varmaa beni sıkça zeetleer. Şindi da te
bu işi çekettireriz...

– İştä mi maana, osa kızda mı? – Kosti tabeetçä kırdı
gözünü, deneyän bakışı açıktan lafa kızıştırdı.

– Vakit gösterecek. Ama, ani bu insanda taazä uyan-
dıran bakış her olaya, o da var aslı. Onunnan Yeryuvarlaa
yenidän dönmää kızışêr.

– Kayılım, açtırêr bizä ölä iş, ucuna çıkaceyna taa
bilinmeer... Bir vakıt Vasinin may yavklusu olacêydi.
Ama açan Vasi – tosun.

– Şaşêrim, bölä arif insan, ne bulmuştu o kalın kafa-
lıda? – Andreyin sesindä belli – belirsiz kıskançlık
duyuldu.

– Var bir laf “Sevgi körmuş”. Yapıyı çekettirärsäk,
genä sıkça buluşacêklar. Haliz sevgiyssä, kızışır enidän.

– Kim bilir, sevgiydi mi o? Hem Vasinin şansora
uşaa büüyêr. Kristina da artık çıktı o körpä uşaklıktan, –
dostunun lafını kabul etmâz ses Andreyi satardı.

– Ozamannar işidildi, ani gözäl davranış aralarında varmış. Kristina küüdän üürenmeyä gittiktän sora, Vasi ansızın evlendi. Hepsi buna şaşıp kaldıydı. İnsan arasında laf gidärdi, ani o delibaş seslemiş anasını. Ooluna gelini karı kendi bulmuş. Ondan sora Kristina küüyä çok vakıt basmadı.

Vasinin bobası kim olduunu, bir anası, Läna bulü, biler. Sade diil onu büüdän boba bay Stepan. Tutarsan aklında, biz bir parça paşandık taa, onnarın aylesinä laf çıktıydı. Söläärdilär, kolhozu kurarkan, bir üürenik görümlü rus speşialist Galperin laabında küüyä gelmişti. Gerää gibi vakıt küüdä yaşamıştı. Läna bulüyu seçmişti. Küüdän gideceykän onu ardına çaarılmıştı. “Bölä adamın aardına, gözlerimi kapayıpta, gidärim”, – demişti genç karı. Ama kolhoza duşman olannar rusu öldürmüşti.

– Kim biler, bay Stepan da biraz moloşak adam. Läna bulü bu yaşta şıldırak, gençliindä kim neydi... Onu da annamaa läüzüm, – Andreyin gevşek cuvabı kimseydän yanı diildi.

Bunu annayıp, Kosti lafı başka tarafa aldı.

Yapıyı kurmakta işlär çeketti

Büük evelki evi daatmadaan taa, muzeyin direktoru geldi fotoaparatlan, dozdolay patredä çıkardı eski, ama çok gözellik izlerinnän yapıyı. O söledi, ani bu evin saabisini için muzeydä material toplu, yalvardı bir köşeyi yıkmassınnar, ko küüyün zengin, mukayet adamın izi kalsın. Düşündülär, kırmızı keremetli çardaandan altında tuladan duvarın bir parçasını hem direkli sundurmayı korumaa.

Ozaman, Kristina bu anılmış fanatik adamnan seftâ buluştuydu.

– Sän – kırıcı, bän – koruyucu, – dedi o Kristinaya, da teklif etti muzeyä diil sade siiredici, ama zanaatçı, zerä orayı üürenik insan bulmaa zormuş.

İşlär çeketti: bir taraftan yapardılar üüsek aul – koruntu usakların tarafına, öbür taraftan – eski yapıyı yıkdılar, daadardılar.

– Truşçu Kostininin kemicekleri uzak yabancı toprakta, olmalı, aktarıldı, – dedi Zafira babu, yaklaşarak bu gümbürtüyä.

– Sanêrım, o bizi annayacêk, prost edecek. Evin bir köşesini yakıştı tarihä korumaa, – üreklendirdi karyı Kristina.

Kolhoz başı gündä birkaç kerä henez çekettirilmiş iş yerini dolaşardı. Burada işleyännär onun koraşlından kızışardı. Andrey üüsek aulun ötäändan Kristinayı teklif edärdi gelsin işçilerin tarafına. Kız ürektän sevineräk, kendisini çok yalvartmazdı: alardı elinä kürää, hepsinnän barabar toprak atardı. Onun havezini gördükçä, adamın şüpesi eriyärdi. Ama mayıllını bu insana üzdä göstermäzdi.

Zafira babu ayazmalamaa, günnüklemää yapının yerini öncedän hazırlık gördü. Küüdä kliseyi çoktan kapadıydılar, ama, şükür Allaha, yakın Kongaz küüyündä Allahın evini kurtardıydılar. Dolay küülerdän duvaya insan orayı örüyärdi. Zafira babu yaklaştı oradaki popaza, annattı neresi ne, sordu, ne hem netürlü yapmaa, aldı hayır duvası. Däduylan barabar maaledä buldular bir delikannı çocuk, da karannık çökärkän, yakıp mumnarı, günnükledilär hem ayazmaladılar eni yapının temelini.

– Angı iştan var Gökteki kuvedin haberi, o iş ilerleer, orada duşmannık – kuvetsiz, – bitkidä dedi ihtär karı, yaparak stavrozunu.

Evdä Zafira babu ikonalar önündä Gökteki Bobayı şükür edip, döşeenä raat yattı, ki yaptı bu büyük hem lääzımnı işi.

Bir afta içindä çekettilər temeli koymaa. Arada bulunardı haseetlär dä, kim sevinmääzdi bu işä. Andreyin hem Kristinanın, bir tarafa çekinip, kızgın lafetmesinä çoyu aykırı bakardı.

Keezlemektä yarışmak

Bir avşam işçilär evä hazırlanarkan, predsedatel, injener Vani, brigadir Vasi hem taa birkaç stroykada cuvapçı gezärdi çekettirilmiş yapı temelin dolayında. Aul aşırı ses ettilär, Kristina geçsin onnarın tarafına. Arada o artık yabancı diildi, onu lafa katardılar, sözünä sesirgenärdilär. Te bu avşam da barabar annaşıpta çok soruşlar çözdülär. Bundan sora hepsi atlatladı gitmäa. Kolhoz başı hem yasla çorbacıykası oyalandılar. Andreyin teklifinä görä bir kalın aacın başında oturdular.

– Neredän sana bu havez yapı kurmaya? – şaşmaa etti adam.

– Beenerim, açan beni kabardêrlar. Benim çok işä mayılım gider. – Şalverli dedi Kristina.

– Bu karı işi diil. Kär dä, neredän? – tekrarladı soruşunu kolhoz başı.

– Annadayım mı? – oynaşlı sordu kız.

– Sesleerim, – oyuna ulaştı çorbacı.

– ...Nicä biliner, bobam yapı kurmakta büyük ustaydı. Şindi biraz yavaşdı – yıllar. O yanıktı ool için – yoktu kimi ustalına üüretsin, kimä usta tertiplerini braksın. Beni ool yerinä kullanardı, yanına işä alardı. Bän yapı tepesindä nekadar gezdim! Makazları (onnara taa stropilo eki çatı kirişi deerlär) koyduktan sora, örtüyü läflamakta¹⁹ bän onun yanındaydım – araları ölçmää, kama koymaa. Bän läti tutardım, o da onu makazlara kakardı... Sizi bıktırmadım mı?

– Annat, hepsini bilmää isteerim.

– ...Beenärdim yukardan aşaaşını siiretmää: görünärdi çayır, derä, kırlar, ne olêr aşaaada küüdä. Açan Haradin Mitilerin evini örtärdik, görärdim sizi bedarkaylan²⁰ erken işä gidärkän.

– Aslı, ilk yıllar fermaya Haradinnerin arasından örüyärdim. Beygirlän dä çok gezdim. Bunu aklında mı tutêrsın?

– Diil sade bunu... Ne geçirersin küçüklüündä, bütün yaşamana şıralı kalêr, – düşünmää vardı Kristina.

– Küçüklüün dä artık okadar da uzakta kalmadı, – Andrey şakalı dürttü kızını, – af et, annat taa.

– Ama lafımızı şakaya çevirersiniz.

– Beni dooru annamadın.

– Annadım, beni taa eşil sayêrsınız. Neysä... Bobam istäärdi yapı injeneri, tasarımcı – arhitektor olayım. “Bu zanaat karı tarafına da yakışêr. İstämäärsän injener, üüredici ol,”-akıl verärdi bana. Benim sä fikirim başka uurdaydı. Ama bobamı gücendirmemää deyni, pedagogikaya gittim. Evä geldikçä dülgerliktä ona yardımdan

¹⁹ läť – g.s. lata; планка, рейка.

²⁰ bedarka – g.s. beda; двуколка.

vazgeçmedim. Tâ bölä bän bir parça usta oldum, – bitirtti annatmasını Kristina.

Annadarkan bunnarı, Kristina elindä bir kıvrık yonga parçacınnan oynardı: dizindä onu doorudaardı, kolverdiynän bir ucunu, yonga genä kıvrılardı, o genä onu doorudardı.

– Zavalı yongacık, taa zeetleycän mi onu? – Andrey aldı yongayı, deneyän boz-eşil bakış karşılaştı şıralı karamor gözlärlän, nedän ikisi dä bir kıpıma sakınar gibi oldu.

– Deersin fikirin başka uurdaydı mı? Neyä mayıldın? – adamın usullu sesi düzdü ortalayı.

– Geolog olmaa istäärdim, – Kristinanın sesindä ürek kırıklı duyuldu.

– O yaşta romantikaya çoyu kapılêr.

– Olmalı. Verdim üç ekzamen, bitkinci ekzamena gir-medim... orasını istämeerim aklıma getirmää. Sora tätünun akıl verdiinä görä, pedagogikaya gittim. Geçtim. Sınaştım. Bitirdim.

– Umudumuz var, diil boşuna. Bu yapıda işleri başarınca bir komissiyä kurduk, seni da orayı aldık.

– Sanêrım, yanılmadınız.

Kristina iildi, bir taşcaaz yerdän kaldırdı, attı onu, da uzacıkta duvar temelin köşesindä dakinä duran lâtı²¹ keezledi.

– Bu bir raslantı mı, osa ölä keskin gözün mü var? – şaşar oldu Andrey.

– Te bakın, – sık kirpiklär içindä yalpak gözlerini kıpıştırarak, intrigali dedi kız. Çok – çok zeetlenmedään,

²¹ lâıt – g.s. lata; рейка, планка.

o keezledi lätı ikincilää dä, üçüncülää dä. Temperament bolluundan incä üzü pembeleşti.

– Nicä? – soruşlu üündü Kristina, – şindi sizdä sıra, – gösterdi o lätı gözünän.

– Bakalım, – şüpesiz, ani keezleyecek, dedi adam, ama onun taşçaazı vijlayıp, lätı sildi– geçti ilişmedään.

– Siz şaka yapêrsınız! – kalktı Kristina.

– Ayıp, ama keezleyämedim, – biraz şaşkıındı kos-koca adam.

– Denäyin taa, – inanmadı Kristina, da taa birkaç taşçaaz koydu adamın aucuna.

Ardı-ardına basedilän taş parçaların angısı urulardı, angısı ilişmäüzdi incä direcää.

Kendileri annamadı, nicä yaraşlı oyun çeketti. Bir nedän sora Andrey esap aldı:

– Biri görärsä, sanacek fikirdän bozukus, – ama taşçaazları atmaktan vazgeçmedi.

– Var korkunuz, ani gülüntü mü olacêynız? – debeş-tirärdi Kristina, jonglör gibi, taşçaazları yukarı atarak.

– Sakınêrım diil kendim için.

– Bän küüdä taa bişey kazanmadım, kaybediim dä yok ne, – kasavet göstermedi Kristina.

– Görärsälär, kazanacan! – şakasız dedi Andrey, – unutma, küüdä istär-istemäz kendini sakındırasın läüzüm. Şükür, burada, küüdä, taa korunêr bakış, ani karı esaplı, sıralı, saburlu, kotlonu koruyan mukayet çorbacıyka läüzüm olsun. Sayêrım sovet ideologiyası çok zarar getirdi karının avtoritetinä, oldu biraz yannış annayış karının yerinä yaşamakta.

– Sizdän pay tutamam. Hem bän hererdä öläyim, nicä varım, – kayılsızlıını gösterdi genç insan.

– Sän annayacan da dönecän. Başka türlü zor olacêk.

Zerä başka taraftan baksak, asirlär uzunnuunda halklan kurulmuş yazılmadık zakonnarın büyük kuvedi var. Onnar namuzluu, milletin moralini koruyer.

– Ama biz ne gözäl oynardık. Siz dä deyärdiniz, ani bu yaşta yaraşmazmış oynamaa.

Kristinanın elindän topaççık, urulup taftalar üstündä dikinä duran kesmä taşına, tuz-buz oldu.

– Elin dä uz. Avcılaa var mı gittiin?

– Hepsini da sizä sölä.

– Çünkü yakından tanışêrız.

– Meer ölä-sä. Şaşılacêk bişey yok. Kasabada Pazarlarda kumalarım hasret olardı benimnän Tirä girmää – oradan beni kementlän* çıkarmıycıydın.

– Güzä, av sezonu açıldıynan, gelecän mi bizimnän? – soruş intrigalıydı.

– Unutmayın, ki küüdä yaşêêrız.

– Te ozaman bän görecäm, kim lüzgerä laf atmêêr, – Andrey vazgeçmâzdi debeştirmää insanı.

– Konalım baasa, – ansızdan aklına geliverän ideyaylan Kristina uzattı kolunu. Bir anda incä el kapıldı sert auca.

– Her bän ava gidärsäm, siz bana..., – Kristina düşünämääzdi, ne isteesin.

– Kayılım baasa, zerä belli, kim tarayacêk, – cuvap şüpesızdı, – ne var, ani baasımızı kesän bir kişi läüzım bulmaa.

– Yaarına yaslada Veranın yanında baası tekrarlayacêz. Sabayadan da düşünceez, kim ne isteyecek taramalı olarsa.

– Yakışêr, – kayıllık gösterdi adam, ama kızın elini kolvermedi. Etişkin afcannı eşil bakış sakındırandı. Kıza yardıma geldi nazlı gülümsemäk. O sıyırdı kolunu kaavi ellerdän.

Teknelik maalesi

Çalışma yerindän, yasladan, evä yol uzacıktı. Tokada etişincä, Kristinanın aklından cok fikir geçärdi. Ama büün o istemäzdi bişey düşünmää. Onun gözlerin önündäydi adamın şmarık üzü. “Bişeyä karışmaa olmaz. Ko baht öncü olsun”, – geçirmişlerindän sora genç insan istediksizdi.

Akiliş babunun evi Teknelik maalesindäydi. Gün duusu tarafından yamaçlan dolaylı alçaklı maaleyä bölä ad çoktan kalmıştı. Yukardan baktıynan bu yer kâr dä tekneyä benzäärdi. Aulların ardında akardı kıvrımlı derecik, angısının kaynaa bulunardı yamaçta çukurun dibindä. Kimsey artık bilmäzdi, nezaman, kim ona demiş “Kadem kaynaa”. Bu ad onda tutulmuş diil boşa: onun suyundan dolay bereketli hem mutluydu. Bu tarafın kuraklına bakınca, su damarı kaavicäydi. Yukardan selcääz

hızlı akardı, aşıada, biraz genişlenip, yavaşiyardı. Kuraa çektiynän, dolayda çöşmelär kuruyardı, ama bu derecik enikunu hep bir şırıldaardı²². Biraz aşıada, taman Akiliş babunun salkımının hem süütlerin uurunda su bir derincä gölä toplanardı. Gölü korumaa deyni taa aşıada geniş tıynak tutmuşular. Aullara su taşmasın deyni, tıynaan bir kenarında su irimi vardı.

Yazın bu toloka kotta, derä boyunda, tıynaa yakın, sarı mızga topraa tombarlak bir parça yer kazardılar. Cumar-tesi kazılmışı deredän suylan yımışadardılar, ona saman katardılar da beygırlärlän çamur karardılar. Pazarlarda o çamura insan senseläycä, dostlukça meciyä kerpiç dök-mää toplanardı. Bir haftaya kadar kerpiçlär günnenärdi, da onnarı kurutmaa deyni, dokurcuna yıvardılar. Kuyunun dolayı da boşalardı ertesi pazara kerpiç dökenä.

Saa tarafta dereyä inärdi insanın aulları. Kimdä başça, kimdä baalar dikiliydi. Derenin boyunda iki taraftanda çoktankı kalın sarkık fişkannı süütlär gölgeläardilər suyu, salkım fidannarı kuş yuvalarınnan dallarında, sansı anna-şıpta çıkınmışılär biraz yamaca dooru.

Evlär diziliydi taa yukarda. Onnarın biri – evelki, kırmızı keremetlän örtülü ev Akiliş babunundu. Bu maalä sapadaydı. Komuşular, saymadaan kavgacı Moşpeni babuyu, uygun yaşaardı.

Kristina büüdü Taş köprü maalesindä, ama taa küçüktän sevärdi küüyün bu tarafını: orada yaşaardı onun sevgili malisi, neredä vardı kolayı kuşlara sesirgenmää, süütlär altında dereyä dalmaa.

Şindi, açan Kristina kasabadan geeri küüyä geldi, malisi yalvardı yaşasın onunnan.

²² *şırıldamaa* – g.s. *şarıldamaa*; t.s. *журчатъ*.

Duuma evindä bobası kızıkardeşin aylesınnän yaşardı. Birkaç yıl geçtiydi, nica anası raametli oldu.

Akiliş babunun kıvrak evelki evi bütün dä tertipliydi. Şindiki zamanın üüsek evlerinä bakınca, evcääz alçaktı, ama yaşamaa yakışıklıydı. Kapu önü, nicä küüdä geçärdi, asfalt eki beton dökülü diildi. Ayak yolu hem başka lä-zımını yerlerä yolcaazlar taştan diziliydi. Sıcak zamanda aul içi çimenni otluktu, başça da çiçeklikti.

Kuytu yuvada

Tokadı açtıynan, Kristina bir raatlı ilinnää kapıldı.

İçerdä malisi pala dokumaa deyni iilän eski parçadan ip kıvrardadı.

– Maliciim, sän haylak durmaa hiç bilmeersin. Şindiki vakıtta satılık pala, nekadar hem netürlü istärsän var, – kapudan, lüzgär gibi gireräk, dedi Kristina.

– O satın alma işlär bu el işin yanında bişey tutmêêr, – hodullu dedi Akiliş babu.

– Dooruysun, mali, el işindä can sıcaklılı duyulêr, – kız sarmaştı kariya, öptü onun sevgili buruşuk yanaanı. Kızının hoş halını ihtiyär karı annadı taa kapuyu açmasından.

– Bütün bir islää gündü. Yaslada uşak aaz, ama stroykada ne işlär olêr! Yapının temeli artık başaranêr, bu günnerdä duvarları çekettireceklär! – sevinmeliin onunä çıkamaazdı Kristina, – bilersin mi, mali, bütün biz Andrey Konstantinoviçlän yaraştık, kimin gözü taa keskin. İnanmayacan, ama bän üstün çıktım.

– Nesoy ölä? – kuşkulu sordu karı, durgudup iiyini.

Bu avşam, evä geleceykän, ne ne olduuyunu Kristina alifli annattı bir solukta. Akiliş babunun üreenä ne-sä

damnadı. Bu iş onun esabına gelmedi, da o ayıplama salladı kafasını.

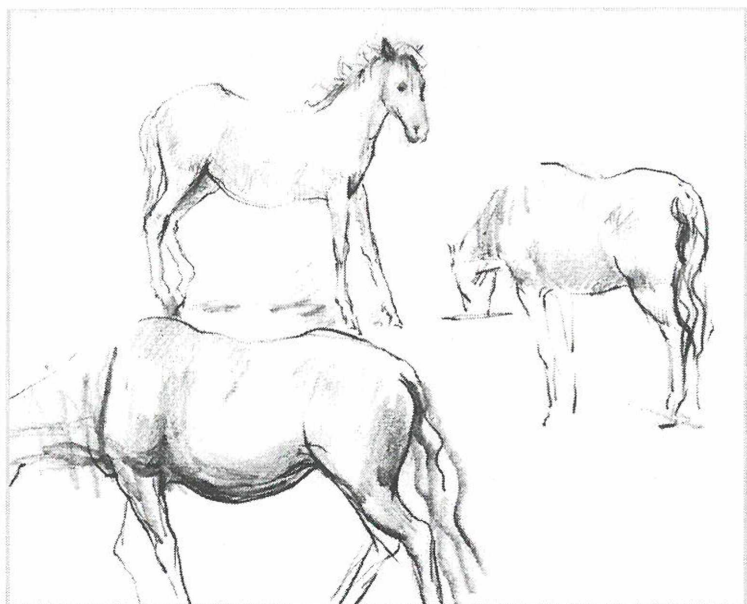
– Dapılma ölä işlerä, kızım. Onnar- adam. Bir taraftan görän insan da gözäl bakmayacêk, – karının sert nasaa- tında yalpak sevgi vnukasına annaşılardı.

– Ama da yorulдум hem aaçım, sansın yıllan bir trofa aazıma almamışım.

Tarpan

– Sesirgen, kızım, ne söleerim. Uzacık ol o Tarpandan, – takazaladı Akiliş babu, – sokak laabını insan boşa takmêr, – bilgili dedi karı da ser-sert çeketti sofrayı koymaa.

– Sän da, ma, kahırlanma okadar, bän da parmaamı emmeerim, – can acısı titiretti kızın sesini, – raat ol, mali, sän vnukanı mı bilmeersin?

Cumaa günüydü. Cumaayı-çarşambayı Akiliş babu küçüklüündän tutardı: bu günnerdä yaşamasında yoktur yaalı imäk aazına aldı. Ama onun yaanısız türlü datlı mancalarınnan oruçlu günnär ilin, zeetsiz geçärdi. Büün o, fırında pişirmä, tütär kalleyi koydu sofraya.

– Ama da ne koku bu mancadan! Senin bu düümä kokulu, çeşnelikli²³ imeklerin kimdä istärsän iştah²⁴ açacak – burnusunu oynadardı aaç insan.

– Kallä, nicä kallä. Aaç insan lääzım, – karının şüveli halı kızın mancayı metetmesindän geçmedi.

– Ama dat mı! Senin gibi aşçıyka dolayda bulmayaan! – zevk alardı Kristina.

– Küüdä yaşamak üüreder karıları her bir zanaata. Onnar aşçıyka da, terziyka da, kır işindä dä geeri kal-mêêr, – Akiliş babunun dargınını bir türlü geçmääzdi.

Sofrayı kaldırdıktan sora, o genä iyyini aldı elinä. Kristinayı ilgi tutmaazdı bişey yapmaa. Uzun avşamnarda okunan kiyadı aldı, ama tezdä onu kapayıp, bir tarafa attı. Geçirip sırtına malisinin keptarını, çıktı dışarı. Serindi. Esmer avşam sarardı yeri, yukarda göktä sa taa aydıdı. İncä bulutlar poyrazdan üülen tarafına kayardı. İlin dar-sıklık içindä bulunan insanı patika boyunda kirez fidanın yanına çekti.

“Ne fasıl avşam!” – taazeli zevktän o yumdu gözle-rini, kirezin düz, yalabık kabında sürüttü elini...

Döndüynän içeri, o malisinä yalpak danıştı:

– Mali, annat, ne o Tarpan?

Karı gülümsedi da lafını aar-aar çekettirdi: “Taa dädumdan var işittiim, Tarpan o ölä bir çevik*, suuk

²³ çeşnilik – g.s., t.s., çeşnä; приправа, вкус.

²⁴ iştah – g.s. – аппетит.

kannı yaban beygiriymiş. Bu ürük hayvannar insan elinä hiç bir zaman verilmemişlär. Her tutulduysaydı da, derisini soyacêk, ayaanı kıracêk, ama kırlara kaçacêk.

Mercannarın soylu senselesi dä vakıdın birindä bu atlara avlanırmış, tutup, beki, onnarı evcilleştirmää* dä çalıştılar, okadar ki boşuna: tarpannar kayet yabanmışlar. Pıksa, Mercannar kendileri dä gurur, girgin, kıyak adamnar. Te ondan da bu senselä sokakça Tarpan adını kazanmış, – “ihtâr insan bunu annadarkan, haberindä yoktu, ani kızında bu senseleyä korkulu şüpä yerinä meraklık uyandırêr.

– Ne ilginç istoriyä. Ama annamêêrım, ne korkunçlu kötülük burada var?

– Onnar naalet harakterdä, suuk ürekli adamnar, kızım. Yufkalı, yanılmayı dünneedä tanımêêrlar. Andrey da tä karısını af etmedi. Ne kabaat yaptı o insan, doorusu bitkiyädän bilinmeer, ama geeri onu kabletmedi. Ölesinnän yaşamak kurmaa zordur.

– Maliciim, korkma, aramızda hepsi şaka.

– Çok kerä büyük işlerin başlanması şakalı oyundan çekeder. Korkêrım, audup yanıldır seni.

– Şüpän olmasın, beni hiç bir kerä, bir dä zaman kimsey zorlayamayacak, – kız kasavetsizdi.

Bölä sözleşmektän sora herkezi – ihtiâr dä, genç tä, kendi fikirinnän aklında, uykuya umutsuz, daalıştılar döşeklerinä.

Tarpan beygirini söläärkän, Akiliş babunun vardı dooruluu. O annadaardı, yer üzündä nezaman sa bulunan yaban atların kökenini – tarpanı, ani yaşamış Evropa steplerindä. Bu bir eski türk at köklerinden hayvan. Adı da oradan gelmiş – yaban, acemi²⁵ beygir.

²⁵ **acemi** – g.s., t.s. – дикий, необузданный.

Bu at üz kırk santimä yakın üüsekliktä, güüdesi geniş yapımda, uzun kulaklı büük başlı, kalın boynulu bir hayvanmış. Bacakları kuvetli, onun cetin tırnaklarına nal diilmiş läázım.

Geneldä kaba görünüşlü olup, güüdesini örtän kıvırcık kılların rengi esmer kırmızımsıymış. Sırtında koyu kara kıllardan katır çizgisi varmış. Kısa elä kılları dikmiş, uzun esmer kuyruu kalın diilmiş.

Suuk kannı at bir dayanıklı, inat soyda, bakımında ekonomikli, beygir hastalıklarına karşı dayanıklı, uzun ömürlü, verimni malmış. Onun anılmış datta delikatês eti aazının dadını bilenleri raada brakmaazmış. Uzun vakıt tarpannara tamahlı çalışkannıktan avlanmak olmuş, özellikläñ kış zamanı, derin kaarda. Ama evcilleştirmeyä bu hayvannar verilmemiş.

Kayet serbestlii, boşta gezmeyi sevän hayvanmış. Gem²⁶ koymaya, elä hiç bir zaman verilmedik, tutulan tarpannar esirliktä zor dayanarmış, tezdä ölärmışlär.

Tarpannarın soyu tıkanmış, kayp olmuş XIX-cu asirin sonunda, taa çok o üzerä, ani stepi – bu hayvanın yaşadı yerini, insan çalışkannı sürmää başladı – azaldı otlaklar²⁷, tolokalar. Tarpanı geriletmişlär kıtlı stepteki sudan da. Biliner, ani tarpannarın bitki haygırlarını, kulilerini taa varmış nicä görmää XX-ci asirin onuncu yılların sonunda.

Sölentilär bu yaban, direşkän hayvan için bozkırın yaşayannarında uzun vakıt unudulmêêr. Açıklı geniş steptä uçan hergelelär için sade legendalar kaldı.

²⁶ gem – g.s., t.s. удила.

²⁷ otlak – g.s. t.s. пастбище.

Naalet duygu

Evdä bu avşam Andrey bir naalet halda bulunardı. Sakınarak annamaa halının maanasını, sesirgenmää kendinä o istemääzdi. Kızın serbest davranışlı hem üfkendirärdi, hem kızıştırdı. Can yeri büülenmiş gibiydi. Sevgiyi o inatlı inanmaazdı, ama kendi prinçiplerin inadına bu insanı o kayet sevdi.

“Bu sersem ahmaklın önünä o çıkacêk”, – neetlendi adam. Çok yıl geeri, açan genç karısı, dayanamayıp alışksız küüdeki yaşamaya, braktı onu, sattı onun duygusunu, Andrey emin eti: sevgiyi canına yakın kolvermemää. Pişman insan geeri geldi, afını diledi, ama Andrey prost etmedi. Karı tarafı, anasından kaarä, ona duşman gibi oldu.

Dışarda sundurmada o tamah-tamah ıgarayı çekärdi. Boşunaydı onun çalışması fikirini atmaa kolhoz uuruna, nicä yapardı herkerä. Bozulardı onun sınaşıklı yaşamasının ritması. Kristinanın gülär üzü dolaştırardı onun plannarını. Saa duygu boşa savaşardı romantizmaya karşı durmaa.

Anası enikunu oolunun yanına geldi:

– Andruş, neçin içeri gelmeersin, çocuum? Aaç diilmiysin? Yaptım kabaklı, nicä beenersin.

– Mamu, serin, sän sä giinmemişin, ne var suuk kapmaa. Gir içeri, tezdä bän dä gidecäm.

Ana ürää annaardı, ani evladın zanaatı alêr onun gençliini, ipradêr kuvedini, sertleştirer canını, ama buna karşı bişey koyamaazdı. İçerdä o yalvardı ooluna paylaşın düşündüklerinnän.

– Problemnär, nicä herkerä, – koraşsızdı çocuun cuvabı. Annaşıldı, lafı uzatmaa yok neeti. Duyuldu, bu avşamkı halin maanası herzamankıdan başkaydı..

– Yaşamak kısa hem insana sade bir kerä veriler, çocuum. Maasuz kendinä deyni vakıt bölünmeycek... Açan adamın var eşi, okadar aar diil. Gün uzunnuun yorgunnuu sıcak döşektä eşinin ellerindän eriyer. Ölä dünnää kurulmuş, oolum, – Doni bulünun sesi darsık-lydı. Andrey, gülümseyeräk, susardı.

– Beki, bıktırêım da, ama oldun kaskatı, sinirli. Hem, bir Allaa bilir, taa ne var ne olsun, bän günahlarıma gittiynän.

– Paalı mamucuum, af et, istämedim gücendirmäa. Sän bendä biriciksin, seni severim, – oolun sesi inan-nyıdı. Koca adam kolverdi başını anasının omuzuna.

– Bana sevgi etär. Ver sevgini genç bir insana, – naaletli dedi ana.

– Doni, sana bu avşam ne oldu? – şakalandı Andrey.

Suvazlaarkan evladının sert saçlarını, karının parmaa ilişti zülüf boyunda, çocuun küçüklüündä karının akılını alan yara nişanına.

– Of, benim beygirdän siirek inän hem fidanda yatan zululum, – ”nazlandırdı o artık kos-koca uşaanı, – e, hadi doyurayım seni”, – cevap yerinä annayan gülüm-semäk diistirdi onun halını.

İmäk Andreyin aazında büüyärdi, ama hatır için yuttu bır parça kabaklı...

Boba hem ool

Andrey gerildi patta. Duvarda patrettä bobasının üzünü ay şılaa aydınnaardı...

Ana-bobada o bir tek uşaktı. Ama sert adam oolunu nazlı tutmadı, kayet tä sıkmadı.

“Yasamanda tuzlu ter içindä kalarsan, hakına sevgi saabisi olarsan, ömürün dadını çıkardacan”, – boba tekrarı sansın genä öttü ool kulaanda. Açıktan, doorudan söylenän boba nasaatı, çok kerä genç akıla...

Bay Kosti saklayamaazdı sevinmeliini, açan çocuu instituta üürenmää girdi. Üzdä sä kaskatı dedi: – Unutma, neredänsin hem kimnerdänsin.

İnstitutu başardıktan sora Andreydä vardı neet hem kolaylık ileri gitmää, disertaçıya teması artık seçiliydi: “Sür hayvancılıu hem at etiştiriciliü kuraklı Bucakta”.

Ecel sä engellär hazırlamıştı: bobası vakıtsız raametli oldu. Andrey genç eşinnän biri birini annamadılar... Ama neetlerindän atılmadı, okunan jurnalları, kiyatları odasında sergennär almaazdı. Sıkça seminarlarda, bilim simpoziumnarında seçkin pay alardı.

Doni

Oolunun halı Doni bulüyu da kaptı, boşa söylenilmeer, ani akılca fikir susaraktan uzacıktan uzaa da biri-birinä geçärmiş. Kocası için darsıklık kariyı sardı, Kostinin elindä o varlıkta, hem sevgidä yaşadı, makar, adamı sertti, kendini çiiinetmeyändi.

Büük kıskançlı sevgi tabeetini kız kayet körpä yaşta bilän oldu. Doni yavklusuna onaltı yaşında kaçkın gittiydi. Gözäl rubalar, küpelär, bleziklär ona baaşlaardı. Bunnarın paasıydı-sevgili kocasına hatır gütmäk, naaletliinä saburlanmak.

Andrey avcılıklan tutkun²⁸ hem karısını kayet sevän adamın uşaadı. Keftendiynän o bıkmazdı tekrarlamaa, ani yaşamasında iki büük havezi var – avcılık hem Doni, angıarsız ona dünnäa boş olaceydi...

Karı oolunu dünneyä zor getirdi. Ozaman Kosti dolayda en anılmış babuyu bulduydu. Duudurmaktan sora körpä insan aar hastalandı. Kocası aşırından ilaççılardı getirdi, çok kaçındı onu ayaa kaldırınca, ama başka uşakları olmadı. Doni buna şükür edärdi, zerä o vakıtlar doktorluk yoktu, henez duuan uşakların taa çoyu ölärdi. "Günü –ömürü yokmuş", – deyardılär, kahırı ilinnetmää deyni.

...“Ne mutlu vakıtlara etiştik – uşakların duuanı yaşêr”, – karının mayıllı gençlerä gidärdi. Onun canı yanıktı, şindikisi gibi bolnişalar olaydı, beki, taa uşakları olacêydi. Beki, Allaa kızçaaz da baaşlayacêydi...

Küü merkezi

Kolhoz başın kabinedi kontoranın ikinci katındaydı. O köşeki odaydı, iki pençeresi çıkardı günduusu tarafına merkez sokaa, biri da üülen tarafa, neredän görünärdi klisenin kruçasız kubesi, muzey, küü Sovetin çardaanda saurulan kırmızı devlet bayraa.

²⁸ **tutkun** – t.s., avt. одержимый.

Gün duusunda, yol aşırı, kontoraya karşıydı Kultura evi, ondan sola kalardı iki katlı şkola, saa tarafa da poçta hem ona yannaşık köşedä tükän.

Uramadaan bireri, Andrey sabaalän kontoraya geldi. Oturdu telefona, ama dürtmedi onu, kalktı, geçti pençereyâ. Aşaada herkezi alatlaardı kendi uuruna: döndü avtobus, aldı birkaç kişiyi kasabaya, yangına gibi hızlı geçti traktor, koşunda silos koyunnara – yerindeki alaf bittiydi, taşıyardılar ineklerin fermasından. Ama neçin böla geç? Aar başlı Trifon genä uykuya kalmıştı. Te öttü köşedä tükänin zili, satıcıyka Saşa açtı kilidi. Dışanda bekleyän birkaç içkici adam, may insanın topuklarına basarak, giriverdilär içanna, işä gideceykän içki payını almaa.

Tükänin ardından peydalandı tauk fermasına alatlayan Anka hem Dari. Karılar tükänin ardında patikacık işlettiydi – sakınardılar geçmää lavkanın önündän, neredä herzaman bulunardı birkaç haylakçı hayırsız adam, angıların esapsız bakışından karılar sakınardı: içkililär karıların aardına birkaç keskin laf ta vardı nicä kolversin.

Te aradan merkez sokaa saptı Kristina. Onun yoktu haberi mi, osa istemäzdi bilmää mi o sapa patikayı? Tükän önündä adamnarın uurunda o çevirdi kafasını, seläm verdi. Alıp selämi baş iiltmesinnän, birkaçı mayıllı bakışlan geçirdi onu gerää gibi bir parça yerädän.

Kız örüyärdi, çekip omuzlarını geeri, biraz kaldırıp kafasını. Ayaklarını atardı uz ileri, nedän etekleri dönüp, çevrälärdi dizlerini. Belindän aşaaşı sarsmasız, enikunu götürärdi belindän yukarsını. Onun ilin örüyüşü hızlıcaydı, ama alatsızdı.

Poçta önündä kopuk asfaltın kuyusunu o aylandı. Çorbacı sansın seftä esap aldı kırık bordürü, uçuklanmış

asfaltı, da kendini kabaatlı duydu, küü merkezi dâ nası-
nicä düzölsün läözüm.

Kafesini yakan, kuvedini kesän sıcak dalga adamın
güüdesinä enikunu daalardı. Çekinip pençeredän, o uudu
ensesini, yaktı ıgarasını. Onda güreşardı iki kuvet: biri
kinnendirardı onu bu yufkalık için, öbürü dâ çekardı onu,
pençeredän görünän, onun zeetini bilmeyän, yolda kas-
vetsiz gidän genç insana.

Uursuz sabaa

Kontoraya uuramaa Kristinanın neeti yoktu. Orasını
geçär gibi olduynan, ona sesettilär. Çaarılmasını annayıp,
o gülümsedi, kıstı omuzlarını, ki bilmäzdi, ne var nicä
ondan istensin.

Çaprazlayıp ellerini, Andrey uudu kollarını, sora
düzeltilti saçlarını, dürttü bıyıklarını, geçti masaya. Hayatta
işidildi trıslayan adımnar, nedän genä sıcak yumacık titi-
retti onun için. O kalktı, sora oturdu.

Şüpä yoktu, ani kızın üzündä saa yanaanda uçucak
selämnü peydalandı sade ona deyni. Ama te fasıl buruşan
burnucuk, biyaz tendä çırpınan kara kirpiklär diıştirdi
üzdä ayozluu.

– Fu-u-u! Şaşêrım, nesoy taa diriysiniz burada!? Tütün
kokusu taa hayattan tikêêr! – o yaklaştı pençereyâ, açtı
onun aşaağı gözünü, döndü Andreyâ:

– Yudun taazä soluk. Bim-biyöz olmuşunuz. Bulana-
ceynız burada, kimsey bilmeycek nedän, – gevrek ses
ortalı şakalaardı.

Kablederäk bu şımarıklı çapkınnı, adam susardı.

– Şindi sizä taa iilin mi?

– Gerää gibi, – öndercinin sesindän halını zordu annamaa. Kuşkulanmak kızın kamalanmasını vazgeçtirmedi.

– Bän läázım her sabaa uurayım burayı, belli ki diil boşuna, – o attı şalvir bakışını masadan yanı.

– Nelär isteyecän?

– Nezaman ne.

– E büün ne isteersin?

– Bir fırlıdak. Örtü kolaylandıynan, istäärdik o ibää koyulsun. Var onnar tölä yapılı maasuz küçüklerä gösterer, angı taraftan lüzgär eser, havanın başka durumnarını. Uşaklara havayı, tabiatı açıklamaa çok faydalı iş.

– Ne o flüger annamam var, ama örtüyädän taa çok var terlemää. Taa sora da büyük işlerdän korkmadık, bu bizä – fläk. Olacêk sizä fırlıdak! – lafları anılmış masala getirtti adam.

– Siz masal da mı okudunuz!? – şaşı Kristina.

– Hepsi nezaman sa küçüktü. Yanaamı öpmedään mi geçecek? – şakadan gücenikli sordu Andrey, aklına getirip kızın diil çoktankı öpüşünü.

– “Kimsini öpüş aldatmêr, eritmeer”, kimin oldu laflar tanıyêrsınız mı? Hem bir fläk için çok diil mi? – kızın şakası geçär gibi oldu, – hem takazanıza göre, bän başladım akıllanmaa. Neçin beni burayı teklif ettiniz? – sordu o usullanıp.

Andrey şaşırı gibi oldu, zerä taa bilmäzdi, neçin aldı yolundan bu insanı. Onun gözünä ilişti masada “Dosye”.

– Ver te bunu brigadir Vasiyâ. Ko taa bir kerä islää baksın onu, zerä, bakêrım, material harcamakta kayet bollandılar, – önderci uzattı “Dosyeyi” smetaylan. Onun uzun deneyän bakışı içinä geçändi.

Dürük bulutçuk kaplayıverdi kızın canını, da yılan gibi fikir çeldi hoşluunu.

– Nedän bu şüpä? Beni denermisiniz?

– Aklımda yoktu kimi sä denemää. Yakıştıрмаarsan, bän başkasından yollandıracam. Büün vakıdım olmaycêk orayı uuramaa.

Kristina savaştı belli etmemää, ani dürttülär yaralı erini, ama üzü oyalanmadı enikunu pembelenmää, o daladı ašaakı dudaanı içyandan. Onu acıladıktan, dalgalandırdıktan sora peydalanan bu tabeetindän haberi yoktu.

– Yok bişey, verin burayı, ama ileriyä, isteerim biläsiniz, bölä “kuryercılık” benim için diil. O dargın çekti adamın elindän papkayı, kapuda duruklandı, bakındı duvarlara, tavana:

– Hep bulamaardım kolayını sölemää sizä, ani gömül-müşünüz tozlan, payacannarda dolaşmaa var nicä, – biraz susurgandı, sora çorbacı taa etiştirmedään bişey sölemää ilerletti lafını:

– Yazık, ani siz dä öläysiniz, nicä hepsi, – ekledi o, dardtı kapuyu da çıktı.

Andrey kaldı urulmuş gibi. Gün gücülä çekedärdi, ona sa esmer avşam geldi.

Küüdä babu masalını, ani sabaalen büücüyka Gani Paşi önünä çıktıysa, taa ii geeri dönemää, zerä işlär o gün uurlu gitmeyecek, adamnınnan Andrey inanmaazdı. “Bu sabaa taa karannıktan önümä dikildi, kufnesini suvamaa saman lääzımmış”, – bu günün tersinä başlaması için üfkesini kimdän çikarsın, o bilmääzdi.

Kristina da yolca zeetlenärdi: “Olmalı, bu sade çeketmesi. Vasi için ona kim ne türlü taa takılacaklar. Ama onnar beni taa bilmeer. Okadar kolay bän verilip

bükülmeerim. Bölä davranışlara önem vermää kendimi kolvermäm. Lääzım yaşamaa, bişey olmamış gibi”...

Vasiyilän buluşmak

Duvarcılar artık topluydu. Vasi birkaç ustaylan nesä kararlardı temelin uurunda. Gördüü gibi Kristinayı, Vasi baka kaldı, sıbıttı elindän ipi, ona karşı adımnadı. Bu günädän onnar taa üz-be-üz gelmediydi.

– Kristina İvanovna, büün temel tamannanêr, duvarları çekettirecez. Hazırlayın perdeleri, – şen-şen dedi o, ama bakışı kuşkuluydu.

– Kolay gelsin işinizdä. Biz bu üüsek aul aşırı yaslada karırlan sevineriz, ani bu kadar çalımını²⁹, becerikli işlersiniz! Te, Andrey Konstantinoviç yolladı taa bir kerä bakasınız, – Kristina uzattı papkayı.

Vasinin sersem maavi bakışı şaşkınnıydı. O aldı Dosyeyi, yalpak tuttu Kristinayı dirseendän çekti bir tarafa.

– Kristinka, sayêrım kaldık dostlu biri-birimizä? – Vasinin yalvaran sesi dalgalıydı.

– Bölä dosttan Alla korusun, – suuk dedi Kristina.

– Lääzım oturupta lafedelim.

– Kimä lääzım?

– İkimizä dä. Ki biri birimizin gözlerinä bakmaa yakışsın.

– Bän yok nedän sakınayım.

– Beki, benim dä kabaatım okadar büyük diil, – haklını söylemää savaştı Vasi.

²⁹ çalımını – со шноровкой.

– Kabaatın mı!? O satmaktı! Ama bu artık diil önemni.

– Burada diil yeri bunu annamaa, – dedi Vasi dolayına bakınarak.

– Ne korkak olmuşun, – ayıpladı onu Kristina.

– Senin için... – Vasi bulamazdı laf.

– Beni düşünmää geç diil mi? – laf bulamayan adama yardım etti kız.

– Var neetimdä, annadım sana, ozaman nicä olduunu, – denäardı üzlü çıkmaa Vasi.

– Canını mı ilinnetmää isteersin?

– Kristinka-a-a, o kör avşam ayık diildim. Yaptımı çekerim.

– İsterim biläsin, seni betvalamadım. Bezbelli, ölä lää-zımdı olsun. Olmalı, aramızı neyä benzettiydik, diildi o. Göklerä taa görümnü.

Sancılı laftan ikisi dä benizini attıydı, ama ses kaldırmadılar. Çok yılda toplanma darsıklı küsü kırsadan sölenilmeer. İkisi dä yalın içindäydi.

Geldi êkonomist Kostı, afını diledi, Vasiyi aldı.

Bütün gün Kristinayı işinä bakmaa engel etti çok cuvapsız soruşlar.

“Neçin predsedatel buluşturdı onu Vasiylän? Vasi mi bunu istedi? Yapılacam, sansın bişey olmadı, ani beni bunnar dürtmeer, – düşündü o.

Zavhoz³⁰ Doka

Yaslada da annaşılır-annaşılmaz duyulan hoşluksuzlar başladı üzä çıkmaa. Doka – yaslannın gospodarlına cuvapçı, ani son günnerdä tomrukluydu kavgaya, bütün boşandı, darıldı Kristinaya ufak– tüfek işlər için: giisileri sersinnär – yok tel, inventarı koymaa kiler etişmeer. Ama Kristina kesti onun mırıldamasını:

– Bilersiniz, biz kısa vakıda bölä kıstafılıktayız. Hem biz iştä bulunêrız, mınzalanmaa olmaz.

Doka homurdanarak gitti.

Zafira babu bir gün çekettirdi Doka için nesä söylemää, ama Kristina kulak kasmadı ona. Pıksa, insan arasında bulunduynan, onun yaşamasını bilmää läázım. “Nası-nicä insana sesirgenmäm gerek”, – geçiverdi onun fikirindän.

Vakıdı bişey durgutmaz – geçti bu gün dä. Kristina evä alatladı.

Kıştan sora insan alatlaardı çekettirmää toprakta işi. Bucaan riskli klimatına görä ilkyazın toprakta tav varkan, önemliydi kaçırmamaa vakıdı, toumu topraa koymaa. Kuraa çektiğän sora, bişey yollanamaz bümää. Kolhoz işindän evä geldiyän, evdekilär kendi aullarında işlardı: kim baa kesärdi, fidannarı budaardı, kim suvana-sarmısaa tırmıklan topraa hazırlardı.

“Kolay gelsin işinizdä”, – işleyän insana seläminä, “Alla razı olsun”*, cuvap kabledärdi Kristina. O alatlaardı evä, nereyi etiştii gibi, aldı tırmı elinä. Batıda kauşan gün bitki ayırlanmak şılaanı yollaardı. Artık, karannık çökärdi, Akiliş babu kızı başçadan çıkaramaazdı.

³⁰ zavhoz – gospodarlın cuvapçısı.

– Brak kızım, adık yorultma kendini, yaarin genä zanaatına gidecän. Günnär çuvala düşmedi. Kaarcaaz kim kaç kerä taa topraa örtecek, – Akiliş babunun sesi acıyandı, o duyardı, Kristina işlän başka zeetin önünü almaa savaşêr.

– Mali, ya sölä kızına, neçin onu acıyêrsın? Bän diilim zavalılardan.

– Gücendirmä beni, kuşcaazım. Sölä malisinä, ne seni zeetleer, bu yakınnarda urulmuş gibi gezersin, – zararda tutulmuş gibi, dedi ihtâr karı.

– İşlär biraz dolaşêr, ama sän beni uursuz sayma.

– Acımayım yok nicä, borcum vakitlan gözlerini açayım. Kısmet – o... , – düşünmeyä vardı karı.

Sokaktan sesettilər. Komuşuykayı tokattan geçir-diynän, içerdä lafi ilerlettilar.

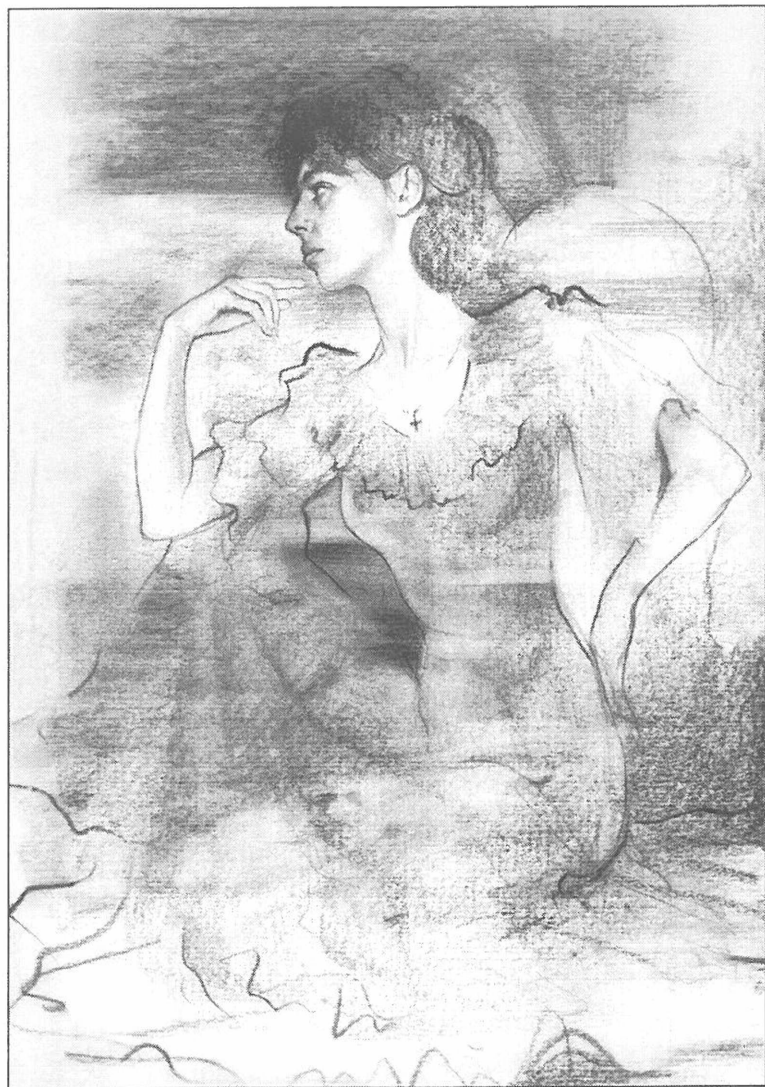
– Bölä arif, akıllı insan, nicä benim kızım, yok nicä kendini kısmetsiz duysun. Ama garipliini malisinnän payet, tutma içindä. Hem Allaa kiyatlarında boşa sölen-meer: “Sizi gücendirännär için hayırlı duva edin”.

Gördüynän, ani Kristina alatlamêêr açmaa üreeni, karı diiştirdi lafi:

– Kurduydum taazä borç. İlk suyunda kesmä çorbaylan, nicä sän beenersin, borç yaptım. İi, ki küüyä döndün, kızım, o kasabada bilmeerlär, ne o haliz imäk yapmak. Onnarın mancaları baygın, datsız, onuştan kendileri dä benzsiz, zayıf – sansın kehlelär imiş.

Bu laflar Kristinayı ürektän güldürdü. Üfleyeräk aaçtan alacalı kaşıқта haşlak borca, o mayıl oldu: – Helal, ki hep taa aaç kaşıkları kullanêrsın. Bu yakışıklı kaşıkları pek beenerim. Kristina aldı borçtan taa bir kaşık da yumdu gözlerini:

– Ne gustlu*!

– Aaç kaşıktan mancanın dadı da taa ii duyulêr. Şindi-ki zamanda onnarı satılık zor bulmaa. Evel gezârdi küüdä kaşıqçı. Onda ne kaşıklar vardı! Al beendiini!

Avşam ekmeendän zevk alarak, onnar gülüp lafedirdi. Zaametli günün yorgunnuu bölä ilin geçârdi.

Karı istedi sofrayı kendi toplasın. ”Bulaşıkları yıka, onnar yalvararkan, zerä sora sän yalvaracan”, – çanakları cangırdadarak Akiliş babu nasaatlı söyleyişi diil seftä tekrarlasın. Derin fikirdä halk yarattı fıkralar kızı şaştırardı.

Yıkanıp, Kristina geçirdi tantelili gecä gölmeeni, daldı yorgan altına:

“...Vasi... biraz diişilmiş, güüdedän genişlenmiş, ama üzündä hep o sersem bakış, şalvir sırtması senâr olmuş...”

Vasinin acınacêk zavallılı Kristinada bişey uyandırmadı. Ozamankı, etiştirmeyän kuvetleşmää, audan uşaklık havezi yıllar artık canından silmişti. O temiz masallı düş kalarđı geeridä, oyanda, nereyi artık yol yok...

“E, bän ona, sanki, nicä göründüm?” – ansızdan soruş kaldırdı genç insanı döşektän.

Kristina aynaya geçti. Yalnızlında ayna onun dostuydu. Atıp uzun saçlarını ardına, açtı üzünü, kaba elini yanaklarında, omuzlarında sürüttü. Kara moor bakışı kritikli gezdi geniş annisinde, indi incä ensesinä, geçti gölmään gergefli örtmecisindän sıırdan dalgalı kaba güüsünä: ”Bän dä diişilerim”. Taa biraz siiretti kendini, çıkardı pembä dilceezini aynaya dooru, sansın, kimisä yansıladı, da attı kendini divana. O beenârdi yatmaa üzü koynu, sarmaşıp yastaa. Yumdu gözlerini. “...Sanki ne istedi söylemää büün Andrey Tarpan? O beni taa bilmeer, bän da onu...” düşüncelâr uykuya karıştı.

Askercilerin yortusu

...Devlet yortusu adetli halk yortusundan çok farklı. Devlet seçer bir günü yortu, ama o olamêêr haliz millet yortusu, geçmeer halkın kanına, nicä üzlârlân yıl denenmiş, halkın yaşama biçiminä görä adet. Nekadar çok kuvet koyuldu, ki kalsın sade devlet yortuları. İnsanı çiçek, plakat ellerindä zooruna çıkarardılar sokaklara, gezdirsinnär idolların patretlerini. Bu günnär küüdä muzıka, kutlamalar, tañ başka iilentili olaylar kurardılar, bolay onnar girsinnär tradiñiyaya. Onnar sa halka yamamaydı. Bu yortular yaraşmadı, tutulamadı insanın canında, çiftçi yaşamasında. Çünkü zoruna takma yortu olmaz .

Kurma yortuları taa çok bakardılar serviçtä³¹ toplumsal yaşamakta.

Ama çok kerä devlettä kurulmuş yortu hem halk yortusu bir günä düşärdi. Ozaman bütün küüdä haliz yortuydu.

Gücük ayın 23-ü Sovet devletin Askerinin istoriyasından bir nişannı gün. Bu gün sayılardı askercilerin yortusu. Adam tarafından herbiri vakıdında askercilik edärdi, onuştan hepsi adamnarın bu yortulu günä vardı ilişiklii. Ama bu bir işlenir günüydü. Şansora tradiñiyaya girdiydi bu gün, iştäñ sora, kolhozun herbir çalışma bölü-mündä karılar bir küçük baaşışlan, hem donaklı sofraya tekliflän adamnarı kutlaardı. Bu uura kolhozun profsoyuzu para bölärdi, hem karılar da kendi payını koyardı.

Avşammen kontorada çalışan karılar oradakı adamnarı salona sıralı masaya topladı.

³¹ serviç – mold.s., g.s. служба, работа.

Andrey gözdän geçirdi masada olannarı, Kristinayı bulmayıp, kefi bozuldu. Bir baş olacaa gibi, kabledip kutlamaları, kendi hem hepsi cümlä adamnarın adından cuvaplı şükür etti karılara, kutladı hepsini yortuylan. Afını diledi, da çıktı.

Yollandırarkan maşınayı, o taa bilmäzdi, nereyi yollanacêk. Çıktıyanan yola, tekerleklär, sansın, kendileri tukurlandı aşaa, çekettirilmiş eni yapıya dooru.

Kışın son günneri hep taa kısa. Karannık, ansızın çöküverärdi. Stroykada yoktu can-cun. Tepmeleyeräk ayaana ilişän taş parçalarını, Andrey gezindi biraz teritoriyada. Üšek aulun aralıından ötäändakı safk şılaanı esap aldı.

Aazdı umut, ani orada bulacêk, kimi aarêêr, ama delikanni cocuk gibi, hızlandırıp kaçmasını, pindi taş yivinnına, yakışıklı bir solukta attı kendini aul aşırı.

Hayatta o parmak ucunda yollandı müdür kabinetinä. Açık kapuya ardınnan Kristina nesä doorudardı karşıkı duvarda.

Sessiz şalvirli girdi içyanna, kendini geeri çekindirip, ellerinnän kızın başını kapladı.

Kristina daptur geldi, ama baarmadı.

– Kim bu? – yokladı o başını tutan elleri.

Andrey susardı.

– Miti batü, sän mi? – Kristina denärdi tanımaa, kim o olduunu.

Andrey gülmesini zor tutardı, ellerindä sä titiremak peydalandı.

– Aklım vermeer, kimin bu vakıt kamalanmaktan kaarä başka işi yok, – düşünmeli dedi kız.

– Vasi, – sert sordu Krisina.

Adam kuvetsiz kolverdi kollarını.

– Siz mi, Andrey Konstantinoviç!? – dönüp, şaş-beş oldu insan. Onun üzünâ yayıldardı şaşkınnı satan pembâ beniz.

– O sinsoru mu bekleersin? – zehirli güldü adam.

– Kâr ölä olsun, kimin ne işi? – diklendi Kristina, da taa o an pişman oldu.

– O kontorada stakannarı aardı-aardına kasavetsiz boşaldêr. Hepsi orada toplu. Sän ne saymadın adamnarı bu yortuda?

– Oyalandım biraz, sora geç göründü.

Araya suskunnuk girdi. Andrey bakındı odada. Dolabın yanında asılı tabloda kırdâ harman vakıdı resimniydi: Yerindâ duran kombaynanın aardında biçilmiş kayırımı agronom mu, brigadir mi motoşiklaylan yaklaşmıştı.

– Angı akıllı resimnemiş bu tabloyu? – sarkazmalı dedi kolhoz başı.

– Orada aşaaada yazılı resimci. Neçin sorêrsınız?

– Tabloda yanlışlık var. Ha, bul onu, – intrigaladı Andrey.

Kristina tabloya dikkatlı baktı, makar onu diildi seftâ görsün.

– Kızgın havada biçennâr aar çizmelârlân, – denedi bulmaa yanlışlı pedagog.

– Karı logikası. İstârdin onnar bosonojkaylan mı olsun? O diil Kişinev trotuarları e, – adam artık zevklenârdi kanırmasından.

– Bitki-bitkiya dâ bân çiftçili götürmeerim. Bilmezli-imdân bana ayıp diil.

– Okadar tez verilmää olmaz. Taa biraz düşün, – vazgeçmääzdi kızı zeetlemektân predsedatel.

– Olmalı, motoşiklardan fırlayan kıvılcından var nasıl yangın tutuşsun, – dargın dedi Kristina, – hem etâr

benimnän iilendiniz. Kızın dooru cuvabı hem gücenikli sesi alifledi adamı:

– Şükür Allaha! Üüredicidä çok bilgi olsun lâázım, ama logika düşünmesindä dä büyük iş var. Andrey iildi, öptü kızın annısını, nedän, o, kolverip gözlerini, naazlı dedi:

– Tabloda kabaatımız yok. Fabrika işi.

– Sanêrsın, bunu resimneyän vardır kıra mı çıktıy? Ona sımarladılar işi, o da kafasız ştamplêêr onu. Bizdä her adımda bölä akılsız yanlışlıklar var. Cuvapçıyı bulmayacan. ...Nesä. Kristina, büün yortulu gündä yap bana bir baaşış – kablet te bu sürprizi. Andrey uzattı donaklı kiyatlan sarılı korobkacı.

– Bu ne? – şaştı kız.

– Aç, bak.

– Şkatulka!!! Siz neredän tanıdınız benim aklımı alan işi?

– Ama bän rasladım senin istediini mi? – adam kendini bilmezeyä çıkardı.

– Bän ona çoktan göz koydum, – saklamadı Kristina, hem bän beenerim baaşış kabletmää, ama bunu bän alamayacam – bu kayet paalı iş, beni sizä borca baalaar.

– Bän beenerim hem isteerim benim baaşışlarım kabul edilsin. Hem unutma, bu sıra bän kendimä baaşış yapêrim, – adamın sesi belli etti onun üstünnüklüünü.

– Sizä şalvirlik ödünç almaa lâázım olmayacék, – insanın ariflii arada sıkıntılı alatladı bollandırmaa.

Üzlerindä ilinni sırtmak gerginnii sildi..

– Almışkan elimä, zor bän ondan atlayım.

Kristina şkatulkayı masaya koydu, açtı. Büüleyän klasik muzıka doldurdu odayı.

– Bilmeerim, neylän ban kazandım bu paalı işi, hem ne borcum olacek sizä ...

– Baaşış – o baaşış, onu kazanmêêrlar. Deerlär, Aginskiy bir tek polonez yazmış, ama ne yaratma! – şaşı-lacêk kadar ihlamnıydı adam.

– Koyacam onu uşaklar da seslesin. Kişinevdakı Organ zalı aklıma geldi, – darsıklaa kapılmış oldu Kristina.

– Dünnya aşırı diil, küüdän dä var kolayı orayı gitmää. Mořart, Paganini, Bah derin dürterlär..., – nostalgiyayı daadıverdi Andrey.

– Var sa kolayı, olsa, yasla zaametçilerini orayı götürmää. Muzıka onnarın işinä faydalı olur.

– Çok iş insan elindä.

– Aslı çıkarsa, hepsi sevinir... Geç oldu, mali, olmalı, Şerbu Vanilerin köşesindä beni beklee. Söleerim, çıkmasın orayı, ama laftan aldırmêêr.

– Akiliş babunun kanı vnukasında da duyulêr, – adam kaçırmadı kolaylı Kritinaya dokunmaa.

– O ii mi, osa ...? – hazırlanarak çıkmaa, sordu Kristina.

– O ölä nicä var.

Dışarda duyulardı ilkyaz soluu.

– Akiliş babu cok darsımasın köşedä, otur, götü-recäm, – Andrey gösterdi maşınayı.

– Saa olun, ama taazä havada günaa benzin koku-sunnan solumaa. Yakışarsa, geçirin beni sade Kiräçka Stipannarın köprüsündän. Onnarın o köpeendän var nicä ötekli³² olmaa. Sündük sinsor ansızdan tokat altından çıkêr da hırlanêr.

– Sän çok kerä mi karannaa kalêrsın? – şüpelendi adam.

³² **ötekli, ödü patlamak** – насмерть перепугаться, öt – g.s, t.s. желч, желчный пузырь.

– E, sizdä nicä daava kesendä, herkerä mi bir cuvapta on soruş peydalanêr?

Köprüdän ötää dooru Kristina istedi yalnız gitsin.

– Dooru annadıysam, koruycu diil läüzım, – gücendi gibi Andrey, – isteerim djentilmenniimi göstermää, seni svatä Akilişä saaselem vermää.

Dönemeçli köşedä Kristina uzattı elini:

– Saa olun. Yortunuz kutluca olsun.

Andrey, nicä dä herkerä, sıcak aucunda oyaladı kızın elini.

– Gideyim, taa mali görmedään. Ürää kırılacêk. Taka-za edecek.

– Artık geç sakınmaa. Akiliş babu bizi esap aldı.

Arada ihtär karı bastoncuunnan onnara dooru gelärdi.

– Avşam hayır olsun, svatä Akiliş, – yerä ineräk, seläm verdi Andrey.

– Hayır olsun, Andruş, – karının sesi diildi pek yalpak.

– Saalık nicä? – insanın halını annamazdan geldi çorbacı.

– İhtärlık. Kristina oyalandı, dedim, karşı çıkayım, – bundan azetmediyni karı belli etti.

– Mali, ya sölä, bu avşam kaçıncılaa köşedän dönersin? – Kristinanın soruşunda malisini şakalı kabartmak duyuldu.

– Benim da sulu işim yok, büün yortu – Lambu günü. Komuşuyka Lambuläsa kanacıunnan bizä geldi, andık Lambuları, – söledi karı, darsıklını saklayarak.

Gücük ayın 23-çü diildi tek, açan bir günä düşärdi iki yortu: üzdä Sovet Devletin yortusu, insanın evindä dä pravoslav eki halkın adet yortusu. Son zamannarda kimsey engel etmääzdi bakmaa iki yortuyu da.

İçerdä sıcağı, duvarda radiodan asker türküleri yavaş işidilärdi.

– Maliciim, bän sana ne gösterecäm, düşünä dä yok geldiy, – yalızlı³³ dedi Kristina, da çıkardı çantasından şkatulkayı.

– Ne gözäl iş! – mayıl oldu karı.

– Yä aç onun kapacını, – dayanamaazdı Kristina.

Karı kaldırdı gibi figuralı kapacı, içersi büülü muzı-kaylan doldu.

– Ürek koparan hava. Neredän bu aldangaç? – sert sordu kuşku karı.

– Andrey Konstantinoviç baaşladı, – Kristina sevinmeliindän annamadı malisinin şüpesini.

– Ne üzerä bu baaşış, nicä sän onu kazandın?

– O – baaşış. Onu kazanmêêrlar, – tekrarladı Kristina Andreyin bu avşamkı laflarını.

– Ödeksiz piinir sade sıçanın kapanında, – yayaardı beklenilmedik takaza, – o eşil gözlüdän bizä bişey diil läüzüm! – sert ellär şkatulkayı masada ordan-orayı diiş-tirärdi.

– Neçin?– dik-dik sordu kız.

– Bölä kamalanmak iilää götürmeer! Tut lafımı aklında! – salladı parmaanı gücenikli insan.

– Mali, bölä bir şkatulkaya çoktan mayılım gidärdi. O tanıdı benim istediimi, – Kristinada yalpaklık içtändi.

– Hiç yaltıklanma, sansın küçük ta diilsin, ama ne ahmacıksın. Hem bunnar taa geçennerdä üreemä damnadı.

– Maliciim, düşündüün bu diil.

– Bän parmaamı emmerim. Dur, bän o eşil gözlü Tarpana da söyleycäm, bölä oyuncaklar diil bizim için, – bu debeşmeyi baştan durgutmaa yaanardı Akiliş babu.

³³ yalız – жар.

– Taa sora da nicä istäärsän, ölä düşün, – küstü Kristina.

Odasında şkatulkadan muzıka havasına görä gündüz rubalarını üstündän sıyırıp, aldı taa küçüklüündän canına paalı oyuncaa – bir bez parçadan eldä dikmä olacak, da girdi yorgan altına.

“Eşil gözlü Tarpan...” – malisinin keskin lafları ötärdi onun kulaanda.” O eşil gözlerdä şılak eki onu kendisini satêr, ya da beni audêr...” – aklından geçirêrdi Kristina bu avşamkı buluşu. “Olsam ona faydalı hem lääzımını... vakit hepsini yerli-yerinä koyacêk...”, – kucaanda oynacaklan o verildi sallangaçlı umudun elinä.

Düş... çok kerä hep o düş...

Dışardan dolu ayın şafkı pençerenin gözlerinä görä içersini kafesläärdi. Çiçekli tanteli perdä gölgesi alaca laardı yorganı, Kristinanın üzünü. Dolu aylı gecenin düşleri aar:

...te Kristina, sansın, gider uzun hayatta, herbir kitli kapuyu datarak. Deneer çok anatar, ama kilitlär verilmeer. Açan bitki kapuyu sarsalaya-sarsalaya kuvedi kesiler, kapu yavaşıcık gıcırdayarak kendi açılêr. Çıkıp kapudan, yol aaramayarak, o ilkin kırca, sora çayırca kaçarak derin gürültülü dereyâ etişer. Karşıkı kenarda ona lääzımını yer görüner, ama önündä köprü bozuk. Gezinip iki tarafa derä boyunda, o baseder kendini akan suya. Çırpınarak, duran duruk suyun üzünâ çıkêr. Dolay çiçeklik. Gerip kollarını, su üstündä sallanêr. Ansızın bir suuk kara hoban onu saçlarından derinnä çeker. Kristina bulamêêr nedän tutunsun, buunuk buunuk baarêr.

Malisi yanına geldi, enikunu dürttü onu:

– Ne oldu, kızım?

– Genä bu titsi düş! – uyanamaazdı Kristina.

Akiliş babu içirtti ona üç yudum ayazma, yısladı başını okunmuş suylan, fisirdeyräk: “gecä korku üstündän taa geçmedään, ilaç olur”.

Paskellä orucu

Küüdä insan yaşamayı götürärdi pravoslav yortularına görä, angıların dönemi uyêr çiftçinin toprakta, hayvancılıkta zaametinä. Onnar diil yapma, ama toplanıp, peydalanma halkın ömürünä görä. Tabiat hem adamın yaşaması biri birinä sıkı baalı: *Hederlez günü* kıştan sora hayvannarı ilk kerä kıra çıkarêrlar; İspasta ilk kerä alma iner; *Büük Panayiyada* klisedä okunêr üzüm, meyva; *Küçük Panayıada* çekeder baa bozumu. Bu takım dünneenin sırasınca gitmesi derindän annaşılêr.

Din yortuların, tradişiyaların gözellii diişilmeer, geçêr asirdän asirä. Onnar halkın ruh materiyası, platı. Yortuların özü – var olmanın mutluluu, dünneeyä açık üreklik. Herkezin da özel ömürü bütün milletin hristian yaşama biçiminä ilgili. Adet, yortu özü annaşılêr hergünkü yaşamakta da. Da butakım devrä tekrarlanmaları dünnä düzeninä temel kurêr.

Devletin Sovet yortuları evdä ayledä pek bakılmazdı. Onnara sevinärdilär, zerä olardı kolayı evdä bulunmaa, çünkü diildi işlenir günü. Bölä yortularda insan havezlän çalışardı geeri kalan ev işlerini tamannamaa. Şükür, geçtiydi o zamannar, açan devlet adamnarı evdän evä gezärdi, zorlaardı çiftçiyi ideologiyaya görä sovet yortu-

larını tutsun. Ama hristiyan yortularını gayretli³⁴ koruyan yaşlı boyda bu yortular ölä da kökleşmedi. Makar ki sovet şkolalarında gelişän genç boy kurma yortulara da saygı gösterärdi. Son zamanda iki tradişiyalı yaşamak paralel gidärdi.

Et orucun tutulması. Kuş kesmäk.

Pazara et orucu tutulardı. Cumartesindän kesärdilär kuşları. Adetä görä, gerekti kuşları adam tarafı kessini. Ev içindä adam yoksaydı, kuşları kesärdi karılar. Kızlıkta hem dullukta bulunan karı kulluuna kuş kesmää yasak diildi. Ama evli, adamı bilän kariya bu günaha girmää olmazdı. Zorda, kuşu hem bıçaa alıp, çıkardıllar sokaa, neredä razgelän adama, eki komuşuya kuşu kestirärdilär.

Akiliş babu kuş elindä sokakta gezmedi, ama şansora iprak kollarlan istemäzdi can zeetlemää.

Kristinayı küçüklüündä evdä çocuk yerinä kullanardılar kızkardeşların arasında o taa ürekliydi, kıyaktı. Bobası iştäykän, kuş kesmää anası ona verärdi. Malisi bunu bilärdi, onuştan şindi, tuttuynan yarkayı, aldı bıçaa da Kristinaya yaklaştı. Ama çoktan bunu yapmadı için kızın ürää da diişildi. Kuşu kesmektän o atıldı. Akiliş babu uzun-uzun soruşlu baktı ona. Kristina alatladı daatmaa onun kuşkuluunu:

– Mali, şüpän olmasın, kuşu kessäm, girmeyecäm, ama bunu yapmaa artık ürääm vermeer. Kızın açıklıu kariyı şaşırtdı. O kayıl oldu kendi bu işi üstünä almaa.

Kuşu haşlamaa su ateştä artık aktarıldı. Tüüleri yoluverdilär, şükür ilkyazın, diil güzdekisi gibi, yarkada

³⁴ gayretli – t.s. усердно, ревностно.

kundey³⁵ yok. Ütülemektän sora, kuşun içini çıkarmaa Akiliş babu braktı Kristinaya:

– Genç ellär buna taa yakışıklı. Kendi dä tüüleri yıkayıp, kurutmaa daattı tavanda gazeta üstünä:

– Bunnardan eni yastık yapacêz, – ineräk aşaa dedi karı.

– Aslı, bän severim büük yastaa sarmaşmaa, – sevindi Kristina.

– Tekkän yastın, şindilik sarmaş ona, ama yanına taa bir yastık yannaştıynan yatmak diişiler.

– Benim şalvir malim, – kız dooruttu malisinin yan modasını.

– Şindi mi şalvir, sän bilmeersin gençliimi. Yazık, ani bu yaşamakta küçük boy anaların, babuların sade ihtärlılını görer, da yok kolayı bilsinnär onnarın gençliini. Ama diil bizdän çeketmesi, bitkisi da bizdä kalmayacêk.

– Senin gibi çemrek, işçi karıda nesoy ihtärlık, ma? – şaştı kız.

– Diil gençliimdä gibi, şükür buna. İsteersin mi çok yaşamaa, yok neyä güç getirmää ihtiyärlaa. Ama da her yaşın kendinä görä çekici bir yanı var. Neyä geleceydi, her insan hep bir genç kalaydı? Allaa herbirinin fikirinä uyaydı, dünnää karma-karışık olacêydi.

Bölä lafederäk, tauu süüş pişirdilər, başka manca yaptılar. Alla korusun malisi pazar günü kotlona yaklaşıñ!

Tertipleдилär içerlerini. Kapu önünü, aul boynu süpürdülär.

³⁵ **kundey** – пеньки перьев, остающиеся в коже при выщипывании птицы.

Çıktıynan tokattan mezarlaa gitmää, komuşu teklif etti üç tekerlekli motoşıklanın koşuna otursunnar, ama Akiliş babu kayıl olmadı:

– Mezarlaa läazım yayan gitmää. Dinnenä-dinnenä, ama yayan. Aydınık dünneedä yayan gezmää korkarsak, öbür dünneenin dik yamaçlarını nesoy çıkacêz?

Mezarlıktan sora birkaç komuşuya üleştirdilär raametlilerin canı için. Akiliş babu yaktı kandili, günnükledi he-rersini:

– Şansora var nicä pazar gelsin, – karının sesindä ilin yorgunnuk duyuldu.

Yaşamanın bölä sırasıncaından Kristina hoşlanardı.

Zanaatından haftada bir dinnenir gününü taa sık cumartelerindä alardı, eki altıncı işlenir günündä evä taa erken alatlaardı.

Piinir haftası

Kasabada unudulan adetleri o azar-azar aklına getirärdi, onnarda havezlän pay alardı. Piinir haftası evdeki sofradan hem iştä karıların imeklerindän annaşılardı: piinirli hem iişimikli gözlemä, kırma, döşemä, kaymak, yuurt, yımırta. Bu akıllı adetti, çünkü yaalı yahnı imeklerdän kesen-kes oruçlu imeklerä geçmää insan organizmasına zararlıdır. Piinir haftasında süt maasulundan imeklär hazırlardı insanı büyük oruca.

Orucun önündä büyük hafta, prost olmak pazarın ateşinä Hıdır pırligaya hazırlık gidärdi. Gençlär çukura yakın yamaçta, kotta, yakacak toplardı: baa çırpısı, kuru fidan dallarını, işä yaramaz skatları burayı tukurlaardı. Kolhozlar zenginnediydi: aşınır-aşınmaz, diil pek silik

rezina skatlarını* traktorların, başka maşınaların tekerleklerinden çıkarıp, eniyä diıştırärdilär. Eskilerdän türlü koruntular yapaardılar, başçalarda çiçekleri onnarlan çevrelärdilär. Bu pazar için uşaklar onnarı boldan hazırlanan ateşä alardı.

Olardı ölä dä, açan uşaklar, evdekilerin gözünü uurlayıp, evdän yıvından kıyılmış odunnarı ateşä taşıyardı. Belli ki, büüklär bunu esap aldıynan, küçüklärä cezasız bu zarar geçmäzdi.

Avşamnarlan evdä bu büük günnär için çok laf gidärdi, gençlerin Allaha inanı ilindi, büük yaşlı insanda haliz derindän inan vardı.

– Sän, kızım, insana önderlik edersin. Duyarsan kabaatını, yanılmanı, sakınma evallaa gelmää, – nasaatlardı Akiliş babu.

Büük kahır geçirdiktän sora Kristinanın yaşlı içi taa hastaydı, onuştan bu sölediklär ona diildi boş laf. Taa ilerdän beki onnarı somaya koymaycêydı.

– İnsanı Allaha inandan biraz suulttular, ama başladı duyulmaa, ani Allahsız yaşamak – yanniş yol, insan boş, kof içli kalêr... Te, kâr almaa orucun önündä prost olmayı. Yaşamakta en zor iş ap-açık kendi yannişliklarını, kabaatını tanıyıp afını istemää. Ondan sora için hayırlı ilinener, paklanêêr, ama ona etişincä!

– Bu büük sebepli adetlär boşuna kalmamış, – kocamış insan bu fikirleri diil bir kerä seslän aklısından geçirsin.

Cumaa günü Andrey Konstantinoviçlän, Dülger Vani düzülän yapıya geldilär.

– Pençereyä dizmää çiidemnär korunêr mı? – şakalı sordu Vani Kristinaya.

– Bän onnarı bu büük işä paalı nişan gibi tutêrim.

Açtılar proektı, baktılar, lafettılar. Vani gitti. Her sıra gibi kolhoz başı oyalandı.

– Bu hafta prost olunêr. Acıttıysam, yanıldıysam, prost edin, – dedi kız.

Andrey baka kaldı: Kristinaya bu ayozlu günahsızlık yaraşmaazdı.

– Sän gerçektän mi tanıyêrsın yannışlıklarını, o sa Akiliş babunun nasaatları mı faydasız geçmeer?

– Var o da, bu da, – Kristina uzattı elini, – öpün.

– Sansın, sän afını isteersin? Kim kimin lääzım elini öpsün?

– Ban o uzerä, ani küçüü büüyün elini herkerä bitkidä öper. Öpürsam ilkin ban, siz öptüktän sora bän taa bir kerä lääzım öpeyim elinizi, – Kristina gülümsedi.

– Sana bir büyük uşak mı deyäsin, bu sayıklamayı açıktan söylemää...

Kız beklämedi adam laf bulsun:

– Şakasız, affınızı rica ederim, – kız öptü adamın elini, öptürdü kendi elini. Andrey kaçırmadı kolaylı öpmää kızın kor gibi yanaanı.

– Sölä, Akiliş babuya, vnuçkası dooru yola çıkmaa başladı.

– Diil çoktankı laflarınıza, ani malinin soylu kanı bendä duyulêr, uygun olmaa çalışêrim.

– Alatlamışım zeedä lafetmää, – adam şakalanmadı, – gideyim, taa prost olmamız bozulmadaan, sölä svatâyä, bekim, uraarım onun elini öpmää.

Prost olmak pazarı

Akiliş babu genç dul kaldı. Dört ool büüttü. Sade ikisi saadı: büyüü, Petri, Romunda askercilik edärkän, cenk çeketti, o ruslara plena düstü. Edi yıldan sora saalıksız evä döndü, tezdä dä öldü. En küçük oolu aar hastalıktan gitti. Karı zor geçirdi büyük kahırları, ama gün-ömür varkan, artık vnukaların da uşaklarına etişti. Babusunu unutmêêrlar, gelerlär.

Bu büyük Pazar günü hepsi ilkin erkencä Akiliş babuylan prost olmaa toplandı. İpä geçirili yımirtayı kiriştä enserä astılar. Adetçä, ellerinnän tutmadaan yımirtayı lääzımdı aazına almaa. Kim nicä becerer, dudaklarını burarak savaşardı geniş açmaa aazını, yımirta sa kayêr, aazına verilmeer. Gülmektän kimseydä “ürek kalmadı” Kristinanın gerçektän aldanmaya kapıldı. Bu şaka yapılêr, ki bölä aldana-aldana oruç ilin geçsin.

Sofrada duva ettilär oruçı geçirip, saa-selem Paskelleyä etişilsin. Akiliş babu bilmääzdi, nicä konuklasın paalı musaafirlerini:

– Buyurun, aaç kalkmayın. Pazertesinä sofradan bişey kalmasın, zere kırıntılar köpää hem kuşlara yarıycêk.

Arada kim sä annatı, nicä Şiret Lambu pazardan kalma döşemeleri almış maana köpää vermää, da ot tepesinin içinä saklamış. Büyük aftada onun çok su içmesindän evdekilär annamış, ani döşemelär köpää düşmedi. Gözle-derlär onu. Butakım o tutulêr.

Artık diil eni fikraya cümnä bayılırdı.

Herkezin vardı taa senseleleri, nereyi onnar alatladı. Ama ayırılacêykan, aul boyunda koçandan hem şamandan adet ateşini yaktılar, angısından atlayarkan

çok sevinmeli şamata kaldırdılar. Musaafirleri geçireceykän, Akiliş babu Kristinaylan herkezin elina yanaar mum, yımırta, tatlılık verdilər.

Kristina ana evindä

Geçän afta arası Kristina iştäykän bobası anasinnan – Akiliş babuylan, prost olmaa uuramıştı. Büün musaafirleri geçirdiktän sora, Kristina boba evinä alatladı... Yolda onun aklından geçti o büyük kahır, açan anası hem kakusu Doçi birkaç yıl geeri bir gün aşırı öldüydülär. Boläymiş onnarın eceli – brakmaa aydınnık dünneeyi bilecä .

Sora onun aklına geldi, nicä onnar hep bölä büyük gündä ana-boba evindä buluştuydular...

– Benim ortanca kızım da büün bizimnän. Soframız bütün, – sevinmeliklän karşıladıydı onu bobası.

Yanıdakılar da ona yalpak baktıydı, ama kakusu Doçi bu sayıda diildi. Onun bakışında karışıkta azetmekli haseetlik. Bu bakış Kristinayı titsilendirärdi taa küçüklüündän, açan başladıydı kendini annamaa. Bu suuklu duşmannıın maanasını küçük kızçaaz annamaazdı. Çok kerä kakusuna yamanması boşunaydı. Onun ürää kızkardaşını hiç kabletmedi – azetmedi, sıymadı ondan. Bu ilk garip duyguydu, ani kırardı küçük kızçaazın incä canını..

Ozaman Kristina uzattıynan elini afını dilemää, onun üzünä bakmayan kakusu elini alatlamadı vermää.

– Prost et, acıttıysam seni, tutma bana küsü, – kaldı aşaa Kristina.

Doçi, beki da kayıldı, ama prost edämääzdi Kristinaya onun sıralı güzelliini, arıfliini. Neredä sä derindä, ürään köşesindä, sevinärdi kızkardaşın Kristinanın dolaştıı

bahtına..., ama da genä çok görärdi onun yaşamasını. Doçi aaçlık uşaadı, vakıdında büüyämedii için pişil-mişti³⁶. Nicä onu kürk enin içindä aaçlıktan kurtardılar, bilärdi sade anasınnan bobası. O kırk altıncı yılda duuma uşaklardan küüdä saa kalmıştı sade dördü. Beş yaşınadan ev içindä o biricikti. Açan ana-boba sevgisi başladı pay olmaa ikiya, nazlı kızçaazın üreendä küçük kızkardaşına bir geçmüz fenalı haseetlik peydalandı. Çok kerä itirärdi onu, çekärdi saçlarını. Belli ki Kristina ayoz diildi. Gid-gidä, büüdükçä, o da çitalına, keçiliinä üz verärdi. Başladı kakusunun çilelerini çıkarıp, geeri şamar kaptırmaa, onu yansılamaa. Kimär kerä bobasından kaarä onun önünä kimsey çıkamaazdı. Belli ki yaptıkları için onu çok kerä pişmannık zeetlärdi...

Te, o yaklaştı büüdüü maalesinä, ayaa bastı suva derecik aşırı sarkık köprücää.

Kapu önündä onu bobasının yalpak, sevän gözleri karşıladı. Nazlı kız onun sertleşmiş elini hem yanaanı öptü:

– Prost et, tätü. Seni isteyiptä mi, bilmedään mi gücendirdiysäm...

– Allaah hepsimizi prost etsin, kızım.

İçandakı şamatadan annaşıldı, orada, artık, hepsi toplu.

İçerdä üüsek sobadan sıcak urardı. Atıp gözünü soba kertiklerin üstündeki kırıklı peerdeyä, bir kıpıma Kristinanın akli küçüklük zamanına uçtu, açan perdäylän kapalı soba üstü onun hayal³⁷ hem telaş³⁸ dünneesiydi.

³⁶ pişilmiş, pişnik – остановка роста раньше положенного времени.

³⁷ hayal – t.s. мечта, грёза.

³⁸ telaş – t.s. тревога, опасение.

Ev içindeki küçük kızkardaşı Petruța sofrayı kurmaa uuraşaardı³⁹, kocası Tanas bölä günä korunmuş biyaz zaybir şaraplan kanayı getirdi.

Öpüslü selämneşip, hepsi biri birinnän prost oldular.

Sofrada Doçi kakusunun kızı Marina, sansın, anasının gözlerinnän Kristina lelüsuna baktı. Ama onun bakışı saygılıydı.

Duva ettilär saalık için. Biraz konuşmaktan sora, Kristinanın teklifinä görä, raametli ananın hem kakularının canı için duvaylan filcannarı kaldırdılar, nedän sora içtän laflar boşandı...

Büün sofradaydı kızkardaşı Sofiyka da. Taa küçüklüündän onda duyulardı hayırlı ürekli insan. Kristina kakusunun kıyışıklı serbestliinä o çok kerä sevgili mayıldı. Ayledä, saklayıp, örtärdi kakusunun zararlarını, satmaazdı onun afacanını*.

Sofiykanın kocası büyük şarap şisternalı fura maşınaylan uzak yollara gezärdi, kafası yukardaydı. Saygısı senseleyä, adetlerä olmadı üzerä, bu avşam sofraya gelmemişti. Evä alatlayan kızkardaşını Kristina tokadadan geçirdi, da yolda bir yerädän mayıllı gözletti. Geeri, kapu önünä döndüynän, armut fidanın altında kütme üstünä oturdu. Burada o aklına gelmeklerä kapıldı...

³⁹ **uuraşmaa** – g.s. заниматься, стараться.

Boba sertlii

Sert boba kızlarını ne kadar pek sevdi, okadar evelki adetlerä görä sıkı tutardı: karannık çöktüktän sora karının ayaa tokattan dışanna olmaz bassın; kızlara futasız gezmää, milllet rubalarını eni portuya diiştirmää, saçını kesmää sert yasak edärdi. Kluba tança, kinoya gitmää yalvarmak boşunaydı. Adama orası başsızlın, hayırsızlın kaynaa görünärdi.

“Sovetlerdän kurma soysuz sırasızlı, yortuları baksın kim istär sä, bizim üzlärlän yıllık Allahtan kalma kendi adetlerimiz var. Nereyi haydêêrlar, orayı düşünmedään sade hayvan sürüsü gider”, – sıkça tekrarlardı adam.

O boydan insana, adetlerindän, dinindän, kendi milli giyimnerindän atılmak – ölümdü.

Ama sovetlär kurduu yaşamak biçimini artık durgudan yoktu.

Nekadar evdeki zaplık sertti, kızları okadar taa serbestlää çekärdi.

Arada bobanın sevgili kızı Kristina serbestlää en kaçandı. Te bir kerä küüyä İndiya filmi getirmiştilär. Kristina evdä çok yalvardı, kolversinnär kinoya, adadı karannık olmadaan evdä olmaa, ama – boşuna.

Ozaman o saklıdan maaledä kızçaazlarlan kluba kaçtı. İki seriyalı, körpä cannarı büüleyän filmde ilk kerä bulunan kıza vakıt geçmesi annaşılmadı – dışarda artık karannık çökmüştü. Filmdakı olaylardan alifli, o kumalarından ileri evä kaçarak geldi. Kapuyu darttı – açılmadı – kitliydi... O çok kahırlanmadı, geçti evin başına, aykırı duran aacın üstünä oturdu. Onun gözün önündä geçärdi filmde görüntülär. Serbest ruhu uzaklara uçtu.

Sofiyka sa içerdä canına yer bulamaazdı – sevgili kakusu, dünneedä ona en yakın can dışarda karannıkta yalınız. O çeketti aalamaa. Sofiyka üzdän usluymdu, ama harakteri çetindi. Kendi için, beki susacêydi, ama kakusunu kurtarmaa lääızımdı.

– Açın kapuyu kakum girsin, – baarıpta aalaardı o.

– Etti sızlamaa. Taa bu yaştan kızlınnan klubta gecä yarısınadan saurlanmaa, boba lafinı seslämemää, bu mu diil başsızlık!? – sert üfkäylän takazalaardı boba.

– Ozaman kolverin beni dä dışarı, – aalayararak verilmääzdi Sofiyka.

Sert bobanın canı diildi taştan.

– Git, aç kapuyu. Bu ilk hem bitki olsun, – dedi adam, makar duyardı, ani bu sade çeketmesi.

Açtılar kapuy, sesettilär, Kristinaya, ama cuvap işitmedilär.

– Üşüsün da kendi gelecek, hem kabledecek, ne kazandı, – dışarda kapu önündä gezineräk, yaanardı şaşkın olan adam.

Kristina sessiz oturardı karannıkta. Kim vardı nicä anasının ilk sefer kino görän kızçaazın halını? Te bobası onu esap aldı

Şindi içeri geçäsin! – kaskatı buyurdu o.

Kristina, inatlı susarak, yerindän kıpırdanmadı. Te, nezaman harakter bahtı yaradardı. O seftä boba lafına karşı durardı.

– Kendini yalvardacan da mı taa? – diişik sestä dargın sordu adam.

Çıktı Sofiyka, sarmaştı kakusuna:

– Üşümüşün, içeri gel! – can acısınnan yalvarardı kızçaaz, uarak, onun suuktan kaskatı kalan, ellerini.

– Bişey olmaycêk, – gücenik kızın girginnii taa senmemişti.

– Bän sana gösterecäm o çiçecii, ani diktim sän yokkan, – Sofiyka aldı onu kolundan.

İçerdä anası, brakıp düzendä dokumayı, nekadar yalvardı isin, ama Kristina aazına bir da buka ekmek almadı, kaşını dürtmedi. Makar pek açtı, hem açlına dayanmazdı, sofrada manca dürtülmedik kaldı. O tanımaazdı kabaatını.

Anası onun yanına geldi, suvazlayrak sıkı örülü peliini, savaştı yalpak usullandırmaa.

– Tätün, beki, sert alêr, ama ii için çalışêr, gücenmä ona. Sever o sizi, onuştan pek korkêr sizin için. Olma ölä dik, kızım, kendinä dä naafilä, dolaydakılara da zor. Sän kızçaazsın, olur-olmaz işä olmaz tapılmaa. Kızlar bükleri seslesin lääzım. Ama yalpak, saburlu anasınnan Kristina kayıl diildi: karının da var canı hem hakı serbest olmaa, dünneeyi üürenmää...

Ozaman o taa bilmääzdi, şüpelenmäözdi dä, ani üüseltikçä üüretim uurunu, o, onu başlayan annamamaa, yakın senselelerdän uzaklaşêr.

...Sokaktan geçennerä salan köpek sesi Kristinayı gerçeklää çevirdi. Sofrada oturannar enikunu konuşardı. Kristina oturdu Petruşanın yanına, suvazladı onun uzun kalın peliini. Uzaktaykan o sıkça darsıklı düşünürdi onun kucaanda büüdüü küçük kızkardaşını.

Ana-bobada o geç uşaktı, onu okadar sıkmadılar, küçük kız bollukta büüdü. Kakularından taa batal boylu oldu.

Vakitler diişildi, boba ihtärladıkça yavaşıldı. Anaları geçindikän sora, o karışmaazdı bişeyä. Annaşılardı, çok işlerä kayıllı yok, ama içinä çekip, taa çok susardı.

Yaştan Kristinaylan Petruğanın arası büüktü deyni mi, osa başka sebeptän mi, lafları pek uymaazdı.

Sofradan bir tarafta uşaklar, biri birinnän diişileräk, iptä sallanan yımirtayı hamnaardı. Kristina geçti onnarın yanına, esirtti ölä da şımarık küçükleri. Biraz sora onu hepsi barabar evä geçirdi.

Baba marta ayın ilk günü

Baba marta ayın ilk günüydü. Taazä sıcak soluk geçärdi hereri: insanın halına, neetlerinä, kızıştırdı işä, kaaviläardı umudu ileriyä.

Kristina uyandı erken, döşektä zevkli uzandı. Birdän yorganı bir tarafa atıp, hızlı kalktı. Sabaa tualetini yaparkan, fikiri uçtu geçteki günä: “Dün küüyä türlü tertiplär yolları düzmää taşıdılar. Onnarın arasında esap aldıynan geniş pergelli, diil uzun trubaları, ani suirimnerinä* köprü koyulacêk, kızın aklına parlak bir fikir gelgi. Kişinövda peydalanan havez eni yapının önündä uşaklara fontan kurmaa Kristinada geçmediydi. Bu trubaları pek yakıştırdı fontana temel koymaa, sora da onun orta yerinä fontan fişkirtisini yerleştirmää. Taman aulun içi deşikli daanıkkan, bu iş nası-nicä yapılısın läözüm. Büün o neetlendi bu neeti kolhoz başınnan paylaşmaa.

Bu fikirlär aklında o diıştırdı hergünkü giimini. Büün o güvez kostüm altına açık pembä bluzasını giidi. Güüdesinä görä kostümün jeketi belinädandı, dararak, dizlerinädän uzunlukta fistasının geerki etää esapça irikti. Zordu sölemää ruba mu onu, osa o mu rubayı düzer.

Büün o parfüm kutusunu açtı. Halını hoşlandırmaa belli-belersiz düzgünnendi. Uzun sık kirpiklerinä rastık,

şıralı dudaklarına da pomada diildi lääzım. O kritikli baktı aynaya.

Yakasına marţişor⁴⁰ sapladı... Biyaz renk – kaarın, kırmızı da – sıcak güneşin simvollarıydı. İnsan, taa çok gençlär, baba marta ayın ilk günnerindä güüsünä marţişor takardı. Moldovan halkın bu gözal adeti Moldovada yaşayan herbir millettä sevgili oldu. Bu ilkyaz günnerinä baalı hererlerdä konşertlär, iilenmelär geçardı.

Dışarda göz kamaştıran keskın güneşti. Çekedän gün adaardı uurlu olmaa.

Kontorada sekretar Sanda yoktu yerindä. Öndercinin kabinedinä kapuyu açtıyınan, Kristina birdän-birä annayamadı, yakışêr mı girsin, osa beklesin mi? Sert üzlü adamın elindeki telefonda kimäsä takaza düşardı. Kristina girär gibi olduynan taa pişmannandı, ama geeri çıkmaa artık geçti. Düşündü büün fontanı taa ii anmasın, da enikunu sordu:

– Sizä engel etmää yakışêr mı?

– Ne lääzım? – kapadıp telefonu, hep o dargın sestä sordu predsedatel.

– Annamêırım, neylän kazandım bu dargınnıı? – Kristinanın sesi uzdu.

– Senin bana var soruşun mu osa nicä? – diıştirmedı tonunu Andrey Konstantinoviç, makar kızın taazelii dürtändi. Gözlerin altänkı kapakları herkerä, sansın, vazelinliydi, nedän bakışı, üzü sulu şıralıydı.

– Nicä da siz bän iştä bulunêırım, kendimä sizdän bişey istämeerim, – çetin dedi insan, da uzattı listeyi, neredä sıralıydı yaslaya lääzımnı işlär.

⁴⁰ marţişor – bir kırmızı, bir dä biyaz püsküllü çiçek birerdä bantlı baalı.

– Bakınız, kayılsaydınız, yalvarêrım, imzalayın.

– Her varsa bunnar skladta, alın, – gözdän geçirip yaprakta yazılmışları, yavaşluyıp, dedi kolhoz başı, – bişey eni almak için laf yapmêêrız. Parayı sıklım, çünkü çekettirdik büyük iş.

Esap alıp Kristinanın donaklını, sordu:

– Netürlü gün büün? Yortu mu ne? – gözlerin yalpaklı, uymaazdı sert sesinä.

– Büün ilk yazın çeketmesi, ama sizin halınız büyük ayın saurgunundan kalma, – darsıklı dedi Kristina, koyarak listeyi cantasına, neredä vardı yakın insannarına hazırlanma birkaç marşışor.

– Kimsi taa sabaalendän çıkarêr en derin çilelerimi, – aalaşaar gibi afını diledi adam.

– Umutlan halınızı düzmää baaşlayım sizä bir marşışor!

– Saa ol! Koy te orayı, – gösterdi o masaya.

– E-e-e-e, diil ölä! Alın da şindi saplayın güüsünüzä, – kayıl olmadı kız. Andrey çıktı masadan:

– Kristina İvanovna, tuttur sän onu, nicä läözım.

Açan ilk yaz simvolu adamın jüketin güüs cöbün yukarsına artık saphıydı, Kristina, düzeldip onu elinnän, yortulu dedi:

– İlk yaz kutluca olsun!

Andrey öptü kızın alifli yanaanı:

– Sän – kendi ilkyazsın, – dedi adam, gülümseyrök.

O yerinä geçir-geçmâz, hayatta şamata işidildi.

– Sanda, bekleeyämeycäm, ortalık yanêêr, – karşı koyarak henez gelmiş sekretarşaya, kabinedä Vasi girdi. O uzun-uzun baktı ikisinä dä. Kısadan söledi, ani getir-dilär taa iki beton boru, sordu, nereyi indirsinnär?

Adamnar bunu düşünürkän, dalayıp aşaağı dudaanı içyandan, Kristina tutuşmuş gibi oldu:

– Birini indirin bizä orayı. Dün onnara gözüm ilişti, dä pek yakıştırdım fontanın dolay yanına onnarı.

– Nicä bän bilerim, fontan yapmaa laf olmadı, – kızgınnı şaş-beşti kolhoz başı.

– Genä da, faydalı olur, orta yerdä uşaklara bir fontan fişkırın! – kız şaşılacêk kıyışıklıydı. Bu kıpımda o kendi dä bir yukarı çüüyän⁴¹ kadem kaynaadı.

– Başka iş açmêrız! Fontan bekleycek! – kestirdi çorbacı.

– Taa herersi daanıkkan koyalım onun temelini, su geçirilsin. Taa incä işlär soraya kalsın, – yalvardı Kristina

– Getirilmiş boruların arasında birinin kenarı haylicä ezniç. O tarafi yer içinä braktıynan, yaraycêk fontana, – Vasi Kristinaya yardıma geldi.

– Neçin kusurlu materialları alêrsınız? Kabledärkän, nereyi bakêrsınız? – taşkın üfkäylän sordu kolhoz başı.

– Bilersin, onnar diil yeni, aslıya çıkamadı “Topraa yıslamak sistemasından” çıkarêrlar.

– Beki, o uşakların kısmetinä geldi, – hep taa umutluydu Kristina.

– Hazır mala ne kolay yer bulmaa! Andrey Konstantinoviç düşünsün, nicä onnarı çıkardacêk, yerini buluverêrlär, – sarkazmalı güldü predsedatel.

Ama görüp Kristinanın gücenik üzünü, nesä gıcıkladı içindä, da o ekledi:

– Ta sora da ideyä var. İleriyä, düşünüp, beki bişey uyduracêz. Kristina İvanovna, uşaklara seläm. Stroykayı biz düşüneriz.

⁴¹ çüümää – бить ключом вверх.

– Bunda şüpeyiz yok, – artık bozuk halda Kristina alatladı çıkmaa.

Kolhoz başı boşa sertlenmedi, zerä trubaları o dilendi küüyä deyni, diil çoktan kolhozların paralarından kurulan, “Üg-vod-stroy” (“Üülen tarafına su geçirmäk”) organizatıyasından. Devlet planına koyulduydu Tuna deresindän Bucaan üülen tarafında kuraklı meraları yıslamaa deyni, su vermää. O sebeplän meralara truba daadaardılar.

Gececek yıllar, analizlär gösterecek, ani o su topraa yıslamaa yaramêêr. Oldu ölä bir paradoks, ani bitkiyädän belli diilkän suyun analizin çıkışı, trubaları boşuna geçir-dilär kırlara. İnsanın sırtından büyük parayı gömdülär yerä. Cuvap sorulmadı kimseydän. “Üg-vod-stroy” daaldı. Trubalar çorbacısız kaldı, da küülerdän insan korkusuz taşıyardı onnarı: kim pınar yapmaa, kim köprü – onnar çok yerä yaraardı. Bucak stepin ölä da çukurlu meralarında, nicä geçmâz yaralar, kaldı kuyular, hendeklär – sovet sistemanın yannışlıklarına nışan.

Yasladakı problemalar

O zamannarda Kristina yoktu neredän okusun Djon Röskinin sözlerini, ani en üüsekli akıllılık becermektä en ufak* işlerdä annam hem zevk bulmaa. Bu filosoflu fikiri kendiliindän annayarak, o hergünkü zaametlerä verildi.

İki genç kızçaaaz, ani diil çoktan burayı terbeydici yollanılmaydı, işin çalımını alamaazdılar. Metodist yoktu, yasla müdürü kendi onnarlan kafa düüyärdi. Çok kerä acemi* gençlerä Kristina nasaatlaardı: “...küçükleri

olmaz güücendirmää, zerä ozaman onnar yalan sölmää üürener. Belli, ki bu büüklerä dä ilişer.”

Anüta uşaklara saburlanamaazdı, ama resimnemäk, mızga çamurdan türlü işlär yapıştırmak elindän gelärdi, hem dili dä keskindi. Belli oldu, ani yeri uşaklar arasında diil. Kristina aldı karar yollamaa kızçaazı incä zanaat uurunda üürensın.

İşlerä çok köstek koyardı yasla inventarinä cuvapçıyka Doka. Kristina birtürlü annayamaazdı, nedän onun kinni kıskançlı?

Ansızdan hastalandı sobaları yısıdan bay Sandi. Makar isıtım vakıdı kısaldıydı, küçüklere sıcak taa lääzımdı. Kristina bu işä komuşuyu – Zafira babunun güvesini, bay Toduru, teklif etti.

Bitkisiz problemları çözmää havezläärdi uşaklar, ani bu sıcak günnerdä şamatalı oynardılar dışarda, da kasavetleri dä yoktu, nekadar zaamet getirerlär büüklerä. Üülen ekmeendän sora, serpilip yastıklara, onnar uykuya dalardı. Kış günnerindä uykuya verilmeyän en şımarıklı zulumnar da, ilkyaz havasında kaçınmaktan yorulup, sızardılar. İki saat ortalık suskunnu cınnardı. Bu vakit izmetçiykalar yapardı temizlik, terbiyedicikalar plannarını yazardı, resimnäardilär – hazırlanardılar derslerä. Dinnenän uşakların ayozluuna Kristina bayıladı⁴²: uykuda angısı sölenärdi, angısı gülümsäärdi.

Büün dä o oturdu uyuyan küçüklerin yanında.

– Ne, Kristina, onnara mayılın mı gider? – enikunu sordu izmetçiyka.

– Sanki, ne görerlär düşlerindä?

⁴² **bayılmaa** – t.s. восхищаться, обожать.

– Şüpân olmasın, onnarın düşleri dä, nicä yaşaması, gözal.

“Biz uşak zor vakıtta büüttük – taman kolhozların çeketmesindä, – karı, çöküp yerdä kaba palaya, geçirdiklerini annatmaa başladı, – kimsini emzikli uşaklı karıları toka boday, semiçka saurmaa alardılar. Nekadar toz yudardı uşaklar da, analar da. Birazını uşaklarlan kıra kazmaa çıkarardılar. Sıraylan kazarak, öbür baştan geeri şatraya dönüncä, sansın titirärdi biraz için: acaba, ne halda uşaanı bulacan. Yılan, yaban domuzu, köpek – hepsini fikirdän geçirärdik uşaan yanına etişincä. Onnarı bulaşık, içi-içinä sıymaz aalamaktan, bulardık, da sevinärdik, ani hepsi saa-selem.

Nekadar korku, zeet çektik! Ama, etiştirärdik şaka söylemä, vardı halımız maanä da çalmaa. Açan uşakları yaslaya başladılar toplamaa, ilktän buna da sınaşamazdık .

Aklımda, nicä çayırın ötäändan kırdä kazmaktan üülenniktä, suvayıp eteklerimizi yıslanmasın, geçärdik dereyi, da yaslaya uşaklarımızı emzirmää gelärdik. Yatsana üülenniktä, da dinnenäsin, ama te öläydik biz.

Şindiki gençlär uşaa güüsündän bir-iki ay doyuru-doyurmaz, toçkaya geçirer, biz sä uşaa iki yaşınadan güüsümüzden ayırmazdık.”

Enikunu lafetmektä paylaşılarak geçirdikleri, annaşılmadı, nicä vakıt gitti, uşaklar başladı uyanmaa. Cumar-tesi onnarı taa erkencä evä alardılar.

Yangın

Bir işlenir günü, avşam üstü, tütün kurutmak binasının tavanında ansızın yalın kalktı. İçyandakı tütüncülär an-nayınca belayı, yıkılan kiriş binadan çıkışı kapadı. İşçilär korkulu panika kaldırdı.

Tütün brigadiri İlişka alarma⁴³ kaldırdı. Dolayda bulunan kişilärlän ilkin yapıdan çıkmaa yer açmaa savaştılar. Brigadir İlişka korktu insan için. Kayet aar üktän onun üzündä pembä ter peydalandı: açan adam güüdedän hem sinirlerdän gerilimdä bulunêr, onda teerlän kan çıkêr, da o olêr duyarlı⁴⁴.

Yangın maşinası gelincä, yakında bulunan garajdan adamnar diirennärlän, küreklärlän yangının önünü almaa kaçıntıdaydı. Kim-sä üüsek seslän dedi: “Biri yapêr, bini çeker”. Aradan biri aaz umut verdi, ani nezaman kabaatlıyı bulmuşlar, da şindi bulsunnar.

Geldi partorg⁴⁵ Marku, aar-aar indi GAZ-iktän (Gorkiy Avtomomil Zavodundan maşına markası), başladı buyur-maa, kim ne yapsın. Onun aar dönmesi hem buyurmaları İlişkayı çilelerini* çıkardı, şamata arasında o baardı:

– Diilsin kabinettä ba, al kürää elinä, yannaş hepsin-nän barabar yangını yavaşıtmaa, üüretmää çeketmiş! Korkaklar! Kullanan insanı acımêêrlar! Kendi derileri için sade titirerlär! Bu kritikli ortalıkta çoyu İlişkadan pay tutup, partorga çok vakıt içinä toplanma kinnii kızgın sestä söläärdilär.

⁴³ **alarm** – t.s. тревога.

⁴⁴ **duyarlı** – чувствительный, восприимчивый.

⁴⁵ **partorg** – t.s. partiya başkanı.

Bölä yerdä denenärdi insannık, belli olardı herkezin paayı ne eder. Herbir adam nezamansa kan hem ateş dene-mesindän geçer, da en ii kaavi kalitesini üzdä gösterer.

Şükür, yangın insan tarafından kurbansız geçti, küüdä o günü bulunmayan kolhoz başı, avşamnen geldiynän öndercileri acelä topladı. Birkaçını iştan urattı, kimsinä para cezası koydu. Ne var, ani yangın çok örtülü işleri üzä çıkardı.

Pazar günü kızlarlan almalıkta

Pazardı. Andrey birkaç dokumendi aktarmaa geldi kontoraya. Kultura evindän muzıka işidilärdi – çalgıcılar avşam tanğlarına hazırlanardı. Merkez meydanda insanın üstündän belliydi – büün dinnenmäk günü. Tutmalık rubalara giyimni, kim panayıra, kim geziyä alatlaardı.

Giban maalesindän genç insan Sonä makaklarlan enikunu avtobusa yaklaştı.

...Birkaç yıl geeri uşaklar kırdä bulmuşular cenk-tän kalma patladılmadık mina. O zaman on üç yaşında çocuk öldüydü, birkaçını sakatladıydı. Sonanın ayaanı topuktan koparmıştı. Bir kabaatsız bütün yaşamasında zeet çeker. Diil çoktan ona kolhozdan yardım verdilär. “Taa neylän sä lääzım ilinnetmää onun acı yaşamasını” – yukardan merkezi siiredän çorbacının fikirindän geçti.

Te dönemeçtän bir bölük genç insan peydalandı. Arada Kristina kasabada geçän giyimnän seçkindi. Kıvrak boyu, örüyüşü ayırdı onu bölüktän. Kızlar şen-şen merkezä dooru saptılar.

Çok düşünmedään, genç çorbacı bir solukta eşiklerdän aşaa uçtu, UAZ-iktä sokaa çıktı.

– Kızlar, uzaa mı yollandınız, – merak gösterdi pred-sedatel.

– Almalık fidancıklarına, Andrey Konstantinoviç. Tauşamnardan kıştakı muşama koruntuları çıkaracêz, – söledi zvenevojka Kati.

Çorbacı onnarı maşınaya teklif etti. Kızlar yalvartmadı kendilerini, kıstaf oturaklarda biri-birinin kucaana şamatalı yıvıştılar. Kristina bir tarafa çekindi.

– Kristina İvanovna, sän ne ölä ayırlanêrsın? – danıştı pred-sedatel kıza.

– Benim yolum taa kısa, bän yakına giderim.

– Yok bişey. Geç, otur. Sana bir soruş var, lafediriz.

Kızlar yaptılar ona bir parça yer:

– Kristina, sän inceciksin, te buracaa sıyacan – dedi yıllık Länka

– İlkin götürelim kızları, sora uurayalım stroykaya. Yakışêr mı? – Andreyin sesi yalpaktı. Bitki zamannarda o okadar diişildi, ani insanda onun için koklenän düşünceyi başaşaa çevirdi.

– Gelsin, görsün kırları, mayıl olursa, beki, başçaya, okadar ki diil uşaklık, ama fidannık başçasına işlemää geçecek? – yerä atlayarak teklifli dedi Kati.

– Sän da, Kati, uşaklara pedagogikada üürenik speşialist bulunca, ko Kristina uurunu baksın, – nasaatlı dedi Sonä, arada taa yaşlıca usul insan.

Hepsi barabar fidancık sıralarında gezdilär, ne iş var onlarda baktılar.

– Kızlar, bu iş taa dayanacak. Büün pazar, taa ii dinnenäydiniz, gidelim geeri küüyä, teklif etti pred-sedatel.

– Hava büün sıcak, dinneneräk, kendi zaatımıza işi yapacêz, önümüzde taa büyük işlerä afta arası girişecez, – kayıl olmadı Kati.

– Andrey Konstantinoviç, o gözâl *mêrțișor* güüsünüz-dä kimdän acaba? – diiştirdi lafi Kati.

– İlk yaz hepsini düşünür, bakêrım, sizi dâ unutmamış, – esap aldı adam.

Kızlar kaldı almalıkta. Andreylän Kristina yollandılar maşınaya, ama alatlamadılar ona pinmää. bir kıpım suskunnukta onnar ikisi dâ büülenmiş gibi bakındılar kıştan uyanan dolaya:

– Sanêrım, var olmanın önemni maanası – o evrensel⁴⁶ içimizi temizleyän sevgi duygusu tabiata, angısından dünneeyä gözlerimiz açılêr, – düşünceliydi Andrey.

– Cıbaca tarafımızda var büüleyci saklılık.

– Taa biraz yısıtmaa başlasın da, görecän “cıbacayı”, – predsedatelin hoşuna gelmedi bu laf.

Laflan ilin atışmak

Maşınada Andrey soruşlu baktı kıza.

– Kristina İvanovna, nicä işlär? – onun danışması şakalı ofițialdı.

– Neredä? – Kristina devam etmedi adamın şakasını.

– Hererdä.

– Uçmaa da, düşmää dâ hazırım.

– Büün neetindä ne var?

– Yaslada, yokkan kim beni iştän alsın, didaktik materialı raat hazırlaycam. Düşünürim, nicä terbiyedicilerin işini kolaylatmaa. Uşakları etiştirmektä çok yannışlık görerim. Diil sade bizdä, bütün üüretim sistemasında hepsini bir taraa görä kırkmaa savaşılêr. Herbir insan yok nicä, hem diil dâ läázım birtürlü olsun.

⁴⁶ **evrensel** – t.s. всеобъемлющий.

– Soşializma sistemasında bölä olêr diil sade üüretim uurunda, – kayıllı dedi adam, da diiştirdi temayı:

– Sesleer mi zaametçilär buyurucuyu?

– İnsan bana alışmaa savaşêr.

– Onnara, olmalı, diil kolay, – gülümsedi Andrey, – kim sobaları yısıdêr?

– Sandi batü hastalandı, sıcak günnerädän Todur batüyü aldık.

– Kimä sordun bunu yapacêykan? – predsedatelin meraklanan sesi Kristinayı kuşkulandırdı.

– A-a-a, bän sandım kim ne oldu. Sobalarda bir aylık iş kaldı, bu üzerä sizä problema yapmaa istämedim.

– İleriyä bil, kolhozda insanı işä erleştirer “kolhozun pravleniyası” kadrlar bölümünnän barabar. Herkezi yaparsa, ne akılı buyurêr, neyä etişecez? Yaarina orayı yollaycêêz bir başka kişi.

– Söläyin, neçin?

– Ölä lääzım.

– Kimä lääzım? – sordu Kristina

– Sän çok işlär bilmeersin taa. Todur biler, angı günahı için onu orayı almêêrız, – durgudarak maşınayı stroykanın yanında, dedi Andrey. Onnar yaklaştı yarıya kadar kaldırılmış duvarlara.

– Yoktu umudum, ani Vasi bukadar sıkı tutunacak bu iştän. Sansın, kimä-sä, ne-sä göstertmäâ çalışêr.

Adamın deneyän keskin bakışı insanı biraz kuşkulandırdı. Bu takım lafetmektä o yaklaştıarak kızı kendinä, çekärdi onu açık sözä, taa sora derin sancılı gücendirmäâ deyni. Bu hal ona kendinä dä beklenilmedikti, kendi dä annamaazdı bölä davranışın maanasını.

– Annamêrım, neçin takılêrsınız bana. Etişmeer girginniiniz mi aramızı açıktan sormaa? – aylandırmadı lafı canından çentilmiş insan, – ani aalemdän işideceyniz, taa ii kendim söyleyim: o büyük saurgundan sora Vasiylän aramız dostlu oldu. Delikannı kızın hem çocuun arasında dostlaa inanarsanız, annayacêniz. Biri birimizä bişey adamadıydık. Ama şansora aramızda yok nicä olsun o, ne hepsini şüpelendirir.

– Sän, artık, küçük diilsin, neresi ne kendin annêêrsın. Bunda sana kimsey yardım olmaz, – Andrey lafında belli etti, ani bitkiyädän inanmadı kızın lafına.

Şakadan çekettirilmä atışmak kayet derin lafa döndü.

– Olmalı, pazarlarda taa dooru olacêk evdä dinnenmää. Hep okadar, ne dä yapmasam, haklı çıkmaa umut az.

Kristina yollandı yasla tarafına, Andrey onu durgutmadı.

Pazar avşamsı malisi çıktı dernää, Kristina evdä yalnız kaldı. Te nezaman duyulardı darsıklı yalnızlık. Onu aldamadı ne okumak, ne televizor. Bir kurtulanmaz aar hal dübüdüz sararardı.

Te o oturdu ayna önünä, dayadı çenesini ellerinnän, küçüldüp gözlerini keskin baktı kendi üzünä. “Acaba, bir taraftan bän nesoy görünerim dolaydakılara: Andrey Konstantinovicä, iştä insana? – ilin fikir geçti kızın kafasından, – halız Gafiyä, Vasinin baldızkasına, olmalı, cadyka görünerim.

Kavgacı Gafi

Yaslada çalışannarın arasında Gafi kendi esapsızlınnan “dur demişti” hepsinä, şindiyädän onun önünä kimsey çıkamamış. İşini alak-bulak yapıp, aaraardı, kimi iş-tän alsın, kimä ilişsin. Olur-olmaz iş-tän çekiş çekettirärdi. İşä vardı nicä bir-iki saada gec gelsin. Te büün sabaalen genä iştä yoktu. Kristina onun yerinä Vetayı koydu.

– Bir dä o peydalanêr. Annadıynan neresi ne, kuvetlän dartıp, açêr kabinetin kapusunu.

– Kaldı bän sana verileyim! Te şindi! Kimsin sän? Koyêr kendini akıllı, kasabadan intelligentka! Kukona. Bilerlär kimnerdänsin! – bir solukta baardı ligalarını her tarafa fırladan, kudurmuş gibi karı. Kendi da olmuştu, nicä buura hodullanarkan – şiş hem kırmızı-mor.

– Sän bitirdin mi? – Kristina sesini kaldırmadı.

– Var taa, ama onnarı bän korudacam ikinci kata deyni, – parmaannan gösterdi küü merkezinä dooru. Da söledi aazına alınmaz laflar...

– Çıkacêykan, unutma almaa buradan neyin var. Geeri yol burayı sana yok. Kim kendini zapedämeer, uşaklar arasında yok ne aarasın, – kestirdi lafı Kristina.

– Göreceez, kim buradan çıkacêk, bän mi, osa sän mi? – aazında köpüklän Gafi yumuruunu masaya, ayaanı da yerä urdu.

– Usullan, kennu⁴⁷ karıysın. Bak kendinä, neyä dön-müşün, Gafi!?! – utandırmaa savaştı üzsüz insanı Kristina.

– Nekadar da akıllı olsan, sän kuvetsizsin. Akıllıymış! Bileriz biz bölä, adamnara sataşan, akıllıları. Vasi olmadı senin, olmaycêkta! – yumuruklarını biri birinä urardı bu akıldan bozuk karı.

⁴⁷ kennu – так как, вроде.

Kristinayı, sansın, biri tutup fırlattı masadan. Bir kıpımda o kapadı kapuyu içyandan. Dayayıp Gafiyi duvara, bir elinnän tuttu onun saçlarını, öbür elinnän sıktı buazını. Bu durum nazlı, incä canını kuşku dolu kızı azgınlaşmış aslankaya çevirdi.

– Ah, sän hepsini bir tepeyä?! Sän – püsür etekli, bozuk aazlı, taa mindarlayacan mı dünneyi? – taşkın üfkäylän sıktı dişlerini Kristina.

Bu beklenmüz çıkıştan Gafiyi korku kaptı. O sade puf-layarak, direşiptä kızın sakırğa gibi ellerindän kurtulmaa savaşardı.

– Bän seni te şindi tersinä çevirecäm, cadiykasını seni, ya-a-a! Dolayı sındırmış artık, kuduz köpää! – Kristina sarsalaardı Gafiyi saçlarından, delibaşka da onun üstünü yolarken çenesini tırmaladı.

– Buvacam mindarı, da hepsi ilinnenecek, kurtulacêk sendän. Cadaloz*! – sıktı ellerini Kristina.

– Kurtarın! Öldürerlar! – belirdip gözlerini buunuk – buunuk baardı Gafi.

– Olsa kimin için boklaa girmää, – Kristina iirenikli itirdi karıyı, silkti üstünü.

– Sän pişman olacan, – sık-aık soluyarak yaanardı Gafi.

– Olacam, ani seni bitkiyädan buumadım. Beni günaha taa sokmadaan, çık, yok ol buradan!

Bulamayıp geeri laf söylemää, Gafi düülmüş, sündük kedi gibi çıktı.

Geldi medsestra Vera:

– Ne oldu burada? O bozuk aazlı Gafi dışarda ortalı kaldırdı, budtebe⁴⁸ sän onu ne kalsın buumamışın?

⁴⁸ **budtebe** – будто бы (rus dilindän alınma diişik laf).

– Canın mı ona acıdı? – Kristinayı çekmääzdi lafetmää, ne olduynu yoktu halı annatmaa.

– Eh! Canım acıdı. Bunu işittii gibi, Zafira babu onun üzünä tükürdü, dedi, yazık ki bulunmamış orada, sana yardım etsin. Hem dedi, her Gafi dilini dalaarsa, kendi zihirindän otalanacêk.

– Haliz bizim insan, – güldü Kristina.

– Kristina, uyma herbir ahmaan aklına. O kalın üzlüyä bişey olmayacêk, sana kendinä zararı var.

– Deerlär: “ahmaklan-ahmakça”.

– Hep okadar, Kristina. İnsan ne deyecek? Ölä da kırdä insan bizimnän iilener: “onnar kuytuda, gölgedä cannarını bakêrlar.” Sade bu bizä etişmääzdi. Kendimizi fit gülüntü edecez.

– Akıllı olan annayacêk. Kalmış, te böleleri kullansın bizi. Kuduz köpäännän insanca yok nicä.

– Ta sora da kahırlanma. Nezaman-sa bu läazımdı olsun. Sanadan kimsey istemääzdi başına bela almaa.

– Te, bän ne söleerim, e? O bunu, köpek kadar annayıp, hepsinin tepesinä pinmiş.

– Ölä. Yä evdekileri ondan ne çeker! – Vera tuttu kafasını.

– Olmalı, esaplı, yavaş insannara düştü, – Kristina yavaş-yavaş usullanaardı.

– Baare tepeledin mi islää bozuu? Ne yardıma çaar-madın? – gülümseyerek sordu medsestra⁴⁹.

– Şindiyädän neçin ona saburlandınız? – Kristinanın soruşu üzünä urandı.

– Yalnız bendä girginnik etişmeer, ama seni yardımna-yacıydım, – bulunuverdi Vera.

⁴⁹ medsestra – rus. saalık izmetçisi, ilaççı.

İkisi da ürektän güldülär.

– Bän da şindiyädän kendimi bilmääzmişim. Debreştirdikçä-debreştirdi, taa kabledincä, – durgudamaazdı gülmesini kız.

Avşam üstü Kristinayı kontoraya teklif ettilär, ama o gitmedi. Birazdan Andrey geldi stroykaya, uuradı yaslaya.

– Çenenä ne oldu? – bişeydän haberi yok gibi, sordu o Kristinaya.

– Bän dä mı yapıliyım, ani annamêêrım, neçin sorêrsınız?

– Sayardım seni taa akıllı.

– Bän da düşündüm, akıllı dooru annayacêk, – Kristinanın cevabı darsıklıydı.

– Nedän bu akılsızlık? – pedsedatel takazaladı kızını, nicä kendindän küçüü.

– Canavarlan – canavarca.

– Çoyu deer, sana üz verärmışim.

– E, kendiniz nicä sayêrsınız?

– Kristina, bişey söyleyceykän, bir iş yapacêykan, düşünmää lâazım. Her bir işin var ölçüsü. Gafiyi hepsi biler, ama...

– Ama dayanêr, sakınêr. Neçin? Benim var hakım: fenalaa karşı koyan herkerä dooru.

– Var sınır, angısından sora iilik ahmaklaa, aptallaa döner. İlin fikirlilerä uymaa taa akıllı mı olacêk? Üfkemiz çıktıkça, kalkarsak düüşmää, neyâ etişecek? – nasaatlı sayıklaardı Andrey.

– Belli ki oldu diil pek gözäl, ama ona yok nicä dayanmaa. Kabaatlı sayarsanız, cezalayın, nicä sizdä

geçer, ama onun yeri diil uşaklar arasında, – başladı yımışaklık göstermää Kristina.

– Diil çoktan Todi batüyü sorulmadık işä aldın, büün Gafiyi düüşlän koolamışın. Bu kısa vakıda çok diil mi? Bu işleri başka türlü yapêrlar. Biz ne iş için varız?

– O beni insannıktan çıkardı. Bu kendimä dä bekle- nilmedikti. Küçüklüümdän beeri taa düüşmediydim, – şaşa kalardı Kristina, – bilerim, yumuruklan yufkalını gösterersin, ama, gelärdi, paralayım büük aazlıyı. Okadar esapsız insan!

– Angı lafları seni insannıktan çıkardı? – adamın enikunu soruşu belli etti, ani ona bu da etişmiş.

– Siz dä ona dayanmaycêydınız, – vermeyip cuvap soruşa, Kristina annamazdan geldi.

– Benim soruşum cuvapsız kaldı, ama iş diil bunda. İsteerim biläsin, ani Vasi diil onnardan, kimin için düüşä kalkêrlar.

– Annamadım? – yapıldı kız.

– Annadın. Nicä da olmasa, harcanma o printipsiz kişi için. Adını lekelämä boşuna. Unutma, o tosun artık evli.

– Sizä yanniş informaşıya vermişlär. Kavga kızıştı diil Vasinin beterinä, ama Gafinin işä hergün geç gelmesi için. Raatsızlanmanız, çok görmeniz boş.

– Bir taraftan taa belli: aranızda yok o, neyi çok görerlär.

– Neçin hepsi bukadar tersinä? – Kristinanın soruşu cuvap istämeyändi.

– Sayalım, sölendii laflar boşuna diil. Gafiyän dä biz annaşacêz tivilizovanno⁵⁰.

⁵⁰ tivilizovanno – t.s. uygarlı.

*Mañion*⁵¹

Herbir ilkyazın kolhoz başın çiftçiliktä beceriklii denenärdi. Bu vakıt, açan o taa çok kırdı bulunardı, başka uurda işlär bollanırdı. Bir gün ansızın inek fermasına uurayıp, gördü, ani çok işin ucu kaçırılmış. Borannı kara bulut gibi saabi fermanın hererindä gezdi.

Onun veterinar doktorluk vakıdında burada her şey erlirindäydi, ferma temizdi. Şindi burasını zordu tanımaa.

Avşammen predsedatel genişän pravleniyä azaların oturuşunu kontoraya acelä topladı. Hepsi zaldaydı, açan önderci kaçarak burayı girdi. Onun boz-eşil gözleri çimçirik gibi salonda oturannardan geçti. Bölä halda Kristina onu seftä görärdi. Ama bir kıpıma onda oyalanan keskin bakıştan, o ürkmedi, gözlerini kolvermedi.

“Ne bakış! Ateş! Nekadar sertlik! Karakterlik!”, – akılı çelinän insan mayıllı kaldı.

– Nezaman bu Andrey etiştirer kendini, üstünü tertiplemää!? Diil çoktan fermada gezärdi, şindi, sansın, gözellik salonundan çıkmış!? – fisirdemekli şaşardı kolhoz başın komuşuykası, tauk fermasında cuvapçı, Anka.

– Hıyar bän duvarda ölä uz pervaz çekerim, nicä onun donnarında ütü yeri, – hep ölä fisirdeyräk, kayıllı ilerletti lafi Länka bulü – tütüncülerä zvenevoyka.

– Evdä, vakıt buldukça, karı işlerini da yapêr, – dedi Anka, – Doni bulü şansora yavaşıdı. Ne kariydı!

– Evlenmedi dä, mari. Buncak yıl karısız, – lafa karıştı yakında oturan Mani.

– Böleleri siirek, zeetli mutluluk için dünneeyä duuêr, – bilgiçli sesini uzattı Länka bulü.

⁵¹ **mañion** – taazä havada saalı kuvetleştirän gezinti; движение; прогулка на свежем воздухе для укрепления здоровья.

Sanma, ani onnar istediynän, karı bulmêêr. Kasabaya sıkça gider diil sade kolhozun uurunnan, – dedi Mani şalvirli saklıklıan.

– Aman, Mani bulü, bunu neredän aldın? – Anka kabul etmääzdi bişey kötü komuşunun adresinä.

– Uslan. Adam tarafı “onsuz” çok mu dayanır, – atılmaazdı kendi dediindän Mani.

– Vakit yok çok-çok oturuşmaa. Lafedecêez doorudan, konkret aktual işleri. İneklerdä azaldı süt, siireler bızalayan ineklä. Ferma çukura kayêr. Neçin bölä olêr? – sordu o sert, da bakışını attı zootehnää Kiruya, angısı ilkin kirpi gibi toplandı, sora nicä gipnozlu bakıştan, kurbaa gider yılanın aazına, ölä Kiru da enikunu kalktı, ona kimsey bişey demedään.

O çeketti sıralamaa problemalı engelleri, ani köstekleerlä işi götürmää. Tavada kaurlanan gibi, o atlaardı yerindä:

– Alaf aaz geler..., ineklär buvaya kaçmêêr, – sudan kuru çıkmaa savaşırdı Kiru.

Kalktı veterinar doktor Miti, ama kabaatı üstünä almadı. Onun haylazlı suuk halından pedsedateli sıkletä attı, o iliklenmedik jeketini yakadan geri attı.

– Sölä, Dmitriy Vasilyeviç, nezaman bitki kerä hayvan-nara maşion yaptınız?

Veterinarın lafindan annaşıldı, ani ineklä hayli vakıt ahırlardan kaçınmaya boşandırılmamış.

– Sän, ba, doktor bozuntusu, – Andrey laf ayırmaa halda diildi, – seni aylan yerindä baalı tutsunnar, kariya çekecek mi?

Zalda karılar sakınıp, gözlerini kolverdi, adamnarın kimsi yerindä eşindi.

– Bu diil ayıp iş, ölä dünnää kurulu – cannılar lääzım isin, gezsın, kıpırdasın, ozaman hereri çekecek. Moñion güüdeyâ çok sinir sevinci verer. Terleyip kaçmaktan adamın güüdesi, kannanêr... burada sa hayvan..., – saabinin lafı şakaya uzaktı, – isteerlâr inek buvaya kaçsın! Onnar, insan gibi, cannı mal. Beki insandan taa ii, sade ani laf söyleyâmeer. Lafedâydilâr, annadacêydılar, nereyi gider alaflar hem başka işlâr, – bu laflarlan o burayı kadar sölenenneri topladı.

Aar-aar lafını çekettirdi dâdu Sava:

– Te şindi ne söyleycâm, beki, inanmaycênız, serioza almaycênız, ama te ne var. İlk eskı fermada hayvannar bir da zaman ihmadılar. O fermanın temeli vakıdın birindâ dâduların mezar taşlarından koyuldu. Ozaman küüyün dinsizleri kırıp geçârdi ayoş işlerin üstündân. Kliseyi dâ daatmaa istâärdilâr, şükür, insanın yardımınnan Andrey Konstantinoviçtân önceki predsedatel onu kurtardı basurmannardan*. Neredâ ayoşluk çiinener, orada işlâr ilerlämeer. Orası uursuz olêr. O fermayı taa ii daatmaa, taşları geeri mezarlaa raametlilerâ çevirmää...

Zalda kimisi gülmää etti, ama Kosti ekonomist bay Savadan pay tuttu, onun lafına görâ, neetâ koyuldu yaşlı adamın nasaatına sesirgenip, yapmaa, ne lääzım.

Sora tütüncülâr, koçegarlar⁵² acıkladılar problemayı, ani onnarın saalına zararlı zanaat için sût düşer versinnâr, ama sût gelmeer.

Haylaz-haylaz kalktı Marku – partorg, bu soruşta cuvapçı. Sözünü çekettirdi annaşılır – annaşılmaz laflarlan.

– Marku, sän dâ ne meelersin burnu altından? – zaldan kim-sa dayanamadı onun aar başlılına.

⁵² koçegar – t.s. ateşçi, ocakçı.

– Te, kâr alalım yaslaya deyni südü, – dooruttu lafını partiya öndercisi, – Kristina İvanovna ne vakıttan kaçınêr, ayırsınar en saa, en ii maasullu birkaç inek, angıların südü maasuz uşaklara gidecek. Bölâ direktif var Saalık Koruyan êpidemik Merkezindän da. Bän kaç kerä söledim – boşuna. Kristina İvanovna, sölä sän dä, – partorg kendinä arka aaraardı, ama onun kabaatını örtmesi hepsinä annaşıldı.

– Neçin bän seftä bunu işiderim? – kolhoz başı bu soruşta cuvapçılara sert danıştı.

Kristina kalktı. Bir kıpım sustu.

– Ne kuvedimizdä, kendi üstümüzä alêrız. Bölâ oturuşta, biri birinä kabaatı atarak, zor problemneri çözmää. Olmalı, taa dooru hepsini yerindä annaşmaa. Düünüü artık çözdük – birkaç gün saa süt kablederiz, onu uşaklara şüpesiz vereriz.

– Bölâ olayları ilkin biz bilelim lääzım. Servicimizdä bulunêrız. Herbir problema için bizi haberlemeniz lääzım, – diil seftä nasaatlasın kolhoz başı, – süt fermaşına çok harç ederiz. Kabaatlıları örtmeyecez.

Sonda alındı karar, birkaç cuvapçının bir aylık parasına dokunacez. Kim onnar, artık belli. Soslâmedään karşı lafları, predsdatel oturuşu kapadı.

Zaldan çıkmaa alatlayan-alatlayanı oldu. Andrey karılara yaklaştı:

– Kızlar, duruklanın birazçık, alacam sizi evä dooru. Onun kabinedinä girmesinnän çıkması bir oldu.

– Biz kendini yalvardan diiliz. Bölâ tekliftän kim atılêr? Haydiyin maşınaya, – çoyunun kayıllını sevinçli söledi Mani.

Maazada

– Yaarına çocuum yaşını doldurêr. Sıkı işân evdâ kalamêêrız. Bu avşam bizâ uurayacêz, – kızıştırdı ortalı Mani.

– Seni kutlêêrım, Mani, ama sizinnän gidämeyecäm, geç oldu, – halsızdı Kristina.

– Kristina İvanovna, şansora artık kolhoza girdin, nereyi hepsi, orayı sän dä, – Maninin sesi atılmak kablet-meyândi, – birär filcancık zaybir şarabı uşaan saahıyı için buyuracêêz, yorgunnuun izi dä kalmayacêk.

Arada insannar bilärdi Maninin kocasının kıskançlığını, onuştan bir lafsız kayıl oldular geçirmää onu evä, ki göstermää, ani o karırlandı.

Evdekilerin raatını bozmamaa deyni, girdilär maazaya. Mani sesetti kocasına Pavliyä. O ilkin sertlenmää başladı:

– Ha gelecän, tä gelecän, gecenin bir vakıdı oldu! Karılınnan neredä gezersin? – ama annayıp, ani Mani diil yalnız, yavaşıldı.

– Avşamêêrsın, Pavli! Prost et, raadını bozêrız, – afını diledi Andrey.

– A-a-a, Andrey Konstantinoviç!. Hepsi islää, ama te bu evä geç gelmesi sindirêr. Tutsak edersiniz onnarı bölä geç vakıdadan.

– Kendiliindän bilersin, kolhoz işi.

– Bilerim, ama biz adam. Karı karannık olmadaan taa, aul içindä läözüm olsun...

– Geçti o vakıtlar, Pavli. Yaşamak çoktan diişildi. Maniyä inanın kaavi olsun, her kerä barabarız, – lafa karıştı Dari, esaplıklınnan anılmış karı.

– İnanêêrim, ama okadar karımı severim, özleirim, avşamnen, iştân sora, onu evdâ bulmaa isteetrim, – Pavli kucakladı Maniyi omuzlarından.

– Herkerä da bölä geç olmêêr, evdâ birär gün kalêrlar. Kırıcıda o da yok, – yavaşıttı adamı kolhoz başı.

Mani sofrayı çalıp almaya donadı verdi: sızırma, piinir, turşu, kaurulmuş biberlän borkan açtı, hardey, ev ekmää. Son yıllarda çoyu kolhozun kantinasında imäk iyärdi, oruç tutannar siireldiidi. Onuştan ev saabiyka sofraya yallı koymaa sakınmadı.

Pavli fiçının çepindän kanaya şarap akıttı. Doldurdu filcannarı.

İlk filcanda duva ettilär uşaan saalı, kısmeti için.

– Bu turna gözü benizdä şarabın dadı damaanda kalêr, – boş filcanı tablaya koyurkan, dedi Anka.

– Şarap gözäl hem faydalı, onu esapça içtiynän, – dedi Mani, uzun-uzun biraz içkilicä kocasına bakarak.

– Oolumun saalı için komuşulara aldamaç döktüm, biraz yoruldum, ama kimseyä zararım yok, – annadı eşinin imasını⁵³ adam.

Musaafirlär ona maana bulmadı, ileri dooru laf-lafı açtı. Pavli annattı, nicä Maniylän evleneceykän delikannı dostları şaşarak sordular, kayıl mı onnar biri biri için ölmää? “Ölüm için laf olmadı, ama yaşamaa bilä biz kayılız”, – dedim ozaman.

Pavli öptü sakınan karısının yanaanı. İkincilää filcannarı doldururkan, o teklif etti sevgili eşi için şarabı buyur-sunnar.

– Hadi ikinci filcannarın duası toplansın uşaan boba-sını, anasını, däduları, malileri, zere uzun tutacêk, – alat-lattı Anka.

⁵³ **ima** – t.s üzünä urmak; намек.

İkinci filcan da hepsindä gitti, sade Kristina, nekadar yalvarmadılar, zahir yudar gibi birkaç yudum aldı.

– Sınaşmaa läázım, kolhoza girdin, nesoy ortakçılık edecez? – sataştı ona artık lafçı karılar.

– Sizä mayılım gider, ama, olmalı, sınaşamayacam, – titsilendiriräk kendini, Kristina şarabı geeri verdi.

“Sanêrsınız, biz bal mı içeriz”, – olmalı diil boşuna adamın biri demiş.

Hepsi şennendi, laflar enidän kızıştı.

Geç avşam...

...Adamnar çekindi bir tarafa. Pavli açtı laf traktorlarda işlär için. Andrey gözün ucunnan Kristinayı siiredärdi.

“O bizimkilerdän, ama belli, yonulmuş, üünmüş başka çevredä. Burayı yaraşmêêr gibi, makar şen, şımarık. Sanki, çok mu sürtecek küüdä? Nesoy, nesoy kaçır-mamaa onu geeri kasabaya?” – adamın bir kerä yanık canını kuşkulu fikirlär zeetlärdi.

Karıların lafına Kristina gözlerini büüldüp, şaşardı, sıridardı. Gözäl yazıda üzü yorgundu. Karılar pişkin, sınaşık – yanakları kızardı, o sa azbuçuk içkidän bir günü görmemiş gevşek filiz gibi bim-biyaz oldu.

Maazadan çıkınca, hava uslu geceya dönmüştü. Anka-ların tokadında kızarardı şigara korcaazı. Maşınadan ineceykän Anka yalvardı:

– Andrey Konstantinoviç, söläyin bizim bu çatal ürek-liyä, ani bän sizinnändim.

– Neçin, bän adam diilim mi ne? – şakalı sertliklän sordu Andrey.

– Şakacıysınız. Adamsınız, ama küüdä kimseyä yak-laşmêêrsınız. Kıskançlı şüpä uyandırmêêrsınız. Onuştan sizinnän bulunmak kasvetsiz.

Andrey açtı kapuyu, selam verdi Todikaya:

– Ankayı saa-selem getirdik.

– Ne kalmamışınız sabaadan, bir saattan sora geeri gitsin lääzım.

Yaklaştı maşınaya:

– Nezaman dinneneceklär? Erkennää fermada lääzım olsun, – adam maamilä surat Anka için ürek koparardı. Geçirip kolunu adamın koltuuna, Anka, şakalanarak, aldı onu aul içinä.

Kaldıynan ikisi, Andrey dedi:

– Kristinka, bizim insan ii ürekli, konuklu, hayırlı. Sän biraz yadırgadın küüdän, ama yaman insana, ol açık onnara. Ozaman yaşamaa kolay olacak.

– Sizinnän kayıl olmamaa yok nicä.

– Te sizin dä aracık, orayı girmeycäm, kopekleri kuşkulandırıp, komuşuların uykusunu bozmayalım, – o bastı tormoza, nicä herkerä, atlayıverdi yerä, açtı geerideki kapuyu, kızı kolundan yardımnağı inmää, oyalandı onun elini salvermää.

– Kolverin! – insan yorgundu.

– Salvermää heptän, duyêrım, olamayacêk, – adamın derin soluu yardı gecä suskunnuunu. O enikunu geçirdi kızı aul boyunda asfalttan yayan yoluna.

– Şaka-şaka, ama mali benimnän ödekli⁵⁴ olacêk. Sıkça onu raatsız ederim.

– Ver kolunu, götürecäm seni ona.

– Ona sade te bu etişmäzdi, olmaz benimnän gelmää, – kestirdi Kristina.

– Djentilmen yok nasıl bu karannıkta damayı yol üstünda braksın, – Andrey tuttu kızı kolundan, iiri-iiri adımnadı.

⁵⁴ ödü patlamak – t.s. çok korkmak; сильно перепугаться.

– Bilin, ani hepsı gezmeer ayı gibi.

– O suuk ürekli ayılar gibi mi? – Andrey gösterdi, ani ona söylenmiş laflar unudulmêêr.

Pençeredä şavk şılaardı. Açtıynan tokadı, Anrey dayandı kazaa:

– Buyur evä.

Kız girdi aula, kapamaa etti tokadı, adam geçti içyanna.

– Siz, sansın burada yaşamêêrsınız? – üfkelenär oldu Kristina.

– Bakêêrım, svatä Akiliş kandili taa süündürmemiş, birkaç lafım ona var.

Geç gezännär dolmaya yaklaşı olurkan, enikunu açılan kapudan gözlerini kıpıştırarak, Akiliş babu sordu:

– Sän mi, kızım?

Akiliş babuda çay avşamı

– Biz, svatä Akiliş, biz. Bu avşam kızları oyaladım, onuştan borcum daadaym onnarı evlerine. Maniylän An-kayı verdim kocaların elinä, te Kristinayı sana getirdim. Geçlendiimizi af et.

– Nesoy geç? Gecä erken sabaaya dönär oldu. Çayı kaç kerä oldu taazeleerim.

– E, şindi çay haşlak mı? – sakınmadı adam.

– Geç içanna, gaz var, ne var onu kaynatmaa.

Akiliş babu gitti kuhneyä, çeketti çaşkaları cıngırdatmaa.

– Mali, bana çölmek koyma, – üüsek seslän dedi Kristina.

– Küçüklär var nicä gitsin uyumaa. Uşakların vakıdı çoktan döşekta olmaa. Biz svatäylän biraz oturacêz, – masaya geçeräk dedi Andrey.

– Aslı, bän neetlenmeerim dä kandillemää⁵⁵ masada, – Kristinanın yorgunnuu mayıllıydı, makar, burnusunu üfkä biraz çimdikläärdi. Döşää dalacêykan sündürdüynän şafkı, oda ilkin karannıktan doldu, taa sora ay baktı içeri.

Haşlak çölmää ellerinnän kaplayıp, gecä musaafiri birkaç yudum çay aldı. Akiliş babu kendi çayını biraz karıştırdı, da çaşkasını bir tarafa siviştirdi.

– Andrey, biz artık yaşımızı başımıza almış insannarız, beenmeerim, çocuum, lafi aylandırmaa, doorudan söylecäm. Kristina kasabadan küüyä kaçtı şüpesiz, ani bu dünneedä kendindän kaçılmêêr. Zor halda bulunêr, makar ki üzdä göstermeer. Borcum söyleyim – bölä işlän oynanılmêêr.

– Kuşkulanmanız boşuna. Bän bilmeerim, ne getirdi Kristinayı küüyä, ama kahır sa, yalnızlık belaya diil kafadar.

– O diil yalnız!

– Duyêrım, nicä Kristina geldi, sendän gözdän çıktım, makar sizä duşman diilim.

– O genç, ama nelär başından geçirdi ona etär. Vazgeç ondan.

– Te bunu adayamayacam. Gözäl kokulu tatlı çay için saa ol. Makar, sizdä en raatlı kuytu konak, ama gitmäm gerek, – Andrey alatladı çıkmaa.

– Küsmä, çocuum. Sanêrım, beni annêêrsın, – dedi Akiliş babu dışarda.

– Raat ol, svatä Akiliş. Hepsi olacêk sırasınca.

⁵⁵ kandillemää – uyuklamaa.

Kahır izi

Avşamnen, iştan sora, insan yasladan uşaklarını evâ alatlan alardı. Hepsi daalıştıktan sora, Kristinayı darsıklık sarardı. Taa taazä kahır üzä urardı.

“...Yaşamaa, yaşamaa. Herbir zorluun inadına sevinmää günä, havaya..”. – Onun fikirindä dönärdi Yakovun, Kişinevdaki en inan dostun, tembihleri.

Bölä kıpımnarda Kristinanın gözün önündäydi dostunun gülär üzü: “Kahırlanma, canım. Hepsi islää olacêk. Herbir zeetli sancıyı baaşış gibi kabletmää läázım, o bizi ilerdä bekleyän denemelerä hazırlêr...”

“Neçin ölüm ansızdan, erken, en iilerini alêr? Neçin bölä? – urardı o kafasını duvara:

“Bu kenarsız kahıra nesoy dayanmaa? Neyä, neyä hepsi?” – kımär-kerä o depressiyaya verilmesini duyardı.

Bölä günnerdä avşamnarı beklemäk onun canını sıkardı, nezaman o göz yaşınnan dert çekmesini dökärdi.

Büük kahırdan sora şen üzlü, çetin harakterdä, aalamaya zor verilän kızçaazın gözü çabuk sulanardı. Güüsündä taazä yara taa kayet sızlaardı.

“...Bu yakınnarda Andrey Konstantinoviç ta görünmeer. Umutlandım, ona läázımını olacam... Benimnän ne olêr? Halımın maanası, sanki, ilkyazda mı?” – cuvapsız aar soruşlar bitkisizdi.

Vakla kuzu

Evdä henez bir yufka kuzucuk duudu. Bir saattan sora o up-uzun oldu. Sade ensesindä bir damarcık düüläärdi. Onu içerdä eski keptarlan sararkan Akiliş babu Kristinanın göz yaşını esap aldı:

– Ürek koparma, kızım. Onda artık yok umut. Dünneedä her bir duuan can yaşasa, hepsinä yer etişmeycek.

– Ama bu cancaaz läözım dirilsin, – acıylan sesindä dedi Kristina, o artık neetlediyidi: her bu kuzucuk diri kalarsa, dirilecek onun en paalı saklı istedikleri, yeriyecek şüpesi, ani Andreyä o kendisi şılak gibi läözımını.

Genç insan istäärdi onun akılı, harcanmadık genç kuvedi, havezi faydalı olsun. İstäärdi büyük işlerä kızıştıran olmaa. İstäärdi, geçsin sözü, ona sesirgensinnär, onun hatırına hayırlı oluşlar ilerlesin. O naalet, esirik, zulüm uşak gibi, istäärdi kimi-sä raatsız etmää, aliflemää, dä bu takım acısını sendirmää...

Keptarda sarılı kuzucuu Kristina soba yanına enikunu koydu.

– Her bir zoorun inadına läözım yaşamaa! Ölmää ne var, yä sän denä yaşamaa! – nassatlı sölenärdi Kristina, suvazlayarak may soluksuz hayvanın güüdesini, onun aazına şprişlän süt akıdarak:

– Hadi, yavrucuk, kaldı sade yutmaa. Yut, yut, – yalvarardı o.

– Sofi babu umutsuz sallardı kafasını:

– Zeetlenmä okadar, kızım.

– Yutkundu birkaç kerä! Yaşayacêk! Te görecän!

Aldı kiyadını da oturdu kuzuya yakın. Bir nedän sora kuzu kıpırdandı, innemesi me-e-elemeyä benzedi.

– Mali, mali! Kaçarak burayı! – Kristina şaşırđı, ne yapsın sevinmeliktän. O öpärdi kuzunun gözçeezlerini, elini koydu hayvanın can yerinä, sesirgendi:

– Düüler, mali, cancaazı düüler!

– Büük deliysin! – ihtär karı annaardı onun halını, – yoktu umudum, ama vakla kuzunun varmış günü-ömürü.

– Dirileer. Kalkacêk aya! Kızın üzü-gözü şılaardı, o ihtiyär kariyı yanaana öpüşlän alifledi.

– Benim umudum! Yaşamam benim! Sän dayan, bän tezdä gelecäm, – içerdän çıkacêykan, o küçük yumacı keptar içindä sevärđi.

Açan dışardakı iş arasında, içerdän kuzu sesi işidildi, kız kapularlan bilä içeri girdi. Yufka ayaklarına kalkmaa savaşan kuzu, ne kuvedi var, baarardı. Ona aar gelän kafası iki tarafa sallanardı. Vakla kuzunun halı ürek koparandı.

– Ya bak bu maskaraya, ma! Var üzü burada şamata kaldırmaa!

Avşamnen kuzunun ensesindä artık kırmızı yapaa ip-lik baalıydı – nazarlanmasın. Kristina kapıp onu kucaana, döndü vals. Akiliş annamaklan gülümsäärdi: kaç kerä o kendi dä gençliindä umutlarını türlü saklı denemä neetlän vardır besledii!

Birkaç kerä gündä anasına emmää kolverip, kuzuyu kaavileşincä içerdä tuttular.

Tezdä vakla kuzu koyun aulunda başka kuzuların arasında atlaardı. Avşamnarda Kristina onu kolverärđi, da artık nazlı cancaaz hererdä onun ardına gezärđi. Kızın ürää dä gülärđi.

“Dallar düzü” vadidä⁵⁶ gezi

“Dallar düzü” alçaklık, neredä duruk membä⁵⁷ biyaz süüt, gaburga, dışpıdak fidannarınnan doz-dolay sarılıydı, küüyün meralarında bir mecäz⁵⁸ yerdı.

İlkyaz avşamın havası “çık-gez” deyändi. Andrey istedi Kristinaya bu, içtän lafa çekän, vadiyi göstereyin. Mayıllı gezidä çok, şindiyädän sölenilmedik, laflar gençleri biri birinä açtı.

– Bu saklıda korunmuş köşecää bän taa çok örüycäm, – dolay taazeliindän Kristina alifliydi.

– İsteermisin, bu bizim vademiz olacek!? – Andey kafasını kızın annısına dayadı, boz-eşil gözlär kızın kara-mor gözlerine kayet yakındı. Bu bakışta susarak sözleşmäk, sansın, hep devam edärdi, ruhları da biribirindä, aynada gibi, yansıyardı.

İkisi dä şaşkınnık içindä gülümsäardı. Kristina taa bilmääzdi, ani uşaklıklından mayıllı bu adama derin duyguya döner.

Buluştan sora kız zeepli fikir raatsızlardı: “...ya biri birimizi kısmetsiz yaparsak? Bunu artık geçirämeycäm.”

Andrey Kişinevda seminarda

İlkyazın aazında kolhoz öndercilerini Kişineva seminara toplardılar. Orada ara buldukça, kolhoz başı Çiftçi Ministerliindä, kolhozlar Sovetin kabinetlerindä küüyün problemları üzeri gezärdi. Buluşardı universitet arka-

⁵⁶ vadi – t.s. долина.

⁵⁷ membä – g.s., t.s. источник, ключ, грунтовые воды.

⁵⁸ mecäz – g.s. загадочный.

daşlarınnan, angıların çoyu bu üüsek uura yerleşikti. Onnardan bitki olayları, haberleri üürenârdi.

Burada bilinârdi Andreyin girginni prinçiplii. Toprakta kendini çorbacı duyan adam çinovniklerin önündä yaltıklanmaazdı, kendini çiiinetmääzdi. Düşündüünü doorudan söläardı. Oturuşlarda diletantları yerinä koyardı. Bilim adamnarın çevresindä sözü geçardı. Birkaç bilgi raşionalizleştirmä teklifi vardı. Böleliklän köstek koyan duşman da kendinä edendi. Ama aklı başında adamnarı annaardı – te böleleri tutêr devlet çiftçiliini, onnar doyurêr memleketi.

Bu sıra predsedatel çekettirilmiş yeni yapı için kaçınardı. Çoyunnan buvaz-buvaza geldi çekiştä problemlerin çözülüşü için. Bu arada bir gözâl fontan donatımına razgeldi, angısını hemen alıverdi.

Buldu vakit kabinedä arkadaşına, Viktora, uuramaa, inip restorana, onunnan, dostça açık lafa düştülâr.

...– Neçin bana buyurucu olêr o dangalaklar, kim korkêr kıra çıkmaa? Kim gerçektân boodayı arpadan ayırmaycêk? Bizim terimizlän beslenerlar, ama kendilerini dev aynasında görerlâr. Kayet genişlenên bürokrat sisteması te neremizdä oturêr, – Andrey gösterdi ensâ kökünü.

– İşçi halkın sırtınnan yaşayannar kayet çok oldu, halaza gibi üüredilâr... Heryerdä artık duyulêr, büyük Sovet Birlii adında gemi aşaa çöker, onu kurtarmak üzerünâ köktân, büyük reformalar lâázım, – Viktorun da lafında krizisin duyulması diildi yeni tema.

– Siz neçin susêrsınız?

– Yok kimâ bunnarı işittirmää. Bilim uurunu isteerim almaa. Kostroma bölgesindä Hayvancılık Bilim Merkezi

açêrlar. Orayı kaavi bilgili speşialistleri alêrlar. Biz orada iş yapacêz. Gideriz mi?

– Sanêrım, bilim uurunda taa faydalı olacêz, ama oyannara gitmemä engel var, – düşünmeyä vardı Andrey.

Ayırılaceykan, Viktor çetin kararını Rossiyaya gitmâk için taa bir kerä tekrarladı. Andreyä da akıl verdi, düşmüşkän büük şans, çok düşünmesin.

Küüyä alatlayan kolhoz başı seminarın bitkisindän bir gün ileri evä yollandı.

Fontanın temelini izinsiz kurmak

Makar kolhozun çorbacısı küüdä yoktu, stroykada işlär kaynaardı. Günün birindä Kristinayı yapıcıların tarafına teklif ettilär. Orada onu Vasi bekläärdi.

– Kristina İvanovna, uşaklara fontan fişkırtısını pek mi isteersin? – debreştirili sordu Vasi.

– Ama bu bizim elimizdä diil, çünkü küüdä saabi var? Onun haberi var mı? – ilin şüpelendi kız.

– Kristinka, bizdän da çok iş biter. Sade göster fontanın yerini, masalda gibi, bir-iki saadın içindä o kırık kenarlı truba, sansın, buradaymış. Yaslaya suyu geçirmää hendek kazıldı, onu taa gömmediynän su borusunu orayı da çekeceez, – dedi Vasi, da nicä vakıdın birindä görüşlerdä, kırdı gözünü.

Kristinanın suuk bakışı ona cuvapsızdı. Vasiyi kudurdaardı Kristinanın şindiki hodullu, diilmäzlii, ama bunu üzdä o göstermedi. Fontanın yerini belli ettiktän sora insan biraz kuşkuluydu:

– Olmalı, alatlamaa lääzım.

– Deerlär, kısmetlilerin fikiri da uyarmış, – kayıl oldu brigadir.

Onun maavi bakışı, ne-sä geçmiştän aarayarak kızın gözlerindä, kaydı onun üzündä, ama bişey bulmayıp, kesnik-kesnik güldü.

– Ama, her Andrey Konstantinoviçin kayıllı buna yoksa, biz diiliz dooru. Adam bu yapıylan ölä da büyük cuvaplı üük üstünä aldı. Biz-sä ona saygısızlık göstereriz.

– Büyük zarar yapmêêrız, uşaklara çalışêrız. Fontanı yerindä gördüynän, var umudum, o da sevinsin, – kırdı gözünü Vasi uzlaşma yolunu bulan ortak gibi.

Kristinanın şüpesi eridi. Düşündülär neresini nicä yapmaa. Vasi getirdi iki-üç kişi fontanın temelini hazırlasınar. Birkaç saadın içindä o beton tukurlak, sansın, yerindäymiş. Onun ortasında su borunun ucunu, yukarı doorudup, dibini beton döktülär. Avşamnen Vasi çaardı Kristinayı işi göstermää:

– Temel koyulu, kalan gözelliklär taa soraya kalacêk, açan territoriya düzülecek. Şindi ürään bütün mü? – sersem şımarıklınlı saklamaardı adam.

– Bän taa inanamêêim, ani bu iş oldu!, – Vasinin içtän sevinmeli insanı ulaştırdı, – ama ürääm biraz kırık: çorbacı geldiynän, var bizim işimiz. Takazalı cezaya yok neçin gücenelim dä.

– Ne dä olsa, iş onu tutêr. Pişmannımız yok. Fontan kalacêk nışan bizim söylenilmedik taynamıza.

– Aramızda bişey saklı yok, da söylenilmedik olsun. Ama sän kalmışın hep ölä bir avantürist, – ondan birkaç yalpak laf bekleyän adamı metetmäk yerinä, darsıklı esap aldı Kristina.

– Ama kızıştırıran kim!?

– Haliz, nicä o dädu artık yapılmış işä demiş: ”siz işi yaptınız, ama önemni, kim dedi onu yapmaa!” – ikisi da kayıllı güldülär.

Vasi denedi ona sevimni sarılmaa:

– Beni sensiz üşüder.

Ama Kristina onu sert itirdi. Yapıda işleyän adamnarın yanındaki tranzistordan⁵⁹ türkü işidilärdi.

– Kristinka, yä, sesirgen türküyä, – yalpak yalvardı brigadir, – bizim vakıdımızdan hava.

Kristina hoşluydu, ama Andreyi düşündüü gibi, aynada kendi gözlerinä bakmasının gerekliini duydu.

Kendi başına iş açmak için kavg

Küüyä girdiyinän, Andrey kolverdi şoförünü, kendi dä düzülän yapıya saptı. Direktä şavktan dolay aydınnıktı.

“...E, bu ne burada? Fontan temellenmiş? Yok nicä olsun!? – adamı fena bir yavruşka sardı, – Vasinin işi, benim inadıma! – kaynaardı onun içi, – Kristinaya bu da läüzımdı. Hem ne kaavi kurmuşlar onu! Kim nekadar güldülär beni. Onun gözünä görünär oldu kabaatlılarnın sevinär üzleri. Kinni kıskançlık uyandırdı onda canavarı.

“Bän sizi yıkıycam bu fontanda, buzlu su haşlak gelecek!” – yaandı o fikircä.

Üüsek aulun yasla tarafında uyku semesi bekçi çıktı ona karşı.

– Ayının, ba, taa tauklarlan uyumaa yatêrsınız, – bir kabaatsız azarladı o adamı, seläm vermedään, Hayattakı telefonda küüdä bulunmasını anasına söledi.

Merkezdä Kultura evin bilyard zalında şavk vardı.

– O! Çorbacı gelmiş!? – vazgeçmeyip oyundan, esap aldı Vasi zala girän Andreyi, angısı kafaylan gösterdi ona çıksın. Biraz oyalanıp, brigadir hızlandırıp topu, sıbıttı kiyyi* elindän.

⁵⁹ tranzistor – t.s. telsiz radio, радиоприёмник.

– Nesoy kuyu o stroykanın teritotiyasında? – dışarda Andreyin içini delân bakışı bir kıpıma serinniktän titsilenän Vasiyi enserledi yera, – ölä zenginmisiniz da bir alay tement dökmüşünüz orayı!? – sert soruşlar yayardı aardı-aardına.

– Sana karannıkta ölä göründü, – Vasi kullanırdı kendini.

– Sana da karannık çökecek, açan cöbündän ödeycän zararı. Kendini ahmaa çıkarma.

– Umutlandık, bizi metedeceklär... ödül kazanacê..., – lafi şakaya çevirmää çalışardı Vasi, – şimdi sän kızgınsın, biraz suuduktan sora lafedecez, – o hızlandı içyanna girmää.

– Aldırma lafi heysaya. Unutma kiminnän lafedersin! Üfkeli azar, Vasiyi dürttü.

– Bän da don taşıyerım, nicä sän! Hem kötü için çalışmêêrim.

Onnar nicä horozlar, dikilip biri-birinä karşı, sade puf-laardılar.

– Bu iş çıkacêk burnundan! Kimin aklına uydun bunu yapmaa!? – Andreyin laflarından zehir taşardı.

– Kendiliindän bilersin, o sataştıyınan, onun dediini yapmayınca, zor kurtulmaa, – Vasinin sarkazmalı iması⁶⁰ ölä dä kinni çorbacıyı çatlattı:

– Vakıdında läâzımdı ona gırginniini göstermää, hem diil aalemin sırtınnan!

– Beki, yalan, ani Kristinanın kaprizinä koca yapı kaldırêêrız!?

– Ama sän taa bilmeersin mi, kimä yapıyı kurêrız? – Andreyin irençli sesi kızıştırdı Vasiyi.

⁶⁰ **ima** – t.s. **намёк**.

– Parmaamızı emeeriz. Seni kıskançlık kemirer, ani sensiz oldu bu iş, ani aramızda yoktun, – düüşä hazır, sakındırmaazdı kendini o.

– Fontan için cuvap ilerdä. Var nicä gidäsin, – taa kavgayı düüşä çevirmedään, brigadirin aklına uymadı kolhoz başı.

Ama Vasiyi durutmaa şansora zordu.

– Bän da diilim o sümüklülerdän, kimi korkudêrlar. Göz koydun kıza, ama, ama..., – Vasinin diş arasından süzülän yaanmasına laf etişmäädzi.

– Git günahdan uzaa, ba, pijon, – Andreyin yok edän bakışı usullaar gibi etti brigadiri.

Grajdadaki dost*

Kristinanın gözlerinä bakmaktan kaarä, Andrey bu avşam bişey istemäädzi. Kinni fikir, ki o vermeyecek vakıt ona hazırlanıp, uydurmaa gözäl cuvap artık hazır soruşlara, ona haklı görünärdi. İçindeki sesä, ki bu bir akılsızlık, sesirgenmää istemäädzi.

Yolda Andrey evä geçlenmiş Kostiyän karşılaştı. Annayıp neresi ne, Kosti çevirdi dostunu neetindän bu avşam Kristinaylan buluşmaa. Teklif etti onu kendinä evä, neredä dostlara sabaa horozları öttü.

Sabaa erkenniindä hererdä suskunnu uyku padişahlıdı. Serincäydi. Andrey, nicä da çok kerä düşünceli halda bulunarkan, tepmeleyräk ayak kabın burnusunnan önündä ilişän topaçları, gidärdi. Ayakları getirdi onu beygir fermasına.

İnstituttan sora kolhoza geldiynän, ozamankı pred-sedatelin kayıllınnan işinä havez eni speşialist olarak,

Andrey grajdayı kaaviledi: gözäl ahırlı damnar yaptırdı, neredä sade ii tamızlıkta beygirleri braktı. Beenärdi onnarlan uuraşmaa⁶¹. Fermaya işä çok kerä atlan koşulu bedarkada gidärdi.

Makar, beygirin yerini traktorlar hem başka tehnika kapladı, ama boşa mı tehnikanın kudretliini beygir kuvedinnän ölçeerlä, yaraştırêrlar?

...Beygirlärlän iilenmäk ona däduların kanından çekilmiş – onnar kullanaarmış soylu atlar. Däduşunun däduşundan kalmıştı onnara sokak laabı Tarpan. Çok vakit boşuna çalışmışlar yaban atını – tarpanı evcileştirmää⁶². Däduşu vardır annattı o çevik yaban kulilär için, angıları evcil kısraklarını kapıp, aardına alaarmışlar. Bu haşlak kannı, sert tabeetli beygirlär insan elinä ölä dä verilmedään, zapta yaşamayı kabletmedään, soyları tıkanmış...

Yıldan zeedä, nicä Andrey, dooru soyda beygirä Tarpan adını koyup, kullanêr. Maşına biktırdıynan, o alêr Tarpanı, läözümni yerlerdä atlı gezer, kırlara çiker. Akıllı hayvan okadar baalandı çorbacısına, ani çok kerä, zaptan boşanıp, ona evä eki kontoraya geler. Küüdä insan onu tanıyardı, koolamaardı, tutmaa savaşmaardı.

Bu sıra da adamın sevgili Tarpanı onu taa uzaktan tanıdı – raatsızlanıp, tepindi yerindä.

– Benim kuşku dostum, – geçirip parmaklarını beygirin elesinä, adam dostça sarmaştı ona Hayvan sıcak soluklu kalaannan uundu onun omuzuna. Te kiminnän lafsız annaşmak faydalıydı.

– Sölä, dostum, ne benimnän olêr? Neylän bu kız beni zeetli büüleer? Kendimi tanımêêrım, – aalaşardı o,

⁶¹ **uuraşmaa** – t.s., g.s.заниматься.

⁶² **evcileştirmää** – t.s. приручить, одомашнить.

şüpesiz, ani bu can onu annêr. Hayvanın cuvabı sade pufurdamaktı...

Evdä-sä anasının da patı bu gecä döşenilmedik kaldı.

Kabaat için cezayı ikiyâ payetmäk

Gün çeketti pravleniya sekretarın telefonundan çorbacıya tekliftän. İkinci kata çaarılmanın maanası için Kristina şüpeliydi. Yolda onun akılı vermääzdi, ne yapsın, da düşündü söylemää hepsini, nicä var. Saabinin kabinedindä artık oturardı injener Vani, nedän kız biraz üreklendi. Kristina atıldı neettän, şaşmaa hem kutlamaa çorbacıyı merkez kasabadan dönmesinnän. O emoşiyasız verdi seläm. Vani kesip lafı, aldı selämi, gevrek kanırdı kız şakaylan yaslanın çiçekleri için.

Andrey, Kristinayı görmezdän hem işitmezdän gelip, lafını devam etti:

– Lääzımnı iş uzaktan taa ii görüner, düşündüm hem uydu ölä, ani fontana donatım parçaları elimizdä artık.

Proekt kiyatlarını bakarkan, Kristinayı çimdikläardı soruş, uuramadı mı predsedatel stroykaya? Ama duyup, ani ondan bu soruş bekleniler, vazgeçti bunun için laf açmaa.

Vani meraklandı bu işä, ama onu şaştırardı Kristinanın suuklu interessizlii:

– E, yasla müdürü ne sevinmeer çoktan istenän fontana?

– O biler neçin, – zihirli dedi çorbacı, – fontanın temeli buncak betonnan artık dökülü.

Bişey annamêırım, – Vani ba birinä, ba öbürünä bakardı.

– Te bän dä çok işleri annamêêrım, – kırık üreklän dedi Andrey.

Büük akıl diildi läázım, ki duymaa, ani predsdateli kızlan ikisini brakmaa gerek:

– Ozaman siz annaşın, da sora barabar düşünürüz.

Andrey enikunu çeketti:

– Beni gücendirer o, netürlü gereklik beni yakışmayan lafları sana sölemää zorlêêr. Biri – birimizin arkasında bölä yaparsak, ii uura etişmeyceez. Bu satmaya benzeer. Büük işlär ufaktan çekeder. Sana inan kaybelärsä, beni kayet acıdacêk.

– Ama bu diil ölä, nicä sizä görünmüş, – kızın sesi senikti.

– Annaşıldı gibi, çok işi riske alarak, bän sendä bir saygı bile kazanmamışım, – Andrey çıktı kabinettän.

Genç insan taa bitkiyädän annamayan yaptı yannişlı, açık annadı, ani canına önemni kişiyi heptän kaybetti. Sabaa güneşindä karannık çöktü. Andreyin acelä çıkması azardan beterdi. Kız olsaydı kolayı yerä girsin.

Stroyka tarafına hiç bakmayıp, o dooru yaslaya gitti.

Akiliş babu Andreydän pay tutêr

Kristinanın iştän erken hem torsuk⁶³ halda evä gelmesinä Sofi babu şaştı, ama istämedi dakılmaa kızına. O bilärdi, läázım sa akıl vermää, kendisi hepsini annadacek. Karı kapalı kapu aşırı kızın odasına sesirgendi, aalamêêr mı? Ses işidilmääzdi.

”Kabaatı olmaaydı, aalaycıydı”, – düşündü karı.

⁶³ **torsuk** – без настроения, чем-то недовольный, обиженный.

Geç avşamnen Kristina annadaarkan, ne olduunu, kam aalaşmaa etti, ani onun okadar büyük kabaatı yok.

– Hiç küsmä, kızım, ama sendän pay tutamayacam. Sizä o şaş brigadirlän, beki, oynamaa geldi, Andrey sä diil sade saabi, o – cuvapçı herbir işä, onun sırtında büyük üük var.

– Mali, işittiimä inanamêêrim? – Kristina şaş-beş büülltü gözlerini, – ne zamandan o “eşil gözlü Tarpan-dan” pay tutêrsın?

– Onun yerindä bän taa beter yapacêydım, – vazgeç-määzdi karı kendi lafindan.

– Ne ölä?

– Esabıma gelmeer, ani o sınık benizliylän genä uruş-tun. Arifliini neredä ektin? Tanımêêrim benim girgin kızımı.

– İş diil Vasidä. Fontanda. Predsedatel istemääzdi onu kurmaa. Onun dedii olmadı deyni...

– Çorbacının lafı – hepsinä zakon! – karı kızın lafını kesti.

– Çorbacı da herkerä diil dooru... O siz alışmışınız baş iiltmää onnarın önündä.

– A-a-aah-ah – ah, ne sän bilersin bizim yaşamamız için? Genä dä bir iştä var sa dooruluun, annat iicä, tanıt kendini, ama diil bölä esapsızlıkı, inatlıkı. Vasinin dä uzaa gidän neetini annamaa deyni akıl, ariflik lääzım, angılarını kızıma, sansın, ödünç almaa diil lääzım? Osa bän yanılêêrim mı?

Karının keskin nasaatlı laflarına Kristina sustu.

Aulun dibindä, derä boyunda o kart salkım aacın çıp-lakta kalmış aşınık kökünä çöktü. Yukarda kasvetsiz kuş-ların uyku önündä eşinmesi fışırdaardı.

“...Onu, ani kapladıydı dünneyi, ani gelärdi düşlerinä, kandırdardı yanık içini akılsızlınnan kaybetti. Boşaldı dolay, onunnan genä sade bela – yalnızlık.“ – fikirin arasında, kıza “...bu satmaya benzeer...” Andreyin kabaatlayan lafları işidildi.

O yakın günnerdä pravleniya azaların oturumuna, Kristina bulup bir maana gitmedi. Çok problemnerin arasında fontanın soruşu da açıklandı.

Enilikleri kabletmeyän, gençlerdän, özelliklär karı tarafından büyük yaşta buhgalter İvan İlyiç homurtulu üfkeleni:

– O çukmannıya çok mu taa sesirgeneceniz? Nicä söyleniler, “karıların saçları uzun, da fikiri kısa”.

– Aramızda bulunmayan insan için kötülöklär olmaz söylenir, – dayanmadı bu aptallaa Vani injener.

– O çukmannının yanında aramızda çoyu çaaşırılılar beş kapeyka yapmêr, ama soruş bunda diil, yaptı için herkezi cuvapta lââzım olsun, – predsedatel özensizdi çok-çok bu olayda durgunmaa.

Bitki-bitkiyâ alındı karar: “Fontanın temelini çok material harcadı için hem sorulmadık fontanın temelini kurdu için brigadir Kösä Vasiyâ bir aylık para cezası koyulêr”.

Üürendiynän Vasinin cezalanmasını, bildirip kendi ilişikliini bu iştä, Kristina pravleniya organına yalvardı ştrafin yarı payını ondan tutsunnar. Ertesi günü maasus oturuşta, gerää gibi dartışıp, kararladılar ikisini dâ, kabaatına görâ, cezalamaa, ama kolhoz başın teklifini görâ kabaatlıların ikisini dâ disiplin cezası koyuldu. Fontanın dolayanında kavgalar sendi.

Küüda Kristina insanın bir payından kötü ad, öbür payından avtoritetli saygı kazandı. Ama ona önemniydi fontanın yerindä kalması. Kalardı dayanıksız beklemää onun oynaşlı fişkirtisini.

Yıkanmadık Gița

Fontanın dolayanında kavgadan sora herkezi, usullanıp, kendi uurunu bakardı. Kristina taa siirek geçärdi üüsek aulun ötääna. O bütün vakıdını geçirärdi metodika işlerinnän. Genç terbiedicikalarlan barabar derslerä deyni kesärdilär, yapıştırdılar, resimnärdilär türlü tablolar. Hazırlık görärdilär eni duvarları donatmaa. Te neredä Anütanın talantlı beceriklii resimnemää faydalı oldu. "Ona imää vermä, boyaylan fırça ona eter" – şakalanardı kızlar. Bu iş gençleri dostlaştırdı. Kristina taa raat oldu, makar içindä bir kuşkulu raatsızlık hep bir dürtärdi. Burası oldu onun ikinci evi. Çok kerä karannaa kalardı. Hepsi daalıştıynan evlerinä, o kalardı odasında etiştirilmedik işlerini tamannamaa. Bölä avşamnarın birindä esmer karannıkta o alatlan çıktı sokaa. Birleştiyinän tokadın yanında direklän, onun önündä peydalandı bir karartı:

– Ne ölä oyalandın, mari kız? – dolaşardı adamın dili.
– Sizä bişey läüzım mı? – bir şüpesiz sordu Kristina.
– S-s-s-än l-l-l-üzımsın, – peltekledi o, da obandı Kristinanın üstünä.

– Allahım, naşi bu?!– korku taa kapmadıydı kızını, o itirdi bu içkili erifi, ama o battırdı tırnaklarını onun kollarina.

– Bän adamım, da karı isteerim, – lafinı doorudamaazdı sarfoş. Onun içkili soluundan Kristinanın içi bulandı.

– Giða batü, sän mi? – Kristina tanıdı stroykadan kıt laflı, yavaş adamı.

– Bän çoktan sana göz koydum, kayet üreemä yakıştın, – doorudamaazdı lafını sarfoş, kaskatı elleri dä savaşardı yoklamaa kızı.

Kristina taa küçüklüündän sarfoşlardan panikalı korkardı. Onnardan kusacaa kalkardı, tun sarfoş adamın yakınnından vardı nicä kendini kaybetsin.

Ne var kuvedi, o adamın fena yerinä bir diz çekti. Giğanın ayakları tutmadı, pläs etti gündüz yaamurcuundan çamurca yerä. İnsan kaçmaa etti, ama, adamın bayıldını düşünüp, döndü geeri. O iildi annamaa, ne oldu, nicä o pis tuttu insanı, çekti kendina. Kristina kollayamadı kendini, düştü dizlerinä. Sarfoş ayı onun üstünü yolardı. Ansızın uuldadı maşına, faraların şavkı urdu dirää. Bu hayırsız bollandırdı ellerini, insan ondan boşanıp, kalkı verdi. Maşına durgundu onnarın uurunda. Giða kalkmaa etti, ama kaydı da üzü koynu yerdä yayıldı.

– Ne olêr burada? Yardım läüzım mı? – bir şüpesizdi Andrey.

– Te Giða batü keflenmiş, – Kristinanın sesi satmadı şaşkınnını.

– Kalk, ba, Giða, evdä pata taa etişmedin, ne gerilmişin sokak üstündä?

– O kalkamêêr, – insan çekärdi adamı enindän.

Andrey maşınadan indi, kaldırıp, ondan kurtulmaa savaşan adamı basetti geerki oturaa. Silkeräk ellerini, teklif etti, Kristina otursun ilerdä.

Ama kız tekliftän atıldı. Annayıp, ani yalvarmak boşuna, Andrey dedi:

– Bak ta, başka primejdiyaya⁶⁴ uurama, – adamın kuşkulu sesi şakasızdı.

– Neçin bölä, ba golan? – çalıştırarak motoru, üfkeli sordu o geerdeki pasajıra.

– Neräm benim taa beter başkalarından? Beni istämeer, – içkilinin ne fikirindä, o da dilindäydi. Sarfoş adam savaşardı bakışını Andreyä doorutmaa.

– Ama bölä mi? – şaş-beş kaldı Andrey.

Giğa sandı onu kabardêrlar, da hendän kızıştı.

– Bän onu birkaç kerä te bölä gıdıklıyım da, benim olacek, – horozlanardı bu pis kişi.

– Yä çikalım.

Kesen-kes basıp tormoza, Andrey onu yakalarından yerä sürüdü.

– Sän ba, nem tezek! Git, yıkan, ba! Adamnımnan sendän içim kalkındı. Taa bir kerä bu tekrarlanarsa, yaş yerin dä kalmayacêk, – sarsaladı onu Andrey da iirençli itirdi.

– B-b-bän başka da b-b-bulacam, – diklenärdi semeli golan.

Andreyi üstünä haşlak su attılar gibi oldu:

– Hayvana dönmüşün, Giğa. Dermenci küüyü genä senin için aalêr.

Kolhoz başı boşa Dermenciyi anmadı. Orayı birkaç kerä yılda alkogolikleri içkicilikten ilaçlaamaa zoruna alıp, götürärdilär.

“Baksana, ne olêr. Kimdän hiç beklämeersin. Sinsor-sinsor kafa aşaaada gezer, osa bak ne fikirindä?! Adamın sa içi karannıkmış, titsiymiş” – aklınca tüülanardı kendini kolhozda her bir kişi için cuvapçı sayan önderci –

⁶⁴ primejdiya – g.s. опасное происшествие.

“ama insan hayırlılına inanmadaan, nasıl yaşamaa?”
O istemääzdi atılmaa fikirdän, ani haliz insan dünnesi sıcak hem hayırlı.

Pıksa, Andreyin uuraması yaslanın arasına diildi düşüslän. Bu avşam yollandıynan evä, sansın, uzaklardan Kristinanın sesi onu çaardı, da kızın bim-biyaz üzü ona göründü. “Bizimnän ne olêr?” – silkti kafasını adam. Derin duygu bu insana artık bilinçaltı*, intuitiv uurda onu kollaardı. Çok kerä razgelmä sanma iş, gerçektän gereklilikti, ama birdän annaşılmaz gereklilik.

Da genä yorgun kuşkulu fikirdän, ani Kristina da var nicä dayanamasın, da küüyü braksın, tikennendirdi sırtını. Ozaman onu kendini dä küüdä bişey tutmayacêk...

Andrey Kristinayı etişip, maşınaya aldı:

– Kız, neçin örttün bu eşään ahmaklını?

Cuwap kısıydı:

– İçmiş “domuza dayka deyincä”, ne isteyecän ondan.

– Şaka şakaylan, ama korun bu delilerdän. İçkiliyä baas yok.

– Angı birindän korunacan, – Kristina darsıklıydı. Adama annaşıldı – taşçaaz onun da tarafına atıldı.

Çok – çok lafa durmadaan, onnar ayırıldı.

Todur gününä hazırlanmak

Üzdän görünärdi, sansın, yaşamak sovet devletin ideologiyasının kanonnarıyca gider: küülerin taa çoyunda kapalıydı kliselär, ofițial bakılmaazdı millet adetleri, yortuları.

Küüdä sä insan yaşaardı pravoslav kalendarına görä, angısı uyardı çiftçi zaametlerinnän toprakta. Derindän bakılardı onun düzeni, zerä sade ondan annaşılardı

dünnää-sırasıncalı. Ona göräydi herbir büüyenin hem dirinin var olması. Tanımak bu dünnää güzelliini hem sırasıncalıını yardım olardı geçirmää zorbaları. Pravoslaviyanın kulturaşı boydan-boya sıkı örülüydü insanın psihologiyasınnan, angısının morali – işlä, inannı yaşa, da korkusuz bil: yukarda Koruycunun kuvedi büük.

Zaametli, sıkı ilkyaz işleri havezli bakmaa adetli yortuları engel etmäzdi. Küü yaşaması kasabadakısından taa şıralı. Yaşamanın gerçekli özü burada annaşılêr.

Büük orucun tutulmasından sora, ilk cumartesi beygirlerä, at koşusunnan baalı, Todur günü nişannanardı.

Bu gün, adetä görä, kismet deneyän delikannı kızlar erken, gün taa duumadaan, yıkaardılar saçlarını, o suyu da yol üstünä dökärdilär: yoldan geçän beygirin kuyruu kadar uzun pelii olsun, kismeti dä atlının adında çıksın. Bu adet taa basılmadıydı: erken sabaada yol üstündä su dökülmüş yaş yer taa vardı nicä görmää.

Todur güündän çok ileri at yaraşına hazırlık gidärdi: yaraşa alınan beygirleri ayırı besläärdilar, çayıra geziyä çıkarardılar.

Bir gün üülenniktä, açan yasla izmetçileri stroykacılara aul içindä işlerdä yardıma geldiydi, ustacılarda praktikada bulunan, hereri sokulan, hepsini bilän Stöpa at yarışi için lafi açıkladı.

– Kristina İvanovna, bilermisin, angı beygirdä Vasi batü yarışa katılacak? – sordu genç usta.

– E neredän bileceydim? – şaştı insan.

– O ilersini aldı, da en ürük acemi⁶⁵ – surayı ayırdı. Var nicä baasa konayım, ilk er onun, – çocuk brigadiri için hodullanardı.

⁶⁵ **acemi** – g.s., t.s. необъезженный, необученный.

– Sän ne okadar konêrsın onun için? – mayıllı sordu Kristina.

– Sura, nica lüzgär, adı da onun “Boran”, Vasi batü da diil o korkaklardan, – üünmekli dedi kendinä zararlı gözellii olan Stöpa, – yazık, Andrey Konstantinoviç Tarpanı bu sıra yarışa katmêêr – diil çoktan hayvan tırnaanı çatlatmış, pıksa, o taa aşaa diil.

– Kalêr, koşuya katılannarı siiretmää, – Kristina da çocuun günahsız üünmesindän kızıştı.

– Biz bütün brigadaylan Vasi batünün tarafını tutacêz, sora aldamaca daaya eki gölün boyna gidecez. Kristina kaku, sän bizim adamsın, bizim sayımızdansın, beki bizä karışacan? – Stöpanın gözü şalvirli şıladı.

At yarışı

Todur günü küülüleri çayıra at yarışına toplardı. Birkaç günün içindä, sansın, maasuz bu günä deyni, eşil iineli çimen üzä urdu. Dolay taazä eşillik kokusunnan buluydu.

Yortuda hepsi boldandı, kolhozda parayı sıkmadılar. Bölä cömertliin maanasını, nicä kimsey, Kristina da bil-määzdi. Andrey kendi dä taa dübüdüz verilmääzdi fikirä, ani bitki vakıta hepsi Kristinanın hatırlı adına adanêr.

Çayırın ortasında koşu alanına geniş meydan bölüktü. Boydan boya, uzun-uzadıya yolda, hepsi eni taftadan nışannarlan atlılara gösteriliydi, aykırı duran korafli engellär taazä boyalıydı.

Bir tarafta türlü imäk mallarınnan tükennär diziliydi. Makar ki büük oruçtu, ama insanın taa çoyu oruçlanmazdı.

Şaşlaa kızıştırılan ateşlerin tütünnü isin burnuyu dürtän hem aazını sulandıran kokusu artık hererdä duyu-lardı. Geçän yıllarda bu yortuda muzıkayı radiodan kolverärdilär. Bu yıl maasuz çalgıcı tuttular. Klarnetin sesi yaraardı çayırı, o kesildiinän, kemençä esirärdi.

Tutmalık rubaya giyimni insan bölük-bölük çayıra inärdi. Üüsek şenni seslär, gülüş yortu şamatasında karışardı. Andrey Konstantinoviç geldiynän, çayır artık kaynaardı insannan. O gözdän geçirdi doz-dolayı: ürää bütün kaldı.

Diil uzakta, koşu yolun startına yakın, o esap aldı Kristinayı. Onun bir tarafında uşak başçasının izmetçi-leri, öbür yanında da eni yapıda çalışan ustalar topluydu. “Başladı insana yamanmaa. Belii, onu da severlär” – onun mutluluunda annadılmaz acı kıskançlık ta karıştıktı.

Kristina arada kıvraklınnan seçkindi. Geeri dooru taralı dalgalı koyu kaştan saçları boldurlan saplıydı. Bitkiyädän diil ilikli sportiv jaketin yakasından biyaz bluza sırdardı. Bunnarı Andrey bir göz kıpımında esapalıverdi. Bir ana karşılaşan bakışlan onnar sessiz selämneşti.

Bir nedän Andrey onnarın yanına geldi:

– Yortu kutlu olsun! Gökteki hem Yerdeki Todurlar sefalansın.

– Mayıllı yortu için saa olun. Geçin, bizimnän durun, – kim sa aradan hepsi için cuvapladı onun selämini.

– Yaklaşacam atlılara, – afını diledi predsedatel.

Yrindä duramayan beygirlär diziliydi start çizisindä. Surada atlı Vasi Kristinadan yaanı gözünü kırdı. Makarki kız cevaplan suranın atlısını üreklendirmedi, genç insanın yanakları pembelenär oldu. Yakında bulunan Andreyä bu

esap alınmadık geçmedi, ama can yerini yaran kıskançlığını üzdä o belli etmedi.

Te patlattılar tüfek, da atlılar yerindän ileri birdän kopetti. Kuşkulu beygirlerin elesi lüzgerli koşuda saurlanardı.

İlkin hepsinin kaçması birtakımcaydı, sora iki yarışçı, angıların biri Boranda uçan Vasiydi, ileri koparıldı. Ansızın Boran kösteklendi, siildi-gitti düşsün. Vasi ileri etti kendini, iildi beygirin lüzgerlenän elesinä, bollandırdı edää. Sürçüp, hayvan dooruldu. Vasi geerdi terbeeyi, sura sluş kalktı. Keskin beygir kişnemesi geçti diil sade kulaklara, ama onnardan pay tutan siiredicilerin güüsünä dä...

Kristina yumdu gözlerini, daladı aşaağı dudaanı, ellerini sıktı güüsünä. “Ah-hi-i-i!”, – derin titirekli soluu seslän karışık çıktı.

İnsanda şamata kalktı. Kim ne baara bildi: “Vasi tutun!”, “Yavaşıt Boranı!”

Kösteklenmektän oyalandı Vasi geeri kalar oldu. Üfkeli dürüp kendini, o darttı aazlı, sert urdu ayaklarını beygirin yannarına, nedän hayvan debreşip, hızlandı kaçmaa. Adam yataar oldu atın ensesinä, akıllı hayvan annadı çorbacısını. Etişip geçerek ilerkilerini, Boran finiş çizisinä ilk bastı.

Vasidän taraflılar yerindä duramaazdı – kim şapkasını yukarı atardı, kim şamarlarını düüyardı, kim sıklık edardı. Onun brigadası hepsindän pek şamata kaldırdı.

Stöpa şapka elindä Kristinanın yanına geçti:

– Bän ne dedim! Ödül bizim! – kollamaazdı baarmasını çocuk, şapkasını saurdarak.

Finişa etiştii gibi, yavaşıdarak beygiri, Vasi dolayladı meydanı, sora döndü geeri. Çevik adam yakışıklı atlardı

yerä, şamarladı beygirin sırtını, yayık parmaklarınınan elesini karıştırdı.

Brigadadan adamnar sardı onu, birdän tutunup, birkaç kerä baarışlı yukarı attılar. Kolverdiktän sora o ayaklanarak sarsaladı kafasını:

– Sildi-geçti yeri öpeyim, ama sura diredi kendini, başka beygir olaydı, aktarlanıp tukurlanacêydık biraz. Düşäydim, bilmeerim, kıçımı mı, osa can yerimi mi taa çok acıdacêydi.

– Suranın üstündä erifin arifliindä şüpeimiz yoktü, – dedi aradan biri, kalanı kayıllı güldü.

Vasi pek-pek sırtmaazdı, ama hoşluu belliydi. İlkin o salladı uzanık elini bir tarafta duran aylesinä, sora dönüp, elleri çantısında o, kaldırıp kafasını, gözlän aaradı onu, kimä adanmaydı bu enseyiş. Kristina yasladan insannarın arasındaydı.

Andrey yaklaştı kıza: ”Korku için üç yudum su diil mi lääzım? Kär benizini atmaa kadar bişey olmadı. Sansın o korkaklardan da diilsin”, – Andreyin yavaş sesi diildi zihirsiz.

– İi, ki hepsi sizin gibi suuk üürekli diil. Cannı olannar bu kuşkulu kıpımda hepsi soluunu durguttu, – Kristina da sesini kaldırmadı.

Onnarın biri birini şakalı-şakasız iinelämesini bir şüpesiz proforg kesti, alıp predsedateli ödülleri vermää.

Yaraşan atlılara kolhoz başından gözal laf sölendi, kabartmak baaşışları verildi. Yortuyu başka sport oyun-narı ilerletti.

Kristina alatladı evä. Bitki vakıtlar şamatalı kalabalıktan yorulardı, kuşkulu içi sızlaardı, da bir annadılmaz hasretlik onu basardı.

Ertesi günnär hererdä laf gidärdi Todur yortusu için. At koşusunu herkezi kendiycä annadardı. Bir oluşa üzlän bakış vardı.

Ama belliydi bir iş, ani yortular lääzım, onnar insanı biri birinä yakınnaştırêr, besleer onun ruhunu, çalışmaya, yaşamaya havezi kuvetleer. Gözäl adetli dinnenmäk, nicä iş arasında soluklanmak.

Kontoranın beklemä odasında

Sabaalarda kolhoz speşialistleri herkezi kendi uurunda sıradan iş problemalarinnan beklemä odasında biri-biri ardına saabiyä girmää durardı. Bu sabaada burada birkaç kişi artık toplanmıştı, açan Kristina bir solukta pindi ikinci kata. Çok oyalanmadı durgunur- durgunmaz, afını yalvarıp, şefin kapusuna yaklaştı.

– Şef diil yalnız, hem şindi ona girmää bendä sıra, – şavaştı taktlı olmaa, beklemektän artık sıklet içindä, tütün brigadiri İlişka.

– Prost edin, bän çok vakit almayacam, – açılan kapudan gireräk, dedi Kristina.

– Neçin bölä ba? – sert sordu toprak islamasını kollayan Pantı.

– Kasavetindä onun, ani kimsi burada çin sabaalendän süzüler, – dayanamadı kanırık laflı Lambu – kolhozun alaf hem em cuvapçısı.

– O karı, – Kristinaya sarkazmalı pay tuttu kim-sä aradan.

– Karı sa ne? İştä hepsi bir. Bizdä, çünkü, hak eşitlii⁶⁶?!
– bitirmääzdi kinnenmesini Lambu.

⁶⁶ hak eşitlii – t.s. g.s. равноправие.

– Onun üzünä sölä, ba, ne burada boşa baarınêrsın? – debreştirärdi onu Panti.

– Denä sölä, sansın, azarlamêêr da, ama o keskin bakışı içinä girer, – dedi hep o ses aradan.

– Onunnan karışlaştıynan enikunu elimi yanaamda sürüderim, traşımı deneerim, yok mu çitina?– aalaşar oldu elektrik Pavli.

– Gözlerin dä ayak kaplarında: acaba onnar da silinmiş mi? – gülümseyeräk ekledi İlişka,– var bir laf, ani ledi hanım efendi farklı diil kendini tutmaklan, ama nicä dolaydakılar kendini götürer onunnan.

Arada taa çoyu kayıllı gülümsedi.

– Bir gün dakıldı bana, neçin Maniyi kapudan kolvermemişim kendimdän ileri? – ilerletti lafı Lambu, – deerim, biz diiliz kasabadakı djentilmennerdän. Göräydiniz yerin diibinä battıran bakışı!

– Adamnik, insannık hererdä bir, – kayıl olmadı onunnan İlişka, – bir taraftan biz da kimär kerä daada tutulmuş gibiyiz.

Kristina çıktı gülümseyeräk:

– Beni hatırladıymız için saa olun, sıradakı olan geçsin, – mayıllı yannatı kafasını saabinin kapusundan yaanı, da alatladı gitmää.

– Te, git tä bu ayoza bişey de, – Lambu attı gözünü eşiklerdän inän insana.

İlin-ilin, kasvetsiz aşaa kolverilän Kristinanın haberi dä yoktu, ani adam tarafında onun amacından şaşmazı⁶⁷, keskin akılı, çetin karakteri af edilmeer.

⁶⁷ **amacından şaşmamaa** – t.s.g.s. целеустремлённость.

Kişinöv. Anılar⁶⁸.
Avtobusta tanışmak

Özel işleri için Kristinanın Kişinöva gitmesi gerekti. Büün o kolhoz müdürünä birkaç gün iştä bulunmaması için izin almaa uradı.

Karşıda trasada Kristina tranzit avtobusu “İzmail – Kişinöv” durguttu. Orta yaşta adam yanında boş yerä otursun teklif etti. Bu hayırlı jest birkaç yıl geeri Yakovlan tanışmasını aklına getirdi...

...Hederlez ayın sıcak günneriydi. Kristinanın boyuna yapışan büyük güllü incä satin sarafanında yalpak lüzgercik oynardı. Kasabadakı üüremektän küüdä zaametli dinnenmäk günneri hızlı uçtu, da o hoş halda evdän çıktıydı.

Evä yortuya gelmeli olmuş studentlär geeri kasabaya dönärdi. Siirek gezän tranzit avtobuslar kalaba olardı, oturmaa yer yoktu, ama bekleyännär ayakça gitmeyä dä kayıldı. Kapu açıldıynan, insan sürüsü gür etti içänna, dalga gibi kapıp Kristinayı, götürdü ileri. Kapuda bir esapsız adam, dönüp aykırır, dirseeni Kristinanın arkasına dayadı.

– Kolunuzu sırtımdan alın, diilim siza dayak. Bu zavallı adamı kolverin geçsin, – sert utandırardı kız kalın üzlüyü.

– Sendän ileri bän geçmeyecäm, hadi gir sän, – dapıldı ona bu üzsüz.

– Bir dä, hatırlı da çıktı, solumayın bana, – iirenän kızın yoktu kolayı çevirsin kafasını bir tarafa. Yandakılar o kişiyi başladı geeri itirmää.

⁶⁸ **anılar** – *t.s.* **воспоминания.**

Kristina avtobusa zar-zor sıyındı. Burada taa bolcaydı. İncä satin sarafanı belindä bir tarafa dönmüştü. Üstünü doorutmaa savaşan Kristinanın kolunu kimsä enikunu tuttu:

– Geç, otur, – gülümsäardı ona orta yaşta şen üzlü adam.

– Siz bu iki oturakta yalnız mı? – şaşa kaldı kız.

– Bütün dünnää kalabalında yap – yalnızım.

– Bän yanınızdakı yeri sorêêrım, – şüpelı dedi Kristina, diil ani annamasın adamın şakasını.

Kıza atılan gök maavi bakış gösterdi, ani o insanı diil sade gözäl, ama akıllı da bulêr.

– Yer seni bekleer, – adamın sesi inandırıcıydı.

– Saa olun. İçanna geçincä tersim döndü, – oturmaya yerleşeräk, aalaşaar oldu Kristina.

– Avtobus burayı etiştii gibi, şıralı güllü sarafanını esap aldım, yanınızdakı yeri sana tuttum. İstedim, kalkıp seni yanıma çekmää, ama sıkışmalıkta iinä yok nereyi düşsün, – sansın, bu zor durum için affını dilärdi yoldaş.

– Neylän kazandım bu hatırı bilmeerim, ama büyük ilinnik verdiniz bir cana, – arada gergiyi şakaylan bollandırdı Kristina.

– Yakov, – adam, uzadıp kolunu, bekledi kızın elini.

– Kristina, – kız incä elini vermää oyalandı.

Bütün yol uzunnuu onnarın lafları bitmediydi. Annaşıldıydı, ani doktor Yakov işleer hem yaşêêr Kişinövda. Duuma kasabasından – İzmaildan artık boş kalan ana-boba evini dolaşmaktan gelärdi.

Onun birkaç şaka annatmasından Kristinanın aklına sendiydi te bu: ...medinstituttan praktikayı geçmää beni dünneedä en büyük küüyä, Kongaza, yolladılar. Geç

avşam kalaba ayleyâ hasta uşaa bakmaa çaardılar. Patta hasır üstündä döşektâ beş-altı uşak dizili yatêr. Däduya sorêrim: “Angısı hasta?” “Bän çobatarım”, – cuvap eder ihtiâr. Bän söledim, ki bana diil önemni, onun zanaatı, da tekrarladım soruşumu. O da hep o cuvabını taa bir kerä söyleyip, ekledi: “Adika⁶⁹ doktorsun, arada hasta olduunu kendin bulursun!”

Uşaan yangınını aldıktan sora birär filcan zaybir şarabınnan lafa düştük, dädunun arifli bilgiçlii annaşıldı. Annadım, bütün avşam ne sä isteer sormaa, da kıyıştıramêêr, ama bitki-bitkiyâ dayanamadı:

– Prost et, çocuum, sän çıfıtmıysın?

– Bunun için affınızı dilemää yok gerek, çıfıtım bän. Ama lafımız ne gözäl uydu.”

...Bu anılarlan Kristinanın kasabaya etişmesi may annaşılmadı. Üsuz kalma evdä suskunnuktu. Küüyâ gideceykän, o evi temizledi, ama bilinmâz neredän toz enidän konmuştu hereri: yaşanılmadık içerdä tozda aynalı garderoob, masa, dolap küsülü gibiydilär. Diişip rubalarını, o temizlemeyâ girişti. Silärkän furkulişaları⁷⁰, onun akılı uçtu Yakovlan ilk kerä restorana gitmesinä.

– Bän dört kerä taa yavaş ihtiärlêêrim: benim yılımda irmi dört ay var, duuma günümü dört yılda bir kerä gücük ayın irmi dokuzunda yortulêêrim. Onuştan yakın kişilerimi buyur ederim o günü restorana.

– Saa olun, ama bän sizi restorana gitmedään kutlaycam, – dedi ydi Kristina, da buluverdiydi bir maana tekliftän atılmaa. Yakov onu saburlu sesledi, annayıp kızın sakınmasını, doorudan sordu:

⁶⁹ **adika** – g.s. стало быть, значит – (заимствовано с молд. яз.).

⁷⁰ **furkulişa** – g.s. вилка (заимствровано с молдавского языка).

– E, aslısını sölediynän, ne engel eder sana biraz dinnenmää o kiyatlardan?

– Doorusu te bu: ölä yerdä bän sıklet içindäyim: sakınêrim, yakışksızım.

– Yok kusuru, – gücülä gülmesini tutarak, üreklendir-di-ydi kızı adam.

– Sizä kolay demää. Bän şaşırêrim, angı elimä furkulişayı almaa, nicä bıçaa tutmaa. Kimäsä ilişerim, nesä düşürerim, kırêrim. Sizi utandırırım.

– Bän sä tersini düşündüm. Benimnänkän bişeydän korkma. Hererdä, herkerä kal, nicä varsın.

Restoran gibi yerä Kristinanın rubası da pek yoktu. Neceezi vardı, ondan ayırıp, giydi tanteli yakalı incecik açık maavi ştapel fistanını, sakınnı şüpäylän sordu:

– Bölä cıkmaa yakışacêk mı? Sade dooru cuvap beklerim.

– Bu avşam bendä en zarif dama çoyunda bizä mayıllı haseetlik uyandıracêk, – doorudarak Kristinanın kolanını dedi Yakov. Ozamandan çeketti orta yaşta adamın hem genç kızın inannı, haliz pak dostluu.

Çok kerä bilä türlü alannarda⁷¹ akıl örüdürdilär. Evren için annadırkan, Yakov düşünceliydi:

– Çoban yıldızı, hep o Çalpan⁷² – göktä gezmeyän, yerini diişirmeyän tek bir yıldız. O yol gösterän yıldız. Hani, insan da bu türlü olsun!...

Gagauz kızın hem çıfıtın dünneeyi annamakta hem ruhtan yakınnını Yakov bulardı ondan, ani çıfıt hem gagauz halkların arasında çok benzeşlik var, onların birisi temiz safkannık⁷³.

⁷¹ **alan** – g.s., t.s область, сфера.

⁷² **Çalpan** – t.s. g.s. Полярная звезда.

⁷³ **safkan** – t.s. чистокровный.

...Gid-gidä Yakov Kristinayı üürenik adamnarın arasına çıkardı, tanıştırdı intelligent gençlärlän. Onnarın arasındaydı Kristinanın üüredicisi İgor Semönoviç. Makar Kristina insan arasında üstün çıkkmaa özenmääzdi, ama kendini kullanması, siirek, ama akıllı replikaları ona hatırlı saygı kazandırdı.

Yakovdan o ilk kerä üzdä yasak olan literaturada Boris Pasternak, Marina Tsvetaeva için işitti, impresionist resimcilerini kendinä deyni açtı.

...Unudulmaz gün, açan Yakov varlığını Kristinanın adına baaşlayıp, geçireceykän, onu donaklı masaya teklif etti:

– Kristina, sendän yakın bana yok bir da can.

Sesi uzdu, kendi da düşünceliydi.

– Bän dä sizdä paalı dostu buldum, – Kristinanın cevabı içtändi.

– Bu ev bana lelümdan kaldı. Nicä görersin büyük diil, ama kaavi hem kullanışlı. Büyük zenginim yok, ama neyim var, isteerim sana brakmaa. Sana vererim kolaylık kasabada yaşamaa kalasın.

Bilersin, Sovet sistema kanonlarına görä küülü insana kenttä yaşamaa deyni izin kiyatları düzmää yasak ediler. Bizim devlettä çiftçi insan çok yerdä haksız. Ne uzaa gitmää, diil çoktan, 1974-tä, kolhozçulara ancak pasport verildi...

Senin vergililinnän, hem akılınnan günaa küüdä kalıp, ileri gitmemää. Miras dokumentleri artık notariusta....

– Uzaa mı hazırlanêrsınız? – bir şüpesiz sordu Kristina.

– ...Deniz aşırı devletä. Dünneenin öbür kenarına, – Yakov seftä bulamaazdı laf.

Kız gözlerini büüllttü. İncä kaşların üstyanda birkaç keskin uçucak peydalandı.

– A-a-a! Siz hiç olmasın, Stambula mı?

O vakıtlar, açan biri uzaa gitmää havalanardı, da neeti umutsuzdu, vardı bir söyleyiş “Gidecän Stambula”.

– Neredäysä, o taraflara,.. İzrail bekleer bizim grupamızı, – belliydi, Yakovda buna çetin inan var.

Sovetlär soşialist toplumunda yahudilerin İzrailä yaşamaa geçmesi artık üzä çıkardı.

Sovetlär Birliindä çıfıtların ülke dışına yığınsal* göçetmesi başladı 1971-çi yılda. O yıllarda devlet kuvedi en üüsek uurda alışıksız karar kabul etti: çıfıt etnik grupuna devlet sınırlarını açmaa. Yahudi emigraşyanın piki irminci asirin etmişinci yılların sonunda oldu.

– Erleşärsäm orada, seni dä o taraflarlan tanıştıracam.

– Ama bän..., – Kristina istäärdi sölemää, ani o yabancı taraflarda dayanamaz, ama Yakov kesti onun şüpeli korkusunu tekliflän filcannarı kaldırmaa.

– Ama ileri dooru ne olur?... – kız savaşardı şaşkınnaa verilmemää.

– Ötää doru çorba suvacêk, her çeketmäärsän onu kaşıklamaa, – Yakov şakaylan düzdü ortalı, – raat ol, annaşırız taa sora. Büün notariusu gideriz.

Bütün o gün onnar gezdilär bilä, şakalaştılar, çok güldülär. Bu onnarın günüydü. İleriyä için laf açmaazdılar. Yakov o avşam Kristinaya çok zamandan sora etişän laflar söledi:

– Bendä, nicä İogann Wolfgang fon Götedä ölümä hem diveç yaşamaya karşı fasıl bir bakış var: ilkinän kayıl diilim, ama ikincisinä dä inanım yok.

Kız uzun-uzun baktı ona, ama o avşamın aliflii aklını başka tarafa kaptı. Kristinanın çocuk kardaşı yoktu, Yakov olduydu ona batü yerinä. Ona gelärdi, bahtı verer ona şans çeketmää hepsini enidän.

Hem taa bir iş, angısı aklına geldikçä, Kristinaya kendindän ayıp olêr.

Bir gün Yakovun yalnızlına can acısından, o söledi ona akılsız fikiri, ani onda Yakova var ölä bir kaavi duygu, angısında karışık dostluk, can acısı, havez onu korumaa, olmaa ona dayak. Ani Yakovun annadılmaz derin hayırlı, ruhtan yakınnı çeker ölä, ani o kayıl onunnan bütün yaşamasında bilä olmaa. Ani, beki, Yakov yaşların üüsekliindän kıyışmêêr sölemää ona bunu...“

Adama zordu bulmaa, ne hem nesoy sölesin, dä acıtmasın ona inanmış olan körpä ruhu: “İçtennik için saa ol, o hayret⁷⁴ eder. Bän annêêrim senin genç zarıflıini. Ama sän iicä taa bilmeersin dostunu. Bölä kurban sendän o kabledir mi!?”

Kristina kapadı ellerinnän üzünü: “Prost edin, bana ayıp.”

– Açık ürektän itraf diil ayıp, ayıp autmak, – şaşkınlıkta bulunan Yakovun sesi uzdu.

...Annaştılar buluşmaa ertesi günü üülendän sora. Yakov fasıl maalimni halda sarılıp kıza, öptü onun annısını. O duymuş gibiydi, ani ayrılmalk heptän... divecä.

Ertesi günü sabaalän Yakov avariyyaya düştü...

Kahır okadar derindi, ani dostun ölüsündä Kristinanın göz yaşı damnayamadı. Bu kenarsız kahır, dayanılmaz sancı yaptı kendi işini: çelikleli körpä karakteri, o akranlarından vakıttan ileri etişkin oldu...

Kişinövdakı komuşuykası, kimä Kristina evin anatarlarını, inanıp, brakardı, bu avşam çaya teklif etti.

Ertesi günü notariusta dokumentlärlän iş beklenilmedik çabuk bitti. Proekt institutunda da o oyalanmadı:

⁷⁴ hayret – *t.s.* изумление.

bayrama, Mardin 8-nä, öngelän gün burada da duyulardı. Alıp mini stadionun proektını, o çıktı. Vakıt vardı. Kristina düşündü profesoruna İgor Semönovica uurasın.

– A-a-a! Bizdän ingilizçä gidän can geeri mi döndü?! – kabinedindä baarışlı seslän karşıladı onu profesor.

Cuvabı bilmeyän studentka gibi, Kpistina kabaatlı gülümsedi:

– Afımı dilerim, küüyä gideceykän, o karannık günnerdä, kuvedim etmedi sizä uurayıp, el vermää.

– Otur, bakalım, ne var, ne yok, – teklif etti hoca. Laflar açardı biribirini. Sansın, diil çoktan aralarında bulunan dostlarını, Yakovu, andılar. Ayırılaceykan, İgor Semönoviç Karılar yortusunnan Kristinayı kutladı, teklif etti kalsın, studentlärlän hazırlanan yortuya, ama o, afını dileyip, söledi, ki geeri küüyä dönmesi gerekli. Ozaman adam dedi, ani her halda onu kasabada görmää kayıl.

İgor Semönoviç

Yortuya karşı avtobus stançiyası kalabaydı. Kongazlıları toplayan şoför kayıl oldu Kristinayı almaa, çünkü, küülär biri birinä yakın komuşu. Erleştinyän boş oturakta Kristinanın kulaanda profesorun sesi taa ötärdi. Kızın fikiri uçu o günnerä, açan İgor Semonoviç onu akıla koydu...

...Kristina kablettiydi küüdän haber, ani Vasi evlenmiş. Onnarın son buluşmasında çocuun evlenecää için bişey şüpelendirmediydi. Beklenilmedik dost satmasından Kristina aalamaa uuardı. O, maasuz sesi buultmaa yapılmış, küçük muzıka kabinasına kapandı, neredä kızda anırma sestä ulumak boşandı.

Duvar aşırı kabinettä bulunan psikologiyada üre-
dici buunuk-buunuk işidilän sesä geldi. Bobayca koydu
elini kızçaazın başına, suvazladı onu. Kristina susur-
gandı, bulamaazdı basmasını, yaşlarını elinnän sildi. İgor
Semönoviç çıkardı kendi basmasını. Taa ilk günnerdän
bu kızçaaz profesurun esabına geldi: açık göz, arif,
akıllı.

– Hiç olmasın, yavklun evlendi? – üredici kızın kahı-
rının maanasına bilmezeya rasladı.

– O beni sattı bir kabaatsız! – aalamaktan kızçaaz içi
içinä sıymaazdı.

– Taa diil belli, kim kaybetti, kim da taradı. Nicä
gölgesiz fidan yok, ölä da kısmetsiz insan olmaz, –
tembihlärdi profesor.

– Neçin? Neçin? – dalayıp içyandan titireyän gücenik
şıralı aşaağı dudacını, o kaldırdı aalamaktan kızarmış
gözlerini.

– Acıdan olaylar yaşamak sonu diil. Sän dä o sümük-
lerini sarkıdannardan diilsin. Hem ömürümüzä, biler-
misin, ne pek önemli? Üürenmää kaybetmää, – dedi
hoca, ani bilärdi: bölä hala laflardan fayda aaz, ona vakıt
imdatçı.

Kristina gün-gündän süünär oldu. Kaldıydı sade iki
büük kara gözü, hem incä burnusu. İgor Semönoviç
gördüynän, ani iiliktän fayda yok, “çevirdi kürkü tersinä”.

Derstä esap alıp Kristinanın dikatsızlığını, o dargın
danıştı studentkaya:

– Fazlı Kristina, tekrarlayın, ne bän kâr şindi söledim.

– Bän işitmedim, – kızçaazın cevabı naaletliydi.

– Neçin? – üredicinin sesi hem suuk, hem sertti.

– Bana burada diil interesli.

– Bizim kolej diil canını ilendirän şirk. Üüredici olmaa deyni çok bilgili olmaa lääzım. Hem uşaklara gireceykän kendi halını kapunun dışanda brakmaa gerek.

– Burada biz sizi bu uura hazırlêêrız, – üüsek nasa-atlı sestä dedi profesor, – üüredicilik o bir kahramannık, angısına özel yaşamak çok kerä kurban olêr. Buna hazır hem kayıl diilsän, vakıdını bizdä boşa geçirmä.

Bu sertlik Kristinayı bir çirkin düřtän gibi uyandırdı. O gündän kız kapandı kiyatlara. Koledjin hem İgor Semönovicin bibliotekası zengindi.

Küüyä gitmesini dä Kristina kayet siirelittiydi...

Dünnä Karılar Günü

Kristina kasabadaykan, Andreyi zeetli şüpä kızın geeri döneceyinä raatsız kuşkulaardı:

Bu vakıtta kontoranın salonunu kireçledilär, boyadılar, perdeleri diřtirdilär. Büük kaplarda kaktus, lavra, fikus getirdilär – Andrey kızını bölä bekläardı.

Adamnarın teklifinnän karılar salona girdiyinän şaş-beş oldular.

– Zalı zor tanımaa! E-he-he-e-e, ne sofrı kurulu! – ürektän şaşardı tütün brigadirin yardımcısı, Lanka.

– Çünkü, aramıza kasabalı intelligentka geldi, – sıktı incä dudaklarını Evgençi – kırlıga pitomniin sayısını yapan, yaşlı kız.

Nicä hererdä hem her zamannarda karılar Kristinaya adam tarafından raabetlii⁷⁵ af edämääzdilär.

⁷⁵ **raabet** – g.s., t.s. симпатия, интерес, успех.

– Sizä ilik tanıtmaycan, Kristina küüda dä hiç yok. Ya taa ii düşünelim, adamnara netürlü şükürlü laflar söleycez, – İvanka bulü kızışan baarışı sendirdi.

Adamnar getirdilər fişirdaklı şelofanda karanfilleri.

Te girdi çorbacı: açık boz renktä jüketin altından eşil gölmek onun gözlerini zumurutlu yapardı. Galstuunda kravat iinesi yalabıyardı.

– Bizim Andrey Konstantinoviç, sansın, ekrandan inmä, – dayanamadı, mayıllını sölämedään, Länka.

Ama predsdatelin yortulu rubalarına görä halı olmadını sade bir o kendi bilärdi.

Kolhoz saabisi yaşamakta karının yerini, önemini, paalılını açıklayan hayırlı laflar bulup, söledi. Ani yortulu giiminä görä halı diildi, sözündän o belli etmedi.

Onun ardına komunist, komsomol, profsoyuz organların başları kutlama sözü aldılar. Yotulu sofranın koyu yerindä, açan konuşannar biri birini başladılar işitmemää, Andrey çıktı.

Sıcak buulu zaldan sora avşam lüzgercii serinnedärdi. Arabanın tekerlekleri kendileri küüdü gerää gibi uzacık Kişinöv şossesinä dooruldu.

“Orada koyunnarın ferması”, – istämedään yola çıkmanın haliz maanasını tanımaa, aldadardı kendini darsıyan adam. Şışava boştu.

Dolanıp koyunnarın aulunu, Andrey grajda tarafını aldı. Onu uzaktan duyan Tarpanın kişinemesi sevindirdi. Çorbacı evä atlı geldi.

Andrey saygılı ooldu. Öncedän hazırlık görüp, bu gün erken anasını yortuylan kutladı. Bu avşam baaşlanma koftayı oolunun gözünün önündä sırtına geçirip, Doni bulü şalvirli sordu:

– E, bizä gelin olacêni da, sanêrım, sevindirdin? Havezini Kristinaya aalemdän işiderim. Neçin mamuya bişey sölämeersin, çocuum?

– Doni, şüpän olmasın, bişey belli olduu gibi, ilkin senin haberin olacêk. Kristina gerçektän dä seçkin insan.

Gezerektän, kaba gözlemeyi dalayrak, Andrey çıktı Tarpanın yanına.

Mardın sekizi devlettä dinnenmäk günüydü. Pıksa, çiftçiliktä hergün işlenir, zerä hayvannar doyurulsun, parniklär islansın läüzım. Onuştan, kolhozçuların bir payı çalışardı.

Çorbacılıkta atlı gezdiktän sora Andrey düşündü svatä Akilişi dolaşsın. Orucun önündä onunnan prost olmadı. Küüdü Akiliş babu ona deyni saygılı insannarın biriymi. Belli ki, ona en önemniydi, üürensın Kişinövdan haber var mı? Kiminnän sä Kristina için gamını daatmadaan, o bişeyä fikir koyamaazdı.

– Geç, geç, Andrey, içanna, – karı teklif etti beklenilmedik musaafiri her zaman tertipli kufnesinä.

Kısadan selämni soruştuktan sora Andrey danıştı ihtiära:

– Svatä Akiliş, af et senin raadını bozan canı, oruca karşı sana uurayamadım, – Andrey öptü karının elini, verdi baaşışı – kenarı ufacak çiçecikli, karagöz bir çember.

– Sefaa gelmişin. Saa ol. Ne saklamaa, belli ki sevineriz bizä da saap çıktıyan.

– Dartıyı saalıkıan kullan.

– Af etmäk için... Yaşaarkan hertürlü olêr, ama bän dä senin tarafını tutêrım. Kolhozda bir çorbacı seslensin läüzım, nicä ayledä boba. Herkezi yapar sa, ne aklı

buyurêr, ucu-bucu bulunmaycek, – karının lafından anna-şıldı, ani fontanın dolayyanında dartışmalar için haberi var.

Diyip sıcak kuptöra, Andrey oturdu pata, nicä kendi evindä.

– Ne raat hem sıcak sizdä.

– Bizdä kuptör kadar yok – onda ekmek pişireriz, mancayı ona atêrız, içersi da sıcak, yakacak da çok gitmeer, – lafı ilerletmää hepsinä bilinän işleri söledi karı.

Onnar bölä herbir iş için, hem hiç bişey için sözleşirkän, dışankı kapu açıldı, Kristina dolmadan sordu:

– Mali, Tarpan kendi mi bizim evi buldu? Aul boyunda zerdeli fidancınımı budêêr.

– Yok zararı, o zerdeli ölä da yerindän diişilsin lääzım. Gel içeri, kızım.

Kristinaylan bilä içeri şamatalı hava taazelii girdi.

– A-a-a, Tarpan saabisinnän gelmiş!? Taman kim bizä lääzım!

Mini stadion

Kristina açtı cantasını, neredän ilkin malisinä bir şişä parfüm baaşladı. Sondan çıkardı dokumentlärlän papkanın kabında yazılıydı “Mini stadion.”

– Burada hepsi düşünülü, gösterili bitki çivicäädän. Sade al, erleştir, da kolver uşakları içinä. Ucuz, ilin, yakışıklı, – kızıştıran lafların arasında o soluk ta almaazdı.

– Andrey Konstantinoviç, sizin kayıllı izininiz onu almaa – en büyük baaşış karılar yortusuna olacêk!

Adamın susaraktan gülümsemesi Kristinayı şaşırttı:

– Annamadım sizin susmanızı, ama inanêrım, bölä iştäñ yok nicä atılasınız! – Kristinaya yardımcıydı onun şılayan gülümsemesi.

Broş

– Onu taa sora iicä bakıp, düşünecez. Şindi te bu sana,
– Andrey bir taşçaazlı yalap-yalap edän broş uzattı kıza. Kristina baaşışı almaa alatlamadı:

– İlkın söläyin kayıllıñızını Mini stadion için.

– Kristina İvanovna, okadar sabursuz sıkıdan alêrsın, ama da yok maana o sport araçlarını kabletmemää – aulun için neylän sä donatmaa gerek.

– Ura-ura! Mali, stadion kabula geçti! – istedi gerçekteleşän insan uşaktan beter sevinärdi. Akiliş babu vnukasında kendini tanıyardı. Gösterip sevinmeliini, çıktı.

– Şindi broşkayı sapla yakana, – yalvardı Andrey.

Kristina yaklaştırdı onu yakasına:

– Nicä? Yaraşêr mı? – kızın broşkada taşçaazlar gibi yalabık gözleri soruşlıydu.

– Nicä. Başaşaa, nicä! Ama jaketin renginä yaraşêr, – zordu annamaa, adamın halı şakalı mı, osa serioz mu?

– A-h-aa, – naaletli dedi Kristina, döndü duvarda aynaya, çevirdi broşkayı ba ölä, ba bölä, – neresi onun başaşaa? – soruş gülüşlüydü.

– Tomrucak aşaa durêr, – gülümsämedi Andrey.

– A-haa, onu allä yakışêr öleliinä dä, böläliinä dä, – çevireräk broşu hertürlü, da annayıp yanılmasını, istämedi verilmää Kristina.

– Kediye dä, nicä dä atmasan, hep ayakça düşer. Broşka senin, nicä beenecän, ölä tak.

Kristinanın bakışı şalvirdi.

– Bölä tez kayılsınız mı?

– Seninnän, nicä o fikrada – “uçtu, ama hep okadar keçiydi.”

Hoban eşil gözlerin yakınından mı, osa canın sık-sık düülmesi duyulacêk için şüpädän mi, Kristina yalın içindä kaldıydı. Bunu annadını Andrey belli etmedi. Kızı omuzlarından uzaklaştırıp, siiretti yakada broşkayı.

– Te bölä, – Kristinanın yanaa haşladı onun dudaklarını, – hastalanmadın mı? Sendä yangın var.

– O broş beni alifledi, – kız dayadı yanaanı taazä traşlı sert yanaa, – saa ol, – onun soluu yakardı Andreyin kulaanı.

Sofi babu girdi içeri bir tepsi kabaklı elindä. Duva edip karıların saalı, kısmeti için buyrdular birär filcan biyaz zaybir şarap.

Tarpannan tanışmak

Dışarda Andrey ilkin sınaştırdı Kristinayı Tarpana yaklaşmaa: “Beygir, nicä insan, beenmeer ona geeridän yklaşsınnar, ozaman o kış atıp, var nicä tepmelesın.” Sora oturttu kızı beygirä, kendi ededi onu bir sapa yerdä gümelerin yanınadan. Annayıp, anı hayvan kabletti kızı, o kolverdi edää. Belli ki geçmedi sesli kuşkulanmaksız, ama Kristina çetin tutardı kendini. O birkaç kerä aylandı gümeyi.

– Sän – kâr “Gusar balladası” adına filmdansın, – üreklendirärdi o beygirdä atlı kızı.

– Gülün – gülmeyin, ama benim ürääm da gider o filmde beygirdä atlı kaltakta korkusuz uçan gusar – kıza.

– İsteermisin sän dä ölä atlı olmaa? Burada yok bişey zor, sade altındakı beygiri sev hem duy.

– Biz pek savaşacêz, – iilip Tarpanın cıdasına⁷⁶, Kristina incä parmaklarinnan taraar oldu onun elesini.

Kızı beygirdän indirärkän, Andrey kucakladı onu. Bir kıpıma biri birinin sııcaklıundan şaşkınnık içindä kalıp, Kristina dedi:

– İleriyä yerä bän kendim atlayacam, zerä başka türlü bizdän gusar olmayacêk, – o, elini adamın güüsünä dayayıp, uzaklaştırdı onu kendindän.

– Annadım, gusar-kız. Emirlen⁷⁷ kayılıımız pek yok, ama kimär kerä seslememiz gerekli.

– Emiri düşünmeerlär, onu gerçekleştirerlär.

Haliz işleri şakaya getirderäk, onların simpatiyası biri birinä kaavileşärdi.

– Kristina, beki, geldi vakıt açıklamaa bana Kişinövda ne braktın? Orada seninnän ne oldu hem ne şindi olêr? Eki açık içtän lafederiz, eki laftan getirtmelär boşuna...

– Sizä kim nelär annatılar benim için.

– Varsa bana inan, isteerim hepsini sendän işitmää.

Kristinaya diildi kolay, bişey saklamayıp, düzmedään açıklamaa geçirdiyini..

– ...Da te bölä, – içinä derin soluk çeküp, bitirdi o annatmasını.

Ahdrey koydu kızın omuzuna elini:

– Kısmetä kısmetsizlik yardımcıymış.

– Kimä uursuzluk yardım olmuş?

– Halk söyleyişleri yaşamaktan alınma, – bir şüpesiz dedi Andrey.

⁷⁶ cıda – g.s., t.s. загривок, холка (у лошади).

⁷⁷ emir – g.s., t.s. приказ, повеление.

Eskiyçä baba marta ayın biri.
Ayoz Evdokiya günü

Yaşlı insannar vakıdı eskiyçä bakardı. Onnarın kalendari iki afta taa geeri kalardı eniycedän. Eskiycä büün mardın başlantısıydı.

Evel vakıttan kalma adeti – giisiyi yıkamaa sade salilerdä hem perşembelerdä, hem onu sermää gün duuarkan, Akiliş babu sıkı tutardı. Buna vnukasını da sınaştırdı. İlkin Kristinaya bu tersinä gelärdi, ama taa sora kanon gibi kabletti – o beenärdi, yaşamak sıralı olsun. Aftada iki gün o döşekta oyalanmaazdı. Aulda, açıklık yerdä gerili giisi telinä gün duuarkan artık çarpalanmış rubaları erken serärdi. Te büün dä serin sabaa taazeläardı onu. Üzünü duuan günä çevirip, yumdu gözlerini, içinä derin soluk aldı: “Ne gözäl, mutlu sabaa!” Güneşin sä salt bir kenarcı görünärdi, ama nekadar şavk, hayırlı kuvet gelärdi ondan. Haylaz-haylaz hepsi hem herersi uyanardı. Kırmızı parça elindä Akiliş babu kızına yaklaştı.

Halk inanışına görä baba marta ayın ilk günündän dokuzunadan biyaz giisi sermää olmaz. Serdiysän, araya nası – nicä bir kırmızı parça baalamaa läözüm. Bu adet bakılêr, ki çiçektä meyva fidannarını kraa haşlamasın.

– Gerçektän dä hoş adet, – baalayrak kırmızı parçayı giisilerin arasına, dedi Kristina. Girirkän içeri, hayatta aynada taazä pembelenmiş üzünä gülümsedi.

Hep bu sabaa büyük baştan yorgannarı, döşekleri, çoktan giilmeyän yapaa çukmannarı, evelki rubaları dışarıda dolmada direklerin arasına gerili telä astılar.

“Mart içeri, pirelär dışarı”, – silktireräk rubaları deyärdi Akiliş babu.

Onun söylenmesi Kristinayı havezläärđi. Eski evelki işlerdä dä korunan insana kayet gerekli bir enerjiya duyulardı.

Mardın birindä Doka adta insannarın da günüydü. Yaslada karılar islamaa ettilär zavhozu* Dokayı, ama o azetmedi bundan, homurdanarak girdi ambara. Kristina ona evdä toprak çölmektä haşlanmış pençerä çiçää baaşladı, ama torsuk karı aldı çiçää, çorbacıkanın üzünä bakmadaan, lafi uzatmaa istämedi.

Partallı kaar – çoban sargısı

Üülendä beklenilmedik kaar enikunu uçuşmaa başladı. Hava sertleşmedän, partallı iiri kaar yeri sessiz örtärdi.

– Ya bakın pençereyä! Baba marta pireleri silker! – düşüreräk üstündän kaarları, içeri Veta girdi, – baba Marta taa gösterecek sertli minzasını.

Kristina Veraylan kaarı siiretmää çıktılar.

– Çoban sargısı ilk yaza kalmış! Yazık, uşaklar uyuyêr, ne sevinmelik kaldıraceydılar! – havaya şaşarak, dedi Vera.

Kristina uzattı elini kaara:

– O ne girişmiş, tezdä durgunmayacêk, uşaklar taa kaymaa, üřümää etiştirecek.

– Hadi, gidelim, bakalım, ötäända ne olêr, – kızıştı Vera.

Yapının dışanında kimsey görünmääzdi. Üüsek-üüsek lafederäk, onnar yapının başına geçtilär.

– Üstün mutluluk! – Kristina, adık gelip, kaarcaazları aazınnan tutardı.

– Kaar altında örtülü türlü taşcaazlar kaldı, bak ta düşmä, – Vera lafinı taa bitirmedi, Kristinanın ayaa

kaydı, da o düştü. Nicä da yaşamasında, düşürkän da o onurunu⁷⁸ koruyardı.

– Vera, sän kär çingenäyka, düşmemi tanıdın, – onun ulaştırın gülüşü Veraya da geçti. Kristina alatlamaazdı kalkmaa.

Vasi içandan onnarı artık esap aldıydı. Kristina düştüy gibi, o basetti kendini pençerä yerindän dışanna.

– Kristina, sän, kaarı gördüynän, ayaklarında duramêêsın, – Vasi bukva “r” bir hoş söläardı, nedän sakınmaazdı, ama taa gösterdirdi bunu. O uzattıynan elini, Kristina üzdän diiştı, kolunu vermedi:

– Saa ol, Vasi. İstesäm, kendim kalkacam.

Vasi hep okadar onu kolundan kaldırdı, sarılar oldu, kızın sivişän dartısından şılayan alifli kulaanı öpüverdi. Kristina itirdi onu:

– Yavaş!

– Taa yanniş olacêydy, her adam karıyı öpmää havezlenmäydi. “*Güneş hem kaar! – Gözäl hava!*” – Aleksandr Puşkinin anılmış peedini biraz diiştirip, söledi Vasi.

Araya suskunnuk girdi.

– Can-cun görünmeer. Kaarcaaz mı hepsini içanna kololadı? – sıkıntılı bollatmaa deyni, sordu Vera.

– Üülennää braktık. Hava suuk diil, işleyecez taa, – dedi Vasi, kendi üstünü silkeräk, kasvetsiz çeketti Kristinanın omuzunu kaardan paklamaa. Kız büüllttü gözlerini, üfkeli şaşkınnıktan bulmadı, ne sölesin.

Havaya mayıl olarak, lafi orayı-burayı atıp, herkezi işinä daalıştı.

⁷⁸ onur – t.s. чувство собственного достоинства, самолюбие.

Unudulmaz sarp saurgun

Geç avşamnen, sarmaştıynan yastaa, geçmişä gidän kaarlı gün Kristinanın aklında bir hoş hal braktı... Vasi...
...Hep o sersem bakış, gülümsemäk.

Vasinin yalpak sıcak elleri aklına getirdi onnarın buluşlarından kızın şüpesini:

– Var bir laf: adamın elleri sıcaksa, ürää suukmuş.

– Ne söleler, hepsi aslı çıkssa, dünnää başaşaa dönür,
– kasvetsizdi Vasi...

Anılar biri birini boşandırdı. ...Saurgun... o Eni Yıla karşı büyük saurgun...

...Kış günü. Üüleni geçtiydi. Derslerdän sora Kişinövdan Eni Yılın kanikullarına evä alatlayan üürenicilär ozmankı diil büyük avtobusa doluştuydular.

Kara bulutlu gök titsi dürüktü. Sert ufak kaarlan karışık fena lüzgär poyrazdan düüyärdi. Kötü hava git-gidä sarp-laşardı. Karannık taa gündüzdän çöktü.

Avtobusun pençerelerinä yapışan kaar donardı. Şışava⁷⁹ üstünä kürtün yıvmaa başladı. İlerlemää zor oldu. Taa çoyu Kongaz küüyünä sardırmaa savaşardı, ama Başküüyünü geçtiynän durdular – yolun uuru diildi belli – düzaraya kürtünnüktü.

Çocukların birkaçı şoföra yardıma kaldı – avtobusta vardı iki küçük uşaklı karı. Kalanı kızlarlan, angıların arasındaydı Kristina da, küüyä yayan yollandılar. Kaavi boran kaptı onnarı. İleri gidärdilär, lüzgerä arkalarını dönüp. Bütün dünnää karma-karışıkı. Büyük sızlayan uultu saar edärdi.

⁷⁹ şışava – шоссе.

Gençlär başladı biri-birini hem yolu kaybetmää. Baarmaa boşaydı – tıkayan cansız boran sesleri yudardı. İneli kaar tıkışardı yakalarına, en aazlarına, haşlayarak, yapışardı suratına, ellerinä.

Çipiçileri dolu karlan, zor atarak ayaklarını, Kristina yumulu gözlän artık Allaa uuruna gidärdi. Bir kıpıma o durgundu, ama içankı kuvedi dürtärdi onu: "Durmamaa, kıpırdanmaa!" O bilärdi, şosedän küüyä sapmaa çatırıkta vardı bir koruntu, läözımdı alatlamaa, orayı sardırmaa.

Sansın, ondan hem delermiş saurgundan kaarä dünneedä kalmadıydı can-cun. Yerlän gök karıştı. İlkin ona şaka geldi, ani ana tarafında, neredä o bilärdi herbir patıkacı, fidanı, var nicä kaybelmää. Ama, bakındıkça dolaya, onu başladı korku almaa.

Gittikçä kuvedi kesilärdi. "Mamu!" – boran alardı onun sesini. "A-a-a-a", – innemäk inatlı mizlemeyä dönärdi. Ayazdan kemikleri sızlaardı, kolları kaskatılanardı. Çöktü aşaa, bölä taa kuytuudu. "Biraz dinne-necäm, sora taa hızlı gidecäm" – üreklendirärdi o kendi kendini. Onu kaar gömärdi. "Läözım kalkmaa, gitmää, gitmää" – uyku arasında işläärdi fikiri, ama seslemäzdi kolları, doorulmaazdı ayakları.

– ...Eyê-hê-hê-hê-hê-hê-hê-!, – işidildi ona, ama zoordu annamaa o adam sesi mi, osa booran uluması mı? "Bana, olmalı, ses gelee", – yerleşärdi o kuytuda.

– Neredäysiniz!? Ses edini-niz-niz!! – sansın, ses yaklaşardı.

– Bän burada..., – savaştı o baarmaa, ama, diil onun gibi dudakları seslemäzdi. Laf yerinä annaşılı olmayan ses çıkardı.

– Kaldırın, verin ses! Var mı biri!? – fit yanında kim-sä baardı...

– Burayı.. Au-u-u! – booranın inadına direşıptä baardı Kristina.

– Kim burada? !!! – kaardan adam gibi kişi iildi ona.

– Buldum! Bän seni buldum! – sevinärdi çocuk.

– Vasi batu, sän mi? – sevinmeliktän kızın dili çözülärdi.

– Bän, bän! Kär da batü, ne da batün var, – Vasi şakayı brakmaazdı bölä ekstremal bulunmada da. Bük sıcak açları kapladı Kristinanın yanaklarını, biraz şamarladı onu. Kızın üstündän kaarları silkti, ama saurgun genä ona kaar yıvardı.

– Kızların birazı Mitiylän küüyä gitti, birazı geeri avtobusa döndü, sän sä kürtünä saklanmışın. Bu olmaz, canım! – söylenärdi Vasi, çıkararak Kristinanın eldivenlerini, – bunnar da sıcak tutaçêk, – sıyııarak incä parmaklı satın alma eldivenleri, sertlenärdi o, – babunun yapaadan örmä eldivenlerinin olmalı kasabada ayıp. Bunnarlan soba üstündä kediyi suvazlamaa. Şindi taa ii onnarsız! – kaskatılanmış eldivenleri cöbünä sıkıştırdı o, da sıcak açların arasında kızın suuk parmaklarını uudu.

– Küüyä uzak, sürtecän mi? – çocuun yalpaklı can acısınnan karışıktı.

Kristina sade iki tarafa salladı kafasını.

– Olmaaydık kalın giimni, ban seni kucak götüre-
ceydim bizä evä, – şakasız dedi çocuk.

Onun umutsuz neetinä Kristina ne gülä bildi, ne dâ karşı koydu.

– Avtobus uzacık kaldı, ama taa kolay ona gitmää, – Vasi geçirdi kolunu kızın koltuuna. Yolda o durmama-
yınca onun ellerinä soluyardı, omuzlarını sıkıp, sarsa-
laardı.

– Biz seninnän klubta polka da taa dönecez, düz horuyu da oynayacêz! – onun yalpaklı kızıştırdı Kristinayı.

– Ne uzak kalmış avtobus, – yufka dedi kızın yeriyan dudakları.

Annayıp, ani kız kuvetsileşer, Vasi aldı onu kucaana.

Avtobusun kapusunda Kristinaya sıcak geldi, karıştı kafası, seslär uzaklaşdı, o, sansın, nereyi sä göçardı...

...brakılıp yastıktan, Kristina, çaprazlayıp elle-rini, uudu kollarını, titsilendirdi kendisini. O borana birkaç can kurban olduydu. Ozaman Vasi onu ölümdän kurtardı...

Geçirip kollarını malisinin koyun derisindän sıcak keptarın altına, Kristina çıktı dışarı. Avşamdan ekelenmiş kaar taa erimemişti. Dayanıp armut aacına, o unuttu kendini.

– Suuklamayasın, kızım, ne vakıttan bu serindä durêrsın, – Akiliş babunun sesi aldı onu bir gözäl düştän.

– Mali, ne gözäl kaarlı hava!

– Yä, biz evel vakıt bölä havada ne kızak kayardık! Esirärdi yamaçlar! Kışlar olardı uzun derin. Kürtün mü ne yıvardı! Aullar görünmääzdi. Beygirlerä koşulu kızaklar küüdä kayıp, uçardı.

Vasinin aklında kalan kaarlı günnär

Avşam ekmeeni idiktän sora Vasi çıktı aula. Taazä kesili fidanın kütmeendän kaba kaarı sıyırıp, o oturdu. Bu gün Kristinaylan kaarcaazda buluşmak onun da aklında o büyük saurgun için anıları uyandırdı.

...Birkaç gün saurgundan sora gençlär klubta tañta toplanardı. Eni Yıl yortularında burada şamatalıydı.

– Kristina, sinoptiklär saurgun adêêrlar, – Vasi şakaylan yaklaştı kızlara.

– Korkutmaycan, biz saurgunna artık tanışıkız, – sakınarak onun esapsız boz bakışından, dedi Kristina.

– Ölä tisi havada nereyi yola çıkmışın? Otursana soba yanında masal okumaa, – delicä erif bitirmääzdi kızı kanırmaa.

– Sän da pek girginnänmä, bileriz senin da yufka yerini, – usullandırardı onu kız.

– Yufka yer mi?! Kimdä? Bendä o yok! – horozlanardı çocuk.

– E, kim kanı gördüyünän benizini atêr? Kendini kaybeder? – verilmääzdi Kristina.

– Var bizim Kiränenin işi benimnän, – yaanardı o kızıkardeşına, ani amazlamış, nicä batüsu diil çoktan elini kestiynän, kandan korktuydu, – kaba yerinä bir-iki şamarı bendän var.

– Şamarlan dooruluu ensämeyecän, – arada kızların biri Kristinaya yardıma geldi.

– Boranda sana polkayı adadıydım, – Kristina belindä onun titireyän sıcak elini duydu. O kolverdi gözlerini, üzü başlaardı yanmaa.

– Vasi batü...

– Batü için adamım, – kesti onun lafını çocuk, – bilermiysin, ani bana “Deli Vasi” deerlär? Senin bu “batü” danışmandan kış ortasında var nicä yeriyim, – şımarıklı gülärdi çocuk.

– Sän kâr da büyük deliysin, – Vasinin açıklıundan bollandı kız.

– Benim kusur taraflarımı lafetmeyelim – çok vakit boşa gidir. Bana burada kıstav gelir, sıkletä atêr. Isteermisin kızak kaymaa, – intrigli kırdı şalvir gözünü Vasi.

- Ama bän..., – Kristina attı bakışını incä giyiminä.
- Gideceez, diışecän rubalarını.
- Tätü beni...
- Girdiinän evä birtaa kolvermeyecek mi? – zeedä lafsız Vasi onu annadı.

Almayarak bakışını çocuun şılar gözlerindän, Kristina o diil çoktankı saurgundakısı gibi salladı kafasını. Delikannı sıktı kızın elini, belindän enikunu çekti kendinä.

– Gidelim, nicä varsın. Bän şarfımnan seni saracam. Kayacêz üşüyüncä, – o sınaştırardı kızı kıyışıklı, üreklı olmaa.

Onnar taa birkaçını kızıştırdı da çıktılar zaldan. Kızak bulmaa çok tutmadı.

– Korkmayacan mı? – sordu çocuk, açan onnar çıktı dik yamaç tepesinä da oturdular ikisi bir kızaa.

– Bulmuşun kim korksun! – Kristina dayanamaazdı aşaa kolverilmää.

Hepsinnän barabar çok kerä, çıkıp tepeyä, onnar şamatalı uçardı aşaa. Gençlär artık esirdiyidi.

– Kristina, etär kaydık, sän incä giimniysin, suuklamaa çok tutmêr, bay Vaniylän sora var benim işim.

Annaşıp, ani bitki kerä yamaca tırmanêrlar, onnar lüzgär gibi kaydılar aşaa da aktarıldılar kürtün içinä. Kızak onnarsız aşaa gitti. Vasi üzükoynu mekledi arkası üstünnä kaar içindä acıylan karışık gülän kızın yanına.

– Senin yerindä olsam, aalaarım, – çocuk iildi, enikunu uuşturdu suuk yanaanı onun kızgın üzünä. Yaklaşardı kızın dudaklarına, içi titirärdi, nicä komka alaceykan. Bu duyguyu o bilärdi dädusunnan siirektä Kaarlık küüyün klisesinä gitmesindän.

Kristina yakışksız itirdi onu, ama bu çocuun esapsız dudaklarına hem kendi halına zordu karşı koymaa. Kalkt-yinan, silkineräk, Kristina gücenikli dedi, ani lääzım daalışsınar.

– Küstün mü bana? – yalpak bakıp, Vasi sarıldı kıza. Onun kaskatı kuvedindän, nazlandırın yalpaklından Kristinanın sesi titiredi:

– Bölä diil lääzım...

– Neçin?

– Bilmeerim, ama...

– Bän bilerim, – çocuk kucakladı kızını da birkaç kerä onu saurttu, nedän ikisinin dä kafası döndü.

– Sän büyük şaşsın! Kolver! – kızın yalvarması diildi ürektän.

Tokadın yanına etiştiiyän, Vasi silkti kızın yakasından kaarcaazi: – Pek severim bizi ikimizi.

– *Dä- bän* (bän dä), – Kristinanın cuvabı o yıllarda geçän birtürlü şakalı dil kırmasındaydı. İltän lafın ikinci payını söläärdilär: çin-ne medin-gel? (neçin gelmedin?). Lafedirdilär hızlı, yandakılar annayamasın, ne için laf gider.

Vasi oyalanmadı cuvaplan:

– *Baa-sa nä-ge teerim – ist innän – sen maa-kay.*

(Sabaa genä isteerim seninnän kaymaa)

– Lım- kaya (kayalım), – kız kayıllını saklamadı.

– Sän bizimkilerdänsin! – çocuk kayet mutluydu.

...Vasi, silkip kafasını, gülümsedi kendi kendinä: “Şüpä yoktu, belli ki o akılsız havez düşürdüydü bu şımarık kızçaaza”...

Pitomnik

Andrey Konstantinoviç rayonda bir gün baş agromnan kaçındılar küüyä gümä fişkanı hem fidancık getirmää. Dün onnarı indirdilär başça brigadanın auluna, neradän pay olunaceklar kolhozun herbir bölümünä.

Kristina erken burayı alatladı – onu evdä sabaalen yoktu kim kösteklesin. Fidancıları payetmektä cuvapçı brigadir Tanas, angısından kaarä burada taa kimsey yoktu, verdi ona listeyi, angısında yazılıydı, netürlü hem nekadar fişkan bölünmüş uşak başçasına.

– Kistina İvanovna, al sıravardır, ayırmaa olmaz, – esap alıp, ani Kristina kayet seçer herbir fidancı, buyurdu ona brigadir.

– Tanas batü, siz bilersiniz, biz eni gospodamız, topraamız da orada biraz iprak, onuştan bizä läüzim en kaavileri, – sabaa serinniindä boş alçaklı yerdä Kristinanın gevrek sesi ötärdi. O vazgeçmääzdi karıştıрмаa fidancık yivini.

– Bunda ne var, da attın onu bir tarafa? Yä bak, ne gözäl! – brigadir kaldırdı yerdän fişkanı.

– Bän haseet diilim, ko aalemdä dä olsun, – kızın serbest gülüşü diıştırdı adamın halını.

– Taa sora da, al, al beendiini, – brakıldı insanın iste-diinä burada cuvapçı adam.

Tokada arkaylan bulunup, payetmektä üüsek ses kaldı-rannar kolhoz başın yaklaşmasını duymadılar.

Kristina kaldırdı kaavi süüt fidancını, siiretti onu her taraftan:

– Süüt donaklayacêk bizim fontanın dolayanını! Onun gölgesindän uşakları sevindirecek su şırıldaması.

– Te bu ceviz da uygunca, – ona yardım olmaa başladı bay Tanas.

– Ceviz gölgeleyecek ortada meydanı.

– Var bir söyleyiş, ani ceviz aacın kalınnı haşlayanın ensei kadar olduunan, adam ölärmış.

– Tanas batü, bunnar hepsi masal.

– Kayılım, gerçek olaydı, küüdä şansora insan kalmayacâydı, – dedi adam da esap aldı predsedateli, angısı koydu parmaanı dudaklarına, adika "sus, kaldırma şamata".

Kristina fidancı valsta saurttu: M-pa-pa, m-pa-pa, – da gördü Andreyi.

– Siz, siz. Kim bölä sessiz gezer? – sakınar oldu insan.

– Biliner kim, kedi. Ama sabaa uyanıksızlığınızda kabatatım yok. Fidancıklar kabula geçer mi?

– Fidancıklar gözäl, ama bizim orada toprak nası-nicä diişilsin läözım, buncak yıl orada bişey tutturamamışlar.

Nicä annaşıldı, küü merkezindä radikal diiştirmekläer yapêriz. Yaarina orayı daalıktan kara toprak taşınacak, düşündük yaslanın aul içinä dä läözımnı kadar toprak indirmää.

– Ardına biz fidannarı dikecez! Çalılı güven bizä yakışmaz, onu almêêriz, – Kristina topraklı elinnän atmaa etti çalılı dalı da parmaanı derindän yardı. Saa elinnän o sıktı yarayı, ama bastıran parmaan altından kan sızdı.

– Ya bakalım, ne oldu? – Andrey tutmaa etti elini, ama Kristina brakmadı.

– Ölä da geçecek, – o topraklı ellerini biri birinä sıkılı tutardı.

– Bunu şakaya tutmaa olmaz, ver bakacam, – veterinar olacaa kabarttı bastıran parmaa – derincä yarıktan kan boşandı.

– Tanas, ya getir “apteçkanızı”, o sizdä läüzim olsun, diil çoktan onnarı hererdä eniledik. Ama apteçka yerindä bulunmadı.

Açan Andrey kızın kolunda yarın kenarını enikunu bastırdı – biraz kan aaksın – infekçıya derinä geçmesin, Kristina çekti kolunu, – doktor, unutmayın, diilsiniz hayvannarda fermada. Kazannan kanım yok.

– Olma küçük uşak. Böla olduunan, bır damna kana canın acıyarsa, sora taa çok kaybedirsin. Ko birazçık kan aksın. Tezliyä yokkan neylän ilaçlamaa, tükürüç – birä-bir antiseptik. Te burasını var nicä tükürüçleyäsin.

– Aazım kurumuş, – yaladı dudaanı Kristina.

– Kim o okadar korkak? Ozaman bunu bän yapacam, – adam tükürüçledi yaranın boyunu, – yara yerindä kalmasın büyük palaçor nişan, te böla topladıp, sıkacêez onu, – bölä söleneräk o pak ütülü basmasınnan becerikli baaladı ona mayıllı elceezi.

– Bunda biz “operaçıyayı” bitireriz, – bitki düünüktä Andrey akçent yaptı lafa “biz”. Düünümüzädän yerini dä bulmaycêez, – gülümsedi o.

Beklenilmedik laflara kız bişey sölemää etiştirmede, saade soruşlu büüldüp gözlerini, kaldırdı kaşlarını.

– Sizi bunnara kolejdä üüredärkän, aklın neredäydi? – şakalı takaza etti Andrey.

– Acı aalemdäykän, bän da girginim, – şindiyädän oflamasını sıkın insan, biraz bollandı.

– Saa olun. Ne ilin eliniz var, neçin insan doktoru olmadınız?

– İçyankı energiyayı meraklılık tutarmış. Neysä... Hayvan doktorluu taa cuvaplı- dilsiz cannar bişey söyleyämeeer. Hem hayvan iiliy insandan taa tanıyan.

– Aslı mı, ani inektä üç bızaa duuacêni tanımışınız?
Vakit geldiynän, onnarı operatıyaylan almışınız?

– Bunu da mı etiştirdilär sana annatmaa?

– Hem, ani hayvannarı insandan taa ii bulêrsınız.
Okadar çok fenalık mı insandan gördünüz?

– Bän ispiyadada mı bullunêrim? – Andreyin yoktu
koraşı bunnarı açıklamaa.

– Hep okadar söläyin, – şakasız yalvardı Kristina.

– Hayvana sevgi – insan kulturasını gösterenidir. Bu
büük bir filosofiyä, iki lafta sölenilmäz. Düşünceli fikir
örütmemiz taa ilerdä, – bitirtti lafını adam.

– Te taa kimä fidancık läözüm, – Kristina gözünü attı
tokattan girän şkola izmetçilerinä.

KOLHOZ – Sovetlerin soşialist sistemasında çorbacılık forması

Sovetlär birliindä topraa işlemää kolhoz sisteması
seftä kuruldu. Dünneedä bir dä yerdä örnek yoktu.

Kolhozun büük çorbacılı bölüktü brigada brigada:
baacı, tütüncü, başçıvancı, kırcı, stroyka brigadaları vardı.

Yıl-yıldan onnar kaavileşti, herbirin vardı yeri, yapısı,
neredä topluydu brigadanın tertipleri, tehnika araçları,
oradaydı brigadayı kullanan brigadirlerin, agronomnarın,
zvenevoyların, uçotçiklerin⁸⁰ odaları.

Büük yapılarda erleşik inek, koyun, domuz, beygir,
kuş fermalar doluydu düzgün hayvannan, neredä işläardı
kaavi tehnika. Sıradan işçilerdän kaarä hayvannarın
saalını koruyardı veterinarlar, feldşerlär. Orada çalışan
insana deyni vardı banä, dinnenmäk odaları.

⁸⁰ uçotçik – sayım yapannar.

Pitomniklerdä eni baalarlara deyni kırlıga haşlaardılar, tepliçalarda başçalara rassad büüdärdilar.

Traktor brigadalarında, garajda topluydu kırları işleyän tehnika, maşinalar.

Plana görä devletä bereketi verdiktän sora, kalan tenä, imeelik kolhozun ambarlarında korunardı.

Kolhozun kendi stipendiatları kolejlerdä, universitetlerdä vardı. Bölä her uurda yerli speşialistläz hazırlanardı.

Kolhoz bir düzenni yerleştireli organizmaydı. Onu oluşturan, biri-birinnän sıkı baalı, bölüklär çarklı maşına gibi dönärdi.

Küüdä bulunan devlet kurumnarını – şkolayı, poçtayı, yaslaları, kultura evini kolhoz tutardı. Sıkı çiftçi işlerin sezonunda ordakı zaametçileri kıra yardıma alardılar. Böla olardı taa çok yazın, kazmakta, hem güzün, bereketi toplamakta. İlkyaz işlerinä brigadalar taa siirek bir taraftan yardım katardılar.

Bu yıl baa çotukları tellerä baalamaa Kultura evindän hem şkoladan zaametçilär geldi, fidancık dikmää kilimcileri aldılar.

Uşak başçasını ilkyazın dürtmedilär: uşaklar özel ortamda bulunardı.

Kolhoz başı Raykoma çaarılêr

Eni yapıda ustalar artık örtüdä, işläardı. Kirişläz duvarlar üstünä erleştireliydi. Başladıydılar yerdä yapılan makazları yukarı kaldırmaa. Rayondan sa kolhozu hep bir zakonsuz, sorulmadık stroyka için dürtärdilär.

Yapıya läözümni materialları kopartmaa deyni, kolhoz başı ilkin masaya uuna-uuna aşınık dirsekli çinovniklerin kabinetlerindä gezärdi.

– Çıkın, çıkın, görün, ne yaşamakta olêr, – kolhoz öndercinin kritikali lafları, kendilerini zaabit sayannara, aykırı gelêrdi. Çoyu azetmääzdi, onnara karşı koyan işçi, ênergiyalı arif adamdan.

Kendini kırmızı kaplı partiletâ baalamayan, Andreyin yoktu korkusu onu kaybetmää. Bu sebepâ kolhozçular ayırdı başı raykomda zor kablettiydilêr. Küülülêr çetin durdular, da ensedilêr.

Günün birindâ onu teklif etti kabinedinâ komunist partiyanın rayon komitetin genç sekretari, angısını diil çoktan oturttuydular bu yerâ, angısının çok işân annaması taa yoktu. Ortaya çıkmış durumu alınıp doorutmaa, o komiteti topladı.

Predsedatelin kabinedâ çetin adınamasından, hem dikatlı bakışından genç sekretar sakınar oldu, ama kendini tez elâ aldı. Baştan sert çeketti:

– Niçâ biliner, raykomdan izin yokkan, siz küüdâ büük stroyka çekettirmişiniz!/? Biz neçin buradayız?

– Bilmeerim, siz nicâ düşünersiniz, neçin buradaysınız, ama bizim sizâ büük umudumuz var, çünkü bizâ geldi eni bakışlı genç, taazâ kuvet.

Andreyâ kolay verilmääzdi yukarda kuvettâ olannar diişildikçâ, kendi printiplerini diıştirmemää, da bulmaa ihlam hakikat paalılıklarda.

İlkin o söledi, ani uşak başçasını kolhoz kendi parasınnan tutêr, makar küülerin taa çoyunda sadiklêr devlet bûdjetindâ.

“Problemayı uşaklara eni yapı için çoktan açtık, ama kimseyâ işittirâmedik. Çıkêr olâ, ani ne büüderiz plana görâ, devletâ vereriz, kendimizâ lââzım olduynan uzanık ellân dileneriz.

Şindi yapıyı üstümüzä aldık, zerä eskisi uşakların üstünä yıkılaardı. Bundan sora bizi taa cezalı cuvaba çekerlär. E, biz hep o Sovet devletindä yaşamêêrız mı? Hep o vatana halk büütmeeriz mi? ...İş artık yollanıldı, dostsaydın bizä, yardım ol. – polemikayı uzatmaa istämedi kolhoz başı.

– Ama bu avantüra. Mer, sade, ani avtoritetli önderciy-siniz, beki, gözlerimizi kapaycêz zarara, – annayan tonda dedi genç bürokrat.

– Zararımız burada yok. Sän taa gençsin. Taa ii arkala bizi... Hem istaärsän postunda faydalı olmaa, korkma küülerdä gezmää, insan arasına çıkmaa, halka sesirgenmää, – sakınmadı nasaat vermää toprakta çorbacı.

– Bän şaşêrım, nicä sizä, diilkän Komunist Partiyanın azası, inanıp, elinizä vermişlär bu büyük, ilerdä gidän, ii sayıda, zengin kolhozu?!

– Genç arkadaş, bir iş bil, bän o kolhozu aldıynan, o diildi ne zengin, ne dä ilerdä.

– Düşüneceez. Bu soruş Partkomda bakılacêk. Sanêrım, sizdän pay tutannarın sayısı enseycek, umut verdi çinovnik ofițial dildä, ekleyip:

– Ama isterim biläsiniz, burada hepsi sizä dost diil.

– Önemni duşmanın olsun, onnarlan güreşmâk kuvetleer, – bilgiçli dedi çivtçi adam.

Ayırılmakta el verirkän kolhoz öndercisi yalvardı:

– Beni Partkomun oturuşuna teklif etmää unutmayın.

Bölä gergin sinirli halı gevşetmää kasabada, Maninin diil çoktankı zasedaniyada saklı sölediinä görä, gerçektän dä vardı bir genel ev, neredä dinnendirärdilär, keflendirärdilär. Bu yer üzdä diildi, kimä läázım, burasını bulardı. Bitki zamanda Andrey kam unuttuydu yolu bu sapa yerä,

zerä ondan sora bir boşlu hal canında peydalanardı, ani aydın dünnää hoş diildi. Bu sıra da onu orayı çekmedi.

Andrey küüyä alatladı. Kayıl olup neredän sä aklına senän sözlärlän: “Sevgi diil rañional duygu, logikaya uymêêr”, – o istämedi ensemää duyguyu, ani çekärdi Kristinaya. Sade o vardı nicä soksun onu zoor hala, hem sade onun kuvedindäydi çıkarmaa onu oradan. Maşınada rañiyadan⁸¹ Kristinanın telefon nomerini aldı.

Mozaika

– Allo, da, – kızın uslu sesi daaldı onun damarlarına.

– Makar uşaklara vakıt uyumaa, sanêrim, yastına taa sarılmadın, – şakaylan sordu Andrey, – ne yapêrsın?

– Ha tanıynın! – merak uyandırardı Kristina.

– Okuyêrsın bir ilin fikirdä roman.

– Nekadar da denämesiniz, tanımayacênız, – kız olaydı başka halda, küseceydi adamın laflarına, – mozaika örneklerini siirederim.

– Nesoy taa mozaika!?

– Te, ani eni yapının frantonunda yapacêz. Var birkaç örnek, ayırêrim bizä taa yakışıklısını.

– Neçin saabinin haberi yok bu girişän?! – Andreyi sıkletä attı, ama sesindän belli etmedi, – bir kafa islää, ama iki taa ii.

– Kayılsanız, yaarina bän sizä göstereyim onnarı?

– “Brakma yaarina onu, neyi var kolayı büün yapmaa”.

Bän yoldayım, al papkayı resimnärlän da çık evdän.

– Bän... – Kız etiştirmede bişey söylemää, – tüüt-tüüt, – telefon sıgnalları kesildi.

⁸¹ **rañiya** – *t.s.* telsiz telefon; переносная радиостанция.

Lafında Andrey söledi diil kendi milletin atasözünü, ama rus halkın söyleyişini o üzerä, ani rus dili gagauz olan insanın fikirini dä artık kaplaardı. Skolada üürenmäk rus dilindäykän, şaşılacak iş diil, ani insan düşünmää dä o dildä başlaardı. Yaşamakta şansora taa çok yerdä rus dili kullanıldardı. Kendi ana dilin folklorunu gençlerdän siirek kim bilärdi. Kendi dilindä lafedirkän dä çok rusça laf katıldardı.

Gitmesini haberleyip malisinä, Kristina çıktı. Titsile-enip avşam serinniindän, o bakındı dolaya. Aradan aşaa inän sessiz maşına tokat yanında durgundu. Andrey, nicä herkerä, atlayıverdi yerä.

– Siz hiç bilersiniz mi, ne o dinnenmäk? – yarım seslän sordu Kristina.

– Bu dünnä diil dinnenmäk yeri, – hızlandı adam kızın yanaanı öpmää, ama o sakındırdı kendini:

– Şindi oruç. Malinin lafına görä, oruçlanmaa läözüm diil sade imäk tarafından.

– İhtiyarlık – düz araya oruç. Sor, Akiliş sana gençliini annatsın, – güldü Andrey.

– Burada biz bişey görämeyecez, – açarak papkayı dedi Kristina, beki yaarına brakacêz?

– Yaşamakta “yaarın” yok, var “şindi”. Pin maşınaya, cekinecez taa aşaa, yakacam içyanda şafkı.

– Te onnar, tanıyın, angısını bän seçtim? – intrigalı sordu Kristina.

– Te bu, – Andrey parmaanı geometrik figuralı resimä koydu.

– Tanımadınız, te bu, neredä var gün, yuvada kuşca-azlar... Ama sizin seçtiiniz çok originallı, – kız havez-liydi.

– Kim mozaikayı frantona dizecek? – koraşsız sordu Andrey.

– Proekt institutunda çalışêr bir talantlı resimci Jora Parlak, kendi Komratlı. Teklif edelim, beki kayıl olacêk.

– Aç ona telefon, gelsin yerindä annaşalım, – şaşılacêk, ama bişeyin ardını aaramadaan, predsedatel meraksız kayıllık getirdi.

Kristinayı bu kuşkulandırdı:

– Ne yapmışlar sizinnän raykomda?

– Sana neçin ?

– Paylaşın aarlınıızı, beki ilinnik olacêk? Dolayanınızda buncak insan sızä omuz koymaa kayıl. Birisi önünüzdä.

Andrey gülümsedi:

– Sän beni ükledännerin en ilkiysin, – o öptü kızın annasını, – ko bu günah bana yazılsın. Canımda ilkyazı uyandırman için, yok nasıl seni sevindirmeyim, – açtı paketi kasabadan tatlılarlan.

Bu avşam onnar çok iş için lafettilär. Kristina annadardı kuşları, çiçekleri, fidannarı, sade insannar için sölemääzdi bişey.

Göktä yıldızlar artık ateş böcää gibiydi.

Raykom başkanı küüyä geldi

B itki bitkiyâ problemları yerindä çözüân bir komisiya rayondan geldi. Görüp stroykada işlerin ilerlemesini, o aldı karar yapıyı finans etmää, läazımnı donatımı bulmaa, da kısa vakıтта uşakları eni yapıya geçirmää. Küü merkezin enidän düzülmesi için dä biraz dartışıp, problema çözüldü.

Burada büyük iş Andrey Konstantinoviçin avtoritetli dostluu yaptı. Ama, hep okadar, kolhoz başı zakona aykırı gitmesi bir disiplinler cezasına çıktı. Sayıldı, ani o taa ilin kurtuldu. Ama bu artık önemni diildi.

– Biliner, ani önderlik etmää – o demäk engel etmemää özenni insana çalışmaa, baari engel etmemää, yardım etmää herbirindä olmêêr. Sizin yardımınız için şükürüz, – bu lafları kolhoz başı söledi, açan konukladı rayondan öndercileri kolhozun derin maazasından zaybir şarabınnan. Ayırılmak oldu artık dostlanmış halda.

– Siz akına da mı partiyada diilsiniz? – yaklaşip pred-sedatelä, sordu komisiyâ grupundan biri.

– Bän partiyada olmayan ona yoldaşım, – ayırılma elleşmektä dedi Andrey Konstantinoviç.

Resimci Jora Parlak

Jora Parlak yalvartmadı kendini. Tanışip kolhozda saabiylän kontorada, oturdular maşınaya da stroykaya geldilär. Sesettilär Kristina gelsin.

Biraz oyalanan Kristina soluk solaa etiştirämeyeräk geldi. Biyaz halattan, ani onun sırtındaydı kara yalabık gözleri, hem kukuya toplu saçları halizdekidän taa koyu görünärdi. Onun mayıllı üzü alifliydi.

Predsedatelin sertçä soruşuna, neçin bekleder kendini, insanın geniş annasında biryeri gelän kaşların üstänında peydalandı birkaç iineli çizicik, ama çekip içinä, o bişey demedi. Kızın karşılıklı suuk çeremonnu yabancılaşması ilktän biraz şaşirttı Andreyi.

Onnar oturdular taazä rendelenmiş masaya, neredä ustalar toplanardı üülen ekmeenä, da açtılar mozaika

resimnerini. Baktılar, düşündülär, ayırdılar örnää. Jora söledi, ki hergün sıradan gelämeyecek, ama çalışacêk bulmaa ara, da yapmaa bu gözäl işi vakıdında.

– Käämil küüyünüzä muzeyä var geldiyim, – taa çok predsedatelä deyni söledi Jora, – onuştan şaşmadıydım, proekt institutuna buradan gelän kızın arifliinä.

– Sayın Georgiy Parlak, siz beni kabartmadaan olur mu? – şakayı kaptı Kristina.

– Oradaki masanı kimsey taa kaplamadı. Sensiz ortalık cinnêêr, – şakasız dedi resimci.

Eni tafta kokusu kolaylaştırardı sözleşmeyi – annaşmak ilin oldu. İşti tasarlamaa* çekedeceykän, şakacı adam etiştirdi birkaç fikra da annatmaa. Avşamnen onu kolhozun konak evindä yerleştirdilär.

...İnstitütta çizgi resimcisinnän, Joraylan Parlak, Kristinanın interesli tanışması oldu. Çok sefer, hasretlik çektikçä, iştan aralarda Kristina açık gözlu pençerä aşırı dışarda flambur aacını siiredärdi.

Bölä bir aralıkta onun darsıklılını ansızın adam sesi kesti:

– Mari kız, orada ne okadar siiredersin?

Kristina cevaplan oyalandı. Yaklaşan kişi insanın halını esap aldı, danışmasını şakalı ilerletti:

– Malinin gözlemelerini mi özledin? Senin yerindä olaydım, çoktan aaladıydım. Jora Parlak, – elini uzattı.

– Kristina Fazlı, – kız elini kıyışksız verdi.

– Şüpäm yok, üzdän hoşlu görüntündä Fazlı laabın maanası – “hayırlı, soylu” duyulêr.

– Alatlamayın metetmää, beni üürendiktän sora olmaycêk üzünüz kötölemää.

Ozamandan beer biri-birinin şakalarını dostça kaldırdılar. Joraylan kolaydı nesä bilmemää, yufkalını göstermää ayıp diildi. Çok kerä laf arasında Jora resimnäardı. Bir kerä kiyat yaprakta kızın profili peydalandı.

– Sızdä talant! – şaşa kaldı Kristina, – ama siz beni ayozlamışınız.

– Sän kar dä boläysin.

– Sayın ani, bän inandım.

Kristina gagauzların dilin, kulturasının problemları için ilkin Joradan işittiydi. Ama kıza taa kayet uzaktı bu temalar. Gececek yıllar, da “Gagauz halkı” adına gagauz intelligentiyanın akıntısında Jora ilk azaların biri olacêk. Onnar taa bilmääzdi, ani sekiz– dokuz yıldan sora gagauz halkın serbestlii için savaştta ikisi dä aktiv pay alacêklar.

Kırk ayoz günü

Ofițial kalendarda Baba marta ayın irmi ikisindä ilkyaz gün-gecä eşitlii⁸². Bu gündä yılın yaza dönmesinin noktası, astronomik ilkyaz başlantısı.

Halk ta bu günü, kendi bildiycä, nişannaardı. Evel zamannarın derinniindän kalma adet baalı sayı sekiz yazısının biçimindä kolaçlan. Ama o diil sade bu sayının yazısı, sekiz formasında nişan sonsuzluun simvolu! Tabiatın enilenmesi, taazelenmesi sonsuz! Acaba neredän, nicä, angı zamannardan, angı oluşlara, bilgilerä görä kalma halka bu adet?

Taa sora, hep bu yortuya düşmüş pravoslav klisä yortusu “Kırk ayoz günü”, insan kabletti onun da adetlerini: ateş yakmak, topraa kırk kazma urmak.

⁸² *İlkyaz gün-gecä eşitlii* – g.t. t.s. день весеннего равноденствия.

Onu gayretli⁸³ koruyêr adetlerdän sapmayan insannar, nicä Akiliş babu. Karılar oldular koruyucu diil sade ocaa, ama din yortularına hem tradişiyalı adetlerä da.

Tä büün dä küüdä üleştirärdilär ikişär kolaç sayı sekizin yazısı biçimindä. Kimsey bunun maanasının ardını aaramaardı. Millet dedelerdän kalma adetleri – kendi temelini korumaa boorcunu bu takım taman-nêr. Erken sabaaylen içerdä dönüşärkän, Akiliş babu söledi, ki şansora ilkyaz günnerindä läüzüm olacêk ayın ardına dikkatlı gözletmää: ay yarımnanarkan ekiler, ne yer altında büüyey; ne yer üstündä büüyey, onu ay bütünnenärkän ekerlär. Taa sora, gideceykän komuşulara üleş-tirmää kolaçları, koydu kızın cantasına birkaç kolaç – iştä insana pay etsin, sımarladı işä çıkaceykan, aulda toprra kırk kazma ursun.

Sevgi zeetleri

...Neetlän bir aralık görmesin Kristinayı, denesin kendi sevgiyä kapılmış halının halızlıini deyni, Andrey siireltti uuramasını stroykaya.

Ama gezdii yerdä kız çıkmaazdı aklından, onun gevrek sesi hepbir kulaanda cınnardı, audan mayıllı gülümse-mesi gözünün önündäydi. Annadı kadar, kız yerleşti onda hayli vakıda.

Ne dä yapsa: dişlerinimi sıksa, kesilän dizlerini mi yumuruklasa, kurtulmak yoktu. Akılına canını nicä annatsın?!

Kristinaylan tanıştıktan sora o annadı, bölä duygusuz yaşamaa vardı nicä, ama yoktu neyä.

⁸³ *gayretli* – t.s. ревностно, усердно.

Ama mutlu hal bir sancılayan kıskançlıklar karıştı, nedän kız diilkän onunnan, o yaralanmış gibi hep bir hasta haldıydı.

Çapraz kapu*

Dayanılmaz darsıklık canını süzardı. Andrey sapıttı maşınayı orayı, neresi ona son zamanda en önemniydi. Resimci Jora franton önündä çemrekli işläardı. Selâmneşip, laf arasında predsedatel metetti onun becerikliini.

İçyanda trakladan ustaların yanına geçtii gibi, çapraz* kapuyu esap aldı.

– E, bu kapuya ne olmuş? – gösterdi o kusurlu işi.

– Taftalar nem, bitkiyädän kurudulmamış, aralandılar.

Alat işi, – üzä çıkmaa denedi Vasi.

Saabinin izininnän topladılar ustaları kapuyu yerindä göstermää.

– Alatlamaa, diil ani işi üstün-körü yapmaa. Sövä dä buruk, nicä köpek ayaa. Kendinizdä evdä bölä yapmayacênız. Sanêrsınız kolhoz işindä gidecek mi? Çocuklar, bölä geçmeyecek. Bu kapuyu diil läázım açmaa, kapalıykan da ötäänsı şilêr. Kim “ustaladı” kapuyu? – sert sordu o.

– Oda kapuları yapılêr, nicä düşer Bu diil görümnü yerdä kladovka kapusu koyulu bir vakıda, – üstünä aldı kabaatı Vasi.

– “Bir vakıda yapılı işân dä taa diişmâz bişey yok”, – predsedatel söyleyişi aklılarına getirdi, – kapuyu diiştirin.

– Bu kimin işi, aramızda bulacêz, doorudacêz. Ama her bir işi ikiläärsäk, zoor başa çıkacêz, – üfkelenmää çekedärdi Vasi.

– Çocuklar, neredä dä olmasanız, işi yapın ölä, sürtsün diil bir yaşamaya. Bir adamın ömürü bittiyinän, dünnää kaybelmeer. Ko sizin işinizä mayıl olsun uşaklarınız, vnukalarınız, nicä biz şaşêrız däduların akına gerçektän ustalı işlerinä, – gençlerä akıl verärdi predsedatel.

Ustalar kayıllı başlarını iilti. Arada taa yaşlı ustaların biri annattı cümbüşü:

“Bir karı ustaya “laana kadası” sımarlayıp, yaptırmış.

– Yap bir laana kadası, – demiş.

Aldıynan kadayı evä, ona bir şüpesiz laanaları doldurer, içinä salamura suyunu döker. Bir nedän baksa, salamura akmış bitki damnayadan.

Gider o ustaya.

– O kada su tutmêêr, – aalaşmış o.

– E laanaları tutêêr mı? Ozaman ne isteersin? Sän sölämedin, ani kadaya su dökecän.“

Fıkra hepsini güldürdü...

– Ama her bir fıkrada gerçään payı var. Bakın bu kapu da, hem diil sade bu iş, masala dönmesin, – çorbacının tembihi şakasızdı.

– Te bu pençerä, hiç sölämedään, taniner, ani bay Mitinin işi! Dooru mu?

– Ölä da var, – şaştı gençlerin biri, – Miti batü, siz nesoy bu ustacılık zanaatı ayrdınız?

– Bän ayırmadım, yapêrım, ne yapardı bobam.

Kayıllı mayıl olup büyük ustaya, onnar daalıştı işlerinä.

Andrey gidärdi buradan kırık üreklän, angısının maanası hiç diildi o çapraz kapunun zän olmuş taftalarında: büün Kristina iştä yoktu.

Aprelin biri – şaka yapmak günü

Çin sabaa, taa dan yeri kızarar-kızarmaz, Kristinayı telefon uyandırdı.

– Kristina İvanovna, erken raatsızlık için af et, yaslanın bekçisi var mı? Orada bu gecä zarar olmuş.

– Andrey Konstantinoviç, siz mi? Ne türlü zarar? – insan tatlı sabaa uykusundan uyanamayandı. Ama telefonda sade kısa düdüklär işidildi.

Sportiv kostümünü geçirip, Kristinaya çok tutmadı evdän çıkmaa. Doorudan, aşaakı maaledän ilin kaçarak, o etişiverdi yaslaya, neredä bekçi raat, raat dışarda gezinärdi.

– Oldu bişey mi? – kuşkulu sordu bir şüpesiz adam.

Ona şaka yaptıklarını, Kristina annadı, açan üzügözü gülän Andrey tokattan girdi. İltän insanın gülecää çıkmaazdı, ama birnedän şakayı kabledip, üçü dä kendilerini gülmektän durgudamaazdı.

– Tarpanı özledin mi? – Andrey kafasınnan aulun ötäända tepinän beygiri gösterdi.

Onnar geçti hayvanın yanına. Tarpan artık irkmääzdi* kızdan. Kristina suvazladı beygirin kalaanı:

– Bu cansız corbacıylan senin dä raadın yok.

– Tarpan, diil nicä kimsi, uyuyêr gün gözünä urunca. Sän bilsän, o ne seviner sabaa gezisinä, ölä lafetmeyecän.

– Bän dä sevinirim şindi atlı gezinmää.

– Kristina, sade enikunu aullar ardından çıkêrsın bayırdan uz baalara. Bän bir yısınmak kaçması orayı yapacam.

Sabaa serinniindä güüs dolusu solumaa doyulmazdı. Andrey, soluklanarak, etişti beygirdä atlı, üzü pembeleşmiş kızın yanına:

– Şindi sän annêermıysın, ne kaybedersin, açan bölä sabaalarda döşektän kalkmaa üşenersin.

– Yanılêrsınız, Akiliş maliylän döşektä pek oyalanmaycan.

Şaka laflan iileneräk, ikisi dä biri birindän zevklenärdi. Gökün kenarından artık gün sırırdardı.

Belli ki, onnar kendilerini umutlan, ani onnar bu sabaa kimseyin gözünä ilişmedilär, avutmaazdılar, ama mutlulaa kapılan çivti bu en aaz dürtärdi.

Daalışacêykan, hoşlu kız dedi, ani bu günün şakası için o borçlu kalmayacêk.

– Denä, – dedi Andrey, da attı kendini beygirä.

Kristina yamacın öbür tarafından Teknelik maalesinä indi. Çiçek ayın durumu gibi, kızın göz yaşları gülümsemäylän karışıktı.

***Paskellä önündä yortulu günnär.
Lazari cumartesi. Menevşa günü.***

Süüt pazarın önündä cumaertesi sabaalen Kristina hazırlanardı zanaatına gitmää. Akiliş babu dışardan ses etti:

– Kristina, al kazancı yımirtalarlan, kızım, çık burayı.

Açık kapudan işidildi uşak sesindä türkü: “Uçtum, gittim dala kondum, Lazari, Lazari...” Kapu önündä üç kızçaaz – menevşacı – ikisi dartılı bu yortuya görä: batiklerin bir kenarı baalı annısında, kalan yeri sarkık arkasında. Onnar bir tarafta yerindä durarak, türkü çalaardılar. Üçüncü kızçaaz “gelindi”: üzü örtülüydü kısa hasaylan. Tutup basmasının iki ucunu, sallaardı kollarını önündä, hem gezärdi ileri-geeri aul içindä.

Menevşa yortusunu haberciykalara yoktu nicä mayıl olmamaa. Sansın, diil çoktan Kristina kendi onnarın yerindäydi. Türkü bittiynän, onnar malisinnän koydular menevşacıların sepedinä çii yımırta, kesecää da kolverdilər birkaç yalabık kopeyka. Onnarın tokadından çıkıp, kızçaazlar şımarıklı girdilər komşulara. Menevşacılardan kalma hoş hallan Kristina çıktı evdän. Küüdä oradanburadan işidilärdi lazarkicilerin şamatası. Yolda bölük-bölük karşı gelän menevşacıları o sevindirärdi kopeykaylan.

Hepsi hem herersi, gecä uzunnuunda sıcak şafk için darsıyıp, duuan günä karşı uzanaardı. Yortulu küü sabayın simfoniyası ii günü adaardı.

Süüt pazarı

Süüt pazarında Akiliş babu Kongaz küüyün klisesindän okunmuş, ayazmalanmış süüt fişkanı getirdi. Birkaçını verdi Kristina feneş esabı kıvrıdıp, ikona önünä assın. Bir testecik götürdü hayvannarın auluna. Taa kaavicä fişkanarı başçada sapladılar.

– Saplaycêykan fişkanı toprra, istediini neetlä, kızım. Fişkancık eşerir sä, nası-nicä neetin tamannanacêk, – inannı dedi karı.

– Mali, sän kendinä dä bişey neetlä.

– Ev içindä benim gözäl kızım var.

– Bän ölä dä kısmetliyim, – Kristinanın kasvetsizlii karının şüpesini eridärdi.

– Bitkiyadan neeti sölämeerlär, onu sade kendin bilersin, bekleersin fişkancık tutulsun, kök versin.

– Maliciim, sendän da taa şalvirli bilgiç varsa!

Büünkü sofrada etsiz hem yaasız mancalardan kaarä, orucu bollandıran, balık vardı.

– Balık zeedecä aldım, bir payını buz dolabına koydum – öbür günä Blaguşteni, mutlaka balık datmaa lää-zım.

Blaguşteni

Bu yıl Blaguşteni paskellä orucun büyük aftasına düştü. Paskeleyä yakın evdä çok izmet vardı, ama, söyleyişä görä, “Uzaktan gelän kırlangaçlar Blaguştenidä yuva da yapmaaz” bu gün işleri brakardılar.

Şaşılacêk iş, ama kiyat bilmeyän, yazısı olmayan halk boylarca kuşaktan kuşaa geçirmiş bilgiyi, ani balık – hristiyanın simvolu. O üzerä bu büyük gündä yok sa neredän doyunca balık imää, adetçä balın makar kılçını yalamaa gerekti.

Büük afta – ak perşembü

Büük aftada Akiliş babu orucu tutardı taa da sıkı, olardı toplanmış gibi, karı, sansın, diişilärdi.

“Bu büyük derin duvalı, yaşlı günneri şakaya tutmaa olmaz, onların derin maanaları var, – söläärdi karı, açan annadardı büyük aftanın günneri için, – ak perşembedä İsus üürenicilerin ayaklarını yıkamasında insana göstermiş büyük saygi, hatır örnää. Ozamannardan çekilmiş bizim halkın adeti: delik annı kız evdä bobasının ayaklarını yıkaardı, gelin olduyunan, kayınnataylan kayınnaya bu hatırı yapaardı. Yazık, bunnar artık basılêêr. Zerä islää düşündüynän, diil boşa ak perşembenin “Gevsimaniya başçası” adta türkü da var...

Büük cumaada sa İisus kannı terädän günahkerlär için gökteki bobaya duva etmiş, zeet çekmiş. O üzerä koliva okunêr.

Geçti afta koliva için boodayı dübektä düümää Kristina da yardım etti. Akiliş babu düüyülmüş çii boodayı klisedä okuttu. Bu günä karşı kolivayı pişirärkän, o annatı, neçin koliva pişiriler sade boodaydan: “Hristozu zeetläärkän yolmuşlar onun sakalını, nereyi sakalı düşmüş, orada booday büümüş. Booday tenesindä Hristozun üzü kalmış .“

Ateizma bilgilerindän sora, Kristina bunnarı fikirinä kabledämääzdi, ama bu atributlar onun yaşamasının gerçek bir payı olduunu annardı. Onuştan adetleri tamannamaktan bir tarafta kalmaazdı. Ak perşembedä erken sabaalen taa karannıktan onnar Akiliş babuylan yolda mezarlaa pınarlar başında, çatırıklarda, köprülerdä mum yaktılar.

Söleyiş “Kışın dinnenmesi ilk yazın burnudan çıkêr” yaşamakta gerçeklenärdi. Küücülär fidan budamaa, baa kesmää kıra çıkardı. Kolhoz işindän sora, avşamnen insanı kendi aulunda, evin dolayında işlär bekläärdi. İlk yaz lüzgeri insanın üzünü haşlaardı, ama yaşamasına kimsey aalaşmaazdı.

Paskellä

Çok yıllar ateizmaya görä ideologiyalı devlet politikası ortodoks hristianın dinini, yortulu adetlerini köklemää çalıştı, ama bu olmadı.

Sıkı çiftçi işlerin arasında Paskellä sayıldı hem bakıldı her rejimdä, açlıkta da, cenk vakıdında da. Yaşamakta çok türlü olaylar gelip, geçärdi, ama hristian olan halkı bişey autmadı onun en önemni yortusundan atılmaa.

Çiftçinin ilkyaz zaametinä Paskelleyä hazırlanmak ta eklenärdi. Büük yortu yaklaştıkça, evi tertipläärdilər içyandan hem dışandan. Sansın, biribirinnän yaraşarak, boyardılar aulları, tokatları, kireçläärdilər aaçları.

Maasuz Paskellä için alardılar yeni ruba, ayak kaabı, hazırlardılar baaşış senseleyä, nunalara, kumilerä.

Boşa diildi söyleyiş: “Paskellä dä sopaylan gelmeer!”. İnsan diil korkudan, ama ürektän, sevinmeli ayozlu Hristosun dirilmesini karşlamaa, hepsini, kimin ne kuve-dindä, yapardı. Taa bir iş: küüdä biri birindän sakınmak ta vardı.

“Hristos dirildi!”, “Akına, ani dirildi!” – pak üreklän selämneşmeyä deyni en gayretli hristiannar hazırlardı kendini oruçlan, ispiyada olmaklan, komka almaklan hem taa güçlü işlän dä.

İştä, insan arasında sade Paskellä hazırlıkları için laf gidärdi. Kimin paskaları gözäl pişmiş, kimin kararmış; neredän yımırta boyası almaa, nicä suvan kapçıinnän yımırta boyamaa; kim ne imeklär, mancalar yapacêk. Kaç senseleyä var kolaçlan gitmää, kimä ne baaşışlar hazırlanêr. Sırada ilk yerdäydi saadıçlan kresința, sora ana boba. İnsan biri birinin senselelerini bilärdi.

Pravoslav kanonlarında çetin durarak, insanın taa çoyu oruç tutardı. Çii borcun içindä kırmızı biber, eşil sarmısak, suvan – ilk katıktı bu günnär. Şaşılacêk iş – insanda kuvet aar işä neredän gelärdi?

Kasabada bu adetlär basıladı. Kristina her yıl Paskel-ledä evä gelämääzdi. Darsıyardı. Bu yıl ayoz yortuya hazırlanmakta onun yardımını malisinä havezliydi.

Partiyanın izininä görä, paskellä günü kolhozçuları üülenädän işä çıkarmaa läüzımdı. Sovetlär vakıdında da

çok iş yerli öndercilerin kişiliindän bitärdi. Andrey Konstantinoviç bulardı kolaylık körü-körünä gitmemää yukardakıların edeendä. Yıllarlan tanıdılmıŝ baamsızlık ona işleri serbest götürmää kolaylık verärdi.

Büük Paskellä günnerindä sade kayet läüzımnı uurlarda – hayvannarda, parniklerdä işi yakışmaazdı brakmaa.

Yortulu dinnenmeli günnär hızlı geçärdi.

Kloçka

Koyun aulunda iirintileri⁸⁴ toplamaa deyni, Kristina diireni almaa dama girdi. Köşedä, hollukta, yayıp kanatlarını, kloçka hodullu kurardı kendini. İnsan yaklaştıynan, o dikleştiriş tüülerini, kuşkulu kırlamak kaldırdı.

– Korkma, dürtmeyecäm senin yuvanı, – Kristinanın yalpaklıından kuş pek usullanmadı, ama kırlaması sık-sık klonklamaya geçti, dikinä tüüleri güüdesinä yatışmaa başladı.

Kristina çömeldi onun yanına. “Bu dünneedä-her bir can kendi missiyasını gerçekleştirir”, – mayıl oldu o kuşkulanana cana. Bir baksa, tekir tüülerin arasında iki yalabık kara noktacıklı biyaz piliç kafacı peydalandı. Onun eli uzandı bu kaba yumacaa, ki eni duuma sıcaa ulaşsın. Kloçka birdän gagaladı parmaanı. “Yok işin burada, – sansın homurdanaardı o klonklamasında, – git bak kendi işinä.” Kristinanın gözleri yaşlanı doldu, diil ani kuş acıtsın onu, ama kendi gücenik halından.

Kapu önündä Sofi babu cangırdattı kazanı.

⁸⁴ **iirinti** – ahırda kalma hayvannara imää yaramaz alaf; отходы от фуража.

– Mali! Mali! Ya gel, bak, burada, ne olêr! – kız şaşkın-
nın önünâ çıkamaazdı.

– Sansın, taa erken, – karı çöktü holluun yanında, fita-
sınnan klokanın kafasını örttü, aldı onu kanatlarından
kucaana. Hollukta yımirtalar üstündâ biyaz piliççiktân
kaare kaldı iki taa yaş, kuvetsız kara piliççik. Ürek titire-
mesinnän Kristina biriciini aucuna aldı. Cancaazı düülân
tüü gibi ilin güüdeciktân keskin çıvlamak kloçkayı klonk-
lamaya kızıştırdı.

– E-he-he-e-e, ne girgin! Olmalı, horozçuk – daptur
gelip ansız kulaklarına geçân sestân, dedi Kristina.

– Horozçukların kafacıkları büücenäk hem taa
tombarlak – kukurigalı ibii kam belli.

Sora karı kalan yımirtaların toomnarını baktı: yımır-
tayı boşlu başınnan yukarı dooru şavka tutup, elinnän
gölgeläardı onu da tanıyardı, angısında var piliç, angısı
da çilk.

– Bän esap alınca, nezaman bu tekir taucak kloçka
düştü, olmalı, o birkaç gün yattı iki-üç yımırta üstündâ.
Gör, te onnar çıktılar, maskaralar! – yapılma sertliklän
sarplaştırardı sesini karı, – cok geçmeyecek, kalanı da,
çıkacêk – artık üç aftaya yakın geçti.

Yımirtaların birini kulaana enikunu yaklaştırdıynan,
Kristinanın gözü salvirli şıladı:

– Kıpırdanêêr! Ses eder! – uşak gibi sevinârdi o,
sansın, can dirilmesindâ ilişiklii vardı. Burada, kâr şindi,
göklerdän karı yazgısı, onun boorcu dünneyâ bir can
baaşlasın duyuldu.

– Buna sınaşilmêêr, her ilkyaz sefteli gibi bu dirilme-
lerâ şaşêrim! Allahın işleri büük! – ihtâr karı annadı gibi
kızın halını.

O kolverdi kloçkayı yerinä. Ana-kuş klonklayarak, dolayanında samannarı gagasınnan dooruttu, sokup kafasını altına, yerleştirdi yımırtaları, da, sansın, sakınarak acıtmaa altındaki dirilän cannarı, hodullu çöktü.

”...gerçektän yaşamak te burada, küüdä, kırsal⁸⁵ alanlarda duyulêr. Yerä yalnayak basmadıynan, kuşlara sesirgenmediynän, bir hayvan yavrusunu suvazlamadıynan, var olmanın özü bilinmüz. Diil boşuna kasabada zoopark⁸⁶, insan eli diilmedik yerlär – zapovedniklär, milli ormannar korunêr. Zerä tabiyattan uzaklaşıkça, yaşamak maanası ucuzlêr”, – kızın aklından bu fikirlär diildi seftä geçsin.

Suacıda geçirili kazannarlan suya gitmäk

– Bu avşam hamuru yollandırmaa neetlenerim. Çöşmä suyunnan ekmek taa dadtlı olêr, nekadar krandan suyulan.

– Yok laf, maliciim, havezlän Kadem kaynaana suya gidecäm. Paskalara deyni su kendin getirmiştin. Bän varkan, bunu başka yapma! Çardak altında kirişä geçirili suacı çoktan gözümä ilişti.

– Bizä bir kazan su etär, suacıylan sana aar olur.

– E, siz pınara suacıda iki kazannan nicä gidärdiniz?

– Gidärdik, kızım, gidärdik.

– Te tutuldun mu? – kız şakalanarak, uzandı yukarda suacıya.

Memberdä* Kristina yoktu nicä oyalanmasın. Koyup elini su altına, o siiretti serin, duruk suyun oynaşlı akmasını. Çarpalayıp kazannarı, keertiklerinädän onnarı suyulan

⁸⁵ **kırsal** – t.s. сельский.

⁸⁶ **zoopark** – t.s. hayvanat bşçesi.

doldurdu. Zorca kaldırdı suocidä kazannarı omuzuna, enikunu, sarsmaksız yollandı evä. Tokada etişincä, o birkaç kerä bir omuzundan öbürünä diiştirdi suociyi, ama o hep okadar, sansı, omuzuna battı.

Sokakta komuşu dädu Aleksı ona mayıllı gülümseyäräk, taazä su içmää istedi. Kristina durgunup, yannattı kazanı, buyur etti adama içmää. Su içtiktän sora dädu esap aldı:

– Nice te bu duruk serin su, ölä, kızım, seninnän maalemizä pak taazelik girdi. Saa ol!

Evdä Akiliş babu yardım etti kızına sırtından aarlı indirmää. Suylan dolu kazannarın dibi görünärdi.

– Ne duruk su! Ama neçin okadar doldurmuşun, kızım? Alışksız sana, zor etti.

– Şaşêrim, suacıda asılı dolu kazannarlan pınar başında yavklunuzlan bakışarak, lafa nicä durardınız?

– Öläydi, kızım. Sansın, aar da gelmäzdi.

Anılardan aliflenip, karı annattı, nicä pazar günü, horudan sora, avşamnen, rubalarını diişmedään, pınara suya alatlaardılar. Pınar başında delikannılar, suacıdan tutunup, kıza laf katardı. Biz, kızlar, sakınarak lafa durardık.

– Ne fasıl hoşluymuş o zamannar!– mayıllıydı Kristina.

O neetlendi sıkça Kadem kaynaandan evä içmää taazä su getirmää. Omuzlarını suacıya sınaştırmaa.

Küçük Paskellä

Hristosun dirilmesindän dokuzuncu günü – pazertesi raametlilerin – Paskellesi bakılêr. Şükür, geçtiydi o sert zamannar, açan küçük Paskelledä küülülär iştän sora, avşamnen, öndercilerdän sakınarak, senselelerin mezar-

larına gidärdi. Son yıllarda bu gündä kolhozçuları kıra işä üülenädän çıkarardılar. Kolhozun maazasından bir batlak parasız şarap, larökladan imeelik mezarlın toka-dına getirärdilär. Evdän, kimin ne ürää brakmış, alardı, da burada toplanıp, ölmüşleri anardılar, onnarın canı için dua edärdilär. Artık kimsey sakınmaazdı arada bulunan devlet adamnarından, zere, kim dä olmasa, herkezin var raametli-leri, hem biliner, ne zamansa burası hepsini bekleer.

Kristina darsıdıkça, mezarlaa afta arası avşamnen, orada insan aazlıkkan, gidärdi. Küçük Paskellä kala-balına çekmääzdi gitmää, ama bu günä büük hazırlık gördüü malisini gücendirmää istämedi.

Mezarda mumnarı yakarkan, Akiliş babu üüretti:

– Azbuçuk lüzgerli havada mumu mezarın lüzgär üfleyän tarafında yakmaa läüzım, ozaman mum süün-meer.

Her tarafta günnüklü tütün günneştä yumaklı kalkı-nardı.

İnsan senseläycä toplanardı taa taazä mezarın birindä, kurardılar sofrä, biri-birinä üleştirärdilär kolaç mumnan hem kolivaylan, tatlılık. Baaşlanıladı basmacık, peşkir.

Evdä mezarlıktan sora Kristinayı darsıklık sardı: orada taazelendi onun kederi anası hem kakusu için. Hoca Yakovu bitki yola geçirmäk aklına geldi...

Malisini brakıp içerdä dinnensin, o çıktı hayvan auluna. Kuşları kümesä kapadı, suladı köpää. Genç insan aulda işä kendini ölä kaptırdı, sansın, bu en önemniydi onun var oluşunda.

“Sade sesirgenmemää canın halına.” – kollaardı onu içyankı duygu. Ama yalnızlık sızlaması bir türlü geçmääzdi.

Açık içtân inannı dialog

Büün mezarlıkta Andrey Kristinayı uzaktan – uzaa gördü. Kalabalığın arasında da o ölä yerä deyni yakışıklı giümnän, başında kıvrak dartısınnan seçkindi. Ama kızın gülümsemeksiz üzü raatsız etti onu. Evdä o kıpımnara aklı uçtukça, adamın içi sızlaadı. Bilinçaltı⁸⁷ kuşkulaa kapılıp, kıza läözımnı olduunu duydu.

Kimi olaylar insanı getirer ölä hasta hala, ani kimä sä içini döksün, günahlarını açıklasın, büük zoru olêr. Hristiannarda ispiyada olmak boşa kalmamış.

Kristina bu zeetli haldaydı. Kimä gitsin? Malisi onu annaardı, ama o acıdı karının ihtiyarlını. Etişmäädzi raametli akıl hocası Yakov. Nekadar vardı ona annatmaa! Hepsi kalêêr sölenilmedik. Neçin bu dünnedä bizi annayan yakın insana korkêrız annatmaa düşündüklerimizi, yannışlıklarımızı? Sora geç olêr. Neçin? Neçin bölä? Bulamaazdı cuvap, hem yer kendinä Kristina. Vakıt artık geçti, açan ona geldi ölä zor, ani her, mutlak te şindi, o birinnän paylaşmaarsa halını, can yeri param-parça olacêk.

Gözünä ilişti telefon: ”Andrey Konstantinoviç! Te kim ona läözım!”

Telefon elindä, o oturdu yerä, çok-çok düşünmedi, nomeri çevirdi.

– Allo, – Andreyin raat kadifä sesi isıttı onun kulaanı. Kristina susaraktan sesirgenärdi imdata umut verän sesä.

– Allo, sizi işitmeerim, – Andreyin uz sesi yalpaktı, – allo, beni işidärsäniz, telefon edin enidän.

– Bu bän, – enikunu dedi Kristina.

⁸⁷ **bilinçaltı** – t.s. подсознательно.

– Kristina, sän mi? Ne oldu? – adamın sesindä kuşkuluk duyuldu.

– Bilmeerim, – süünük halda dedi kız.

– Ozaman bän bilerim. Geçir bir ruba sırtına, çık tokada, bän tez gelecäm. İşidermisin?

– İşıdeerim, – kızın herzamankı gevrek sesini telefondan gelän garip sestä zordu tanımaa .

“Olur-olmaz iş için Kristina bukadaradan kahırlanmaycâydı”, – adamı şüpä kuşkulanırdı.

Giinäärkän çıkkmaa, genç insan annaardı, akılsızlık onu baseder.

İki tarafa yannayan maşına artmaçlı⁸⁸ toprak yoldan düzä çıkınca, ikisindä dä laf bulunmadı. Aynada geerki sideniyada karannıkta oturan kızın benizsiz üzü şılaardı.

Küü kenarından yılmalandıynan, Andrey maşınayı ekinnik boyunda yayık dallı cevizin altına çekti, kızın yanına geçti.

– Benim küçük şaşkınnım, ne oldu? – alıp kızın kolunu dirseendän, baktı gözlerinä.

...– Aar gelir, – ...Kristina baktı bir tarafa, gözleri yaşlan doldu, burnusu da bunu duydu. O eninnän hepsini silmää etti, ama taa suvaştırdı yanaklarına. Andrey susardı, kızın şakadan uzak olduunu annaardı.

– Her siz şindi beni gülärsäniz...

– Sölä..

– Bu dünneedä bän yok insanım. Okadar cansızım, kaskatıyım...

– Nedän bölä fikirlär?

– Sanêrim, sayın hoca Yakovun da vakıtsız geçinmesindä büyük kabaatım var... Olaydım taa cana yakın, beki,

⁸⁸ artmaç – kuyu, göçük.

onunnan avariya olmaycêydi, – Kristina didârdi koftasının en aazını.

– Kristina, pek annayamêêrım, nedân bölä düşünersin, ama herkezimiz, açan kaybederiz yakın bir kişiyi, duyêriz kabaatımızı onun önündä, ani vakıdınca annayamadık, koruyamadık, – o aldı kızın elini bileendân.

– Bân anamnan da cansızdım, nekadar azarladım onu... seşlämedim, kahır getirdim..., – titiräärdi kızın çenesi, – mamu ölüm hatindäykân* yanına yaklaşıma-ardım, yalpaklanmadım, onun zeetlerini ilinnetmedim. Ozaman beni sardı korku kimi kerä hep bir tekrarlanêr.

– Kristina, sän hem korku, olur mu? Sana yaraşmaz!

– *Sän* bilsän, nicä bân korkakım! – hınçkırardı⁸⁹ aalamasını durgudamayan insan. Şaşkınnıkta kızın Andreyä “sän” seftä demesini ne Kristina, ne dä adam annadı.

– O diil korku. Bu yorgunnuktan olêr.

– Ölüdân, ölümdän korkêrım, – inandırmaa kendini savaşardı Kristina.

– O titsi işleri, läâzım kabletmää, nicä kaçınılmaz olayları. Nicä yaamurda gök gürlemesini, çimçirik çakmasını. Onnardan ne korkacan. Herbir insan nezaman sa onu düşünêr, da yaşamak uzunnuunda alışêr o fikirä...

– Ama te vardı insan, da yok, düvecä yok!? Yok kolayı onu çevirmää, da pişmannını, afını ona sölemää. İnsan gider, dä, sansın, bişey diişilmeer: gün hep duuêr, lüzgär eser. Hepsi kendi uurunda işinâ alatlêêr... Sade kaybelän başka hiç yok kimseyin darsıklı hem istedii onu çevirmâz. Buna karşı koyulmaz.... – düşünceliydi kız.

Andrey istedi sölemää, ani Kristina taa genç, ölüm tezdä ona parmaanı sallamaz. Şakayı katıp, istedi usul-

⁸⁹ **hınçkırmaa** – g.s. всхлипывать.

landırmaa, ani taa tez saalardan korkmaa gerek, ölüdän yok neyä korkma, o zararlı duşmannık birtaani yapamaz, ama, görüp kızın kederliini, lafindan vazgeçti.

– Bän herkerä düşünärdim, ani ölüm – o ani olêr aalemnän. Titsi düşünmää, ani kendimizdä hepsi te bölä nezaman sa kesilecek..., – devam etti Kristina.

– Bu yaşlılık sendä taa kayet taazä. Yaşamakta bunnarı da nezaman sa lääzım geçirmää. İnsan bölä hocêê*, akıllanêr.

– Yaşamamda çok yannışlık var. Yakın insannarıma çok zeet hem fenalık getiririm, beki, herkerä diil iste-yiptä, ama hep okadar. Kakuma nelär yptım, olmalı, cendem da bana az...

– Kim küçüklüündä şımarmadı?...Yaşamak taa çok karma-karışık, nekadar pak kara hem pak biyaz, onda çok boz renk var. Hem problemnar bir kişidän bitmeer. Dünnää-akıllıların biri, angısınan var kayıllım, nezaman sa demiş: “Her insan yapmazsa günah, peydalanêr soruş, yaşêêr mı o?” – şüpäm yok, bununan sän dä kayılsın. Hem taa bir fikir: “Korkma Göktekisini üfkelendirmää, kork onun üreeni kırmaa”....

Kristinanın gülümsär olması, üzündä taa çok gücenmeyä benzedi.

– Kristinka, kemirmä kendini. Taa diil belli öldüktän sora, ne var, ne da yok. – adam, arayı bollandırmak için, sakınarak ateizma filosofiyasını dürttü. Makar o annardı, bu avşam Kristina ilin fikirdä görünän temayı derindän açıkladı, angısını o kendi çok kerä, nicä dä şindi, savardı aylanmaa.

– Ko bizi üürederlär ahret dünneeyi inanmamaa, bän duyêrim, ani o var. Var dünneeyi Yaradan büük bir

kuvet, angısı herkezimizi kollayıp, kullanêr, – Kristina bilmääzdi, ani Andreyin düşündüklerini söyleer.

Adamın kendinin dä şupesi yoktu, hem çok kerä emindi, ani dünnää sisteması kurulma hem güdümlü. Makar, çok olaylar ona deyni annanılmadık kalardı.

– Bilim adamnarı bilä onnara cuvap verämeer, onnarın ucuna varamêêr. Taa dünnää başlantısından insana bu büyük bir soruş...

Sölenmişleri fikirindän kayıllı geçirän insan susardı.

– Dünneeyi, ömürü ilin havezlän kabletmää gerek. Diil çoktan kär düşündüm' fikiri okudum: “Şükür sana, yaşamam, Yer üzünnän kısa buluşmam için”...

– İşimdä dä herbirinä saburum etişmeer...

– İnsan arasında da var hertürlüsü... Üz gösterirsän, tepenä pinerlär, işi yapmêêrlar... Ani sert alêrsın çok yerdä, bu da aslı... Ama suuk ürekli ilgisizlik taa beter. Sakınmak birkimseyi dürtmää, seni dürtmesinnär deyni, taa zararlı... Hem sän taman vakıdında bizä geldin..., – Andrey sayıkladı, ani taa diil vakıdı da, yeri dä söylemää, ani kız ona soluk gibi läözümni, ani gündüz onu görmediysä, gecesı uykusuz geçer.

Adamın olgun akıl örütmesi aar kuşkulu halı eridändi. Kızdan geçär oldu o titsi sancı, solumak kolaylaştı.

– Bän sizi dä çok kerä acılêêrım. Büün, şindi burada, bän isterim söylemää, taa ii söylemää, ani geç pişmannık çekmää. Sizinnän kaskatılıım için beni pişmannık sarêr. Siz beni prost edin...

“O taa küçük uşak gibi”, – aklınca düşündü Andrey da raatlayan seslän dedi:

– Bän diilim ölüm atindä, küüdän dä gitmemi bitkiyädän düşünmedim.

Uzakta üülen tarafında işidilän buunuk gök gürültüsü, bir ana aldı kızın dikatlıını son sölendii laflardan.

– Bu yıl seftä gök gürleer. Adayın bişey, – Kristinanın gözlerindä yalabık noktacık peydalandı, o yumuruunu maşinanın demir yerinä urdu.

– Senin hoşluundan kaarä, sansın, bişey dä diil läüzım. Hem bän beendim, açan büün bana “sän” dedin, isterim o ölä kalsın.

– Hep bir şakadan getirersin, lafi başka tarafa alêrsın. Benim herbir lafıma dikatlıında şüpäm vardı, ama *sän* bişey kaçırmêêrsın. Avşamkı danışmamı gerçää tutman için saa ol.

– Açık içtän lafetmemiz bana da faydasız geçmedi. Ki taa bir kerä annadım: Biz kaçınêêrız, didineriz, ne sä aarêêrız, da istämeeriz durgunmaa, beki onuştan, ani korkêêrız geçän olayların gerçekliini annamaa.

– Bän, sansın, tutmêêrim aklımda o vakıdı, açan seni bilmääzdim. Ko sän beni herkerä annamêêrsın, gülmää alêrsın, ama ileri dooru sensiz yaşamayı bilmää istäme-erim.

– Kristina, bu halsızlık bizdän geçecek, ozaman lafe-decez. Ama şindi isterim bilâsin, cansızlık sendä yok, var sabursuzluk, şiretlik, kızgınnık... küçük uşakta gibi var naaletlik, inatlık – toptan onnar senin originallıın, ondan biryeri kaçılmaz... beki, diil dä läüzım...

Kristina susardı. Andrey açtı kapuyu, çıktı.

– İsteersin mi görmää, nicä gecä sabaaylan buluşêr? Gel burayı... Biraz serin, – o jaketini kızın omuzlarına koydu:

– Te yıldızlar göktä siireler, gün duusu aralanêr, batı sa

taa karannık...Te ölä, benim küçücüüm, eni gün duuêr, – enikunu jaketlän bilä sıktı onu kucaanda:

– Her bir iş kauşmaya gider, sade gecä duuan aydınnık günä döner...

– Senin aar halın maanası ondan, ani bu yakınnarda sana aar üük geldi, hepsi biryeri toplandı – kahr, yaşamak yerini diiştirmäk, zanaatını enilemäk. Dayan taa birazçık, işlär kolaylandıynan, brigadalardan insana, vereriz kolaylık, denizin boyunda dinnensin. Olacêk kolayı, sän dä denizin dalgasında kuvedini taazeleyäsin.

– Uşakları eni yerdä görmäm kayet dayanıksız. Okadar, ani korkêrim ozamana etişmeyecäm.

– Şüpän olmasın, işlär eni yapıda, beklememizdän taa hızlı gider.

Düün

Etmışinci yılların sonunda, devletin durgunnuk dönümündä, yaşamak bollandıydı. Vardı ne imää, giimää. Evlerdä paalı kilimnär, gözäl tül perdelär, televizorllar, mebel peydalandı. Bakmayıp ona, ani insan parası varkan yoktu kolayı istediini alsın – devlet kollardı küülerä motoçiklalar, maşınalar kolvermesini, yıl yıldan küüdä özel transport zeedelenärdi.

Devlet gelirin payetmesindä dooruluk yoktu, ama yoksulluk, açlık geçirmiş insan buna önem vermääzdi. Payına düştüünnä kayıldı.

Yaşamak diildi problemsız, ama herkezin önündä vardı çalışma yeri, inanı yaarınkı günä.

Ana yurtluk, millet köklerinä duygu, angılarınnan bizim herkezimizin kan soyluu temellener, yotuları-

mıza, adetlerimizä, kulturamıza ilişkiimizlän gerçek-
lener.

Zengin sıralarda: düünnerdä, kumatriyalarda, eni
konna evä çıkmak yortularda sofralar üklüydü imeklän.
Burada da insan kendi başına diildi – sıra yapmanın vakı-
dına pravlenie karışardı: sıkı iş sezonunda düün yapmaa
yasaktı – yarım küüyün düüncü insanı işä çıkmaardı..

Andrey bunnarı diıştirdi, ko küülülär istedi gündä
yortusunu geçirsin: “Evlenmäk yukardan veriler, kimse-
yin yok hakı orayı karışmaa, kısmeti ürkütmää.”

Açıldı oruç, çeketti düünnär. O zamannar düünneri
biri birindän üstün yapardılar. Gerärdilär büük, sokak
uzunnuuna palatka, içini kilimnärän dizärdilär. İmeklän
üklü masalarda sayısız insan konuklanardı. Kıştan yavklu
olan Vanikanın hem yaslada terbiyedicıyka Olänın sense-
lesindän delikannı çocuk beeygirdä atlı, çotrada şaraplan
Kristinayı onnara düünä teklif etti.

Hep bu cumaaertesı avşammen bir çocuk garafada
şaraplan, kızçaaz da kolaçlan, adetä görä, evi, neredä
olacak düün, üç kerä dolaylayıp, döndülär, ki aulun, evin
içinä kısmet girsin.

Burayı Andrey dä düüncüydü.

Kristina teklifä sevindi – çoktan düüncü olmadıydı.
Hazırlanıp, läázımnı vakıtta gelinä evä geldi. Gelin hem
güvää biri birindän ayırı herkezi kendi düüncülerinnän
hem çalgıcılarınnan klisä önünä geldi.

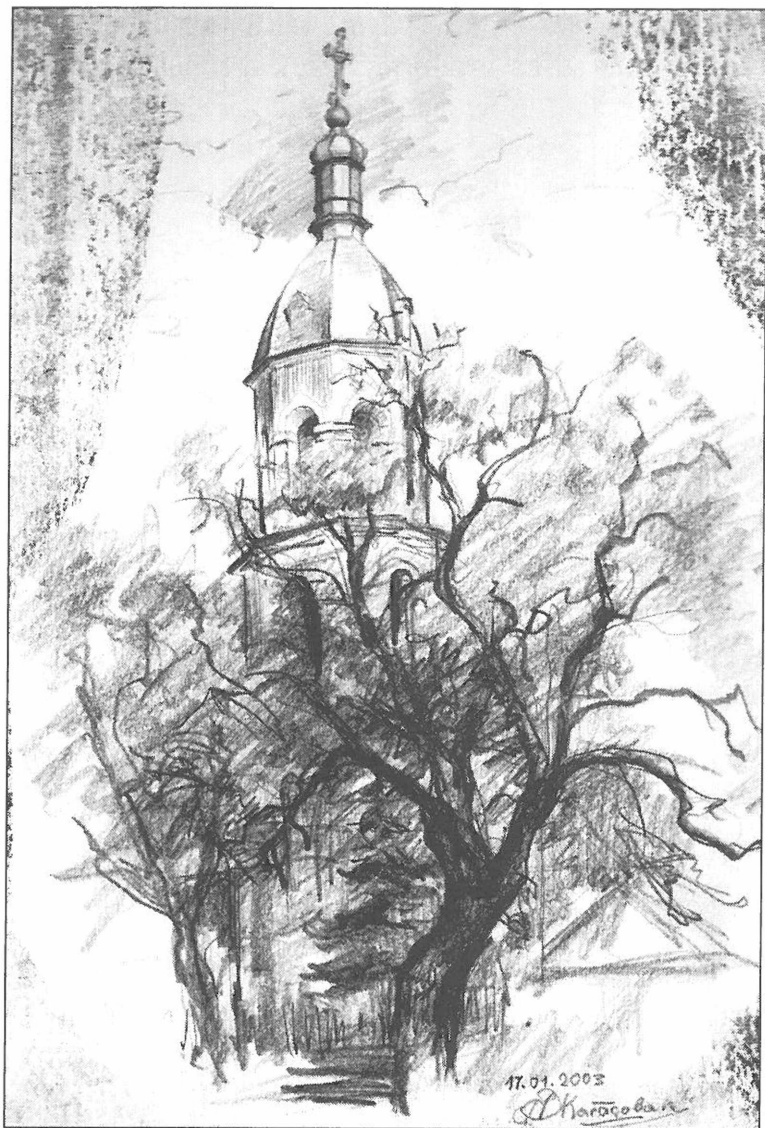
Makar klisä kubesi altmışıncı yıllardan beeri kruça-
sızdı, kapularında da çoktan kilit artık küflenmişti, eni
evlileri burada, kliseyä karşı yannaştırardılar. Saadıç
krestnişaylan steonoz olmanın yerinä (steonozlaa Bolg-

rada eki başka uzak yerä kliseyâ saklı gidärdilär) tutuştırurup uzun şiritta baalı mumnarı, gelinnän güveeyi yannaştırardılar. Stavrozunu yapmaa gençlär sakınardı, ne saklamaa, çoyu bilmääzdi dä. Arada yaşlı düüncülär, kaldırıp gözlerini kilitli klisä kapularına, saa elindä bireri toplu üç parmaanı koyardı ilkin annısına, sora güüsünä, saa hem sol omuzuna – bu takım stavrozlaardılar kendilerini, Allaha duva ederäk, gençlerä kismet hem uygunluk versin. Yaşamakta kötü bişey olmasın. Allaa diveç, Allahlan kayıp olunmaz.

Maanacıktan, improvizaşiyalı steonozluktan sora küü sovetindä ofițial evlilik yazılma şeremoniyanın sonunda şampan patlattılar.

Daulun “dumca-dumça-dum-dum-dum” signallı düülmeginä hem çalgıcıların havasına görä düüncülär prahoruya⁹⁰ tutunup, baarak “Yuha! Yuha!”, gelinin evinä oynayrak alatlaadılar. Orada saadıçları hem gelinnän güveeyi konuklaarkan, dever deverkaylan çizi maşınaya yıvdılar. Yolda güveenin evinä genç çocuklar, adetä görä, çiiздän yastık, kilim, pala, döşek kaptılar: pazertesi aldıkları geeri getirip, eni gelinnän hem güvääylän konuşmaa maana olsun. Gidärkan yolda gelinnän güveenin önünä, yaşamaları duruk hem ilin olsun deyni, düünü siiredicilerin arasından kim sä su döküp, kazanı başaşa kapattı, angısının dibinä saadıç para koydu.

⁹⁰ **prahoru** – g.s. yolcu, yürüyüş, marş havasında halk oyunu; народный танец с маршевой мелодией, марш.

Ballanmak

Kayınna çiçek yanaanda büyük kolaçlan, angısının üstündä yanaar kalın mumnar, blüdo cevizli ballan, kaynata paraliyasında kırmızı çiçek, elindä garafa şaraplan karşı, ladılar gelinnän güveeyi hem düüncüleri.

Düün güveeyin evinä etişincä, artık alaca karannık çöktü. İlkin yannaşık dizili duran gelinnän güveeyi, sadaçları hem deverleri kayınna kaynataylan, biri-birinä karşı oynayarak, üç kerä dolayladılar. Bu vakıt saklıda duran şakacılar ansızdan kurumnan hem bataklan bulaştırdılar onnarın yanaklarını, annılarını: ki bitti sizin raat yaşamanız, şansora üzä çıkacêk hepsi, ne evinizin içindä olêr. Arada porezennär gülüşä karışardı. Kristina bunnarı diil seftä görsün, ama yaşlan gülärdi hepsinnän barabar. Taman ballanmaya etiştirän Andrey da bu şakalara karıştı.

Kaynata hepsinä şarap buyur etti, onun aardına kayınna adetçä balladı saadıçları, sora gelinnän gıveeyi hem düüncüleri: ko gençlerin yaşaması, bal gibi tatlı, şarap gibi kaavi, olsun.

Bitkidä kaşu ballan verdilär gelinä, şu ballasın kayınnaylan kaynatayı. Burada genä şaka yapıldı: gelinin aardında durardı bir kişi, angısı gelin kaşu yaklaştırdıynan kayınnanın aazına, çekärdi gelinin kolunu, kayınna açık aazlan kurulu kalarđı. Her taraftan türlü şakalar işidilärdi: “E-he-he-e-e! Bölä mi gelin ihtärları bakacêk?”, “Kayınna, bal tatlı mı?”, “Kaynata ne pek aazını açtı, versälär bal, iyecek, allä!”

Ballanmaktan sora kayınna kaynataylan eni evlileri kapudan içyaänna gözäl büyük peşkirlän çekti, güveenin

dostları onun arkasını yumurukladılar – “sattın bizi, gelinä diıştirdin. ”

– Brä-brä-ä-ä! – baarmak bitirtti senni ballanmayı.

Andrey çoktan esap aldıydı kızların arasında bir taraftan düünü siiredän Kristinayı. Onun gök maavimsi fistannan kıvrak boyuna yoktu nicä mayıl olmamaa. Ama kızın düünä sevinän şıralı gözlerindä yaşlar kuşkulandırdı adamı.

“İnsanın kısmetindä dä nesä garipli var”, – kızın göz yaşların hakını annadı Andrey.

Kısa vakıda bir aralık oldu.

Çalgıcılar eniknu denäärdi muzıka tertiplerini: kemençeci gıdzırdadırdı kemençeyi, kavalcı, sinip bir tarafta, enikunu kavala, paklansın deyni, üfläärdi.

Kilimnän dizili palatkada uzun kurulu masalar bekläärdi düüncüleri. Gelinnän güvää, saadıç koltuklarlan⁹¹ en donaklı merkezä geçtikän sora, düüncülär masalara geçti: adamnar karılardan ayırı güveenin tarafına, karılar da gelinin tarafına yannaştı. Genç evlilär hem delikannılar karışık oturdu. İlk filcan rakıyı gençlerin kısmeti için buyurup, biraz düün imeklerindän aldıktan sora, çiiizi daattılar. Çiizlär o zaman zengindi, paalydı. Hayvan hem başka büyük işlär: buz dolabı, televizor, giisi maşınası ana-boba hem saadıçlar adadıktan sora, düüncülär masaya para attılar. Konuşçular birin-ikin* oyuna kalkmaa başladı.

⁹¹ **prahoru** – g.s. yolcu, yürüyüş, marş havasında halk oyunu; народный танец с маршевой мелодией, марш.

Kadınca

Oyunnar halkın kulturasını açıklêêr, muzıkalı oynaklıkta insanın emoțiya alanın özü, ruh halı belli olêr.

Güvyenin evindä düünün koyu yeriydi. Kızıışık çalgıcılar durmamayca havaları biri biri aardına kıvrırdadı.

Damarda zaybir şarabın kaavilii kadınca havasına karışardı, da kimsey yerinda duramaazdı. Ortada geniş pergeldä karılar, güüdelerini enikunu sarstırıp, kadıncayı ellerinnän kıvrırdadı: “İha-iha-i-ha-ha!”, – adamnar çökmektä ayaklarını urarak, “hop”, “hop”, “*Ha te şindi, sora genä! Ha bir kerä, taa bir kerä!*” baarak, oyunu kızııştırardı.

“Kadıncadan” sora “Düz avayı” diıştirdi “Kırağa havası”.

Bir ileri, bir geeri – oyun akışêr.

Yuha, yuha, yuha-ha, – hepsi bakışêr!

Açan sıra geldi en evelki sıkı oynunara – “İki yanına horu”, “Elcä oyuna”, “Fırli kundaana”, gençlär çıkındı bir tarafa. Ortaya yaşlı düüncülär çıkardı. Ama Kristina brakılmadı horudan, o küçüktän sevärdi, nicä “İki yanına horuda” oyuncular dizlerdän ayaklarını ileri atıp, yannadıp kafayı, omuzlarını cevirderäk, herbir gezän ekindä havaya görä götürärdilär kendini.

Fırli kundaa – sıkı oyun

“Fırli kundaa” sayılardı en dolaşıklı, diil herkezin becerikliinä görä oyun. Çoy, havezlenıp, denäardı kendini, ama tezdä dolaşıp, brakılardı ouynun sincirindän. Bişeyä bakmadaan, yaşlı karılar sıkıdan çetin götürärdi oyunu ileri. İlin güüdesinä, çemirek Kristina yakışıklı, bir sıkın-

tısız muzıkanın tempına uyarak, oyuncularlan birtakım atardı ayaklarını. “Fırli kundaanda” Andrey dâ yerindâ duramadı. Adamca aarlı, ama havaya uygun acelesiz oynamakta onun gözün ucu Kristinadaydı: “sanki, sürtecek mi, dayanacêk mı bitkiyädân?”

Horu pergelindâ iki-üç yannaşık oynayan adam barabar çökeräk, oyunu kızıştırardı: – Hop-hop-hop!... Sıkı horuyu çoktan oynamamış kız dinâr oldu, ama brakılmaa neeti yoktu.

Şaraplan dolu filcan tepesindâ, aar-aar zarifli kendini götüreräk, ortaya dâdu Sava çıktı. Dik kafaylan havaya görâ, enikunu oynayrak, o birkaç kerâ çöktü. Filcanda şarap çalkandı, ama dökülmedi. “Bravo!”, “Aferim!”, “Dâdu Sava çetin ol!” – her taraftan baarmaklar artık, duymayan ihtiârlını, adamı ürekläardı.

Filcannarda şarap, üreklerdâ taşan şennik üzda dönârdi şamatalı gülüşâ, kızgın oyuna. Temperamentli halk oyun-narından sora geçtilâr yavaş tangoya.

Tango

Bir tarafa çekinip, Kristina mayıllı siiredârdi oynayan-narı. Bu tango onun kasvetsiz vakıdındandı, açan Vasi kızlar arasından dansa kaptıydı... Belli-belersiz gülüm-semäk onun üzünü ayozladı.

Ansızın Vasi onu oyuna kıyışıklı teklif etti. Kristina kayılsızlını söledi, ama acıyadan sıkıp kızın kolunu, artık keflicâ adam onu belindân ortaya çıkardı. Kristina kendini direyip, korundu onun sarılmasından, bollandı onun sıkı ellerindân.

– Senin yakınnından kuvedim kesiler, – Vasinin sesindâ sertliklân yalpaklık karışıktı.

– Her üzsüzlük için vergi ödää koyaydılar, sän tarada-câyдын.

– Şüpäm yok, ani senin dä aklına geldi bizim ozmankı tangomuz, – kızın lafları cuvapsız kaldı.

– Başka beni oynamaa alma, geeri çevirecäm. Bu sıra istämedim ayıplaa sokmaa.

– Sän hep aklımdaysın.

– Usullan.

– Kuvedimdä diil. Yazık, ani hepsini şakaya çevirersin. Osa o eşil kotoban gözlü çorbacı mı raadını bozêr? Aklını alêr? – zihirli güldü Vasi.

– Te orada işin yok. Yaklaşma bana başka, – sert kestirdi lafı Kristina.

Tangonun ardına moldovan kompozitorun Evgeniy Doganın “Benim nazlı yalpak canavarım” adta vals öttü. Genç düüncülär eşlenip, ortaya valsa çıkardılar.

Vals

Andrey kaybetmääzdi Kristinayı gözün önündän. Romantikalı vals melodiyası kavradı onu adamnarın arasından, o, dirseendän alıp Kristinayı, valsa êlegantlı teklif etti. Kristina açık bakışını kaldırdı adamın gözlerinä, enikunu koydu elini onun omuzuna. Andreyin duyulur-duyulmaz titirär eli kapladı kızın incä belini. Almayıp gözlerini biri birindän, onnar valsın dalgalı melodiyasına inannı verildilär, da, sansın, sade ikisi can-cunsunzlukta kaldılar. Andrey yakışıklı koruyarak paasız partnörşasını, kâr incä hrustal gibi, götürärdi onu dansçıların arasında.

– Siz nedän bölä kuşkulu dürüksünüz? – gülümseyräk dayanamadı susmaya Kristina.

– Seni kaçıрмаa korkum var, – ulaştı gülümsemeyä Andrey.

– Sakınmayın, bän sıkı sizdän tutuluyum.

– Sayalım, ani annamadın, ne bän istedim söylemää... Şüpesizdim, ani seninnän olacêk bölä ilin valsta dönmää, – dedi Andrey, makar, artık unuttuydu ne zamandan vals oynamadıydı.

– Bana kalsa, ballanmakta senin gözlerin yaşlan doluydu.

– Düündä aalamaa ayıp diilmiş, – hızlı dönmektän Kristina derin soluk aldı.

Valsın yavaş yerindä Andrey, gözdän geçirip düüncüleri, şalverli dedi:

– Şüpesizim, benim partnerşama burada çoyu haseet.

– Beki partnöra? – soruş şımarıklıydı..

– Kendinä toz kondurmayan insanım!*

– Siz dä sıkılmaktan ölmeyceniz.

– Kayılım, büün sän kâr dä benzemsiz mayıllıysın, – şakasız dedi Andrey, da kâr ilin tüücezi gibi saurttu kızı.

Kristina sakındı kabletmää bu kusurcu adamdan onu, neyi çoktan bekläärdi:

– Zor annamaa – bu kompliment mı, osa gülmää almak mı?

– Sevindirmää alan kompliment.

İkisi dä, annaşıp gibi, ilin şennendi, ki uzlaşma⁹² kayıllı bulundu.

Çalgıcılar, esap alıp bu kayet biri-birinä uyumnu vals edän çifti, uzattılar havayı. Ortada oynayan kaldıydı sade onnar ikisi. Andreyin dediinä görä, onnarı siiredenlerin çoyu haseetti kolhozun çorbacısına hem diil çoktan küüyä

⁹² **uzlaşma** – t.s.. компромис.

dönän, artık güzelleşmiş, etişkin Kristinaya. Güzellik hersıra diil sade mayıllık uyandırısın. Ama çoyu da kayıldı bu kayet biri birinä yakışan çift eşlensin bütün yaşamalırına. Boşa dememişlär: “Düün düünü ulaştırarmış”.

Ama te muzıka yavaşıyıp sustu.

– Saa ol, bana bir hoşlu keş verdin, – dedi Andrey, Kristinayı kızların yanına geçirirkän.

– Diil isteyiptä, – sıırttı kız.

– Şındilik isteyiptä bizdä sade şaka olêr.

– Savaştım arifliimi göstermäâ, – afını dilär gibi dedi Kristina.

– Say, ani o sendä olamadı.

Kristina aşaağı dudaanı daladı, onun güceniklii belli-belersizdi.

– Şaka yapmaa sevärsän, lääzım üürenmäâ şakayı kaldıрмаa, – Andreyin iineli şakasının kuvedindä diildi kızın alifliini süündürmäâ. Onun kafası semeliydi dönmehtën mi, osa hoşuna gidän adamın yakınnından mı, şindi o bunu istämedi düşünmäâ.

Resim sergisi

Jora iki yardımcıylan frantonda çalışardı. Gün-gündän gözäl mozaikalı resim üzä ürardı. Geçmäâzdi gün, Kristina burayı uuramasın, da resimcileri mayıl olmasınnan, eki kusur bulmasınnan aliflämesin. Büün o yasladan resim yaratmaa becerän, incä zanaatlan meraklanan, genç terbiedicikaylan Anütaylan geldi. Biraz siiredip, nicä adamnar firçayı çeker, Anüta onnara yardıma yannaştı. Görüp onun havezini hem becerikliini, Jora adadı yardım etmäâ ona resim kolejinä üürenmäâ girmäâ.

Şindi dä onnarı Komratta bu günnerdä açılan resim sergisinä teklif etti. Anüta tutuştu, yalvardı Kristina bulsun kolaylık orayı gitmää.

Cumartesi Kristina pravleniyaya, predsdatelä bu soruşlan uuradı.

– Kızlar isteerlär Komrat resim sergisinä. Varsa kolayı, bölün transport, – ofițial tonda dedi yasla çorbacıykası. – Kızıştıran belli kim – Jora. Bak, o bizdän kızın birini kavraycêk.

– Biz sade sevinecez , – kayıl oldu Kristina.

– Gidennerin sayısında sän da mı? Beni da alacêênız mı? – gülümsemäk dürttü şakadan uzak olan insanı.

– Yalvarêım, sade bunu şakaya çevirmeyin.

– Taa gerçek yok nääni, – seriozlandı kolhoz başı.

– Ozaman bir yer bulacêêz sizä o maşınada, ani vereceeniz bizä.

...Serginin üüsekli atmosferası kaptı burada bulunanları.

Kristinanın ruhu, sansın, ayrıldıydı güüdesindän, da bir kuş gibi uçardı tabloda tabloya. Te o durgundu bir abstrakt tabloda, resim ideyası kaptı onu, kaldırdı üüsekli serbestlää. O nasıl kurakta, çatlak topraa kandıran, çıvgın yaamur geçärdi onun yanık ruhuna. Resimdän taazä fikir, kanatlı umut esärdi.

Zalda onnarın kişilerindän may kimsey kalmadıydı.

Bakış çekän, originallunnan ayrırlanan resimin yanında oyalanan kıza, Andrey parmak ucunda yaklaştı:

– Soluu durgudan, can düülmesini sıklaştıran bir yaratma. Hergünkü rutinadan uzaa götürän harika bir iş.

– Seni dä mı o dürttü? – fisirdemeklän sordu Kristina.

– Beni taa pek onun önündä senin oyalanman dürttü. Onda ne duydun?

– Serbestlik! Yaradıcı duyarlı kıvrımnarı, angılarında biz tanıyêrız yamaçları, gökteki bulutları hem deniz dalgalarını, talantlı çekmiş.

– Ne sakınmaa. Karı formaları da gözâl biçimdä üüsekli gösterili. Ayıplı diil, nicä kimärkerä pornograflı çizilerdän bulamêêrsın gözlerinä yer.

Biri-birinä geçän bakışlar şaşılacêk kadar lafsız annayandı.

İlk itraf

Gezicilär kasaba yorgunnuundan dinnenmää sapada, dikmä daalıcaa saptılar. İdiktän sora sergi için laf gitti. Joranın yardımınnan onu taa derindän annamaa kolay oldu. Bu hos gündä biraz kızları güldürmedään geçmedi.

Arabada gitara bulundu. Andrey denedi onun tellerin ötmesini. Mayıllı muzıkaylan doldu çalılı yaban gülün hem güvenin gümeleri. Çeketti enikunu seslän çalmaa, can yerini kapan darsıklı türküyü. Bir nedän sora onun yavaş baritonuna karıştı Anütanın şıralı sopranosu. Tanınan türküleri artık hepsi yarım seslän kaptı. Çaldılar rus dilindä türküleri: “Nadejda”, “Etot mir priduman ne nami”, “Mne nravitsya...”

Jora teklif etti gagauz dilindä türküyü “Turnalar”, sora kim sä aradan çekettirdi “Oğlanı“, ama ayıp bir iş belli oldu – kendi dilindä türkülerin sözlerini onnar yufka bilärdi, eki hiç bilmääzdi.

Hep aşaa kayan gün, uzunnadardı gölgeleri. Bıkıp oturmayaa, kızlar çiçek aaramaa daalıştı.

Andrey gitara tellerindä melodiya aaraardı. Şindi o galstuksuzdu, gölmään yakasının ilk iki kopçası çözüktü,

enneri suvalıydı dirsäädän. Daanıklı kömür saçların arasında zülüflerinä yakın siirektä birdä sırırdardı gümüş tellär. Hoşlu üzündä derin bakışı aarayan melodiyaya sesirgenärdi. Kemerli burnusu kaavi damardan soyuna çekmişliini belli edärdi. Gözäl ona demeyceydin, ama görünüşü çılgınnaa⁹³ kadar sevimmiydi. Andreyin bu süretini Kristinanın aklından yaşamak uzunnuunda bişey silämedi.

– Büünädän sizi bilmäzmişim, – melodiyaya sesirgenär olup, düşünceli dedi kız.

Andrey kaldırdı kafasını, parmakları sa strunalarda gezärdi. Onun kısık gözlerin bakışını ilin fistandan belli olan kızın boyunun kıvraklı mayillaardı.

– Bän burada, sansın yalnızım, – bakındı yanına gitaracı.

– “Siz” lirikalı atmosfere içindä bulunduumuzdan sölendi. Danışmak “siz” güç mü geler?

– Bakınca, kim onu deyärsä. O yakın cannarı uzaklaş-tırêr.

– Sanêrsınız, biz artık akraba cannar mı? – kız gitaraya yakın çöktü.

– Sanmêêrım, bilirim. Kristina, biz ikimiz dä annêêrız, ani läözımnıyız biri birimizä. Bu siirek mutlu düşüş kayet korunsun läözım. Bän bunu bölä duyêrım. İsteerim senin dä duyduunu işitmää... ölä bir derin, diil ilin hal, şakaya burada yok yer, hem onunnan oynanılmaz, – güüstän, yalpak sıcaklı adam sesi şüpä eridändi.

– Bän sezgimi* bitkiyädän taa söyleyämeyecäm, ama seni annêêrım hem isteerim inanmaa.

⁹³ **çılgın** – *t.s.* безумно, до потери головы.

– Hadi, bu kıpımı aklımızda tutalım, nicä büyük şanslı vergiyi, – Andrey, yannayıp kıza, yanaanı onun saçlarında uuşturdu, – Kristinka, ama benim havezım kayet zeetleyän kaprizli, beki egoistli, hem kayet kıskançlı da.

Kayet içtän itraf Andreyi sarsıttı gibi, yakındaki gümedän bir körpä dalcaaz koparıp, onu kızın kucaana attı.

Çevirip gitarayı dikinä, kafasını ona dayadı, da merak dolu eşil bakış oyalandı kızın üzündä. Kristina kolverdi gözlerini, da otlar içindä guşteri gördü. Kucaanda bulunan dalcaazlan bastırdı onun kuyruunu. Eşil sürüngen⁹⁴ zeetlenir-zeetlenmüz braktı kuyruunu, da otlar arasına kaydı.

– Yazık, istamedim bölä olsun, – kopuk kuyruun kıvrılmasından insan şaşkınnık içindäydi, sansın, okadar cansız da bastırmadım onu. Kim biler, beki bu zumurut kuyrucak içtän itrafımıza nışan kaldı..., – kuyrucaa aucunda siirederäk şüveli dedi kız.

Adam kayıllı bakışlan kızın elini altyandan auçladı.

Bu vakıt kızlar Joraylan geeri sevinçli geldilär. Emoțiya taşan gülüslü şamataylan pala-partaları toplayıp, hepsi barabar maşınaya doluştı.

Hatalı gün

İşlenir günnerin birindä avşam üstü çalışma saatlerinin bitkisinä dooru kabinedindä işinä bakan Kristina, keskin, titsi adam sesindän daptur geldi. O fırladı dışarı, kaçarak geçti yapı tarafına. Vasi tutardı omuzunu, kan kopuk gölmään üstünä çıkmıştı. Adam benizini atmıştı

⁹⁴ *sürüngen* – *t.s.* пресмыкающееся.

diil sade acıdan – o kandan titsinärdir. Bu üzerä kan vericisi olamaazdı. Vardır şakalandı: “Borkannan kan var neredän vereyim, ama läazım beni narkozlan uyudupta kanı çeksinnär”.

– Ne oldu? – korkulu şüpaylän sordu taa uzaktan Kristina.

– “Sıçan görmüş götünü, da irkilmış⁹⁵” – Vasinin söyleyişinä görä, yarada korkunçlu bişey yok, ama bakmayıp onun şakalanmasına, Kristina sıktı yarık yeri yırtık ennän, danıştı Stöpaya yaralananı kolundan medkabinedä geçirsin.

Sansın, inadına, medsestra Vera büün iştä yoktu. Kristina ilkin bolniçaya telefon etti, sora kopardı yırtık eni, omuzdan aşaa derin yarıktan kan hızlandı.

– Ay! – baardı Vasi.

– Deerlär, adamın imiin gücü varmış hepsini kontrol altında tutmaa, – Stöpa uzaktan aylandırdı lafi, söylemää, ki Vasi dayansın.

– Saburlanmaa gerek, dolaydakıların da aklını alêrsınız. Te bu tabletka acıyı yavaşıdacêk, – usullandırdı onu Kristina, da tabletkayı zorlan ona yutturdu...

Stöpa yardımınadı innemesini sıkkan Vasinin kolunu bintlemää, da stroykanın maşinasını getirmää kaçtı.

– Ne yalpak hem yakışıklı ellerin var “doktor”, – “saa ol” yerinä dedi Vasi, dä Kristinanın elini optu.

– Büük deliysin, – dargın dedi Kristina, da çekti elini.

– Benim okadar keskin acım var, öpsänä beni, – sakınmadı yalvarmaa Vasi.

⁹⁵ **irkilmäk** – *t.s., g.s.* daptur gelmäk; вздрогнуть, испугаться.

– Küçüklüümüzdä, ilaç olsun deyni, mamu öpärdi acıyar yeri, – kayıllı dedi Kristina, da iilip, öpmää etti onun baalı omuzunu.

Vasi çok düşünmedään, saa elinnän Kristinaya sarmaştı. Onun esapsız dudakları kızın yanaana diiyär-diimäz, açılan kapuda Andrey geldi.

– Kolay gelsin, – sansın, onun yerinä kim sä başkası dedi bu ahmaklı. Oyalanmayıp, o çıktı. Kristina onun aardına alatladı:

– Siz neçin kaçêrsınız? Neçin uuradınız? – sıkı örüyerek adamın aardına, insan savaşardı annamaa, ne olêr.

– Beklenilmedik mi? – döndü ona Andrey: çimçirikli bakış kızın içini yardı. Gördüynän kızın kannı parmaanı, o tuttu bileendän onun elini da zehirli gülümsedi:

– Siz kan içindä kalmışınız!?

Onun iineli sarkazması dayanıksızdı. Kristina dartaı kolunu, ama adam onu acıyadan sıkıp, kolvermedi.

Maşına signalı işidildi. Vasi bişey demedään, hızlı çıkıp, gitti.

Kristina taa şindi kapu ardında bir testecik ufak kır çiçää gördü:

– Çiçeklerin ne kabaatı, – çöktü onnarı kaldırmaa.

– Kristina, ateşlän oynêêrsın! – yaanar gibiydi Andrey.

– Bu *senin* fantaziyan. Bişey yok, ne *sän* düşündün, – Kristinayı seftä korku aldı, Andreyin karakterinnän sürtä-bileceyni.

– Gözlermi da mı inanmayım? Bakmayıp Kristinadan yaanı, o çıktı, ustaların yanına geçti, ama orada onu dikiş tutmadı, alatladı gitmää.

Yukardan düşmök

Uşakların en küçük bölümün nânası Zina yasla çorbacıykasına söledi, ani onu Jora çaararmış.

Kristina oyalanmadı, biyaz haladın kopçalarını çözeräk, yollandı yapıya. Skeledä yukarda taftaların bir ucuna bastıynan, öbür başı kalktı, da o aşaaada türlü materiallar artnıklarinnan yaşçää düştü.

Kalktı baarış. Kızın sesinä her taraftan insan kaçardı. Zafira babu aar güüdäylän primejdiyanın tarafına söle-neräk alatlaardı:

– Ne hatalı gün büün, taa ne var ne olsun, brakın işi. Bu aulun içinä nekadar ayazma serptim, ama açan yok küüdä popaz, svinçit⁹⁶ etsin. Büün örtüyä keremetleri – dizmää çekertilär, pıksa makazlara lätları urarkan ölä da gölmek hem peşkir baalı bir dal koyulmadı. Yapı, beki, kurbanını isteer. Taa diil geç yapalım hepsini adetçä. Karının sölenmesindä adet yapılmadık kaldı için büyük pişmannık duyulardı.

Tokat yanında maşınayı çekettirän Andrey geeri, şamataya alatladı.

– Ne oldu, Kristina?

– Denedim uçmaa, – zetli acıylan kabaatlı gülümsedi Kristina.

– Kim bölä uçêr? Nerän acıyêr? Susma, Kristinka!

– Kafam, içim bulanêr, – kapadı gözlerini, da kaybetti kendini.

Yakında bulunduu düz fanera üstünä onu koyarkan, güüsündän bluzasından kan sızdı, yırtık yenni dirsää

⁹⁶ svinçit etmää – *mold.s.* освещать.

dä kanaardı. Kızı bir yanına yattırdılar, sırtından haladı paralayıp, yarık yerlerini sıkı baaladılar.

Arada brıgadadan işçilär tüülanardı⁹⁷: “...yukarı pinmää skeledä taftaları läŭlara nicä düşer, sıkı baaladıydık...”

– Kabaatlıyı sora bulacez, – pıedsedatelin çetin adaması yaanmalıydı.

Kristinanın üzünä su serptilär, suuk yaş parça annısına koydular, dudaklarını durmamayınca yıslaardılar.

Sımarllayıp kızı dürtmesinnär, sade kolundan tutsunnar, Andrey maşınada raŭiyaya kaçtı. “İlk yardım” telefonuna kısadan, annaşılı söledi, ne olduunu.

– Kişinövdän vertolötu çaarın! Nekadar tez! İŷitmää bişey istämeerim, ölüm olarsa kırıp, daadêrım hepsini! – diişik seslän baarardı o, – kaldırın alarma, bulun! Neçin oradaysınız!?

Geeri, Kristinanın yanına gelip, kızın kolunda damar düülmesinä sesirgendi.

– Neçin taa kimsey yok? – baktı saadına, – küüdän doktorlar neredä?! Hepsi uyuyêr! – silärdi o insanın kannı yanaanı.

– Te bizim doktor geler, – üreklendirdi kim-sä aradan.

Vertolöt konu yakındaki kotun meydanında. Andrey kendi kollaardı, sanitar nosilkası sarsmasın. Bakmayrak doktorun yasak etmesinä, o da vertolöta pindi.

– Yapınız kendi işiniz, – lafettirtmäärđi o kimseyi.

⁹⁷ **tüülanmaa** – g.s. сокрушаться, ахать, охать.

Hasta evindä

Gecä yarısınadan Andrey baygın kızın yanından ayırılmadı. Sölenmesindä Kristina Vasinin adını sayıkladı. Kendinä gelirkän annaşılır – annaşılmaz Andreyi çaardı. Ama adam inanmadı, sandı, istedii laf ona işidildi. Bayılmaktan kendinä gelän cana diil kolay, yanında bulunana da tisi bunu görmää.

Kristinaya ilk minutlar zordu fikirini toplamaa, annamaa, neredä, neçin o burada. O bunnarı annayınca, Andrey ses etti doktora, sıktı çenelerini da çıktı. Birazdan sora doktor kabinedindä söledi ona, artık hepsi islää. Kahırılanmaa sebep yok. İşinä raat baksın.

Sabaalen genç sanitarka palatayı temizlemää geldi. Koyup süpürgeylän kazanı bir tarafa, Kristinanın yanına yaklaştı:

– Şükür, ii ki şindi bakınêrsın artık. Avşam hepsimizi korkuttun, – sakındırarak kendini sordu, kim ona gelir Andrey adında adam? Kristina şaştı, neredän onu biler? Zeedä lafetmesini annayıp, sanitarkacık elinnän aazını kapadı, biraz susup ekledi:

– Belli, senin için ürää kopêr. Bölä kaçınmak bizdä siirek olêr.

– Nesoy, bölä? – Kristina taa aar lafedärdi

– Bu gecä o senin yanından ayırıldı sade, açan gördü, ani kendinä geldin. Bir şüpesiz yannaşık boş palataya girdim, orada sıkılı yumuruklarını biri birinä urarak, gez- gezinärdi. Şaşırdım, ne yapayım, su ona getirdim, ne olduunu sordum.

– Artık hepsi geçti. Korktuk kaybedecek bu canı. Cuva-bında kenarsız ilinnik annaşıldı. Ani burayı vertolötta

uçtun, olmalı, bilmeersin? Bizim vakıтта onu çıkartmaa kolay diil. Olur-olmaz kişiyyä gitmeerlär, – sölärdi sanitarka artık palatanın eşiini sileräk.

Gecä Andreyä uykusuz geçti. Sabaalen telefonda annayıp, ani bolniçada saalık durumu normal, işinä gitti. Çiçek Kişinöva geç avşamnen getirdi.

– Nicä duyêr kendini o, kim paraşütsuz uçmaa dener? – Andrey iilip öptü Kristinayı, verdi çiçekleri.

– Neçin sä birtürlü bişey aklıma getirämeerim!? – hasta insan kendi halına şaşardı.

– Nakolların etkisi⁹⁸ geçsin, ozaman bilinç gelecek.

– Seftä vertolötta gezindiimi annamadım.

– Yukarda uçmanı sana kim sölediini bilmeerim, ama, sanêrım, gemidä, uçakta gezilerimiz taa ildä.

– Sade sän okadar tersinä alma. O günkü darıldının pişmannını, bu gecä benimnän lafetmedään gittiini bana sölärmisin? – içini bulandıran baş dönmesindän kız yumdu gözlerini.

– Şansora hepsi ii olacêk. Raatlın gerek, benim uçmaa deneyän kırlangaçım, – kızın saçlarında elini sevimli sürüdürkän ona gelän fikiri “benim zeetli kısmetim” adam sesä getirmedi.

Anasından çıkıda yollama taazä pelin yapraklarını hem sulu baş suvanı pakettän çıkararkan, Andrey annatı Doni bulünun nasaatlı sımarmasını, nicä ezni yerlerin cürüklerinä onnarı ilaç için koysunnar.

Adamın anasını raatsız etmesi için Kristina sakınmalı afını diledi, hem karının hayırlına cuvaplı seläm yolladı. Siirek aliflenän adam kuşkulu itraf etti, ani Doni sıkça anêr ooluna, kızlan onu yakından tanıştırsın. İşittiinän

⁹⁸ etki – g.s. t.s. действие.

karının istediini, Kristina sade aşaaakı dudaanı içyandan daladı.

Biraz şakalı kanırıp kızı, Andrey gitmesi için afını diledi.

– Kору kendini, doktorları seslä, – sımarlamak raat-sızlıydı.

Küüyä dooru yolda Andrey kız için düşünmesindä, sansın, bütün var olmanın maanasını duyardı. Soruş “Kim hem neçin skeledä telleri çözdü?” arasız onu zeetläärdi. Düşündü, birkaç kişi seçsin, ki enikunudan bu belayı aflatsınnar. Ortaya aslıyı çıkarsınnar, kim duşmannık eder...

Bolnişada ilk günnär Andreydän kaarä Kristinanın yanına kimseyi kolvermäädilär, ama Akiliş babuylan Kristinanın bobası, bay Vani, boyum-boyum yalvardılar Andreyä götürsün, da geçirtsin onnarı içyanna.

Makar bobası sevdi kızın başına bela geldii için adamca raatsızdı, ama buluşmakta kendini tutabildi. Akiliş babu yaşlarını durgudamadı.

Üzdä verdii imeklerden kaarä, ihtär karı ayazma hem nafra Kristinaya saklıdan koydu:

– Doktorlar ilaçlêêr, ama ayoş işlerin büyük kuvedi başka. Sabaalän üzünü, eklerini, başını ayazmaylan yısla. Aaçkarnına nafra hem bir-iki yudum ayazma al. Ne var ne yapmaa? Bizä kalêr herbir belayı, kahırını, nicä Allahtan baaşışı, kabletmää.

...Günnär biri-birini koolaardı, ardı-ardına çıkan sıkı işlär kaplaardı insanın yaşamasını, sansın, isteyiptä brak-maazdılar vakıt, durup, varolmanın maanasını düşünmää.

Vera yaslanın aulundan ötänkı tarafta tokatlarda dayalı Vasiyi esap aldı:

– Brigadir, burada ne yapêrsın? – şakacı adama şakalı danıştı Vera.

– Kristina için darsiyêrım, – alışiksız dürük Vasi halını saklamadı.

– Hepsimiz darsiyêrız. Yaarına avtobusu yazdırdık Kişinöva, al bir-iki kişi, gelin bizimnän, ama esabın olsun orada lafetmää.

Omuzu baalı, Vasi girennerdän ilerdäydi:

– Yä, durun bakayım, kim o beni ilaçladıktan sora burada dinnenmää geldi?

– E, senin kolun nicä? – Kristina kuşkuluydu.

– Benim işim kolay, bir stakan rakı da acı, sansın, yokmuş. Bolniţaya koymaa istedilär, beni sä orada baala-yıpta tutmaycêklar.

Herkezinnän biraz soruşup, laf türlü işlerä geçti.

– Hepsimiz bileriz, ani Moş Petkuların evi sokaktan aşaa alçakta kalêr. Vasi batü, taa ii sän annat, nicä bir kerä motoţiklaylan bu adamın auluna konmuşun, – yalvardı Stöpa.

Vasiyä bu da läüzımdı: “Motoţiklam “Yava” ozaman tın⁹⁹ yeniydi. Nesoy onda uçmaycan. Taman Moş Petkuların yanında razgel bän bir taşa, motoţiklayı attı yukarı, tokatlar aşırı kapu önünä fırlattı. Adamnar taman sofrada avşam ekmeenä oturmuştu. Bän yannarına kondum. Kalktıynan, “Bereketli olsun!”, – dedim”. Vasinin gülünçlü laflarından kimdä ürek kaldı!?* Neredä bulunduunu onnar unuttuydular.

Sora eni yapının taa yarım, ama gözäl terasasını patretlerdä siiretilär. Kristina onnarı şaşmalı bakarkan, Vasi ayırıp kıpımı, dedi:

⁹⁹ tın — cat yeni; совсем новый.

– Biz darsıdık.

Bundan tayna yapmamaa, kimseydä şüpa uyandır-
mamaa deyni, Kristina üüsek seslän dedi:

– Görerim, darsımaa vakıdınız olmamış.

– Biz hem işledik, hem darsıdık, – alatladı brigadirinä
yardıma Stöpa.

Sora lafi attılar, ani läazım aardını aaramaa, kim,
nezaman hem neçin taftalardan telleri çözdü, ama Kris-
tina bunu işitmää istämedi:

– Şüpäm kimseydän yok.

Yortulu hederlez ayı. Mayın Biri.

May ayı (Ani bu ilkyaz ayın adı Hederlez ayı, çoktan
unuldıdu) taa ilk günündän, biri-biri ardına gelän
yortularlan zengin.

Mayın Biri

May ayın birindä Uluslararası İşçilerin Dayanışma
Bayramını yortulamaa deyni, öncä küüdä zaametli
hazırlık yapıları: temizlenilärdi sokaklar, kireçlenilärdi
açlar, direklär, yol boyunda bordürlar. Yukarda sokak
aşırı gerilärdi kırmızı kumaşlar lozunglarlan: “Barış,
çalışmak, may!”, “Bütün ülkelerin proletarları birleşin!”,
“Yaşasın işçi sınıfın hem çiftçilerin birlii!”

Bu dinnenmäk günündä sabaalen kolhozçular briga-
dayca kırmızı bayraklar, plakatlar, şarlar, çiçeklär elle-
rindä istär-istemöz göstermek örüyüşündä gezinärdilär.

Tükännär tatlılık, imeelik, gazlı su, içki merkezä çıkardı. Gezidän sora insan evlerinä, aullarına kendi işinä alatlaardı. Avşam üstü, kultura evindä horu, sport yaraşmakları olardı.

Hederlez yortusu

Herbir halk kendi istoriya yolunda millet yortularınan korunêr. Hederlez ayın altıncı günü gagauzlarda büyük millet bayramnarın biri. Hederlez hem Kasım yortuları çiftçiyi temelleer. Derindän tarih yolunu dübüdüz bilmeyän halk kendi evelki adetlerindän gayretli tutunêr.

Hederlez – ilk eşil çimen, ilk çii, kıştan sora hayvanarı körpä yavrularınan ilk kerä kıra çıkarmak yortusu. Sovetlerdän ileri zamanda bu gündä kurban hayvannarını klisedä kesärdilär, bütün küü orayı kurban sofrasına toplanardı. O vakıta, açan Allahın evi kapalıydı, kurban için beslenmiş erkek kuzuları, koçları bu gündä evdä kesärdilär. Kurban bulguru senseleyä, komşulara üleştirenärdi.

Makar şaman zamanından çekilän Hederlez yortusu şindiki pravoslav olan halkta hayvannarın koruyucusu sayılan Ay Görgi gününnän bireri düşer, devlettä ofițial onu bakmaazdılar, o işlenir günüydü. Bu yortuda hristiyan olan insanın işä hazırlanma torbasında kurban mancalarıydı. Kırdä üülen ekmeendä yortuyu anardı. Bu gün evdä iş yapılmaazdı, avşamnen küçüü-büüyü iilenmää – lafa, oyuna, dernää çıkardı, neredä Görgilär aldamaç koyardı: ay Görgiyä yerdeki Görgilerä hem hayvannara saalık için duva edärdilär.

Mayın 9-da

May (Hederlez) ayın dokuzunda Ana Vatan Cengin Enseyiş Günü büyük saygıylan bakıldır. Sovet askerinin anı taşın yanında küülülär mitingä toplanardı, neredä cengä kurban düşmüşleri anardılar. Cenktä saa kalmışlara şükürlü sözlär, peetlär, türkülär daardılar.

Üülenä dooru insanı maşınalarlan yamaçta daalicaa dinnenmää götürärdilär. Kim konçerttä, kim sport yarışında, kalanı başka iilenmeklerdä yortuyu geçirärdi.

Yortuda bu sıra yaamurlu gündü, onuştan, daaya çıkmayı hem konçerti ötää dooru yakıştı bir günä brakıydılar.

Hederlez ayın yortuları kolhozda sırasınca geçärdi, ama Andreyä onnar önemini kaybettiydi. Bitki iki-üç aylık olaylar Kristinanın hatırınaydı, ansızın hepsi kesilip durgundu. Kristinanın saalı ilk yerdäydi.

Kişinöva telefonda Andrey kızı şakaylan zevkendirärdi:

– Uçmaa denemiş. Ona deyni kanat lääzım.

– Sizä görünmüz kanatlarım var, – Kristinanın sesi adamın şaka tonuna göräydi.

– Sade insanı belaya sokmaa, – vazgeçmäzdi Andrey.

– Cuvaptan korktunuz.

– Başka kerä uçacêykan, paraşüt al...

Dostça konuşmak

Oyanda-buyanda gezip, Andrey dostuna Kostiyä evä uuradı. Kosti çalmar altında nesä cangırdadardı. İşini brakmayıp, o yaklaşan dostuna kafasını kaldırdı.

– Hem sabaalän düşündüm, neyä büün bu yaamur? Osa benim dostum geleceenäymiş, – şaşkınnı sevinmek-täydi dost.

Sesedip karısına Mançiyä, getirsin, ne läüzım, onnar oturdu çardak altına. Ayaana çabuk karı getiriverdi kanayı şaraplan, sızırma, piinir hem turşuyulan birkaç yakıcı ardey. Adamnara mezelik¹⁰⁰ koyarkan, lafettilär fermada işleri, tamızlık inek için, ani tezdä läüzımdı bızaalasın. Nedän sora Mançi ev izmetinä gitti.

Dostlar buyurdu birär filcan şarap, ardına meze aldılar, buna-şuna lafi atıp, derin düşünmeli konuşa geçtilär.

– Zorlu zeetlär adamı eki yonêr, eki kırêr, – dedi Kosti, annayıp dostunun halını.

– Bilermiysin, nekadar az läüzım kismetä deyni, ama nekadar akıl gerek, kismetli olduynu annamaa.

– Ama yanılmaadaan, bilgelik hiç bir zaman gelmâz, – doldurarak filcannarı ilerletti fikiri ev saabisi.

– Hem var duygu, yardımnanayan annamaa, ani yaşamakta olamaz bişey yok, hep bir işteyiş olabilir, – Andrey temayı azbuçuk diiştirdi.

– Sevgi – o dünneeyi açan duygu, – bişey sormadaan, dost dostu annardı.

– İnanêrmısın, demeyecäm çakmak taşı, ama nekadar dili keskin, hep ölä akılı da, – Andrey dostunu okadar

¹⁰⁰ **mezelik** – *t.s. g.s.* закуска к вину.

istemääzdi inandırmaa, nekadar kendi darsıklın önündä Kristinayı her uurda üzlü çıkarmaa çalışardı.

Kosti zeedä lafsız annardı, kimin için söz gider. O çok kayıldı Kristinaylan Andrey bilä olsun, zerä adamın bildiinä görä, onnar biri biri için yaradılmadı.

– Neredä gül, orada tiken dä. Beki, yannışlıkları gençlik haklaştırêr, da günahlı onun gençliinä atıp, kabletmää onu çok-çok analizlämedään? – düşünceliydi evlilikte deneyimli Kosti.

– Bitki zamanda kendimi annamêêırım. Bu naalet halda bulunmaktan artık dolaştırdım işleri...

– Kız alışsın, evä gelsin, sanêırım, ikinizdä dä etişecek akıl çözmää düünüklü dolaşıklı. Zerä taa çoyu neçin zeetlener? Sevmää becermeer deyni.

Boşa dememişlär, şarapta hakikat. İçkidä ölçüyü çok geçmeyip, dostlar açıklardılar biri-birinä yabancıya açıklanmaz iç durumlarını.

Bolnițadan sora ev hatırlı

Hastalanmış insanı küüdän Kişinöva bolnițaya götürmeyä-getirmeyä kolhoz ödeksiz maşına verärdi.

Kristinayı bolnițadan almaa GAZ – ii yolladılar.

Küüyä etiştinyän, o kendini ilkin düzülän yapıya götürttü. Gözäl fasadın görünüşündän insanın sınık benizli üzündä gülümsemäk şıladı.

– İnanamêêırım, masalda gibi olmuş, – dedi kız taa pek kaavilleşmemiş sestä.

– O taa yarım, görecän, ne olacêk bittinyän,– dedi ustaların biri.

Evdä Akiliş babu şaşırmişti, ne imeklär hazırlasın. Sofra topladı bu avşam komuşuları, aynenin yakın

insannarını. Sevimni buluşta geç vakıdadan konuŝtular. Andrey geldi, açan hepsi artık daalıŝtıydı. Akiliş babu sofrayı taazeleyip, Andreyi sofraya teklif etti. Karı brakmaazdı kızı bir dâ iŝääz yapsın.

– Mali, bän bölä haylaz olacam, – dedi o naaletli.

– Sän malindä ölä dâ naazlıydın, ama şansora, ne olur, zor bilmää, – Andreyin mayıllı bakışı denäärdi kızı.

– Pek tä naazlı tutamadım kızımı, bizdä bu bitmäz iŝlärlän haylak kalamêêrız birtürli, ama şindi bir parça vakıt korunmamız läözüm.

Biraz oturduktan sora, ihtiyar karı ıktı. Kaldıynan ikisi, genläer seftä bulamaazdı, nicä lafi ilerletmää. Andrey gözünü attı duvarda plüŝ kilimcää. May herbir evdä evelki yapaa millet kilimnerin arasında peydalandıydı bu türlü fabrikadan dizgi duvara. Onnar çeŝitli resimnärlandı. Bu kilimin alacasında, resimniydi dereyi geän karacalar.

– Makar karacalar uzakta yaŝêêr, ama çok sevilän, bir hayvan, – almayarak bakışını kilimciktän, düşünceli dedi Andrey.

– Onnarda ŝaŝılacêk girginni zariflik var, – kızın mayıllı bakışı suazladı duvarda dizgiyi.

– Ama gözelliktän kaarä çok ŝaŝılacêk organizması da var. Te alalım onun yapaasının incä saçlarını, onnar nicä saman boş içli.

Bakıp kızın şaşan gözlerinä, Andrey gülümsedi:

– Hayvan üŝümesin deyni sıcaa bölä izolyaŝıya olêr, hem, dereyi üzeräk geçärkän, bu aar güüdeyi su üstündä tutmaa yardımneêr, – Andrey enikunu sıktı kızın burnunu, – te ölä, benim “uçitilkam”*.

– Karacalar buynuzlarını da diiştirärmii!? Şaşılacêk dünneeyä mayıl olmaa bıkılmaz!

– Haliz açan var kiminnän şaşmaa, benim meraklanan canım, – Andrey sarıldı kıza.

Pipiruda

Büün zanaatına gitmää Kristina sevdi güvez fistanını giidi. Beenmediindän duuma gününü nişannamaa, o biryerdä onu bildirmäzdi. Şüpesizdi, ani bu gün kiminsä aklında olacek.

Akiliş babu geçirdi Kristinayı tokadadan:

– Büün yaamur için duvaları Dädu Boji işider. Sade kuraa çekmesin...

Çıktıyınan yola kulaanda kalan malişinin laflarından kızın aklı kuraklaa uçtu.

Küçük kızcaazın canında kuraklık titsi bir korku braktıydı. Kurak yılın ilkyazı geçir-geçmüz, dolay yaşlı olardı. Herersi bom-bozdu tozdan. Yamaçlarda bir dä eşil lekä yoktu. Derin çukurlar, sansın, taa da derinnenärdi, da görünärdilär yaralı yarık gibi Topraan güüdesindä.

Fidannarda enez yollanan körpä yapraklar sararıp, kıvrışardı, birazı yerä silkinärdi, nedän aaçlar olardı yoluk saçlı, lişalı kellä gibi.

Sabaalarda çii bile düşmäzdi, pıksa, datmayıp çiidän, bülbüllär dä çalmêr.

Dar suva dereciktä su yerindä kalan çatlak-patlak molitura kauk gibi patlayıp, kıvrılırdı.

Çayırda kuzuları güdän uşakların arasında Kristina da bulunardı. Yalnayak tabannarını gıdıklayan kuru patlak molit, Yeni Yılda gevrek, gibi kıtırdaardı. Koyunnar, keçilär tırnaklarının kopardarak çetin yeri, ot köklerini

aaraardıl. Yazın sonuna dooru çayırda otların kökleri da kalmaazdı.

Hayvannarı sulamaa haydaardılar uzak Uzun Kulaa, neredä sızıntı taa kaavicäydi.

Pınarlardan su kaçaardı. Sade çatırıkta geren suyulan pınar kurumaazdı. İçmää hem imek yapmaa tatlı suya çak çayırda kaavi su damarında tatar pınarına gidärdilär...

Stroykada şansora malärkalara karı işi – suvamaa, boyamaa açıldıydı. Sabaalän karılar, zvenevoyu beklemektä işi göstersiz, taftalar üstündä dizili oturdular. Bölä dernektä, küüdä neredä ne olduunu, elektän geçirärdilär.

Büün Pipiruda yortusu için laf gitti, çünkü, erken sabaaylen küüdä kimi maaledä pipiruda türküsü işidildi. Ürek kırıklınnan söläärdilär, ani basilêêr adetlär. Karılar aklına getirdi, nicä onnarın küçüklüündä yortulu adeti geçirärdilär. Olä bulü üşenmedi hepsini sırasınca annatmaa:

“...Çok kerä Geergiyi beklemää bizim kamarada* toplanaardık. Hederlez (çoyu bu aya ozamannar pipiruda ayı da deyärdi) ayın 13-dä avşamnen bir tafta üstündä sarı mızga çamurdan yapaardık Geergi – o ölä bir çocucak. Doz-dolay dizärdik onu pipiruda otunnan hem başka türlü çiçeklärän. Maaledän biz – kızçaazlar, nicä ölüyü, gecä Geergiyi bekläärdik. Türkü çalardık, masal söläärdik. Kim dayanmaardı uykusuna da uyuklaardı, onnara şaka yapardık – peliklerindän biri-birinä baalaardık.

Erken sabaalän maaledä evdän evä gezeräk, pipiruda türküsünü: “Ver, Allahım, yaamur, tarlalara çamur, teknelerä hamur” çalarak, aul içinä pipiruda otunnan kazandan su serpärdik, çorbacıykayı yıslaardık. Nedän sora o “kazanın dibini yamêêr” – atêr kazana kapeyka-demir para. Torbaya da koyardı borkannan süt, kaymak, un, yımırta, suvan – ne bulunduysa ev içindä.“

Olâ bulünün şıralı annatması başka karıların da pipiruda yortunun adetlerini aklına getirdi.

– Aklınızda mı, nicä sora Geergiyi dereyâ eki gölä atardık, da kendilerimiz yıslanardık, fit flâşka olardık, yakında bulunan insannarı da islaardık, – ilerletti lafi Savta bulü, – döndüynän evä, toplanmış undan lalangı hem başka imeklär yapardık. Sofra kurardık, komşulara imeklerden dattırdık...

Onnarın lafını zvenevoj Marku kesti, herkezinä iş verdi.

Üülenniktä hava kızgınnı yaamur geleceenä benzäardı.

Kimsey esap almadı, nicä Olçika getirdi kazannan su da başladı hepsinä su serpmää. Karılara su da läázımdı: kimin elindä ne razgeldiysä – şişä, borkan suyulan doldurup, kızıştılar yıslanmaa.

Jora artık içeri geçtiydi, masallardan süjêtları duvarlara resimmemää. Onun yanında bulunan Kristina Anütaylan bunu görüp, çıktılar şamataya. Ayırmaazdılar kimseyi -kızları da flâşka yaptılar. Şennää yaklaşan Vasi da kuru kalmadı.

Hepsi esirdiydi, baarışardı, şennenirdi. Bir yanından, kim yıslanardı, kim biri birinin sırtında rubaları süzmää savaşardı. Vasi kaçırmadı kıpımı, süzmää etti Kristinanın belinä yapışık yaş fistanını.

– Esapsız... diil läázım... kolver, herersi insan, hepsi bizä bakêr, – kız boşandıramaazdı onun ellerini belindän.

– E, yalnız ikimiz olaydık, kimsey bakmaaydı yakışacêydi mi? – Vasinin soruşu intrigalıydı. Ama Kristina, boşanıp esapsızdan, kaçtı resimcidän Joradan yaanı.

Üzü-gözü gülän Jora, çıkınıp bir tarafa, emenilerindän suyu boşaldardı:

– Bu yazın yaamur dökülecek, yaşlık olacêk. İi ki burada bulundum: bir tabloma tema var.

Sora o hepsinä Kristinanın büündeki duuma gününü açıkladı. Ozaman kıza taa boldan su serptilär. Kristina birär filcan şarap hem tez eldän imää getirdi. Üülennik dinnenmesi uzadı, ama kimseyin kasavetindä diildi, zerä buna maana büyük saygılıydı.

Bir nedän yaamur atıştırmaa başladı: Pipiruda günü yaamursuz geçmüz.

Kasavetsiz üilenmäk

Yapıda işleyännär evä hazırlanırken, küü başı orayı geldi. Gezirkän bakmaa, ne iş oldu bu yakınnarda, laf arasında ona söledilär, nicä büün Pipirudayı da etiştirdilär nişannamaa. Elini yaamura uzadıp, Andrey dedi, ani, nicä dä olmasa, Pipiruda yaamurlan yıslanmadaan geçmeer.

Aul aşırı görüp iştan çıkan Kristinayı, o sesetti kıza oyalansın. Yaamurcuk durup-durup, yollanıp-kesilärdi. Onnar oturdu dışarda şopron altında uşakların alçak skemneciindä.

– Çok aylandırmayacam. Vakıdın birindä Pipiruda bu dünneeyä bir naalet naazlı kızçaaz getirmiş, çünkü, bir büyük adamı zeetä koysun. Şaşılacêk iş, ama o kos-koca adam kayıl bu türlü raatsızlaa, bundan kaarä, o isteer, o kızın olsun saalı, kendi dä bilmesin raatlı usulluun dadını, – maayıllı sıradarak, dedi Andrey da uzadıp Kristinaya şiritlän donaklı parfüm çıkıcını “Step enginnyi”, öptü onun yanaanı.

– Beklenilmedik sürpriz hem ne fasıl kutlamak, – sakınar oldu Kristina.

– O türlü bân senin bahtını annêırım. Bizdän bişey saklı kalmaz. Büün beni yıslanmaya neçin katmadınız?

– Kâr masalda gibi: hepsini hem herersini görân gözünüz var. Bundan biraz darsıklık eser. Yıslanmak büün spontannı oldu. Hepsimiz flâşka olduk, karılar esirdi, kimseyi ne Jorayı yardımcılarınınan, ne Vasiyi brigadasınınan, kuru brakmadılar.

Andreyin kafesindä genä o naalet hal gıcıkladı, ama o istâmedi deşmää kendinä dä iirenç haseetlii.

– Kristina, isteerim ikimiz kalalım. İkidän birini ayır: Komratta restoran, eki Tarpanda gezinmäk.

– Belli ki bir şüpesiz Tarpanı ayırêırım! Ama büün beni mali kayet bekleycek.

Annaştlar, evdä lââzımını işleri tamannadıynan, çıkmaa Tarpannan kıra.

Kristina sarıldı beygirä:

– Özledim seni, canım!

– Tarpan sana taa pek yamanêr, nekadar bana, – şakadan kıskanar oldu Andrey.

– Bizim dostluumuzu herkezi annayamaz, diil mi ölä, benim çakal doru* atım,– kız beygirin sarı-morumsu annısında biyaz lekeyi suazladı.

Baada onnar beygiri dinnensin kolverdilär, kendileri kenarkı çotuk sırasında geziyâ çıktılar. Bayırdan küü aucunda gibi görünärdi. Yamaçtan yaanı küü kenarında inek fermasının biyaz yapıların sıraları eşillik içinä saklanmıştı.

– Deerlär, senin gözün altında ferma eşilli çiçeklenmiş, – Kristina gösterdi fermaya dooru.

– Taa naşi benim için söleerlar? – intrigalı sordu Andrey.

– Söleerlär, ani gözelli hem temizli kayet sevänmişin...

– Bän istäärdim sän biläsin benim için taa doorusunu, nekadar insan söleer. Biri – birimizin arasında bişey sölenilmedik kalmasın, – da Andrey çeketti annatmaa geçmişini. O açıktan, şıralı annatı studentliini, ilk sevgisini. Evlendiktän sora küüyä gelmesini.

– ...”eşim küü yaşamasına sınaşamadı, dayanamadı. Benimnän düşündüklerini paylaşmadaan, kimseyä bişey sölämedään, braktı bizi. Bir vakıttan sora onu pişmannık geeri getirdi, ama birtaa ürääm ona dönmedi, kabletmedi.”

– Ama, beki, annayıp, prost etmää läözımdı? – enukunu sordu Kristina.

– Diil benim karakterimdä... hem bir kerä sattı mı, satacêk ileri dooru da.

– Karakter mi bizi kullansın läözım, osa biz mi onu?

– Bu paalılıklarlan oynanılmêêr..., kahırda da, iiliktä dä bir olmak gerek, – Andreyin üzü sertleşti.

– Yufkalı af etmää läözım, yardım olmaa biri birinä..., – dedi kız, ama annadı, ani adam kendi bildiindä kalêr.

Bu avşam Kristina istedi beygirdä yalnız atlı gezinsin, neyä Andreyin razı etmesini kabletmää kolay diildi. At soyunu iicä bilän veterinar kayıl oldu, zerä şüpesızdı, ani beygir becerer sevgili korumaa hem ilaçlamaa insanı. Taman ne läözımdı Kristinaya bolnişadan sora. Öbür taraftan da çınar¹⁰¹ beygir adamı yoktu nicä kuşkulandırmasın.

¹⁰¹ **çınar** – g.s. норовистый конь.

Tırısa¹⁰² alıştırılmış at ilkin yorgaladı¹⁰³. Sora, duyup onda atlı insanın halını, Tarpan dörtnala¹⁰⁴ çıkardı onu kıra. Kız yatar oldu hayvanın cıdasına¹⁰⁵, ama savaştıma onu yavaşıttıma. Onnar açıklıkta uçardı, kâr zaptan selemetä boşanmış cannar gibi.

Andrey raatsızlığını göstermeyerek, onnara el ederäk yol boyunda gezinärdi. Birkaç kerä dönüp geniş kırı, kaçmaya alışiksız at başladı farımaa¹⁰⁶. Yavaşıyrak onnar bir kerä taa dolayladı kırı da geldilär çorbacının yanına.

Kristina zevkli şılaardı. Andrey kucaklamaklan yardımnağı onun yerä inmesini. Kız azbuçuk sallanıp, tuttu başını:

– Bilmeerim, hızlı gezinmektän mi, osa alifliimdän mi kafam döndü.

– Alışiksızlından, – yalızlı öpüş imdatlayandı.

Adamın kuvedindän hem kendi kuvetsizliindän Kristinayı korkulu sakınmak aldı. O boşanmaa etti, dä Andreyin gözlerindä kuşkulu düşünceyi, sınırsız saburluklan dolu bakışı ansızın gördü.

– Kristinka, neçin? – Andreyin soluu gıdıkladı kulaanı, nazlandıran sesi geçti içinä, kefleyn sıcak daaldı güüdesinä.

– Korkêêrim seni edenmää, sınaşmaa sana. Kül edän duygudan suulmaa zor olur.

– Ama ondan atılmaa, suulmaa olmaz, – genç adam acıyadan öpärdi kızı, ani kapıldıydı bu kıpımadan bilinmedii kuvedini kesän dalgaya. Bu akılsız yavruşkaya

¹⁰² **tırıs** – *t.s.* atın kısa adımlarlan hızlı örüyüşü; рысь, ходьба рысью.

¹⁰³ **yorga** – *t.s.* piniciyi sarsmayan at örüyüşlerindän biri; рысцой, аллюр.

¹⁰⁴ **dörtnal** – *t.s.* atın en hızlı kaçma biçimi; галопом geçmäklän.

¹⁰⁵ **cıda** – *g.s. t.s.* загривок, холка у лошади.

¹⁰⁶ **farımaa** – *g.t., t.s.* утомляться, выбиваться из сил.

verilip, o annadı, ani kendi da tamah öper sancıyadan sevgili adamı. Kuvetsizdi onun eli, ani hep taa savaşardı kurtulmaa sakınsız kuvetli ellerdän.

– Benim naalet sevgim, korkma, senin kayıllınsız bişey hoşumda diil...

Yakında bir vakıda unudulan Tarpanın hırıltısı onnarı gerçek dünneeyä çevirdi.

Bua

Yasla tokadın baalaması kopmuştu. Kristina bu üzerä birkaç kerä usta istedi, ama orayı kimseyin elleri etişmäzdi. Tokadı sade kuvetlän kaldırıp vardı kolayı kapamaa.

Avşammen çok girän-çıkan olardı, onnarın ardına tokat sıkça açık kalardı. Azalan uşaklar dışarda oynardı.

Sokaktan insanın özel sırrı geçärkän, sürüdän buva-açık tokattan içyanna kaçırılmış. Hayvan titsi büüre-meklän aul içindä oynayan uşakların üstünä dooruldu. Çıvdırık uşak sesindän Kristina kurşun gibi dışarı fırladı. Yaklaşan buvanın önündän uşaa koltuuna kaptı.

Kimin elinä ne gelmiş – süpürgä, kürek, tafta parçalarının kızışık hayvanı koolamaa savaşardı, ama buva buynuzlarını Kristinaya çirkin dooruttu.

– Kırmızılı kasıncayı başından sıbit, Kristina! – kim sä diişik seslän baardı, da kaptı ondan uşaa.

Sıyırıp başından modasını, Kristina hayvana dooru onu attı. Tosun iildip kafasını, buynuzlarında kasıncayı saurdarak, topraa ayaannan kopardardı. Kristina kimin sä elindän kurää kapıp, tosunun motkasına kaptırdı, ama hayvan aldırmadı, buynuzunu onun omuzuna iliştirdi.

Kristina anırık sestä baarıp, taa bir kerä hayvanın nere-sinä razgelirsa urdu. O duydu, sansın canı buazına yakın düüler.

Stroykadan adamnar baarışa geldi. Geeridän sırtmaç etiştirdi. Tosun onun kamçisini sesledi.

Kristina omuzunu tutarak, uşaa susturmaa geldi:

– Mitikacık, aalama, küçücüüm. Biz diiliz o korkaklardan, muukayı* kooladık, biz ondan kaavi çıktık! O burayı şansora sapmayacak! Nicä biz onu korkuttuk!?

Gözlerindä yaşlar uşak susar oldu. Elceezinnän gösterärdi, nicä kooladılar tosunu. Hepsi uşaan dolayanna toplandı, kim ne söyleyä bilär sä, onu annadardı. Yısladılar uşaan annıcını, üç yudum su içirttilär.

Kristina kabinedinä girdi, da taa şindi onu haliz korku kaptı, sıktı onu. Vera aardına geliverdi, omuzunu baktı: kopuk enin altında diil derin soyuk yer kızarmıştı.

– Diil çoktankı yaralar taa taazä, şindi da bak sän ne başımıza uuradı, – sölenärdi medsestra, ilaçlayarak yarayı.

Çamaşırçıyka Veta elindä çölmek suylan geldi. Kristinaya birkaç yudum su yutturduktan sora teklif etti onnara evä, kaynatası küüdä anılmış korku için okuyan ilaççıydı.

– Kendim dä korktum o kudurmuş hayvandan. O Ani Yörgilerin buvası maaledä kaçına buynuzunu iliştirip, aklını aldı. Şaşırdık, ne yapmaa... genä o Mitikacı onun önündän etiştirdin kavramaa... girgin üreклиysin sän, Kristina İvanovna, – hepsini birdän söyleyiverip, Veta da alatladı gitmää. Bakarak onun ardına, Kristina dedi:

– Bilseniz, bän nicä korkakım. O delermiş hayvanın belermiş gözleri, kulaklarına geçän büüremesi, korkmuş uşak çıvdırık sesi çok vakit aklımdan çıkmaycek.

Kristina Veraylan içyanda, ne olduunu, lafedirkän, dışarda yasla işçilerin arasında atışmak kızıştı. Veta söyle-

diynän mayıllını Kristinanın kahramannına, Doka – zavhoz fırladı:

– Sanêrsınız, uşak için mi korktu? Kendi için, kapandan korktu. Bu iş için aaz yıl vermeyceydilər.

– Aman, nesoy karıysın sän, mari Doka!? Önündäykän çıvdırık gibi baaran uşak hem o titsi hayvan, oldu onun vakıdı bölä ahmakça kapanı düşünmää!? – azarladı onu Veta.

– Senin için tokadı vakıdınca düzdürmää, – Vetaya yardıma geldi izmetçiykaların biri, – allä o kapan yılları sana yıkılacêydi. Şükür edelim, bölä geçti, da kurtulduk hepsimiz.

Doka, bura gibi şişip, morardı:

– Kimi arkaya alêrsınız, onu, ani geldi, Allaa biler neredän, dä afan-tufan etti heryersini.

– Kristina İvanovna saygılı insan, sözü çok yerdä geçer, – vazgeçmääzdi izmetçiyka.

– İnsanın aazına basma baalamayacan... Biliner, angı yerinnän o hatırlı kazandı... Onun aazına bakêêrsınız, sansın, ondan bal akêr...

– Sän ne okadar o insana aykırı gittin, mari Doka kaku? Can yerin taştan mı ne? – annayamaazdı bir türlü Veta.

– Neçin ki elä alamadı Kristinayı, bu onu iyer küf gibi, – Dokanın yerinä cuvap etti izmetçiyka. Dur bakalım, frantonun merdivenin taftasından teli çözän da sän diil misin? Hem benim taa ozman üreemä damnadı, lüzgär altından işleer...

– Nesoy şamata, mari? – Zafira babu süpürgä elindä geldi baarışa, – Allaa bizi beladan kurtardı, şükür demää läözüm. Doka, Kristinaya haseetliin çoktan üzdä, etär ona kostek koydun, sän onun ilk yardımcısı olasın läözüm.

Andreyä gençlik havezini beslämä, unut artık, audan yıllar geeridä kaldı, – İhtiyär karı açık söledi onu, neyi kalanı kıyııştırmaazdı Dokanın üzünä söylemää.

Geldi Zina, da açıkladı, zaveduyuşçıykanın yukardan düşmesindän öncä, ne oldu.

Şüpä kalmadı – Kristinanın yukardan düşmesi raslantı diildi. Sıkı-sıkıdan Dokaya sölettilär yaptımı. Taa büyük duşmannı zarar olmadaan, düşündülär kolhoz önetiminä bildirmää.

Buvanın önündä bulunduu Mitikacının anası geldi, aalamaa uardı:

– Kristina İvanovna, sa ol. Prost et, nekadar aazımı yaydım senin için! Ama tokatları da kapamaa läüzüm!

– Cocuun ii mi? – Kristina, sansın, işitmedi karının itrafını, geçirdi onu dışarkı kapuyadan.

Hepsi artık evlerinä daalıştı. Vera annatı Kristinaya, nicä yasla zanaatçıları zavhoz Dokaya taftadan teli çözmesini söletmişlär. Demiş, budtebe sän onun kısmetini çalmışın. Dedilär, kısmet yok yerdän alınmaz.

– Doka bölä boşa yapêr. Bana kalsa, hepsindän çok bundan o kendi çeker, – Kristina derin soluk içinä aldı.

– Sevilmedik, kabula geçilmedik karıyı bişey durgutmaz... Yä bak, dudaaan pufkurmuş. Benizin dä kalmadı. Sendä büyük korku var.

– Hepsi ölä hızlı oldu, sansın, korkmaa da etiştirämedim, – dudaaanı yoklayarak şaşkınnık içindäydi kahraman kız.

Biraz sustuktan sora, Vera söledi, ani karılar düşünmüşlär evä gidärkän kontoraya uuramaa, da orada Dokanın kabaatını bildirmää.

– Olmaz bunu yapmaa! Bizim için insan ne düşünecek? Saygısız kalacığımızı neçin düşünmedilär? – atladı Kristina durgutmaa taa bir akılsızlı, ama artık geçti.

Andrey telefon etti, ne olduunu sordu. Kristina kırsadan söledi, ki hepsi saa – selem kurtuldu, hem, ani Dokaya istekleri yok. Annadıynan, ani Andrey bunu bölä brakmaa istämeer, yalvardı kinnää ön vermesin.

Haliz aslısı sa te buydu:

Kırsançlı üfkä yeni çorbacıykaya sivri kurt gibi çoktan zavhoz Dokanın çatal üreeni deşardı. Gördükçä Kristinayı Andreylä bilä, o gezdiyi yerindä asretliktän puflardı. Kristinaya o çok engelli duşmannık edärdi, ama ona hep aaz görünärdi.

O gün, bulup yakışan bir ara, açan Jora yukarda işläärdi, o sapada duran tezelä yapılmış yukarı frantona pinmä merdivendän tırmaşıp skeledän taftaların ucundan telleri çözdü, neetlä Kristinayı orayı yollamaa. ..

Kolhoz önetimin oturuşunda istedilär Dokayı suda vermää, Kristina yasak etti: kendin dava kesmä, sana dä dava edilmeycek. Yalvardı braksınnar zavhozu zanaatında, ama ertesi günü Doka kendiliindän işä çıkmaycök.

Oturuşu ilerletti laf Ani Örgilerin buası için, ani taa büyük iş olmadaan, buvayı sıra uuratmasınnar. Bitkidä daalışarkan, Andrey Vasiyi durguttu:

– Sabaayadan tokat baalamalarınnan, sürmesinnän yerindä olsun. Kaç vakıt o tokat için laf gider. Hep belayı bekleriz!

– Bizim çok başka işimiz var, – dürtülmedi Vasi, aar lafından içkili oldu annaşıldı.

– Sabaa uşaklar yaslaya toplanınca, tokat düzülü olsun! – urdu yumuruunu masaya çorbacı, – ayın, çocuk, zerä tabannarın kayacêk.

– Sabaa düşüneceez. Bir başka yer olaydı, bukadar sıkı tutunmaycêydın.

– Senin uşaan orada bulunaydı başka türlü lafedecydin.

– Karşıkı bayır gibi görüner, iş uşakta diil, – diş arasından süzärdi lafları Vasi, – çok görersin gençliimi, baamsızlıımı. Kristinayı bana haseetsin.

Onnar biri birini bakışlan yokedärdi.

– Deli, esapsızlıınnan karını, uşaklarını bak, utandırıp, kaybetmä.

– Bän diilim sümüklü pağan, da benimnän bölä lafet-sinnär. Şüpesizim, Kristina da beni unutmadı, – diklenärdi Vasi.

– Sän gülüntülüysün!

Vasi tutmaa etti Andreyi peşindän, ama çorbacı tutup onun kollarını, itirdi. Urulup duvara, Vasi düştü, ama tez kalkıverdi, tutunmaa etti predsdatelin enindän, ama o darttı kolunu.

– Vakıdında läázımdı kendini diremää. Makar sän o kızın küçük parmacını yapmêrsın! Baystruk! – Andrey annadı, bitki laf zeedäydi. Bu laftan Vasinin diişilän üzündä kinniklän üzüntü karıştı.

– Kayet diil yeri, – brigadir bakındı kabinettä, – bunun sonu olacêk başka yerdä, – yaanarak pirelenärdi o.

– Çık, çenelerin bütünkän, – çorbacının çetin ricası çentti Vasiyi:

– Denä, ba! Hadi, ba, denä!

Predsedatel geçti, açtı kapuyu, susaraktan kafaylan gösterdi, Vasi çıksın.

– Çıkêrım, diil, ani korktum deyni, – urdu o kapuyu.

Andrey baktı onun ardına: “...uydum bu dangalaan aklına, ne olêêr benimnân?” silktirdi o kafasını.

Biraz düşünüp, o telefonda ustaya Steu Toläya ii laflan söledi, ki yaarin uşaklar gelincä yaslaya, oradaki tokat düzülü olsun.

“Uzun kulaa” Tarpanda

Bundan sora, Kristinaya telefon etti. Kızın halını hem Tarpanı özlemesini sordu...

Bu avşam Tarpan onnarı “Uzun kulaan” tolokali merasına götürdü. Beygiri kösteksiz kolverdilär otlasın, kendileri çukurun poyraz tarafında yukarkı kenarında kuytuda oturdular. Andrey kuşkuluydu. Alıp kızın elini, sordu, buvaylan güreş nicä oldu?

– Sana bunnar neçin? Hepsi artık geçmiş oldu.

– Zeetlämä, annat.

Korku duyusuu taa taazäydi, onuştan kız şıralı, bişey eklämedään, hem saklamadaan, nicä olduunu söledi.

– Bütün imää çekmedi, ama şindi ölä aaçım, ani hazırım sıradan kemirmää, ne aazıma ilişir sa.

– Yazık, yanımızda bişey imää yok, – Andrey pişmannı bakındı artık alaca karannık dolaya, da teklif etti pındık¹⁰⁷ hem kömüren¹⁰⁸ aaramaa.

İlkin çukura yakın yer üzündä pembä “kuş aazına” benzeyän çiçeciindän hem ufacık tombarlak yapracıkla-

¹⁰⁷ pındık – g.s. земляной орех.

¹⁰⁸ kömüren – g.s. дикий чеснок.

rından pındı buldular. Sivri uçlu dal parçasının toprağa biraz eşip, diil pek derindä, uzunca tombarlak kara kaaplı, çil yımirtasına benzeyän, pındıın yumrularını¹⁰⁹ çıkardılar.

– Kömüren için ta zeedä gezmää läázım olacek, o işlenän merada taa sık bulunêr, – dedi Andrey. Paklayıp pındıın kaabını, uzattı Kristinaya.

– Sulu hem tatlımsı pındıkta güz trupu, kartofi hem alma dadı karışmış.

– Boşa ona yer alması dememişlär, – Andrey dä daladı pındıktan, – ama kömüreni, demedään yaban sarmısaanı, bulamayacez, hem sana aaç karnına onu olmaz imää – o yakıcı.

Nezaman kol-kola tutunduunu annamayıp, onnar beygirin yanına yaklaştılar. Kristina Tarpana da pındık dattırdı, angısını hayvan kâr şekeri gibi, kıtırdadarak idi.

– Beygir boştaykan kendi dä pındı bulêr, – saabi dostça hayvanın sırtını sevimli şamarladı.

Beygiri bol edektä götüreräk, onnar küüyä yollandı.

– Aaçlıın önünü aldın mı?

– Hani, olsa bir parça ekmek? – Kristina biraz kuvet-sizdi.

Burayı yakın traktor brigadasına gidelim. Oradaki kantinada bişey-bişey datlı bizä deyni bulunacêktir.

– Yakışmaz, evdä iyärim.

– Kim o bizdä sakınêr? – Andrey sarmaştı kıza, baktı gözlerinä, – Kristinka taa ayırılmadaan, artık seni özledim.

– Şaşılacêk, ama bukadar kısa vakıtta sän dä, benim çorbacım, bana kayet yakın oldun, – kızın sesi biraz yorgundu.

¹⁰⁹ yumru – t.s. клубень.

– Yalvarêrim, kuru kendini bana deyni. Bu yakınnarda primejdiyadan primejdiyaya uurrêrsın. Aklımı çelersin.

– Bu belalardan sora kendimi tanımêêrim– eceli inanmaa başladım.

– Ecel dâ çok kerâ kendimizdân biter. Yakınnarda kasabaya gidecez. İstârsân, gel bizimnân şokolad, pirojnoe, dondurma imää. Ne en pek beenersin?

– Piinirli gözlemâ mararlan, – gülümsedi Kristina.

Beklenmedik cuvaptan adam şaşırđı:

– Bizdâ oldu, nicâ fikrada: “Torun sormuş dâdusuna, neyi o taa pek beener futbolu mu, osa hokkeyi mi?”

– Kuzu borcunu, oolum, kuzu borcunu kayet beenerim, – cuvap etmiş ihtiâr.” İki dâ bayıldı şakaya.

Buluştan sora Andrey aklına getirâmedi, ne zamandan kendini bölâ mutlu duymadı. Nedânsâ ilin darsıklık canını sardı.

Muzeydâ

Milletleri kendi köklerinden, ulusal bilincindân, dilindân suultmaa deyni Sovet ideologiyası çok autmaklar uygulaardı. Çok milletlik yerinâ tek bir Sovet halkı kurmaa savaşıları. Gençlerin çoyu bu ideologiyaya görâ dönârdi, ama taa yaşlı, olgun boydan insan milletliini derin duyardı. Bulunardı ölä kişilâr, ani korkusuz, riskli, kahramannı davranardı korumaa kendi milletin özgünnüünü. Onnarın birisiydi küüdâ, muzeyi kuran hem onun müdürü olan, adam. Bu unikal muzeydâ gagauz halkın adetleri, tradişiyaları, millet giimneri, imekleri gayretli korunardı. Burada istoriya, êtnografiya kiyatları topluydu. Ekskursiyalarda dedelerin yaşamak yolu, kahramannı için annadıları.

Yortulu günnerin birindä Jora Parlaklan Kristina çoktankı neeti gerçekteştirip, muzeyä geldilär. Zallarda gezidän sora muzey saabisinin milleti korumak ideyaylan tutkunnuu annaşıldı. Onunnan tanıştıktan sora kız annadı, ani burayı taa çok kerä gelecek, ani muzeydä geçän olaylardan bir tarafta kalmayacêk.

Palaçor suva

Sport salonunu resimneyän Joraylan buluşmaa Kristina stroykaya uuradı.

İşçilerin biri eşiin boyunda duvarı ştukaturkalaardı. Kristina seläm vermää duruklandı:

– Kolay gelsin işinizdä. Ama te burası pek buruk olmuş. Yä çıkının biraz geeri, dä bakın, kendiniz dä göreceyniz.

Adama bu laflar aykırı geldi, o tersinä aldı.

“Alla raazı olsun” cuvap yerinä burnu altında homurdandı: “Bir da kusurcu da, hereri dä karışêr...”

Diil uzakta bulunan Vasi esap alıp bunu, yaklaştı:

– Ne olêr? – duvarı gördüynän sordu brigadir, – e-e-e kardaş, neçin bölä, ba? Diilsin ayık mı ne, yä dön burayı, sän taa sabaaylen şaraba mı bandın ne?.., – onnar atışmaa çeketti.

Kavgayı predsedatel etiştirdi. Vasiylän Kristinayı bilä gördüynän, kıskançlı kinnik onda akıldan üstün çıktı:

– Ne problema var?

– Suva biraz diil düz, doorudulacêk iş, – Vasi kusurlu işi üstünä aldı.

– İstedim iicä, ama... – görüp Andreyin fena üzünü Kristina tıkanı.

– Kristina İvanovna, geçin aulun ötääнна. Biz burada annaşacêz, – çorbacının kaskatı danışmasından insan daladı aşaağı dudaanı içyanda. Bitkiyädän annamayıp, ne yannışlık yaptı, bu ona etti, ki susaraktan kesinniklän dönüp, kafasını dik kaldırıp yollansın tokada dooru.

– Kristina İvanovnanın var dooruluu. Taa tokattan duvarın kamburluu seçiler. Suva taazäykän, sıyırın onu, da doorudun. E, sän Vasiliy Vasilyeviç, neçin buradaysın? Diil koçına yapalım, e! Yaarına burayı suvada ustayı Vladimirlerin Todi batüyü getirin.

– O kolhoz işinä pek kaçmêêr, insanın özel evlerini suvêêr. Ödektä iş.

– Adamnan Lafet ölä, ani gelsin. Ödek için düşü-necez...

– İşlär uzadı, herbir işi ikilärsäk..., – üfkelenmäâ etti Vasi.

– Yapı kurulêr diil bir yıla.

Kızın gücenikli aarlını Andrey artık isläâ bilärdi. Kaskatılı davrandı için pişmannık gıcıkladı güüsünü. Bölä halda o yoktu nicä gitsin buradan. Kabinedin kapusu açıktı. Andrey girdi, aardına kapuyu kapadı. Kristina kafasını kaldırmadı, belli etti, lafetmäâ istämeer.

Masada çiçeklärilän kıvrak şişä vazanın dolay yanında ucu yoktu – kiyatlar, kalemnär, karandaşlar darmadandı: belliydi, çorbacyka tutunamamış bir dä iştän.

Kalan yer tertipliydi: pençerä çiçekleri bakımnıydı, sergennerdä oyuncaklar, kiyatlar düzüçük diziliydi.

Mızga çamurundan yapılı meyvalar, ev hem yaban hayvannarı köşedä masada kuruyardı.

Adamın onnarda durgunan bakışını Kristina esap aldı:

– Uşaklar bizä örnek, nicä yaşamaya sevinmäâ.

– Kristina, kâr okadar azarlanmadın, bu kadar küsmää deyni.

– Duyduu kabaatlı yannişlını bildirmää etişmeer ariflik mı?

– Şindi laflar, olmalı, boşa, – Andrey dönmää etti, jüketin enindä kopça ilişti masa bezin püskülünä, çekti onu. Masa üstündeki vazaylan bilä korobka ufaklıklar düştülär yerä. Andrey baktı zarara, dedi Kristina çaarsın birini, daanıklı toplamaa, da çıktı.

– Benim gözellerim, – Kristina çöktü aşaa toplamaa çiçekleri. Tuz-buz olmuş vaza Vasidän baaşıtı. Kız koruyardı onu ilk pak gençlik dostluuna bir nişan gibi. Vazanın şişä parçasında kestii kanayan parmaan acısını duymadı.

– Te artık bişey kalmadı, beki bu bir haberci nişan, – düşündü o, toplayarak gülceezli şişä parçacıkları. Ona zor oldu solumaa.

Ama birdän aklına geldi, ani büün Kırlannar küüyünä seminara läüzim gitsin. Maşına için kontoraya telefon açtıyan, dispetçer söledi, ki büünä hepsi maşınalar büyük LAZ – avtobustan kaarä, artık işä koyuldu. Burada bulunan kolhoz başı verdi izin yollasınar büyük avtobusu Kırlannara.

– Ama Kristina İvanovna seminara yalnız gidärmış... – baktıyan predseatelä dispetçerin lafi kesildi.

Kırlannarın uşak başçasının tokadında uzun avtobustan Kristina yalnız inärkän, onu esap alannarın biri haseet oldu:

– Ya bakın, Almalık küüyündä yaslacılara ne büyük hatır var! Uşak başçasının müdürünü bu büyük arabada yalnız getirdilär!

Onnar yoktu neredän bilsin, ani kolhoz başı bu seçkin kızın önündä tannıdıy kabaatını bölä gösterer.

Kaba yonca kırında zarar

Yaklaşardı vakıt yamaçlı kırdä kaba yoncayı bu yıl ilk kerä biçmää. Predsedatel geçärkän o yoldan kırdä zararı esap aldı. Avşamnen toplanan oturuşta kaba yonca için soruş ilk yerdäydi. Kırın bekçisi artık yaşlı, ama taa kaavıcä dädu Sava, bakmayrak teklifä, pravleniyä kendi gelmedi.

Kolhoz başı yolladı şoförünü GAZ – iklän onu kontoraya getirsin. Geçärkän eni düzülän gözäl yapının yanından dädu şaştı:

- Çoktan bu aradan geçmedim, bu yapı küü gercii olêr.
- Şoföp Miyal burada karışıklı olduundan hodullu dedi:
- Onu kolhoz küçük uşaklara yapêr.

– Beki kolhoz da, ama burada taa çok Sevgi işleer. Bölä büyük iş, masalda gibi, kısa vakıtta kalkınsın deyni, arada büyük duygu vardır. Bu dünneedä her bir işi eki aaçlık, eki korku, eki da Sevgi ilerlede. Belli, burada büyük Sevgi olmalı.

Bu pildadan sora şoförün soruşlu bakışına dädu sade aşaa-yukarı, ki “ölä” demek, salladı başını.

Zasedanie artık çeketmişti. Bekçilerin üstünä Ladi sıraladı, ne yapılmış şindiyadan hem ne problemnär durêr önnerindä, kolhozun kırlarını korumaa deyni.

– Uzun kulakta, lüternalarda, kim bekçi? – bilmezeyä geldi kolhoz başı.

– O kulakta *kaba yonca* büüyêr desäm annamıycıynız, zerä o bizim dildä. Bakêrım, dilimizdän atılmaa başla-

dınız. Ne-sä. Zorlêêrsınız beni dä rus dilinä geçeyim – gevrek, girgin dedi dädu Sava, – orada bän o lüternayı gözledeerim, da sora ne?

Bu ihtiär adam, angısının şakalarından çoyu korkardı, gerçektän haliz bir şen iilenceli adamdı.

– Dädu Sava, ani dilimizi derindän bilersin, sana saygımız var. Ama şindi sölä, nekadar vakıt kaba yonca kırına gitmedin?

– Diil ani gitmeyim..., – kabaatına laf ayırdardı ihtiär adam.

– Luşernalı insanın koyunnarına otlatmışlar, sansın, traş etmişlär. Dädu Sava, o yamaç senin tepän gibi çıplak kalmış.

İhtär adam büüllttü gözlerini, paklayrak buazunu, elinnän kaşdı tepesini, kayllı iilte kafasını: ”iildilmiş kafayı kılıç kesmüz”.

Kolhoz başın keskin, sert şakasına kimsey kıyıştırımadı gülmää: ortalık okadar gergiydi, ki gülüş yeri diildi.

Baktıkça dädu Savanın kelinä, Kristina tutamadı kendini, seslän gülmesini durgudamadı. Onun ürektän günahsız, gevrek gülmesi ulaştırdı taa birkaçını, angıları saklanıp biri biri ardına, kapalı aazlan kıyışksız güldülär.

– Şaka şakaylan, ama orada kalmamış ne biçmää, – Andrey annamadı, nicä kendi dä kam gülmeyä verilän oldu.

Dädu Sava komikli suazladı tepesini, sansın doorudardı frezasını. Bu Kristinayı taa da kızıştırdı, o şansora yaşlan gülärdi. İhtära bu da läözımdı.

– Beki bän çıkayım? – acıdı o genç insanı.

– Yakışırsa, taa ii bän çıkacam? – Kristina kalktı, kapuya yollandı.

– İç üç yudum su, – onun ardına dedi karıların biri.

– O diil korku, eki hınçırmaq, e, – kim sâ donuk sestâ şakasız homurdandı.

Kristina, sansın, zaldan şenni soluu ardına aldı. Birkaçı hodullu çorbacıdan yaanı baktı – neyâ burada gülmää? Andreyâ bundan darsık geldi: “şansora gülmää dä unuttuk”.

Kristina çıkarkan, Vasi taman girmää neetlenärdi. Onnar, ne kalsın, dokuşacêydi.

– Neyâ gülersin Kristina? – görüp kızın üzündä diil çoktankı gülüştän kalmalı gülümsemeyi, brigadir şaş-beş oldu.

– Bu dädu Savaya bakêrim, sansın, Nastradini görerim.

– O akına bizim Nastradinimiz.

– Beklemä odasında kimsey yok, geç orayı, gül nekadar canın çekecek, – şennendi Vasi.

Ama yaşlan gülän kızın gozünü nesâ yakan engelläardı.

– Ne oldu? – onun raatsızlına katıldı Vasi

– Gözüm..., – Kristina uudu gözün ucunu, – aynam da zalda cantamda kaldı. Vasi, sän git, bän kendim bulacam, ne yapmaa.

– Yä dön pençereyâ, bakalım, ne var orda? – işit-mezdän geldi Vasi, dä bir elini kızın annasına koydu, öbürünnän gözün altyankı kapaanı çekti aşaa, – bak tavana, şindi yerâ... bana kalsa, gözünä kirpik girmiş. Biz onu şindi basmanın ucunna tutacêz, evdä babu gözü feslen toomunna paklêêr, ama şindi babu uzakta, – bölä sölenêrêk, Vasi çıkardı basmasını, yakışıklı büktü onu, da köşesinnän enikunu fırlattı gübürü dışanna.

– Ya şindi kıpıştır sulu mor gözünü, hep dürter mi bişey?

– Biraz yakêr, ama bakmaa var kolayı, – Kristina denäärdi gözünü açmaa.

– Ama sendä gözlär, Kristinka! Büülü oban!! – Vasi siläärdi kızın yaşlarını basmasınnan.

Bu vakıt, açılêr zalın kapusu, kimsä çıkêr, da oradan kayet yakın biri-birinä duran Vasiylän Kristinayı salonda olannar gördü.

– Verdik kaavi bir maana iftiraya¹¹⁰ – tüülandı Vasi.

Andreyin dä masası taman kapu uurundaydı. O bir kıpıma kesti lafını, ama teziçik tä ilerletti sözünü.

Bir nedän Kristina parmak ucunda girärkän zala, fena fisirti yılan gibi oturannarın sıralarından geçti.

– Kendini biraz sakındır, Kristina. Gülmän geçti mi? – Ankanın soruşu üzünä urandı.

Kristinanın yanakları al parça oldu.

– Ama bän ne esapsızlık yaptım?! – kız şaş-beşti.

– Vasiyi taa uzaktan ayanasın lääzım, te ne var.

Bitkidä hepsinnän bilä Kristina da hayada çıktı, ama biraz oyalanıp, kabinedä döndü. Tütün buludun içindä kalan Andrey dürüktü. Kristinayı oturmaa teklif etmedi.

– Bizdä gülmää günaa mı, osa büyük suç mu? – diil ani sarkazmasız sordu kız.

– Bizdä esapsız olmaa geçmeer.

– Ayıp bişey yapmadım. Sizdä ne sayılêr esapsızlık?

– Parmaanı emmersin, yapılma. Anna, bu diil sırasınca iş, – adam yorgundu.

– İstäärsän bilmää, bän istämeerim da o sırada olmaa. Biz şindi ne iş için lafederiz, ani dädü Savanın komikliinä kendimi gülmektä tutamadım, osa ani Vasiylän pençerä

¹¹⁰ *iftira* – t.s. isteyiptä aslısız kimi sä kabaathı etmää, yalan laf; клевета.

yanındaydık mı? – diil, ani Andreyi annamasın, sordu kız. O istedi dartsımanın konusunu açık belli etmää.

– Kristina, bir yandan evli adamnan bölä şakaları annamaa zor, küüdä bu geçmeer. Öbür yanından, saklamayacam, taa ileri dä, şindi dä, sana havezimi artık belli ettiimkän, Vasiylän bilä olmanız yaraşksız. Hem isterim annayasın, kayet derin duygu varkan, bölä davranış acidêr. Ama zorlamaycam...

– Sän biraz hayırsızçalı, delişmenneri, esapsızları beenersin.

– Var dooruluunuz, zerä siz o sayıdansınız, yavaş kuşlardan diilsiniz.

– Sanardım annadın, ani bir da sayıya girmeerim, bän kendi kendimäyim, – Andreyin sesi sertti.

– O duygu varkan, inan da läözüm olsun. Benim herbir adımına şüpeliin aşaaladêr beni, – aalaştı Kristina, – bän isterim sän, benim taa küüklüümdän seçtiim adam, raat olasın, beni saygılı inanasın. Ama söläärsäm, ani stroyka brigadirinnän, Vasiylän, üz kızartıcı, utançlı bişey yok, sanacan, ani üzä çıkmaa savaşêrim.

– Sana çorbacılanmaa yok neetim hem hakım, ama biri-birimizä adaarsak nesä taa çok, nekadar dostluk, bölä serbestlik geçmeycek. Seni çok yerdä nazlandırdım, ama var sınır, angısını aykırılamaa olmaz, diil ani küüdäiz deyni, – adam, sansın, işitmäädzi kızı.

Arada sus oldu...

– Bu akıllan kullanılmaz halı annaar sade o, kimä o diil yabancı. İsterim sän bunu annayan kabledennerdän olasın, – bu suuk laf ayırmaktan, cansız şüpelik esmesindän insanın buzlanardı kafesi. O şaşkınnık içindäydi. Üzüntülü can sıkıntısı kesärdi kuvedini.

– Ne yazık! – Kristina attı bakışını ona bakmayan çorbacıya, da annadı – laflar büün dä boşa, – sän yorulmuşun.

Çıkacêykan, o geçti masanın obür tarafına, susaraktan sürüttü yanaanı adamın gün uzunnuunda kabarmış sakallı yanaana. Andrey, duyulur-duyulmaz sıktı onu kendinä, tez dä kolverdi, sansın, itirdi gibi.

Kayet taazä, kemiklerini kıran kıskançlı hal adama engel etti, acıyıp, raatlandırmaa ona en paalı olduu canı. Nesä güüsünü kayet yakardı.

Evdä Kristina basetti kendini divana. Arkası üstü yatan kızın, tavana dikili gözleri, sansın, hiç kıpmaazdı. İçi kopardı, ama aalayamaazdı. “Nereyi kaçayım? Benim yerim neredä?” – kafasında soruş dönärdi.

Malisi bilmääzdi, ne yapsın – su getirdi, nazar için bilän sözleri, esneyräk, okudu. Taa sora getirdi sıcak lalangı:

– Al, i, kızım, aaç karnına insana ii fikirlär uuramêêr. Büün sveti Nikulay günü, danış ona. Görüp, ani kızı bişeydän aldirmêêr, o yalvardı:

– Aala, canım, aala. Göz yaşınnan acı yavaşyıp gider..., akıl yıkanıp açılêr.

Kristina acıdı kariyı, ne olduunu kuvetsiz annattı. Malisi salladı kafasını

– O sevgi. Onu çoktan annadım, da seni ondan koruyamadım. Ondan korunan yok.

– Ne türlü sevgi, mali?! O beni bir kabaatsız yerin dibinä soktu sevgidän mi? O bendän, sansın, iirendi gibi.

– Sevgi hepsindä diil birtürlü. Hepsinä dä uuramêêr. Kimär kerä yakêr, neredän geçer. Ama taa çok kerä hayırlı

iz brakêr aardına. O naalet, zeetli... ama sade o ilerleder
büük işleri, sade o dünneeyi tutêr.

Biraz sustuktan sora, karı sertli ekledi:

– Hem sana diil bir kerä söyleyim, o deli Vasiyi yanına
bilä yaklaştırma!

Fırıldak artık yerindü

Ertesi günü Kristina işä çıkmadı.

Eni yapının ibiinä fırılđaa yerleştirdilär. Açan o çeketti
dönmää, aul aşırı uşaklar sevinmeli şamata kaldırdı,
nedän büüklär dä hoşlandı.

Vera Kristinaya telefon açtı, ama orada Sofi babu
yalvardı, uurasın onnara.

Vera oyalanmadı.

– Çorbacıyka, ne oldu? – şakalı sordu Vera kafası
baalı, gözleri yumulu yatan Kristinaya.

– Hererimi kırêr.

Medsestra koydu elini onun annısına:

– Sendä yangın var. Dünküsü için mi bölä öldürersin
kendini? – cantasından ilaçları çıkararak sordu o.

– Vera, neçin bölä zeet bana? – yaşlar tukurlandı
gözlerin ucundan yanaklarına. Vera bilärdi, Kristina olur-
olmaz iş için yaş dökmöz, ama insanın yarasını deşmäâ
istämedi.

– Büün Fırılđaa örtüyä koydular. Sade göräydin,
küçüü-büüyü toplandı, ne sevinmelik oldu orada!

– Kalmadı ne kuvedim, ne havezim.

– Sanêrsın, o kendi diil mi pişman, ama sondakı
pişmannıın olsa faydası, – Vera annadı bu halın maana-
sını.

– Öbürü dä kos-koca adam, onu, baari, akıllı sayardım..., – Sofi babu yarım braktı yaanmasını, – ama da bu taa gül suyu, sanêrim, hepsi taa ilerdä...

Bölä üreklendirip biri-birini, Kristina da hoşlandı. Lalangı iyerkän, o artık gülärdi. Musaaferi geçirdiktän sora kız aynaya baktı:

“Bän dä, olmalı, ayoz diilim. Sınır bilmedim... Kendimnän ne yapmışım?! Korkulaa dönmüşüm: gözlär batnık, surat asnik...,” – o suazladı kollarını, taradı saçlarını omuzlarına: “Mali sanêr, kabaat sevgidä... Beki dä..., ama ne zeetli sersemnik!?” – Aynadan ona şılaardı iki soruşlu göz: “Ne fasıl bu dünneedä: benim gözlerim kara, onun sa eşil?!... Üfkesindä yanêrlar kâr zümrüt gibi. Açan o bana acı laflar söläärdi, o boz-eşil gözlär sözlerinnän kayıl diildi...”

Ama Kristina naalet halda bulunardı. Açan da işitti, ani küüdü artık gider onu ayıplayan yalan laflar, o kimseyi ne işitmää, ne dä görmää istedi.

Konçertü zorlan gitmäk

Te geldi o gün, angısına hava beterinä hederlez ayın birkaç geçmiş yortusunu, bireri toplayıp, attıydılar.

Küüdü türkü, oyun, muzıka tarafından talantların kuvedinnän konçertdi çoktan hazırlaardı. Bu yıl konçert programasını götürmää Kristinayı teklif ettilär, o kayıl olup, gözäl bir programa kurdu.

B avşam konçertä vakıt yaklaştı, Kristina sa birerlerdä yoktu. Telefonu da susaardı. Haberledilär Andrey Konsantinoviçi. O teknelik maalesinä alatladı.

Köpek salması kuşkulandırdı Kristinayı. Malisi kimisâ içyanna teklif edärdi.

O düşünücä, kim var nicä bu vakıt gelsin, kapuya urdular, da Andrey girdi içeri, verdi seläm. Kristina kolverdi gözlerini, selämi almadı.

– Hastanın halını tatlılamaa var mı nicä? – o uzattı paçkayı şokoladlan.

– Kendinizi ilinnetmää mi geldiniz?

– Beni rökäm bekleer, – Sofi babu çıktı.

Ama açan Kristina attı gözünü zavalı halda adama, sansın unuttu küsüyü.

– Bir baksam, yufka yerimi unutmêêrsınız, – acıdı o musaafiri, açtı şokoladları.

– Ölä yerin da mı var, Ahilesin ökçesinä mı razgeldik?

– Ah, ne tatlı ballı koku! – Andreyin laflarını işitmäzdän gelip, kız tatlıların kokusunu içinä çekti.

– Ama şimdi, git giin, yortuya gidecez, bilersin, programa sendä, – yalpak buyurdu Andrey.

– Siz beni satın mı alêrsınız? Ama nezaman annayaçênız, ani kabaatım yok, – Kristina kalkmadı.

Adam sertçä tuttu kızını kolundan:

– Te onuştan, yok neyâ insandan saklanmaa. Bişey okadar yardım olmêêr iftiraya, nicä ondan kaçmak.

– Ne kuvedim, ne havezim var orada peydalanmaa, – Kristina çekti kolunu, – sän beni acıdêrsın.

– Büün seslä benim dediimi. Hazır olmaya onbeş minut veriler. Bekleerim. Andrey çıktı.

Açan Kristina biyaz güpür bluzkaylan, angısının enneri hem yakası köpüklü tanteliliydi sırıdarak indi eşiklerdän, Andreyin üzü şıladı:

– Kız, sän büüleyänsin!

Zalda insan topluydu. Kristina girdiinän, çok mayıllı bakış kabletti, ama arada birazı bakışlar aykırıydı. Kimsi gösterikli döndü aardını, vardı öleleri da, ani aaraardı biri-birinin kulaanı, da şamataya fişirdemäk karıştı.

Kristina acele etmeyräk, enikunu geçti perdä ardına, neredä ştenaya çıkmaa bitki hazırlanmaklar gidärdi. Yaslanın çorbacıykasını yakından bilmeyän insan sanacâydı, ani o sakınsız. Ama pembelenän yanakları onu satardı. Aptekacı Galä ellerini çırptı, zehir taşkın seslän şaşa kaldı:

– Kristina İvanovna, bu avşam umudu kaybettiidik seni görmää.

– Ne okadar sabursuzsunuz, – Kristina kestirdi lafı, bakmayıp ondan yaanı. .

– Ölä gözälsin! – yapılma seslän danıştı ona Sveta – küü sovetin sekretari.

– Senin koftıçkanda ikinci kopça açık, – sansın, işitmedi onu Kristina, da braktı Svetayı ilikleneräk.

– Kristina İvanovna, çekip onu elindän, Anüta yardıma geldi: – Artık hepsi “okey”! Te programa, konçerti yakışêr çekettirmää . Ya bir kerä taa bakayım sana, – Anüta, kumayca kırıp gözünü, dooruttu onun yakasını.

– E, çekedelim yortumuzu, – şen danıştı Kristina zalda oturannara. Üzündä gülümsemenin paayını sade o bilärdi.

Sırasınca ilerleyän yortulu programa yaklaştıydı sonuna, açan Kristina esap aldı, ani predsedatel kalktı gitmää. Kız etişti onu, artık foyedän çıkmış, taman maşinasına yaklaşıarkan:

– Alatlamayın, bitkiyä az kaldı, ilerdä taa lotereyä, tañt..., – Kristinanın zorlankı gülümsemesi öläydi, sansın bütün dünnää onun ayaana basmış.

Andreyin kritikli bakışı onu baştan ayaadan ölçtü.

– Nicä, uygun mu götürdük programı? – şüpäylän sordu Kristina.

– İncä giimniysin, git zala, orada seni kimsi doya-mêêr siiretmää, – Andreyin şakası hasta adamın şakasına benzedi. Açarkan arabayı, kim sä sesetti, da o gitti sesä.

Tamızlık buzaa duudu

Çok-çok düşünmedään, şaka yapmaa deyni, Kristina arabada, geerki yerä tırmandı. Annadıynan, ani Andrey diil yalnız, ama Dmitri Vasilyeviçlän gelir, çıkmaa etiş-tirmeycek deyni, sindi araya, sidenye örtüsünü çekti uuruna.

Adamnar lafederäk oturdular GAZ-ä. Andrey, kimisä aarayarak, bakındı biraz, ama bişey sölämedään çalıştırdı motoru. Onnarın lafindan annaşıldı, ani tamızlık Marta adında inek buzaalaarmış, doktor yardımını lääzım olmuş.

– Gözäl yortu hazırlamışlar – metetti yortuyu vetvraç.

– Bu Tumba Tanidä ne cümbüşlär var, – gülümsedi predsedatel.

– Kristinanın girginni güzelliinä herkezi mayıl, ama nicä dener, güzellik insana nicä duşmannık. Vasi panayırı biraz dolaştırêr. Birçala tapınmıştı kıza, ama artık var aylesi, usullansın lääzım, kız da kendini çeksın, – akıl örüdärdi Dmitri Vasilyeviç.

Andrey susardı.

– Bizim olan deer, – ilerletti lafını veterinar, – her Kristina çıkmaarsa yortuya, iş diil pak. Ama käämil götürdü konşerdi. Doorudan sölemää, sizin ikiniz için dä küüdä laf gider. Sana, nicä yakın adamıma söleerim,

senin yerindä olsaydım, kacırmayacêydım Kristinayı, bir dostlu yoldaş yaşamama alacêydım onu.

– Dostların mı az gelir? – yola bakarak dedi Andrey.

– Predsedatel, neçin sä bu avşam sendän prost lafçı, – esap aldı veterinar.

– Deersin, nezaman Marta çeketmiş zeetlenmää? – Andrey lafın konusunu diiştirdi.

– Te etiştik, yerindä hepsini annayacêz.

Maşınaya karşı biyaz halatlan çıktı Mançi – veterinarın yardımcıkası, ani bu avşam fermada cuvapçıydı.

– Ne olêr, Mançika? – yalpak sordu predsedatel, annayıp karının raatsızlığını.

– Buzaacı artık kucakladık. Biläydik, sizin yortunuzu bozmayalım, ama korktuk bu işi yardımsız başa çıkaramêycêz. Marta sa insan gibi hepsini annadı, bizi sesledi, – bir solukta raportlu annattı Mançi. Da onnar, lafederäk, uzaklaştilar.

Kristina yalnız kaldıynan, Mançi için mayıllı düşündü: esaplı, becerikli, işini bilir, küüdä saygılı... Da kendi kahırı ona kayet ayıp, akılsız göründü. O istedi çıkmaa, ama tokatlarda bekçidän sakındı: bana şindi sade bu etişmeer.

Bir nedän Mançiyılän adamnar, alifli baarışarak, gel-dilär geeri.

– Nicä da bekläärdik, taa bir tamızlık edindik, – memnundu veterinar.

– Kalêr buzaa kayet islää korunsun hem bakılsın, – kolhoz başı düşünceliydi.

– Geç tä otur, Mançi, – teklif etti predsedatel.

Mançi denedi geerki kapuyu açmaaa, Kristina hazırlandı şaka yapmaa, ama Andrey dedi, ilerki yerdä otursun.

– Otur yanıma, nedän korkêrsın, sansın kimseyi taa dalamadım.

– Burada, ilerdä Miti oturacêk deyni osa, geçti vakıtlar korkmaa, – sakınarak dedi Mançı.

– Doktor kalacêk, biraz dönüŕecek lufusanın hem buzaayın yanında. Erken, Mançıka, sana yaşlı insannara kendini katmaa, ŕkolada bir klastaydık.

– Körpä da diiliz. Direktä lampa da birkaç gün yanmêêr, uŕakların işi, gelerlär buzaacıkları doyurmaa, sevmää. Uuradamêêrız onnarı.

– Ko gelsinnär, onnar yerimizä kalacêk, – dedi Andrey, – bana kalsa, sän, allä, Kostidän da sakınêêrsin? Görsä bizi, hasta olacêk.

– İstämeerim ürek çürüklüü olsun. Annêêrım, o – adam...

– Bakêrım, onun sertliindän yerimeersin.

– Andrey, başka lafin yok mu? Yarama tuz ekeleersin.

Okadar kahırın olsun. Deerlär, ii insandan läözım çok olsun.

Sora onnarda laf gitti buzaayı doyurmak için: sade anasından süt, başka bişey katmêêrız. Hem o buzaalara, ani ayırı besleeriz, kaymak hep verin, yahnıları taa ilin hem kaba olêr.

– E, annat, nicä yortu geçti? – Mançının soruşu ŕpe-lydi.

– Te bölä yortuda üzä çiker bizim talantlar: Kabranların kızçaazında ne ses var! Triska Avram helal gagauz oynunarı koyêr! Düşünerim, nicä yardım onnara etmää da ileri dooru üürensinnär, professional olsunnar. Makar bizim gagauzları Kişinövda moldovannar pek almêêr, ama bizim taraftan da davranış läözım olsun.

– Programı kim götürdü?

– Kristina İvanovna. Neçin sorêrsın? Sän dä mı bu iş için raatsızlandın?

– Bilersin neçin. Küüdä insan aazını kapamayacan. Vasi dä öküz, yabancı toom bizim meraya. Evleneceykän mamusunu sesledi, şindi ne o insanı raada brakmêêr?

– Gençlik – bir delilik. Hava bulutlanêr, ko yaasın, taman vakıdı!

– Makar lafı havaya çektin, ama isteerim sölämää, Kristinaya mayılım gider, bu avşam ştenaya çıkmaa deyni büyük kıyışıklı arıflık läázımdı. Onun yerindä yapamıycıydım bunu, – hepsi söylenmiş toplayıverdi Mançi.

– Sän kendi yerindä käämilsin, – metetti karıyı kocasının dostu.

– Saa ol, laf-lafa, te etişi verdik. Te taa bir lafçı sana, komşuykan, sizin aracıkta Varçi.

Varçi yalvartmadı kendini, oturuverdi ilerdä:

– Ne durmadınız bitkiyädän? Kalmadınız horuya?

– Fermada bir iş çıktı.

– Bän dä, şaştım, neredän nereyi Mançi maşınada? Kristina da tez yok oldu oradan. Ne üzlän bu avşam ştenaya çıktı? Ne suvan imiş, ne suvana kokêr. Esapsız, ayırdacêk o Länkayı adamından.

– Annayamêêrim, ne sölersin?

– Andrey Konstantiinoviç, bilmezeyä kendini çıkarêrsın. Bän Kristinayı hem Vasiyi söleerim. Ateşsiz tütün olmaz.

– Kıskançlı haseetlik mi raada brakmêêr? Sän da Vasinin ardına az kaçmadın.

– Ahmakmışım, – diil pek çetin dedi karı.

– Akıl – o bütün yaşamaya eki var, eki yok, – dedi Andrey, ama yoktu kim annasın, neyâ geler bu üzünâ urmak.

– Boşa o yasla çorbacıykasına toz kondurmêêrsın, – kırık üreklân dedi Varçi.

– Sän bizâ mi gelersin? – gördüünän, ani Varçi düşün-meer inmäâ, dedi Andrey.

– Pııy, geçmişik bizim arayı, ineyim, – yapılan seslân tüülandı predsedatelin komuşuykası.

Maşınada geçelemäk. Muhtarlan tanışmak¹¹¹

Kaldıynan yalnız, Andrey tranzistor radiosunu açtı, işidildi ilin muzıka. Evdâ Kristinanın üüreenâ görâ kayet yakışıklı atladı yerâ, açtı büyük tokatlları. Ona karşı çıktı köpek, angısına çorbacı yalpak danıştı: “Darsıdın mı, Muhtar!?” Önündâ sluş kalkan köpää saabi sevdi, ama o maşınaya dooru fasıl sızlaardı.

– Ne oldu, dostum? Açsın mı?

Muhtar, hızlanıp, arabadan yaanı geçti.

– Orada büün sana bişey yok. Gidelim, evdâ imäk bulacêz, – çaaraardı çorbacı evin bekcisini, ama Muhtar onun ardına gitmedi. Köpek kuşkulu dolayladı maşınayı. Andrey kasvetsiz içyanna girdi.

Kristina annadı, şaka gerçää döneer. O bekledi köpään sızlaması yavaşısn, denedi çıkmaa, ama Muhtar bir salmak bütün maaleyâ kaldırdı. Andrey çıktı dışarı, gezindi, sesirgendi, biraz köpää sevdi, sordu, ne ister. Adadı yaarın onu kırlarda geziyâ almaa. Köpek usullanar gibi oldu. Çorbacı braktı hayvanı.

¹¹¹ **Muhtar** – g.s., t.s. baamsız; независимый, самостоятельный.

Maşınada insan bilmäzdi, nicä köpää aldatsın. Cantasında buldu birkaç bomboni hem biskvit peçeni. Kendi da açtı, ama onnarı biräär-biräär köpää atardı. Akıllı hayvan onnara sunmadı. Açan Kristina annadı, ani davranması boşuna, topladı ayaklarını sideniyaya, aldı minderi¹¹² başı altına, taa bir kerä baktı dışarı: kopek koyup kalaanı ilerki ayaklarına, yerleşmişti maşınanın kapusunun yanında.

Gecä yarısı geçtiynän, duyuldu serinnik. Kristina aldı çorbacının jüketini, ani asılı kalmıştı arabada, örtündü, da annamadı, nicä uyku kaptı onu.

Başladıydı aralanmaa, açan Andreyi uyandırdı telefon, neredä Akiliş babu kuşkulu, dolaşıklı söledi, ani Kristina evä gelmemiş. Andrey kısadan söledi, ne oldu avşamdan, üreklendirdi karıyı da çıktı dışarı. Komuşularda şamatalı gezinti vardı – bütün onnar hazırlık görärdilär meciylän kerpiç dökmää.

– Ne olêr, canım? – adam esap aldı tatlıları, – e bunnar neredän? Enikunu açtı arabayı, geerki oturacakta suuktan kıvrılmış kızı gördü. Derin sabaa uykusunda onun üzü ayozluydu. Andrey alatladı telefonda Akiliş babuyu raatlandırmaa, ani kayıp bulundu, ani Kristina hepsini taa sora evdä annadacek. Örtärkän kızı yorgannan, adamın ürää nazlılıklan doldu: “raatsızım benim, nezamandan, nesoy burada bulundun?” Muhtar da kuyuruunu sallayıp, kalaanı içyanna uzattı, sızladı. Kristina uyandı, biraz soruşlu bakındı, esneyräk sordu:

– Siz neçin burada?

– Maşına, sansın, benim, – şakasız dedi Andrey.

– Ha-a-a, sabaa olmuş. Mali beni bütün gecä düşündü. Yalvarêrım, telefon edin ona, kahırılanmasın. Bän tezdä evdä olacam.

¹¹² **minder** – *t.s. g.s.* подушка, тюфяк.

– Sorarsa neredäysin, ne söyleyim? – gülümsedi çorbacı.

– Benim gülecääm çıkmêêr, – insan ölä dargındı, sansın, bu garip durumda, ondan kaarä, bütün dünnää kabaatlı, – geçirin beni sizin bu kuşku Muhtarnızdan. Ondan kıpırdanmaa da yoktu nicä.

– Ne biskvit tä mı beenmedi? – Andreyin sarkazmalı gülmesi kızın nazlılığını dürttü.

– Af edin, cantamda sucuk bulunmadı, – kaprizli dedi beklenmedik musaafırka.

– İş sucukta diil. Benim dostum aalemin elindän bişey almêêr.

Ozaman Kristina bir peçenie attı köpää. Hayvan onu yerä düşmedään tuttu.

– Nicä? Afferim, Muhtar! Bän dä diilim yabancı! – hiç bir ard düşüncesiz dedi kız.

– Dostum, sän bu sabaa tanıttın onu, neyi bän inandıramêêrim artık birkaç ay, – Andrey sevmekli sarsaladı kopään kafasını. İkisi dä çok edän gülümsemäklän baktılar biri birinä.

– E-e-e, geçirin beni, – derin soluk alıp, dedi musaafırka.

– Biz dostumnan isteeriz kalasın, – Andrey kendi da bitkiyädän inanmadı, ani sesledecek kendini.

– Saa olun, ama gitmäm läözüm.

– Biz kalmanı candan isteeriz, ama zoruna diil, karar sendä, – adamın üzündä ürek kırıklınnan sertlik karıştı, – tokattan mı geçireyim? Komuşu bişey sorarsa, ne söyleyecez?

– Bana iftiraya sınaşmaa läözüm olmaycek, mer kendiniz için korkarsanız, – Kristinanın deneyän sesi diildi zihirsiz. O çıkmaa etti.

– Otur, beki etär ahmaklanmaa?

Andrey, açarkan tokatları, selämneşti komuşuyı, biraz lafettiktän sora, geldi. Çıktıyınan sokaa, Krisrina halsız sordu:

– Kim nelär düşünersiniz benim için?

– Burada çok yok ne düşünmää, sırasız işlär yapêrsın, – Andrey sertli sapıttı maşınayı büyük yola.

– Bu yakınnarda beladan belaya uurêêrim, – şaşkınnı, şakasız dedi insan, sansın kendinâ can acısı aaraayrak.

– Olur-olmaz işlerâ dapılmaa diil lâázım. Kafan neçin?

Derinnetmemää kavgayı, Kristina minorluu majora diıştirmää savaştı:

– Büyük saburluysunuz – sormêêrsınız, nicâ bän burada bulundum?

– Sormadaan belli – büyük akıldan diil.

– Siz taştanmırsınız, osa suuk demirdän mi? Durgunun, bän inecäm.

– Genâ bän cansız, – Andrey kesinlikli bastı tormoza, maşınayı dattırdı. Üfkeli açtı kapuyu. Kristina indi, sert urdu kapuyu. Onnar etişmiştilär yasla arası uuruna.

Kristina saptı o tarafa. Pazar erkenniydi. Sokakta yoktu can-cun. O yasla önündä skemneyâ oturdu, kaldırdı gözlerini yukarı, neredâ esirârdi kuşlar.

– Ne mutlu sizâ, – mayıl oldu o daldakı serbest cannara Pişmannık, darsıklık, ayıplık yaşları buuardı onu. Göz yaşları ipradêr içini, ama taa zor, açan onnar dökülmeer. Kristina kayıldı ortalı kaldırsın anırmaktan, ama aalaya-maazdı.

Andrey döndüynän evâ, Muhtar çıktı karşı. Adam çöktü ona, köpek kalaanı uuşturdu saabinin yanaana.

– Bu gecâ paalı musaafirimiz varmış, biz sä uyuduk. Dostum, avşam senin raatsızlını annamadım, – çekârdi

tütünü içinä, – neçi sana verilmemiş lafetmää? Belli ki, onu zeetläärdi soruş, neredän hem nezamandan Kristina maşınada bulundu.

O düzeltti maşınanın salonunu, – pledta korunmuştu kızın tatli kokusu. O kapadı kapuyu: ko bu koku bizdä kalsın. Adam hayli vakıt pledı Doni bulüya yıkamaa vermedi.

Kerpiç dökmektä meci

Nicä annaşıldı malisinin lafindan, bu pazar Akiliş babuya senselä olan Andreyin komuşusu Kırmızı Kosti eni evä kerpiç dökmää teklif etmiş.

Sabaaylencä çayırda, tıynaklı derä boyunda, avşamdan beygırlärlän karılmış kerpiç kuyusunda çamura yavaş-yavaş mecicilär toplanardı. Bir tarafta, saman tepesinin yanında, hazırlanmıştı biri-birinä geçirili kalıplar, nosilkalar, tezgerälär, eski kazannar mitkalarlan – eski ruba parçaları kalıpları yıslamaa deyni: mızga samannı çamur suvaşmasın kalıba, herbir doldurup çıkarmaktan sora onu yıslaardılar.

Karılar, diişip tutmalık rubalarını iş rubasına, kendinä ortak bulup, eşlenärdilär, da, alıp bir kalıp, kazan, dizilärdilär kotta – öncedän paklanılmış toloka yerdä.

Adamnar da bir tarafta işä hazırlanardı. Diirennär, küreklär nosilkalar – onnarın tertipleriydi.

Çeketti iş. Adamnarın birazı kuyudan çamuru diirennärlän nosilkalara ükledärdi, taşıyannar da onu kalıplara boşaldardı.

Kimsi birär-ikişär kalıp kerpiç çıkarmıştı artık, açan Kristina alatlan yannaştı Zinaya ortakçı: karının eşi taa

yoktu, da yalnız almıştı kalıbı. Andrey geldi taa sora. Onu ükledilmiş nosilkaya çaardı Pavli, ani taa eş kendinâ bulmamıştı. Zinaylan Kristinanın kalıbına çamur ilk onnar getirdi. Selâmneştilər, şakalaştılar:

– Bizim ayırılma çamurumuz kâr kaymacık, sizâ ilin olacêk onu yumuruklayıp, kalıptan çıkarmaa, – dedi Pavli, devirerêk nosilkadan samannı çamuru kalıp üstünâ.

– Kâr dâ käämil molozsuz çamurcuk, kırnacık, tukma* da nereyi lâázım döktünüz, – tıkıştırarak mızgayı kalıba, dedi Zina, – kendinizi beendirdiniz, büün sizi taşıyancı bizâ tutêrız. Kristina, sän nicâ düşünersin?

– Ortaklık işimizâ faydalı olur, – Kristinanın dedi Kristinanın kayıllı suuk yorgunnuydu.

Dördü dâ arada hoşlu kaldı.

Kristinanın sabaalenki yorgunnun maanasını sade Andrey bilêrdi. Nicâ dâ olmasaydı, o neetlendi korutmaa kızı bu aar, ona alışıksız iştä. Mecî kalabaydı, vardı kolayı nosilkaylan taa siirek dönmää, da kalıpçılari zorlatmamaa.

İş arasında şakalardan Andreylân Kristinanın arasında küsü geçär olardı. Üülen devirildiynân çamur kuyusu boşaldı. Herkezi, işledee tertibini tıynakta yıkayıp, hem kendi üstünü tertipleyip, sofraya geçärdi.

İmekleri tolokanın denqçâ düz yerindâ uzun uzadaya peşkir üstünâ koydular. Peşkirlerin boyuna iki tarafa parça pala, mecicilerâ oturmaa, döşediliydi. Açık havada nezetli* kuzu borcu, kurban bulguru, turşu, yakıcı ardey kokusu taa uzaktan, aar işân yorgun, acıkmış insanın aazını sulandırardı.

Nicâ başka sıralarda, mecî sofrasında da adamnar karılardan ayırı oturdu. Andrey gözünü attı karıların tarafına.

Kristinanın gündän hem yorgunnuktan pembelenmiş üzü sınaşksız fasıldı. O, modası birazçık yanına, enneri suvalı, toplayıp ayaklarını altına, pala üstündä karıların arasında naarinniinnän seçkindi. Onun bu görünüşü taa ayozluydu, nekadar yortuda donaklıyan.

Biraz aaçlıın önünü aldıynan, konuşan insanda laflar kızıştı. Mecı sofrası halkı omuz omuza birleştirärdi.

*Gelincik sıçanı*¹¹³

Salonu boyayan Jora kızlarlan, üüsek sestä gülüp, lafedärdilär.

Andreyin gelmesini kimsey duymadı. Çorbacı susaraktan, mayıllı sesirgenip şamataya, seläm verdi:

– Kolay gelsin! Jora, bakêrım kızlarlan canın sıkılmêr...

– Bizä, resimcilerä nedän sä, kimdän sä ihlam gelsin lääzım. Makar, kusurları da görüp, söleerlär, ama aliflemäk ta büyük.

Enserdä geçirili taazä tablo, neredä gelincik sıçanı resimniydi, çekti Andreyi yanına. Kristina da orayı yaklaştı:

– Mali okadar interesli işlär söledi bu üzdä titsiçä, ama gerçektän insana iilik yapan hayvan için, ani istedim uşaklar da bilsin gelincik sıçanını. Joraya danıştım, resimnedi. Nicä? Benzeer mi?

– Bilmeerim, ne Akiliş babu söledi, ama bän dä bu unikal hayvana şaşıp kalêrım. Nezaman sa bularsak vakıt, annadırım.

– Bu lafları işitti onnara yaklaşan Anüta:

– Andrey Konstantşnoviç, annadınız şindi, hepsimiz kızlar isteeriz bilmää.

¹¹³ *Gelincik sıçanı* – мангуст.

– E, sesläyin kısa lekțiya “Gelincik sıçanı – rusça mangust”:

“Kıسادan, mangust küçük yırtıcı kemiricilerin biri. Aldadan çemirekli atlamasınan kaçêr kobranın dişle-rindän. Kâr yılan onu etişsä dä dalayamêêr, zerä gelincik sıçanını koruyêr onun sık, uzun kaygın kılçık gibi kıllı derisi.

Ama ne en interes, ani onun derisinin kıvrımnarında, kuyruun altında bulunan bezlerindän sızan gözäl kokuda misklan onnar nişannêêrlar kendi teritoriyalarını. Bu takım brakêrlar haber soy tamızlına. Parfüm industriya-sında büünkü günädän bu misk kullanılêr. Te bölä, kızlar. Evinizdä mangust var sa duhiniz da var.”

Kızlar açık aazlan kaldı.

– Lääzım evdä sorayım, bizdä var mı tutulduu gelincik sıçanı? – masaldan uyanar gibi oldu Anüta.

– Mali söledi, ani bu temizlii sevän yırtıcı sade kır-nak, tertipli gospodarlıkta yapınarmış. Yapındı corbacı-lılı patkandan, yılandan koruyarmış, yaşadı yerdä zarar yapmaazmış, ama yabancıda ev tauklarına, tavşamnara dadanarmış. Varmış oldu, ani inään elininä diş geçirmiş, – hızlı annatmasından Kristina soluklanmaa deyni sustu.

Anüta büültü gözlerini:

– A-a-a, ozaman ondan Allaa korusun!

Andrey şakaya aldı onun şüpesini. Kristina ilerletti annatmasını:

– Her bu hayvan ölmeli olarsa, onun derisini kurudup, bir görümnü yerdä korumaa lääzımmış. Malilerdä damda var ölä bir dericik gerili.

Mayıllı lafetmeyi Vera gelmesinnän kestirdi:

– Af edin, ama, yakışarsa, Kristina İvanovnayı gitsin, yaslada onu bekleerlär.

Kristina oyalanmadı.

Predsedatel medsestraylan bilä çıktı. Aul aşırı dışarda oynayan uşakların sesleri işidilärdi.

– Kıstaf sizä bu yaz, saburlanın, tezdä bollaa çıkacênız, – dedi kolhoz başı, bakarak o dar köşeyä, neredä şımarardı uşaklar.

– Aul aşırı baktıkça sevineriz, yapıda işlär hızlı gider. – dedi Vera, sora attı lafi Kristinanın çalışmasına, – ama o ne çeker! Geçmeer gün raatsızlanmasın. Andrey Konsantinoviç, okadar da ona darılmayın. Duygusal bir insan, her bir işi canından geçirir. Êmoţiyalılı çok kerä ona engelli olêr. Herkezi onu annamêêr. Angı birinin aazına kaşık uyduracak?

– Az kaldı, hepsi yerli yerinä gelsin. Sanêrım, ileri dooru annaşmak taa ii olacêk, – ilinniklän dedi adam.

Troiţa

Troiţa günnerinädän Bucaan kırları çiçekli otlarlan donanêr. Susuz, onuştan çiftçilää deyni riskli, ama verimni step topraa yazın başlantısında eşilliklän şaşkın eder.

Bu taraflarda boşuna kalmamış adet büyük Troiţa yortusuna karşı içerlerdä yerlerä troiţa otu, pelin, çimen döşetmäâ, saçaklara da ceviz hem salkım dalı geçirmää. Taazä şıralı otlardan semeleyän hoş koku geçer hereri.

Uygun yıllarda bu günnerdä çiftçi başlêêr alafa ot biçmäâ. Ama steptä herbir eşillik tä alafa yaramaz.

Kovılları¹¹⁴ hayvannar imeer, sansın bilerlär stepi koruyêrlar tek olan donaa. Gün duumasında hem kauşmasında kovıllı step kırları dalgalı denizä benzeer.

¹¹⁴ kovıl – negara otu, stipa otlu; ковыль.

Kaba sümekli kovılların kımıldamasını tolokada Kristina beenardı siiretmää. Avşam üstü onnar burayı Andrelän geldi. İkisi dä mayıldı bulunma dalgalanan dizädän kovıllı kırdä. Kızı uzun yol Moskvaya bekläärdi, onuştan vardı ne için geç vakıdadan lafetsinnär.

Moskvada gezidä

Kolhozun profsoyuzu sanatoriyalara, türlü turizm gezilerinä putövka sıkça kabledärdi. Profsoyuz komiteti pravleniyanın azalarinnan oturuştä pay edärdilär onnarı. Bu sıra Moskvaya bir aftaya turistik geziyä putövka gelmişti.

Herbir brigadadan en çalışkan birär-ikişär kişi seçildi. Yasladan yöneticiyä hem bir zaametçiykaya düştü şans Sovetlär Birliin başkentini görmää.

Biraz kaçınmalı hazırlanmaktan sora kolhozdan turist grupu gezi yoluna çıktı.

Kristina gittiktän sora, sansın, ortalık sus oldu. Andreyin, gerçek, derin, olgun duygusu nazlıydı, naaletti. Zeetlenärdi kendi, raatsız edärdi yandakılarını da. O bir esirik hasta haldaydı. Bu hal kızıştırandı, havezleyändi onu korkusuz riskli adımnara.

Tenekicilerä saçak altına yaamur suyuna kurna koydurdu. Predsedatel yapı injenerinnän çok çalıştılar kurnalar masallı alacada kesmä olsunnar. Donaklı iş oldu gözäl. Andrey bekläärdi o günü, açan Kristina geldiynän, şavklı gözlerini büüldüp, ürek mayıllıundan şaşıracek. Kristinayı bölä halda görmää deyni, çorbacı çok büyük işlerä kayıldı.

Moskvadan sora, ilk gün, taazelenmiş görünüştä Kristina kontoraya geldi. Burada zanaatçı karılar onu sardı: kim mayıllıklan, kim hasetliklän sordu, nicä Moskva turu geçti? Kristina yalvartmadı kendini, kısadan gezinin en interesli erlerini annatı. Belli ki Mavzoleydän, Tret-yakov galereyasından, VDNH dan kaarä karılara interesliydi TUM (merkez universal magazin). Onu annatmaa Kristina başka bir kerä adadı.

İlk katta bitirip işini, Kristina ikinci kata, saabiyä, çıkmaa kılındı*, ama oradan işidilän şamata vazgeçtirdi onu neetindän. Andreyin sä bir gözu kontoranın önündäydi. Kristinanın reaksiyasını stroykada eniliklerä Andrey yoktu nicä kaçırısın, onuştan etişti kızı yolda:

– Yok uuramaa, çorbacının halını sormaa, Moskvadan haber getirmää, – adamın şakası azbuçuk kıskançlıydı.

– Sakındım, kolhoz başın kapusunda çok bekleyän vardı.

– Moskva faydalı geçmiş, üzdän aliflemiş, – adamın mayıllı bakışından kız sakınar oldu.

– Bu kompliment mi, osa üzünä urmak mı?

– Nicä bizdä geçer, komplimentli üzünä urmak.

Zeetli beklenän buluşta herbir lafın ard maanası da duyulardı: özledim, darsıdım.

– E stroykada işlär nicä? – merak etti Kristina.

– Zanaatını nası-nicä läözüm diiştiräsin – hep stroyka aklında, – esap aldı Andrey.

Taa girdicän tokattan Kristina durdu:

– Ha-a-a! Masal! – gözlerini büültü, ellerini güüsünä kapattı, – Nändan? Kim ustaladı? Proektta bunnar yoktu!? – İlerleyip birkaç adım, – yä, ne gözellik!

– Kendiliymizdän yaptık, makar kimsi sayêr, ani biz bişeyä havezlenmeeriz.

– Nicä da deseniz, bendä büük pedagog vergisi var – sizi neyä sä üürettim, çalışmam boşa diil!

– Genä o üüretmiş!? Ani biz işi yaptık, o bişey mi tutmêr?

– Sizi tanıyamêrım! Ama kim, diil çoktan bunnarı işitmää bile istemääzdi? – insanın soruşu şakasızdı.

O yaklaştı saçak altına, gösterdi aşaadakı kurnaların korkulu sivri uçlarını, angılarını bükmää lâázımdı, artık belli neçin: burada uşaklar bulunacêk.

– Bakan vardı çok, maana bulan yoktu, te o da bulundu, – dedi tenekici. Kayılım, kızım, bu benim neetimdü vardı, doorudacez.

Yaslada onnar metodika kabinedinä girdilär.

– Kristina, oldu mu vakıt benim için özlemni darsımaa?

– Ani bensiz seni kimsey dartmadı, zeetlämedi, darsıklıydı mı, osa raattı mı? – soruşa karşı soruş koydu kız.

– Darsıklı zeetliydi, – itraf etti adam.

– Te nişan, ani aklımın bir köşesi senindi, – Kristina cıkardı cantasından originallı bir galstuk bolduru. Uzadarak onu Andreyä, sordu, – inandırdım mı kendimi?

Andreyin eşil gözleri kızın içinä geçti:

– Kristina, bän bir köşecää kayıl diilim. Bana bütün aklın hem canın lâázım. Seni kayet özledim, – naaletli dedi adam. Onun nazlı yalpak sarılmasından kızın içi titiredi.

– Ama bän kendimä kimisä zor yaklaştıırıp, kolvererim.

– Biz alatlamayacêz. Hepsini duyup, annayacêz... Tut aklında, bän diilim “kimsä”.

Papşoy kazmakta

İlkyazdan yıl yaşlık gitti. Yaadı yaamurlar, tarlaya vakıdınca kazmaa çıkılamadı. Otlar üüräärdi saat-saattan. Papşoylar kam insan omuzlarınadan kalkındı. Satta-patta kundak yerleri körpä püskül salverdiydi. Yaşlık bolluundan may herbir papşoy kökü yanından piç kolvermişti, angıları läázımdı nası-nicä köklen çıkarılınsın, zerä kesilän piç enidän büüyey. Pişkin küülü insan ensäärdi bu diil kolay işi.

Erken sabaalen küü merkezinä maşinalara kıra çıkmaa şkola, bolnişa, kultura evindän, magazinnersän, yasladan zaametçilär kazmalarlan geldi. Andrey yukardan iş rubasına giimni Kristinayı kalabalıkta gördüynän, fikirindän geçiverdi: “Kız, bilsän, ne seni büün merada bekleer?! Cansız gün göbeendä o incä tenä haşlanmaa çok mu läázım?”

Popaz merasında papşoylaa etiştıynän, Kristina kilometraya uzanan papşoy sıralarına işçileri dizincä, gün biraz yukarı çıktı. Kendi sıralarına işlemää geçincä, insan, kazarak, uzaklaştı. Başladı kızdırmaa, kalkan çii buulaard* dolayı.

Çoktan elinä kazmayı almadı kız onu topıraa sert-sert urmaa başladı. Kazmayı yapışan nem topraktan dayma läázım olardı paklamaa. Bu iş için komuşu avşamdan ona bir delikli şınacık verdi, angısını Kristina iplän belindä kolanına baaladı.

Aar iştä o artık yadırgamıştı, alışıksızdı. Çok geçmedi, hızlı kazmaktan o başladı kesilmää, da biraz yavaştıttı kendini. Önündä sırası satta-patta parça-parça kazılıydı: bölä yanında sıralarda ildä kazan yasladan karılar onu yardımnaardı.

Brakıp dokumentlärlän işleri, predseatel kıra alatladı. Onun vardı tabeeti arabayı sapada brakıp, insanın yanına yayan yaklaşmaa. Bu sıra girdiyinän papşoylaa, onun ürää türkü çalardı: duyulardı – bu yıl, papşoy yılı. Çoktan papşoylar Kirez ayında bu boya kalkmadydı.

“Bakmayıp raykomun direktivasına, bu yıl o insana verecek taa zeedä papşoy – ko evdä hayvan, kuş büüt-sünnär, da yortularda beklämesinnär, nezaman kolhoz verecek 1-2 kila yaanı, angısının taa çoyu coglan-kemik çikêr,” – düşünärdi çorbacı aykırılarak sıradan sıraya.

Aklına geldi, nicä hep bölä büyük papşoy bereketli yılda, kolhozun garajı yanında asfalt üstü da papşoy koçanınnan üklüydü. İnsan sa evdä bulamaazdı neylän malını doyursun... Pravleniyanın azaları ozamankı predseateli bükämediydi, zeedeletsin kolhozçulara papşoyu.

Etiştinyän işleyän insanın yanına, o paylaştı düşünmeklerinnän. Nicä da herkerä, araya başka laf ta girdi. Görmeiyp arada onu, kimi gözleri her zaman aaraardı, çorbacı kazılmış sıralarca kırın başına yollandı. Onun neetini bilmeyän kazan insan sandı, onnarın işinä kontrol olêr.

Sıcak lüzgercik kazalları¹¹⁵ enikunu fişirdadardı. Adam ansızın, büülenmiş gibi, yerindä durgundu: ona karşı kazarak, gelärdi Kristina. İlin fistancının önü iildikçä açılardı, gün etiştirmişti pembelemää onun pesmet gibi güüslerini. Başında biyaz, gözlerinädän çekili, kapanıktan modası dönmüştü bir tarafa, açıp küpesiz kulaanı. Kırnacık kaşları terini zülüflerinä sapıtmıştı.

Sert papşoy yapraklarından tırmalanmış omuzları da gündä yanmaa başlamıştı.

¹¹⁵ **kazal** – листья кукурузы.

Al dudakları susuzluktan kurulanmıştı – o hep bir onnarı yaalaardı.

KIZIN incä elleri sıkı-sıkı aar kazmayı çekärdi, ikidä-birdä eşil topraklı parmklarınnan papşoy köklerini piçtän hem ottan paklaardı. Kristina bakınmaazdı dolayanına. Te elin tersinnän annisından boncuklu terini silärkän, o adamı esap aldı. Daptur gelip, baardı:

– Ah! Mali ma!

– Kolay gelsin, Kristina. Önündä canavardan bölä korkmêêrlar!?

– Akılsız braktınız! Kimär kerä insan canavardan beter, – dedi kızın kurulu dudakları.

– Prost et! Korkutmaa istämedim.

– Senin bu tabeetin – ansızın peydalanmaa...

– Benim ahmaklıma sınaşmak – beni beendiin için ödään bir payı...

Kristina af edän gözlerini adama kaldırdı:

– Sizdä da beniz kalmamış, ne oldu? – soruş kuşkuluydu.

– Bir sancı sol tarafımda, – aalaşar oldu Andrey.

– Enikunu çökün aşaa, diil uzakta mediklär kazêr, hızlanacam onnara.

– Diil lääzım. Koynu¹¹⁶ cöbümdä tabletka var, çıkar, ver, kolumu kaldıramêêrim.

Kristina çözärkän yaka kopcasını, titirär eli traşlı çeneyä ilişti. O gölmään sol yanındaki cöbünü yokladı:

– Ama burada bişey yok!?

Andrey gülümseyäräk suazladı kızın kolunu:

– Cöbün altında sana mayıllıklan bir can düüler, – o çekti Kristinanın elini can yerinä, – duyêrmısın?

¹¹⁶ koynu – пазуха.

Kristina şaşırđı:

– Sansın, kolunu oynadamaazdın!?

– Korktun, ölecäm mi?

– Korktum, sizinnän bişey olur sa, eni yapıda işlər yarım kalacék.

– Bana cansızlıın öldürer.

Kristinanın sa gerçektän ürää diişildiidi. O sakınardı, canın kütlemesini adam işidecek. Andrey sä, kasvetsiz gibi, kara bıyıkların altından sıradardı, eşil hoban gözleri kapladıydı dünneeyi. O dudak ucunnan öptü kızın topraklı incä parmaklarını, çevirdi yerinä onun kolundakı saadını:

– Gözäl kolların var, – kızın bileeni suazlayrak, adam çekärđi onu kendinä.

– Onnar topraklandı, otlardan eşil boyandı..., – kızın kuvetsiz karşı koyması şefkatli* sevmeyä dönärdü. Adam enikunu özenekli öpärdi sevdi şıralı gözleri.

– Kristinka, te bu sabaa güneşi gibi hem hayırlêersın, hem yakêrsın. Sän yakınkan, kendimi tanımêêırım. Sölä bana bişey...

– Sän şalvirsin, esapsız hem hayırsız.

– Taa sölä? – naalet yalvardı o, da enikunu kızın gergin yalızlı güüsünä yamandı. Bu Kristinayı birdän ayındırdı, o hızlı kalktı:

– Bizim kafamıza gün geçti, Andrey! Sän dinnen, bän saklanacam.

Kristina uzaklaştı kazılmadık papşoyluk içinä üstünü doorutmaa. O annadı, ani büünkü alışıksız aar iştan sırası – karılık belası vakıtsız çeketti. Kasınkasından bir parça kopardı, temizlendi. Belini hem ürään aşaaasını koparan acı sarplaşardı. Karıları her ay zeeleyän acılı günneri o zor geçirärdi.

– Kristina, seni canavar kapmadı mı? – fisirtili sordu yaklaşan Andrey.

– Hani o kapsın, masalda gibi, uzaa götürsün!? Ama okadar kolay bendän kurtulmayceyenez, – kızın uzacık diişik sesi kuşkulandırdı.

Adam çöktü onun yanına:

– Neçin bölä ?

– Burada okadar mayıllı bir gölgä buldum, ayırılmaa zor.

– Ondan olmalı dudakların da morarmış. Canım, biz artık diiliz küçük uşak. Var nicä herbir temayı biri birimizä açıklayalım... Temin Andrey kızın gök maavi fistanın geerki eteendä bir kırmızı lecekik artık esap aldıydı.

Kristina alatlamadı halını annatmaa, sade yalvardı kalksınnar, daalışsınnar, ki ikisini dä iş bekleer.

– Ölümdän korkunun altında da kalkamam, – onun çok edän bakışı denäärdi kızı.

Annamaa, neyä gelir adamın şüpesi, Kristinaya yardım etti önündeki eşil gözlerdä inannı annamak. Onun gündän pembelenmiş üzü al kırmızı oldu.

Bir kıpımda kızın aklından geçti malisinnän bu üzerä lafetmesi. Onu kısından Andreyä söledi:

– *Bu ceza karılara Evanın günahı için Allahtan kalmış, – mali, sansın, teklifläärdi beni saburlu dayanmaya.*

– *Ah, o Eva! O Eva! Başka taraftan baktıyan, diil dooru, ani bir alma için bütün dünnää karıları bitkisiz zeetä koyulmuş! – benim cuvabımdı.*

– *E-e-e-e, kızım, almanın maanası burada derin: kari dayanmamış, ayıp, çekici işi istemiş bilmää, – dedi mali. Şaştıydım ozaman malinin bilgilerinä.*

– Nicä ateizma kursundan biliner, Eva kayet merak dolu kariymış, makar kariya okadar sokulan olmaa cezalıdır, – Andreyin kariyı iineli günahlaması Kristinayı dürttü:

– Ama nicä hep o kaynaklardan belli olêr, karı nicä ilk günaha girer, hep ölä da ilk haberleer yaşamı dünneeyä: Mariya Magdalena bildirmiş, ani günah ensenilmiş.

– Şindi o Allahtan zeetli ceza bizim başımızda mı?

– Olmalı, dooruluk yok ne Yerdä, ne Göktä, – kız doorudan cuvaptan aylanıp, lafı başka tarafa çektı.

– Kristina, kara gözlerin şalvirlii zeetli acını saklayamêêr. Neçin sölämeersin, ani kefin yok, – adamın takazalaması yalpaktı. O toplayı verdi bir tepecik ot, kucaklayıp kızı, geçirdi otlar üstünä, – çök te burayı, topla ayaklarını:

– Sakinêrsın nedän!? Kristina, bän seni diil seftä kucaklayım, makar bunu yok neredän biläsin, ozaman sän göklerä uçmaa neetlenmişin.

Andrey denedi kızın bel kemiin aşaaasını uumaa, ama o atıldı.

– Ne okadar yabansın, Kristinka? Bän ruba üstündän, bollan, dirämä kendini. Ne büyük kısmet olmaa adam, da bu zeetleri bilmemää, – masajlayrak kızın incä belini, dedi adam.

– Ama siz, adamnar, bilmeersiniz, ani sizin baht payınızda, bakınca karıların olanna, çok işlär taa iisik, – kızın sesi alışar oldu: yakışıklı adam elleri enikunu bulardı iplik gibi taa ökçedän çekilän acıyan damarı. Dallanan yukarı belinä dooru uumalı parmak bastırmasından zeetli sancı boşlaardı.

Doktor uzattırdı hastaya ayaklarını, da uudu içyankı topuukların boyunu ökçeyä dooru. Sora kızın ayaanı suazlamaa başladı.

– Bu da mı ilaçlamak? – kaavi ellerdän çekämedi ayaanı Kristina.

– Bu artık ilaçlanmak. Bu düşünmedään, canın istemesinä görä olêr, – Andrey kolvermäädzi kızı.

Kristinanın benizi gelişäärdi, bakışı diişildi. Doktor parmakladı onun tabanını.

Ay! – topladı ayaanı kız.

– Okadar acıttı mı?

– Bän gıdıklanêrım.

– Nezmandan? Acın geçär olduunan mı? Hem, nicä düşünersin, demäk: “gıdıklanan kişi kıskançmış” dooru mu?

– Hem taa nicä! Korun! – kızın şakalı yaanan¹¹⁷ sesi gerçää benzäärdi...

İnsana su götürän maşınanın uultusu aldanmış olanları gerçek dünneeyä çevirdi.

Maşına geeri yollandıynan, Andrey yalvardı, Kristina otursun ona küüyä dooru, ama kız kayıl olmadı:

– Bilsän, karıların arasında kaçı benim halımda bulunêr, ama kazêr. Bän ne üzlän, brakıp, gidecäm?

O geçti sıraya kazmaa. Uzakta kazan insannar, çıkıp başa, girärdi orman kuşaa¹¹⁸ serinnemää, dinnenmää. Birkaçı Kristinanın sırasında kazarak ona karşı gelärdi.

Kirez ayında Petrov orucu küülü insana kırdı kazmakta geçärdi. Kimsey aalaşmaazdı buna, zerä bu zamanda çiftçi ruhunu ilerdä bereketä umut audêr. Geçer kurbannı Petri hem Pavli günü. Bir baksan, uzun günnü kirez ayı da geeridä kalmış.

¹¹⁷ yaanmaa – g.s. угрожать.

¹¹⁸ orman kuşaa – лесополоса.

Oban

Aşaa inän aulların aardında derecik, aylanıp kotu, taman Akiliş babunun salkımnın uuruna sapaardı. Burada dönemeçtä oban gibi derin yerdä su toplanardı. Küüyä dooru derenin yolunda yapılı tıynak buradaki suyun akmasını yavaşlardı. Çukurda mızga toprak molit olmaazdı, onuştan duruk suyun dibindä çakıl hem ot kökleri görünärdi. Burası bir çekici sapa yerdı: salkımnık hem sarkık süütlär burasını insan gözündän saklaardı.

Kristina beenärdi burada, su boyunda, oturmaa. Büün dä bürkülük gündän sora taa karannık çökmedään, o indi dereyä. Küüdän avşam şamatası işidilärdi. Obanda sa raatlıktı. O çok oturmadı, sıyırdı üstündän rubaları, atladı serin suya. İlkin güüdesi titsilendi, dikennendi, sora sınaştı. Birkaç kerä daldıktan sora, o su üstünä verildi, nerdä kâr sallangaçta gibi zevklenärdi. Mayıllı mutluluk üstündü. Bütün teni taazelenärdi. Doyunulmaz çırpınmakta ona düşünmeli fikir geldi: "Su kadar dünneedä taa mayıllı bişey var sa!? Beki ondan, ani milionnarlar yıl geeri canlılar Sudan Kuru Yerä çıkmış... ama neçin çıkmış? Kalaymış e su insana alışılmış ortam!"

Aklı uşaklına uçtu:

...Taa etleri buruşmayınca, anası onu suylan teknedän çıkaramaazdı. "Su kurbaası" ona deyardı...

Onnarın maalesinä yakın suva derecää yazın kaçırıldıynan, anası onun koraylı, molitli saçlarını tarayamaazdı: "Burada diil sade kiilä, burada garga da yapınacêk! Ko orada çocuklar yıkansınar, onnarın saçları kırkık. E, sän ne aaradın orada!?" Kaç kerä yılannan korkudardı,

sevgiylän sesindä diil bir kerä yaansın, ani ensä kökünä lobut düşecek, ama hepsi boşunaydı.

Bobasının da nazlandıran sesi unutulmaazdı:

– Deniz uzakta, ama neredän bizä bu deniz kızı?

Şkolada rus dilindä okuduynan kiyadı “Amfibiya – adam”, uzun bir zaman sayıkladı onu...

Kızgın zaametli gündän sora avşam serinniindä, boşandırıp Muhtarı, kolhoz çorbacısı Tarpanda atlı meraları gezärdi. Onda, bu elä zor verilän, verimni Bucak adında tarafa gerçek sevgi vardı. Kimär kerä yamaca çıkıp, dostu baaşladı bülürdän dolayı – karşıkı tarlaları, küüyün maalelerini siiredärdi. Beki diil razgeleyä, onun gözü Akiliş babunun salkımnına ilişti. Ansızın süütlär arasında kızın fistanı, görünüp, geçti.

Andrey çok düşünmedi, beygirdä atlı indi küü kenarına. Kolverip Tarpanı kotta otlasın, kaldırımında oturdu. Muhtar yanında yerleşti. Birazlına enikunu, yaklaşıp kenara, dayanamadı, basettii kendini obana. Su şıplamasından Kristina bir ana kuşkulandı. Kız annayınca, neresi ne, Andrey su altından onun yanına çıktı.

– Ha! Ay! Kim? Yaklaşmayın, buuldacam! – etiştirdi kız baarmaa.

– Titsinmä! Bu bän, Kristina! Korkma! – serinniktän hem duygulanmaktan titirekli ses tanınmayandı.

Adamın eli sarıldı incä belä:

– Kurbaa gibi suuksun!

– Aklımı aldın! Ödekli edecän! Kim bölä şaka yapêr!? – Kristina üfkelenär gibiydi.

– Benim deniz kızım! – yalpak dedi adam, sansın tekrarladı tätüsünün sözlerini.

– Burada başka dünnä, – raatlanar oldu kız.

– Herbir göldä deniz kokusu zebellii* var! Güüdeni dä duyêrsın başka, nekadar dışanda. Andrey suazladı biyaz omuzu.

– Makar, kimsi, önümdä kişi gibileri, sayêr beni esapsız, ama şindi sendän sakınêrım.

– Sakınma, canım, bän seni görmeerim, sade duyêrım! – bu üreklendirän diimäk dinçlik kuvedi verärdi.

– Elin sıcak, nicä haşlak suda bulunêrız!?

Kristinanın oyalanması Akiliş babuyu şüpelendirdi. O çıktı dışarı, bakındı da patikadan aulun aşaasına yollandı. Göldän iřidilän seslär yabancı diildi. Karı kıyıştırmadı yaklaşmaa, da geeri döndü.

Serin obandan sora kenarda havanın sıcaklıı duyulardı. Geldi Muhtar, kokaladı rubaları, Kristinanın yanında oturdu, sevinip karşi yalpaklaa, köpek uzattı kalaanı.

– Siz nezaman etiştirdiniz dostlaşmaa? – haseetli şaştı köpään saabisi.

– Bileriz biz, hepsinä bunu annatmêêrız, – kız köpää sevgili yamandı.

– Kristina, ya annat, nesoy düş gördün bizim aul içindä o gecä? – Andreyin sesi kıyıştırandı, nedän ikisi dä şennendi.

– O düş haberciymiş, ama onu tamana tutmadım.

– Annat!

– şindiyadan nasıl dayandın, onu bilmedään?

– Başka saburlanamayacam, – şaka edärdi adam.

Kız şıralı annatı o uursuz avşamı, açan o Andreyin aulunda maşınada kaldıydı. İkisi dä gülmesini durgudamaardı.

– şindi gülerim, ama ozaman kâr islää tuzlu suya attıydı.

– B  k piŖmannım var, ani ozaman seni ev  almadım. G r ydidin Donı nekadar t  landı, açan b n ona s ledim geceki musaafirimiz için.

– Anana da mı annatın!? Ozaman Allaa korudu, da o insan g rmedi beni o ayıplı halda.

– Donid n biŖey saklam erim. İstes n, bol  olamaz. Muhtarlan annaŖmanıza ozaman ŖaŖtım.

– Artık dostlaŖtık. Ama ŖaŖılac k bir olay – b l  hepsini annayan k pekt , acaba, nered n b l  tersin  alan orbacı? – sarkazmalı soruŖ adamı d rtt .

– Yanılmadın mı, s l rk n kimd  kim. Tam tersin  diil mi? Beki orbacıda k pek.

– Bundan s lenmiŖin maanası d iŖilm z ki.

– Kristina, isteerim bil sin, bitki vakıtlar yaŖamam mutlak senin için.

– Ama s n d  bil, ani bunu tutarak aklımda, benim serbestliim diil b t n.

B l  Ŗakalı atıŖarak, dan yerleri aarayc ykan, gecenin en karannık saatları geçti. G kt  ay hızlı solardı, yıldızlar biyaz benecik gibi kaldıydı.

TaŖkınnu hatalı yaamur

AvŖam  st  Kristina iŖt n Çıktıynan, yolda uusunun oolu Nikulayı arabasında karŖı geldi. Bıraz soruŖtuktan sora, Nikulay hadi etti onu bolniçada anasını, kızın da Nasta bul s nu, dolaŖsınnar. Kristina alatlaardı, ama kayıllık getirdi.

Havada kara bulutlar karıŖıp, batıdan   len tarafına kayardı.

– Yaamur gelinc , bız geeri d neceez, – dedi Nikulay, annayıp kızın kuŖkuluunu hava  zerin .

Bolnița çayır içindä bulunardı. Romın vakıdından küüyä çayır içindä iki biyaz taştan kaavi yapı, biri – bolnița, öbürü dä şkola, kalmıştı. Köprüdän çayıra dooru derä boyunda dozdolay yapma kaldırım suyu yapılardan sapıdardı. Ama kaldırımı birkaç yerdän su artık yarıp, bozmuştu.

Toylanda yaamurun lüzgeri saurdaardı. Maşınadan içyanna girincä, gündüz karannık çöktü. Nasta bulünün yanında azbuçuk oturduktan sora, hasta karı raatsız oldu:

– Gitmeniz gerek, yaamur gelär sä, maşınaylan bu alcaktan çıkamayacênız.

Dışandan salkım fidanın dalları düüyärdi pençereyä. Kopuştu lüzgerli yaamur.

– Pak yaamura benzämeer, – yaptı stavrozunu karı.

O taa lafını bitirmedi, gök çatladı. Gürültü, lüzgär hem yaamur uuldamasına korkulu insan baarışı kariştı.

Telefonda medsestra Varçi işittirämääzdi kendini garaja yardıma gelsinnär. Hastaların arasında taa kaavicele, koltuklayıp yüfkaları, alatlaardılar köprüyä. Kristina kavradı iki uşaa, Nikolay aldı anasını. Maşına biraz kızaklayarak, kaldırımı çıkıp, gitti. Kristina yardıma kaldı.

Her taraftan – bayırlardan, sokaklardan sellär çayıra inärdi. Bolnițanın eşiindän su içyanna dolmaa başladı.

Kolhoz başı fermalardan, brigadalardan tehnikayı bolnițaya yolladı. Erleri su dolu palatalardan aar hastaları “kon-kon kelebek”* çıkarardılar maşınalara.

Kolhoz dispetçeri Olä söledi, ani medsestra Varçiyä Kristina İvanovna yardım edärmış. Telefon baalan-tısı bolnițaylan kaybeldi. O kâr olaydı da, insan kayıba gidärkän, kim telefonda duracêydı?

Predsedatel GAZ-iklän yollandı çayıra. Köprüyâ yakın zordu annamaa, tekerleklär yolda mı gider, osa denizdä gemi gibi üzerlar mı?

“Ne aaramış orada?” – aklında Kristina, fikir verdirämäzdi Andrey.

– İnsanı küüyâ çıkarana, karşı gelän maşinalardan kişilär, durgunmadaan söläardı, ne olêr orada. Kristina birisindä dä yoktu.

– Geeri dönün, gitmeyin. Orada kalan bir-iki kişi ardımıza yollanacêydi, – bir solukta söledi gerki maşınanın şoförü.

Su altına kalan köprüyü üstyankı koruntularından razgelmää vardı nicä, kaldırımın sade sırtı görünärdi. Alçakta yarıyadan su dolu bolnița hem aulların kazıkların tepesi üzdäydi. Dolay gümbürdäärdi.

Köprüyâ etişmedään, Andrey çıktı maşınadan. Şkola tokadın kazısına yakın kimsä bulanık suda ba kaybelärdi, ba üzä çıkardı. Adam selä aykırı orayı dooru üzdü, ama kaavi akıntı alardı onu çayır tarafına. Aktarlanan su dönümündä onu bir kütmek kurtardı. Andrey etişincä suylan buuşan insanın yanına, o artık kazıkta tutuluydu. Tanıdıy sanitarka Zani baara-baara söledi, ki o kaavi tutulu hem ayakları çetin aulda durêr, da kafasınnan gösterdi, Andrey üzsün ileri.

Kavaktan tutunarak, şkolanın başında çalmar örtüsünä tırmaşardılar Varçi hem şoför Gani.

– Kristinayı aarayın, bän birkaç kerä daldım, ama bulmadım, – baardı Gani.

– Brakıl o aaçtan, ba! Karıdan beter... Kız nerelerdä bitki kerä göründü?

– Onu bu uurdan kaldırıma dooru su aldı.

– Bolnița uurunda, beton dirää yakın, o birkaç kerä göründü, – tutnuk sestä anırdı gibi Varçı.

– Kristina-a-a! A-a-a! – tokadın kazıundan baararkan, Zani suya kaçırıldı, dalga onu kapıveri.

Andrey onu geeridän etişti, Varçinin yanına onu götürmää Gani yardıma geldi.

Andrey basetti kendini karışan bulanık suya. Üzeräk görämedään kimseyi dolayda, Andrey kaldırım tepesinä çıktı.

– Kristina-a-a! Kudurmuş gibi durmamayınca baaradı adam. Te yan yıkık beton dirään yanında nesä, kızın fistanına benzeyän, göründü. Andrey basetti kendini uultulu bulanık suya. Pasıncasının üstyanından dirää sarılı Kristina, tüküreräk, aar innemeli direşmäklän bir dolaşık katınga tel yumaandan kurtulmaa buuşardı.

– Kristina, tutun bendän!

– Direk kaavi durêr, pin çuşka ona. – kuvetsizdi insan.

Biz kaldırıma tırmaşalım läözım, burada korkunçlu – su hep bir zeedelener.

– Uzacık, – salladı kafasını Kristina.

– Yok vakıt, sarmaş bana nicä aaca.

Üzmää läözımdı suya ba karşı, ba aykırı. Dolaştırardı, küüdän suylan gelän, türlü işlär: dallar, brezent, teneki parçaları.

– Sıkı tutun! Uzanma bişeyi itirmää, savaşıma üzmää – engel edersin. Veril bana. Ne läözım, bän yapacam kendim! – azarladı adam.

– Bän..., – tıkanarak, kız kaçırıldı su altına, Andrey etiştirdi onu saçlarından tutmaa.

– A-a-h-yı, – insan kusardı yutulmuş suyu.

Zar-zor kaldırıma çıktıynan sık-sık soluyarak, ikisi dä serpildi yerä.

– Neredä hepsi? – düşünmää vardı Kristina.

– Onnar kurtuldu, raat ol.

– Beni üşüder, – kız titireyeräk, sıkardı dişlerini, tangırdamasınar.

Adam aldı onu kucaana, uudu kollarını, arkasını.

Onun sıcaandan kıza bişey tutmadı seslän titiremää, zerä o yaş piliç gibi donduydu kemiklerinädän.

– Sän soba gibi sıcaksın, – yamanarak sıcak güüdeyä, sıkıp çenelerini, lafını doorutmaa savaşardı Kristina.

– Biz büyük kuvetli sudan taa kaavi çıktık. Yaşamının taa bir denemesinä verilmedik.

– Beni göklär diil seftä, neçin sä, koruyêr. Saurgundan kurtulmayı da unudamêêrim.

– Bunnar boşuna olmêêr, Kristinka, bulamaydım seni bu cendem suda, akıldan bozulacêydım.

– Tufan¹¹⁹ da bitkiyädän etkin¹²⁰ diilmiş – nicä dä olsa, bir Kovçeg, ama kalmış. Düneedän Yaşamayı o da yok edämemiş.

– Hepsini şakaya çevirersin, – adam kızın molitlän dolu saçlarından nesä ayıtladı, – bitki zamanda her yaptımın maanasıysın, canım.

Yavaşayan yaamura öpüş karıştı. Gözlär biri birini kandırdı. Dolayda büyük su uuldaardı, gürültülü çıvgın birtürlü usullanamaardı.

– Biz, allä, dalgaya kapıldık, genä sallêêr, – kuşkulandı Kristina.

– Korkma. Bir parça vakıt kuru çetin yerdä dä gelecek, ani dalgadaysın. Biraz yısındın mı?

– Sanêrim, ateşä dä atsalar, yısınamayacam.

¹¹⁹ **Tufan** – всемирный потоп.

¹²⁰ **etkin** – эффективный, действенный, совершенный.

– Sade hastalanma, küçücüm!

– Olmalı, büyük uultudan başım aarêêr. Senin birerin mi acımêêr?

– Canım sana..., – Andrey kızın elini can yerinâ koydu, – her bir damarım sana düüler.

– Bân, şindiyädân bilinmeyân, mutluluktayım...

Yaamur kayardı üülen tarafına. Azalan suyun ardına açılardı zararlar: kırık fidannar, aullar, örtüsüz kümeslär... Şükür, insan kurbanı olmadı. Komuşu küüdâ büyük su üç kişiyi kurban almıştı.

Birkaç gün küüdâ laf gitti buuk hatalı yaamur için. Kim kimâ yardım olmuş, kimin korkaklı, kimin hayırlı girginnii belada belli oldu...

Gani annadaardı, nicâ onnar bolniçada hepsindân bitkiyâ kaldılar, taman maşınaya pineceykân gel bir büyük dalga, kimi nereyi sıbıdabilärsä – sıbıttı. Daran-peran etti. Kim nereyi tırmaşabilip, sudan kurtuldu.

Sokak köşelerindâ derneklerin fisirdemesindâ pred-sedatel hem Kristina ilk yerdäydi: neredân nereyi bilâ bulundular, nicâ kurtuldular. Kim mayıllıklan, kim hase-etliklän olmuşa olmadıkları eklärdi.

Evdâ Kristinanın korkulu halına güüdesindâ yangın karıştı. Aar uykuda o innärdi. Akiliş babu Verayı çaardı.

“Uşakları, kurtarın uşakları...”, – sölenäardı beladan kurtulmuş insan.

Rakıylan uudum, içirttim ot suy, ilinnik taa olmadı. Beki nakoldan aldıracêk, – Akiliş babu kahırdaydı.

– Hepsinin faydası yavaş-yavaş olacêk, – üreklen-dirärdi ihtârı Vera.

– Korku da kaptı, korkudan Kirâçka Stipana mı okutmaa, ne yapmaa? – örteräk hastayı dedi karı, da aalaştı: “Bân örterim, o hep bir açilêr”.

– Yangın varkan, örtmää olmaz.

Akiliş babu çıktı, Vera kaldı hastanın yanında. Kristina uyandı, bakındı:

– Yä bän çok uyumuşum.

– Kız, sän furtunadan kaavi çıktın, – sıktı onun elini çalışmada yardımcısı Vera...

– Bän sevän hem sevilän insanım, onuştan da kurtuldum...

Dragayka gecesi

Büük su geldi ydi pravoslav hristiannarda İvan Vatedänin duumasını bakılan yortudan iki gün ileri. Hep bu gün gagauzlarda büük Dragayka yortusu. Dragaykada, nicä çok yıllar esaba alınmış, gün erken sabaalen döneräk yıkanêr. Zaman da yazdan kışa dooru yollanêr. Bu yortuya karşı avşamdan gengerä çiçään ucunu kırkıp, kısmet deneniler: sabayadan kırkık genger çiçää büüdüsä, mutlulaa umut adanêr.

Dragayka gecesi ay ilerleyip, çeyrek¹²¹ payı doluşêr, ilaççıyklar saalaa faydalı türlü otlar toplêr. Hep bu gecä günahsız gecä sayılêr: onda sevgililerin yanıldıkları prost olunarmış.

Bilezik

O büük yaamurda ne olduunu oolundan üürendiynän, Doni bulü beladan kurtulmuş olannar için Allaha çok şükürlü dua etti. O avşam Andrey evdän Kristinayı dolaşmaa gideceykän, bir evelki, taa babularından kalma, gümüş bilezik çıkarıp, ona verdi:

¹²¹ çeyrek – g.s. çiierek; четверть, четвёртая часть.

– Artık birkaç belaylan Allaa sizi o insannan baalêêr. Bunnar diil raslantı. Ver o kıza te bu aylâ anı nışanını. Onun zodiyası korunduynan, senin da yolun uurlu olur, – karı umutluydu, ani oolunu bu kızlan diil sade belalar toplayacêk. Hem Allahtan hayır duayı kabul etmäärsän, o betvaya dönär.

Andrey bunnarı boş inanç sayardı, onnara takılmaazdı, ama evelki dädularından, babularından kalma işlerin paayını bilärdi. Onuştan, bir zeedä lafsız, aldı bilezii, anasına adadı sımarlamasını tamannamaa.

Bu avşam karannık olmadaan taa Akiliş babu çukur boyundan birkaç genger çiçää getirdi. Bilärdi, ani Kristina kismet denemää istämeycək, onuştan kendi iki en şıralı çiçään ucunu azbuçuk kırktı, da ikona peşkirin ardında, setçeezä onnarı koydu. Sora kızının hem o çakır gözlünün kismeti için duva etti.

Bir nedän sora Andrey onnara Tarpanda atlı geldi. Koyarkan masaya konyak, tatlılık, o şakalı dedi:

– Te ne hastayı ayaa kaldıracêk.

Sora çorbacıykaya danıştı:

– Svatä Akiliş, sän bilermisin, ani Kristina, sana sorulmadık, Kongaza dooru üzeräk yollanmıştı?

– Çocuum, seni o gün orayı Allaa götürmüş, büyük beladan bizi kurtardın, – şakasız şükürlüydü karı.

– Ama da kurtarmak, başımda saçlarımın köklerinä büün dä acıdan diyämeerim, – naazlı aalaştı kız.

– İşidermisin, svatä, kimä ilik zor tanıtmää!?

Bölä şen şakalı lafederäk, onnar sofraya oturdu. Kristina içkidän atıldı. Andrey ev saabiykasınnan, hatalı yaamurdan kurtulmak için şükür edip, saalık için duva edip, birär küçük filcancık içki aldılar.

Andrey biraz duygulu danıştı kıza:

– Kristina, ya uzat kolunu, – o kızın incä bileenä bilezii geçirdi.

– Doninin, nicä bilersiniz, saygılı anama sıkça adınca danışêrım, ne aklına gelmiş, bu evelki el işini verdi, da dedi, ki şindiki vakıtta bölä bilezik kolunda beki kullanmêêrlar, ama, ko bir hayırlı nışan gibi, o Kristinada olsun.

Aliflenip, kız susaraktan bilezii mayıllı siiretti. Ona deyni çok saygılı insandan bu incä gözelliktä donak kızda çok soruş açtı, ama şindilik onnar cuvapsız kalardı.

O yalvardı Donı bulüya şükürlü selämnär sölesin.

Kısmettän bayılmak

Kızın hoşlanmasını annadıynan, Andrey açık havaya geziyâ çıksınnar teklif etti.

Kapu açıldıynan, Tarpanın sevinçli horlaması sokaktan işidildi. Beygir edektä, gençlär aulların aardından patikadan bayıra, hoban suyun sızıntısına – “Kadem kaynaana” dooru çıktılar. Sıcak yaz ortasında, büyük yaamurdan sora, topıraa tez çekti. Herersi doluşan ayın şavkında gümüşlüydü.

Yarım sestä lafederäk, onnar alçaklıkta şuruldayan membä¹²² yanında kuytuya indilär. Andrey Tarpanın sırtından kilimcii aldı, düz yerä döşetti. Beygiri, sevgili şamarlayıp, kolverdi:

– Serbestsin, dostum!

Kristina kilim üstünä yakışıklı yerleşeräk, beyginin adından gibi dedi: “Ah, o serbestlik -tatlı hal!”

Andrey onun yanına oturdu:

¹²² **membä** – g.s., t.s. источник, ключ.

– Bizdä dä tatlı kadem! – o pütürceklî aucunu sürüttü kızın saçlarına, taazä traşlı çenä uundu kaba yanaa.

– Kristinka, bilsän, nesoy kandırılmaz haldayım!

– Bän dä o titsi suylan dolu çayırdan sora, kâr solumaa doyamêêrım!

– Büün dünnäâ mutluluu keskin duyulêr!

– Sän – dünnäya merkeziysin! Sensiz yaşamam bişey etmäz.

Biri-birini şefkli sevmektän onnar kısmetli bayılmaktaydı. Bu halda yasak¹²³ çizi geçilsä dä, günah duyumu yok.

Kızın verilenni çekici güüdesini adam alatlamaazdı edinmäâ. Genç tenin diimesindän, onun misk kokulu sıcaandan o zevklenärdi, ama titirekli dayanıksızlı uzadardı. Kuşkulu sesirgeneräk en istenikli canın cuvaplı tapınmasına, adam okadar almaazdı, nekadar verärdi. Bu azgın acıyadan yayılan bir nazlılıktı. Biri-birinä diiyän, titiremekli güüdä birleşmesindä cannarın üst sevinçli bir duygu paklıydı. Onnar ikisi dä tatlı gevşeklik yalınındaydı.

– Canım, azgıncasına, ölürcesinä seni isteerim, – naaletli adam sesindän yalınını yavruşka içindä kalıp, kız herbir ekçeezinnän ona verilärdi.

– A-a-ay!!! – zevkli acıya karışık ses yardı gecä sayrısını¹²⁴, adamın gergili arkasına incä parmacıklar battı.

– Prost et beni! Öncä bunu düşünmediym için, kabaat dolu canım sızlêêr, – adamın nazlı yalpaklı kızı kaavi içki gibiydi.

– Sän yoktu neredän biläsin, canım. Sän ilk hem son sancımsın, – kızın her bir kımıldaması sefaalıydı.

¹²³ **yasak** – g.s., t.s. запрет, запретный.

¹²⁴ **sayrı** – спокойствие ночи.

– Bilmeerim, neylän kazandım bu üüsek paklı, ama sana büyük borcum duyulêr, – sarımalı sevmäk bitkisizdi, – Kristinkam, gözlerini ver bana, onnar kayet bana lääzım...

– Ama bän..., – aşaa kolverili bakış seslemääzdi.

– Sakınma, yavrum¹²⁵, hepsi bizim.

– Bän bu büyük günahımda, sansın, Allahı buldum, Gökleri edindim.

– Kırma üreemi, canım, nesoy günah?

Şafklı, sevgi taşkın gözlär biri birinä döküldü. Onnardakı yaşların şılaa kâr göldeki yıldızlardı.

– Bu kıpım yaşamamda bitki da olaydı, Göklerdän zeedä bişey istämeyeceydim, – bölä hayır duvalıydı mutluluk.

Zevkликтän yorgun iki can, biri birinä sarılı uyuklaar oldular.

Mahmur¹²⁶ sabaada horozlar öttü. Taazä seriniktän uyanan cannar biri birini kandırılmaz sevmektäydi.

– Bu düş diil mi? – Andrey kafasını kızın biyaz annısına dayadı, öptü onu.

– Seni özlemişim, – uyku semesindä kız başını adamın güüsünä koydu.

Bölä halda dönän günün yıkanmalı duumasını bilä mayıllı siiretilär. Biri – birinä serin kaynaktan oynaşlı su serptilär...

– Kristinka, kayet, naalet, nazlı sevgili duyğum sana beni korkudêr. İsteerim saç ucundan tırnak ucunadan benim kalasın. Eki bütün benimsin, eki ...

– Şüpän olmasın, benim dä istemäm hep ölä. Hadi, biri-birimizi diveç koruyalım.

¹²⁵ **yavru** – *t.s.* очень обаятельная девушка.

¹²⁶ **mahmur** – *t.s.* хмельной.

– Aramızda solaa bile yer yok, annêermısın? Onuştan sakınardım seni almaa, dayanacan mı bana? Kendimdän korkêrım.

– Kendini boşa ezmä, ama sän dä unutma, şindän sora sän bir benimsin – incä parmacıklar adamın korlu dudaklarına diidi.

Andrey istedi, dooru ona evä gitsinnär, ama Kristina malisini acıdı, ona sorulmadık yakıştırmadı bu adımı yapmaa.

Evdä Akiliş babu Kristinayı şüpäylän karşıladı, ama avşamdan kırktı onnara adanmış gengerleri verdi kızına:

– İkiisi dä ne şıralı büümüş! – geceki uykusuz raatsızlını karı unuttu gibi.

Beklenilmedik acelä seminar

Ertesi günü erken Andrey beklenilmedik iki bir aftalık seminara teklif kabletti. Acelä gitmesi gerekti. O istämedi Kristina onu geçirsin: beenmääzdi uzanan ayırılmaları, hem kız yorgun, ko dinnensin. İçtän taazä duygulu adam telefondan raatlandırdı sevgilisini, dayanıksız, geeri dönmeyi adadı. Kristina cuwabında kayet bekleyceeni söledi.

Darsıklı avşamnarın birindä çuçusunun oolu Koli uuradı Kristinaya evä. Satılmamış bir bidon bal geeri evä götürärdi. Onu geçirärkän, Kristina açtı maşınada bidonu, tatlı bal kokusuna mayıl oldu. Koli, bakmayıp kızın sölemesinä, ani balları var, getirtti bir kap, da gerää gibi taazä bal braktı onnara. Kardaşınnan lafa dururkan, Kristina bala bandırıp parmaanı, yalaardı. Koli tembihledi¹²⁷, çok imesin, zerä taazä baldan çok tutmêêr babița

¹²⁷ **tembih** – g.s., t.s. предостережение, наставление.

olmaa. Ama çiçek kokusunda bal okadar tatlıydı, ani Kristina evdä dä ballan ekmek kararsız idi.

Sabaası kızın içi bulanardı: “Baldan ikra ettim. Avşam Koliyi seslämedim”.

*Aaz çalımı**

Yaslaya girärkän, taa tokattan onun burnusuna bir titsi yaalı pis koku urdu. Kristina alatladı kuhneyä. Yahnı kaynayan çüvenin kapaanı açtıynan Kristinanın içi kalkındı, o üürdü kusmaa.

– Burada ne pişer? – sordu o, iireneräk, sıkıp burnusunu.

– Avşamdan kabledilmä, taazä yahnı, – şaşkın oldu aşçıyka Paşi.

– İndir onu, üülen için kartofi mancasını yahnısız yapın. Bän şindi üürenecäm, nesoy yahnı bu, taa tokattan buuêr.

– Bana, taazä yahnı kokusundan kaarä, bişeyä urmêr, – karı çüvendän gelän buuyu içinä çekärdi.

– Sän içerdä bulunêrsın, annayamadın, – çorbacıyka burnusunu tutarak, çıktı.

Kristina telefon etti veterinar doktora. Dmitriy Vasil-yeviç fermada aaraştırdı, kim, nesoy yahnı dün yolladı uşaklara. Alıp dokumentleri, o geldi uşak başçasınä. Doktor, benizini atmış, kuşkulu çorbacıykayı alatladı üreklendirmää:

– Kahırlanma okadar, şindi annayacêz, ne oldu.

Kuhnedä şaş-beş olmuş aşçıyka, söledi, ani bişey duymadı.

– Burnumun denizleri diil ani tıklalı olsun, – kıyardı omuzlarını şaşkın karı.

Çüvendä azbuçuk tatarlanmış¹²⁸ yahnıdan kestilär bir parça, koktular, bişey annayamadaan, şaştilar.

– Siz ne bişey mi duymêersınız? – sordu Kristina burnusunu buruştıurarak.

– Bana kalsa, pis koku yok. E, sana Kristina İvanovna, yahnı neyâ urêr? – sordu veterinar.

– Bana kokêr ilaca hem keskin neyäsä.

– Sıur etin özgü kokusu var, ama o diil titsi, – doktor çüvendä yahnıyı elindeki bıçaklan dürttü.

O taa bir kerä kokaladı yahnıyı:

– Saa, taazä tatlı koku, ama şüpä varkan, sansın, nesä duyulêr. Bu eti uşaklara vermeyin.

Yahnının çii payından bir parça laboratoriyaya analizä aldılar

Veranın sırasıydı işä taa geççä gelmää. Onnar taa bir kerä eti kokup baktılar.

– Avşamkı körpä taazä yahnı!? – ne olduynu annayamaazdı medsestra.

– Sän deersin, burada yok pis koku mu? – Kristina iireneräk ölä sordu, ani Verada da şüpä uyandırdı.

Labarotoriyada analizlär bişey zararlı göstermedi. Yahnıyı köpeklerä verdilär – bozuk eti onnar da imöz, ama köpeklerä yahnı yaradı.

Ertesi günü hayvanı kestilär, yahnıyı yolladılar uşaklara veterinar doktorun gözünün altında.

Kristina geldiyyinän, borç artık yavaş ateştä kaynaardı. Vera aşçıykaylan ne-sä dolapta aaraardı. Kristinanın o titsi kokudan genä içi kalkındı, ama o kaldırmadı şamata.

Vera uzun-uzun bakıp ondan yaanı, kolundan dışarı teklif etti:

¹²⁸ tatarlanmış – чуть сварившийся.

– Gidelim, bir soruşum sana var.

Vera kabinedä kapuyu kapadı:

– Sendä beniz kalmamış, büün da mı kuhnedä titsi koku var?

– Dünküsündän beter buuêr.

– Kız, seninnän ne olêr? – şalvirli bakarak çorbacıy-kaya, o sarıldı onun belinä.

– Benimnän ne lääzım olsun? – aldı onun elini Kristina.

– Maana yahnıda diil.

– Ozaman nedä? İsteersin demää, bän poträ boşa mı kaldırêrim?

– Diil... İsterim sormaa, da bilmeerim, nasıl seni acıt-mamaa.

– Vera, seftä açıktan lafetmeerız, – urulmuş gibi oldu Kristina.

– Çoktan mı için bulanêr? – şüpeliydi medsestra.

– Sanêrsın bän hastayım mı? – gülümsedi kız.

– Bilmeerim, buna var mı nicä hastalık demää?

– Annamêêrim.

– Af et, ama bu aaz çalımına benzeer, – boşandı Vera.

– Neyä? Beki ayıp, ama bilmeerim, ne o.

– Aaz çalımı – rus dilindä *toksikoz*.

Kristinanın benizsiz yanakları pembelenmää başladı.

– Buna sevinmää lääzın, – Vera elini sevimni geçirdi insanın boyundan, öptü yanaanı.

– Ama bän... neredän?

– Şindi önemni bir iş – uşak saa duusun deyni, kendinä kayet sesirgenmää lääzım.

– Hiç bilmeerim, ne demää, ortalı kaldırdık, hepsini deli ettik... Dmitriy Vasilyeviçtän ayıp...

– B  k kismet ayıp olmaz. Her aslı çıkarsa, b n o cancaazı vatiz edec m.

Veraya ıkaceykan, Kristinaya sevinçli kırdı g z n .

Kristinanın fikirind  hepsi dolaştı. O geçti aynaya: suazladı yanaklarını, alifli g zlerin  soruşlu baktı. “B n diilim yalnız”..., – yalpak ellerini  reen  koydu, ned n g  desin  sıcak daaldı. D nneey  bir cancaaz baaşlamaa o çoktan kayıldı, ama şimdi geldi, sansın, taa diildi hazır:

“Bu d nneed   l m hem duumak herker  ansızdan, vakıtsız ol r. Acaba, Vera yanılm er mı? Bu s p  gerçek mi ıkacek?”

Yumup g zlerini, o Andreyin yalpak ellerini, haşlak soluunu duydu gibi... Onu sardı nazlılık, kaldı yalın iind . “O diildi d ş... Andreyin bir parçacı bende kaldı... Kendisinin s  hiç haberi yok... Benim, zeetli sevgim!”

İlenmeli dinnenm k g l n boyunda

Eni yapıda işleyenn r aalaşaardı, ani bu yaz denizd  dinnenmeyi kaır rlar. Kolhozun pravleniyası bulardı aralık başka brigadalardan insanı Kara denizd  dinnen-dirm  , stroyka brigadası sa işi bitirinc , havalar serin-neycek.

Predsedatel yapıcılara orak ayın ikinci payında Tomay merasında g l n boyunda dinnenm k g n  yapmaa adadıydı. O unutmazdı Kristinaya adanmış “tiri” – kapalı keezlem k yerini d  kurmaa.

Planda olmayan seminara gideceykan predsedatel sımarladı piknii hazırlasınnar, o gelm rs  d  yortuyu yapsınnar.

Gölä yakın daacaazda “Tir” düzdülär: – Stajor Stöpa tilki, yabani, tauşam siluêtlarını havezläñ kesip, boyadı, da onnarı faneraya keezä almaa dizdi. Siluêtların büüklüü, mişendän keez tutmak yerinädän uzaklık haliz tir ölçü-sündäydi.

Yortunun koyusunda Kristina Anütaylan şefkli şamataya – “Tirä” geldilər. Biraz siiredip keezleycileri, kızlara sıra geldi tüfää almaa.

İlktän Kristinanın elleri titiredi: o üçtän sade birini keezledi. Taa sora siluêtları sıradan silkärdi. Ondan aliflenip, Anüta başladı geeri kalmamaa.

Nedän sä Krisrtinanın kafası döndü. Tez geeri döneceeni Anütaya söyleyip, o çıktı, alçakta fidannaar içinä indi. Onu kusmaa üürdüräardı.

Kızı gözledän Vasi çok düşünmeyip, onun ardına gitti:

– Aaa, te bän seni buldum, – enikunu yaklaşıp kıza aardından, dedi o, da sarılıp kıza, çekti kendinä.

– Bän diildim kayıp. Sana ne? Kolver beni, – diş arasından süzdü üfkesini kız.

– İstesäm dä, bunu yapamam. Can yerimdä sızlayan sancı bendän taa kaavi. Esapsızın kement¹²⁹ gibi kolları payvantladı kızı.

– Kolver, baaracam!

– Ses kaldırmanın sana zararı olur.

– Fu-u-u! İçkiyä buuêrsın! Kolver, lafediriz, – kusmaa üürardı Kristina.

– Kimä kendini korudêrsın, o kartlamaya mı? O haygıra mı?

– Diil senin işin! – boşanamaazdı kenkä¹³⁰ ellerdän kız. – Gençliyni kurban getirersin sade o üzerä, ani seldä

¹²⁹ **kement** – аркан, капкан.

¹³⁰ **kenkä** – т.с. donakalmak, цепкий, оцепеневший.

sana kolunu mu uzattı? – üzsüz adam kis-kis gülardı. Kristina, sıyırarak üstünkü koftasını, savaşaardı kurtulmaa.

– Yoldun üstümü, gerçektän deli! – sert davranmak kurtuluşa faydasızdı.

Diil uzakta, patikadan yortuya alatlayan Andrey şamataya geldi. Vasiyi yakasından tutup, yakındaki güvennää dooru dizinnän hızlandırdı.

Çorbacının ansızdan peydalanmasından brigadir peltekli laflan dooru olduynu söylemää denäärdi.

– Adamnıktan çıkmışın, ba! Daada tutulmuş gibiysin! Ayın! – Andrey bakışınnan yok yedärdi önündekisini.

Onun ateşli bakışı üstünü düzeldän insanı yaktı. O susaraktan kaldırdı yerdän koftıçkayı, iirençli attı kıza, da yollandı gitmää. Kristinaya geldi, ani te şindi Andrey gidärsä, o hemen ölecek! Yaşayar mı o bu saklı kaynaksız, angısı onu ömürdä kandırêr!?

– Sän yok nicä bölä gidäsin, – o köstekleneräk etişti adamı.

Andreyin bakışında cansız kıskançlık çaktı. Arada inançsız, şüpele atmosfera insanın kuvedini kesti.

– Annamadaan, neresi-ne, yapma bunu, – yalvardı Kristina, da düştü dizlerinä.

– Kalk! – buyuran ses kaskatıydı, ama kızını dizlerdän kaldıran ellär yalpaktı, – beki dä Vasinin var dooruluu, ...ama bana kurban diil lääzım.

– Sän dä, içkili adamın fikirinä mı uyêrsın?! – acı hem kahr kızın mayıllı üzünü çarpıtmıştı.

– Ayık olanda doorusunu söylemää girginnik etişmeer, – makar kızın diişik üzü sancılattı içini, ama sevdiini acımaa onun gücü etmedi. O taa bilmääzdi, ani uzaklarda

kızın diişik üzü aklına gelecek taa sık, nekadar kısmetli süreti.

Laflar artık boşunaydı. Andrey, dönüp, daa içinä dooru yollandı. Kuvetsiz insana göründü, ani ona en paalı kaavi, geniş arkalı adam uzaklaşardı hodul hem ilin.

Bütün dünneedä suskunnuk oldu, zerä uyvaştıydı can yeri. Duymayrak ne acı, ne zeet, ne ürek kırıklıını, o bakardı donuk bakışlan, da bu kıpımda ölmää pek istedi – ko hepsi birkerettä heptän bitsin!

Andrey, nicä gözlerindän görmeyän, yol aaramayan bir kimsey, önündä çatırtılı kırılan dallara ilişeräk, kanadan tırmalayarak kollarını, üzünü, o en sık fidannıkta yerä serpildi. Sıkılı buazını pak spirt gibi nesä yakaardı. Yanniş düşünmäk, ani aalamaa kolay. Yaşlar gözlerini içyandan yakardı, da bir türlü dışanna boşanamaazdı. Can acısı ensäardı güüdä zeetlerini.

Kristinadan o kaçtı, ama nicä kendindän kaçmaa o bilmääzdi. “Olmalı, Göktekisi düşündü, ani bän kayet kısmetliyim, da buldu kolayını ceza etmää...” – ateist adamın fikiri seftä Allahın kuvedinä gitti.

Bu halın keskinii geçär gibi olduunan, o düşündü, ani canından o soluk gibi läözımnı duyguyu yok edämeycek. O olacêk motif hepsinä, ne bekleer onu ilerdä, yabancı taraflarda.

Evdä Doni bulü oolunun halından korktu, ama ana bilärdi, ani şindi läözım onu susaraktan yerleştirmää dinnensin.

Teknelik maalesi Kristinaya yabancı göründü. Herersi tunuktu. Kapu önündä piliçlär dä gevşek göründü.

Bu avşam Akiliş babu vazgeçmedi kızından, taa o ne olduunu annatmayınca.

Kristina bişey atlatmadaan, saklamadaan, nicä ispiadada, hepsini annattı: taa çok o üzerä, ani kendi istäärdi annamaa, neredä onun kabaatı.

“...Allaa biler, ne göründü ona o alçakta, ama ondan sora aldı tersinä. Bana baktı, nicä mindar kedyä. Acıladı bir kabaatsız. Bän, olmalı, Yukardan, Göklerdän betvliyım...”

– Erkek – sel, karı – göl, – ihtiär karının zeedä bişey lafetmää canı istämedi, ama o çetin bilärdi, ani dünnää akılı bulunêr iki iştä – umutta hem beklemektä. Ama bunu o söylecek kızına taa sora.

Ayırılmak buluşması

İşittiynän, ani predsedatel çok vakıda küüdän gider, Kristina telefondan ona yalvardı, avşama, işçilär evlerinä daalıştıynan, yeni yapı önündä buluşsunar. Biraz sustuktan sora, nezaman onda güreşti hodullu kayk¹³¹erkeklii hem akıla uygun acımak, adam kayıllık getirdi.

Enilenmiş aul içindä artık hepsi özenni yerleşikti. Dışandan başarılmış gözäl eni yapının önündä taazä rendeli skemneyä, kendilerini sıkı tutarak, iki, biri birini kayet sevän can oturdu.

Onnarın kederli bakışları karşılaştı: kızın gözlerindä ap-açık yalvarış, adamın sa bakışı bişey yansıtmazdı¹³².

– Her benim beterimä gidärsäniz, yalvarêrim, kalınız, bän gidecäm. Siz küüdä taa läözımnıysınız..., – Kristinanın sesindä etişkinnik duyuldu.

– Kendi önemniyni okadar da kaldırma. Giderim iş durum sebepleri üzerinä.

¹³¹ **kayk** – g.s. высокомерный, надменный.

¹³² **yansitmaa** – g.s., t.s. отражаться.

– Boşa acıtmaa çalışêrsınız, şüpâm yok, beni sever-siniz, ama suuk kinin önünâ çıkamêersınız. Dil gerçää örtâr, ama gözlâr dünneedâ aslıyı saklayamaaz.

– Maana onda, ani sän o dangalaa havez düşürdün. Onu canından silmää çalışman umutsuz, kendini autman boşa.

– Kiskançlık sizi üstelemiş, gözlerinizi karartmış.

– Neredâyim bän, başkasına orada yer yok, bunu islää bilersin, – boz-eşil bakış çimçirikliydi, – sevgiyi bölmää, kımınnän sä payetmää sınaşamıycam. Eki benim bitki yudumadan, eki hiç yok, başka soy becermeerim.

– Diil bir kerä dirildip, öldürersiniz. Neçin brakma-dınız öleyim? Neçin? Benim ne kabaatım? – Kristinanın kurulardı¹³³ gırtlaa, – can yeriniz taştan.

– Her taş sızlayıp kanaarsa.

Sert, içinä geçän aar bakış gösterdi, laf uzadıkça, biri birini acılamak debreşer.

Naalet küsü içindä onnar annamaazdı, ani arada bir kabaatsız büyük sevgi sızlêêr.

Kristina derin soluk alıp, dedi:

– Sizi severim. Benimnen mi, bensiz mi siz sade dünneedâ var olun. Te bu benim ispiadam. Bunu inanmaarsanız, duymaarsanız, yapın bildiinizi. Sizsiz beni dâ küüdâ bişey tutmayacak.

O kalktı, enikunu tokada dooruldu. Andrey onu dur-gutmadı.

Bir nedän Kristina döndü, may bitirilmiş yapıya baktı, da aklından geçti fikir: ”isteyişin gerçekleşmesi – onun kırılmasıymış”. Sora o düşündü, ani en sorumlu anda, en ahmak, yakışksız fikir aklına gelir.

¹³³ **kurulmaa** – g.s. сводить судорогой.

Veranın raatsızlu

Vera zeetlenärdi, ani bu biri birini akılsız sevän insan-nara yardım edämeer. Andreyä büük saygısı vardı, Kristi-nayı sevdi, nicä kızkardaşını. Sabaalen erken o kontoraya gitti. Predsedatel enez gelmişti, buyur etti onu kabine-dinä:

– Çoktan burada seni görmedim, medsestrayı bölä erken, acaba, ne getirdi?

– Yabancı diiliz, lafedelim.

– Yaarına uzaa giderim. Yerimä bir vakıda Kosti kalêr. Problemlarlan ona danışacêynız.

– Bizim özel soruşumuz. Zorumuzu bir sän ilinnedä-bilirsin.

– Nesoy soruş?

– Andey, sän o soruşu bilersin. Var bir laf: "Neredä duudun, orada faydalı oldun". Nereyi kaldırêrsın kafanı, neçin? Kristinaylan ikiniz dä keçiysiniz. Uşaktan betersiniz. Hadi Kristina taa genç, ama sän kos-koca adamsın?

– Kos-kocayım deyni uzaklaşmaa isteerim.

– O insanı bölä halda brakılır mı? Tanıyamêêrim seni. Aalemin* uşaklarını hepsini düşünersin, kendinizi sä hiç. Geç pişmannık pek zor hem faydasız iş.

Bitkiyädän dooru annamayıp, nesoy hal için laf gider, Andrey Veranın lafını çekti onnarın Kristinaylan küsüş-mesinä. O söledi, ani birkaç ayın içindä küüyä dönecii-dönmeyicii belli olacak.

– Sizi ikinizi dä suuk demirdän mi dökmüşlär, da güüs kafesinizä insan canı koymaa unutmuşlar? Neyä bu biri-birini zeetlemäk? Kimärkerä Sevgi kindän beter! Adam

yaşamasında sevdii insannan kısmetli lääzım olsun. Uşak sevgidä lääzım büüsün.

Vera yakıştırmadı hepsini doorudan açık sölemää. Adamın halı uzaktı annamaktan, ani laf gider onun kendi uşaa için.

Andrey bilärdi, ani Kristinaylan onun arasında akılsızlı başkasına zor annamaa. Onuştan o Verayı yalpak usullandırdı. Çıktıynan kabinettän, Vera şüpesizdi, ani hayırlı iş yaptı.

Darsıklı, mutlu sancı

Andreyin küüdän gittii günü avşamnen Kristina çıktı evdän. Te o sıklaştırdı adımınarını, sora başından modasını elinä alıp, bayıra karşı kaçmaa başladı. O savaşardı uzaklaşmaa kaçınılmaz cansızlıktan, fenalıktan, doorusuzluktan, beki, kendindän dä. Ama üreenin aşasında sıkılıp, bir yumacık çetinnendi, nedän sancı telleri kasına çekildi. İnsan adımını yavaşıttı. Dar patika onu *Kadem kaynaana* getirdi. Duruk serin su oynayışlı şuruldaardı. Çöküp tanınan setçeezä, o bakındı dolaya – diil uzakta çalılı güven gümesindä biyaz çiçekli sarmaşık sarılıydı. Göz yaşına gülümsemäk, kademsizlää sevinmäk karıştı.

Bölä stres içindä onda kendi için duva etmää kuvedi hem halı yoktu. Ama onu koruyan bir büyük fasıl kuvedi duydu. O sıcak dalga ondan evallaa gelmesini hem minnetini¹³⁴ beklemääzdi hem sormaazdı.

Bütün güüdesinnän yüzükoyun* çimennää verilip, o canının topraa güplemesini duydu. Küreksiz kayıkta gibi

¹³⁴ **minnet** – g.s., t.s. благодарность, признательность.

yer sallandı, sansın, bahtı onu bord¹³⁵ aşırı sıbıtmaa savaşardı. Aklından geçti malisinin tembihli lafları: “Gökteki Saabi zett çekmesi için ödülleer”. Bu anda üreendä yumacık duyuldu, da ona diil okadar darsıklık, nekadar sevinmelik geldi, ani o ödülü kahırdan ileri kabletti. Taa büyük baaşış o beklemääzdi.

Nicä becerärdi, o kızgın laflarlan duva edärdi. Allahın önündä emin etti, sevgisinä can baalılını korumaa. O çetin bilärdi, ani diil ölä insannardan, angılarını, brakıp, giderlär. Nereyi dä o gitmesä, Andrey onu mutlaka bulacek...

Kristina sesirgendi:

Yular cıngırdadı... Kulaanda Tarpan horlayıp, pufurdadı... Beygirin soluu onu gerçek dünneeyä çevirdi. Andreyin sözleri gecenin en karannık saatları için aklına geldi... Yaşamakta da, olmalı, ölä: en aar zettli günnär aydınnık zamanın önündä gitmäktir...

¹³⁵ bord – t.s. борт.

Epilog

Bir aydan sora uşaklara açacêk kapularını eni yapı, angısınin gözellii seçkindi diil sade Almalık küündä, ama dolay küülerdä dä. Gözäl giimni uşaklar duruklanardı su fırladan fontan yanında. Yukarda yapının ibiindä fııldak dönärdi, onun altyanda frontonda mozayikalı tablo yalabıyaardı.

Taazä topraklı territoriyada kireçli fidancıklar incä yapraklı dalcaazlarınnan burayı gelenneri selemnäardı.

Bir tarafta ministadion bekläardı, ko taa küçük, ama, umut verän üüsek başarlara, şımarık uşakları.

Kırmızı keremetli çardaın altında, biyaz direkli merkez giriştä çiçek kucaklarında ana-bobaları uşaklarlan kolhoz öndercileri, eni yapıyı kurannar, yasla izmetçileri karşılardı. Büün onnar burada şükür etmeleri kabledärdi...

Arada yoktu iki kişi, kimin büyük duygusundan kaldı küüyä bu silinmäz iz. Onnar ikisi dä büyük zeettä buradan uzaktaydı...

...Büük sevgi nişanı – gözäl yapı – uşak başçası küüyün görümnü yerini donak eder ölä, ani onu mayıllı siiretmedään yanından geçilmäz.

Birkaç ay geçecek, açan telefonda veterinar doktoru Dmitriy Vasilyeviç Andreyä annadacek Kristinanın aaz çalımı cekmesini. Nedän sora Andreyin aklına gelecek kızın aar halı için Veranın lafları, angıları neyä gelir, ne yazık, ama o dooru annamamıştı.

...Geçecek yıllar... olacêk ölä olaylar, angıları o kademni vakıтта çalışmalı yaşayannarın çirkin düşünä bile yoktu nicä gelsin.

Uygun düzenä koyulu devlet daalacêk. İnanılmaz hırsızlık kolhozların, küüllerin varlığını daran-peran edecek. Daadacêklar herersini hem hepsini – fermaları, teknikayı, kaavi yapıları.

Bu büyük sevgidä yaradılı binaya, nicä Allahlı hrama, kimseyin, en cansız yıkıcının bile, eli kalkmaycek. Burada zararlı şamata olmadı, bir kıymıcak eki çırpıcık çalınmadı.

Nicä o geçmiş sovet zamanında, şindiki çelişkili vakıta da bu yerdä kısmetli uşak sesleri öter.

Yıllar aşırı siirektä-birdä kim-sä hep mayıllı anêr, ani burası büyük hem naalet hallı Sevgiyä Nışan.

Bir umudumuz var, ki kiyadı kapadıktan sora, ko okuyucunun aklında uzun-uzadıya romanın içindekileri kalmayacak, ama avtordan vermeli ruh halı korunacak.

SÖZLÜK

(* – nişanı laflar)

A

az çalımı çekmää – токсикоз при беременности s. 291

acemi – t.s., g.s. beceriksiz; неопытный, неумелый s. 86

afacannık – g.s., t.s. озорство s. 78

Allaa razi olsun – да благословит Господь, ответ на приветствие “*kolay gelä*” s. 57

artniklar – t.s. artiklar, kalıntı; излишки, остатки s.22

B

basurman – rus.s. нехристь, иноверец s. 102

bilinçaltı – t.s. подсознательно s. 128

birin-ikin – по тихонечко, один за другим s.200

buulamaa – парить, наполняться паром s.269

C

cadaloz – t.s., g.s. мегера, пройдоха s. 96

Ç

çapraz – перекошенный, кривой s. 176

çevik – быстрый, проворный s. 44

çilä – g.s. тетива (лука)

çile – t.s. мука, горе s. 89

çiledän çıkarmaa – выводить из себя

D

doru – t.s. güüdesi kızıl, kuuyruu, yelesi, ayakları toraadan koyu renkli olan at; гнедая лошадь s. 228

dümen – t.s., g.s. руль

E

evcileştirmää – одомашнить, приручить s.45

F

fişkan – прутик

fişkirmaa – t.s. çivdirmää, pufkurmaa; бить ключом s.22

G

GDR – t.s. Alman Demokratik Cümhuriyeti; Германская Демократическая Республика s. 21

gustlu – mold.s. datlı; с особым вкусом s. 58

H

hocamaa – kartlaşmaa, akıllanmaa; становиться мудрее, более зрелым

İ

irkmää – шарахнуться в испуге, отпрянуть s. 178

K

kamara – коморка, маленькая тесная комнатка s. 225

karmaşık – karışık; смешанный, запутанный

kement – аркан s. 39

kendinä toz konduramaa – не давать себя в обиду s. 204

kılınmaa – dönüştür, neetlenmää; подумывать, намереваться s.265

kimdä ürek kaldı – от смеха за живот держаться s. 217

kiy – t.s. **isreka**; rus.s. кий, деревянная палка для игры в бильярд s. 117

“**Kon-kon kelebek**” – игра, в которой двое держатся за скрещённые руки, третий сверху садится на них, обнимая тех за шею s. 280

M

muuka – от подражательного мычанию „м-у-у”, на *детский лад* называют корову, теленка s. 232

N

nezetli – t.s. **lezzetli**, деликатесный, вкусный, аппетитный s. 262

Ö

ölüm hatindä – слабое, предсмертное состояние

S

sezgi – интуиция, предчувствие s. 208

su irimi – путь, размытый водой s. 82

Ş

şefkatli – g.s., t.s. **sevimni**; ласково, нежно s. 272

T

tasarlamaa – t.s. спроектировать, прикинуть, наметить s.23, s. 173

tembih – t.s., g.s. предостережение, наставление s. 66

tukma orayı – как раз туда, куда надо s. 262

U

uçitilka – так в селе называли учительницу (искажённое от “учительница“) s. 223

Ü

üzükoynu – g.s., t.s. ничком s. 301

Y

yıǵınsal – t.s. массовое s. 141

LAFLIK

A

aanmaa – arılmaa, уаннамаа; упираться, наклониться

adık – чересчур, слишком

afan-tufan – разнести в клочья

aflamaa – soruşturmaa; расспрашивать, интересоваться

aldangaç – aldancak, audan, autmaa, iilenmāk verän;

обманчиво – заманчивой, забавный

antika – fasıl; редкая вещь; antika – t.s. чудаковатый, странный

artmaklı – kuyulu, göçüklü; ухабистый, дорога с рытвинами

arika – şaşılacak iş; удивительный

asıllamaa – в связи с небрежным отношением истрепать, приводить в негодность, в бессилие

attää – возглас, с которым от детей что-то убирают, поднимают вверх

ayıtlanmaa aradan – enikunu yok olmaa aradan, уйти незаматно

B

brägidisi – межд. “что тут удивительного?”

bräh – межд. восхищение, *превосходная степень* “ну очень ...”

barışmak – küsüyü brakmak; помириться, прийти к соглашению

berbat – kirli, püsür; нечистый, грязный; berbat – t.s. разрушенный, испорченный, скверный

bızarmaa suuktan – morarmaa suuktan; покраснеть от холода

bızbık, bızbıklanmaa – ömür törpüsü bir iş, can sıkıcı bir sey; нудный, телиться, возиться

birçala – bir vakit; в одно время, как-то

birin – ikin – biri biri ardına, azar-azar; мало-помалу, один за одним, по тихонько

bobonka – беленькие кругленькие ягодки-цветочки у дикорастущего кустарника

boşlamaa – vazgeçmää: acı boşladı, sancı salverdi,

boşlamak – t.s. пренебрегать кем-либо, когда боль отпускает

budtebä – sansın; вроде бы, будто бы

büremedän – bilä, toplanıpta barabar işi yapıvermää; коллективно, сообща

bürkülük – kıt soluklu durum, zor solumda hal; духота, парка перед дождём, знойный жаркий воздух

büzülmäa – zabunnuktan, suuktan, açlıktan süzülmäa, kıvrılmaa; сжиматься, съёжиться, исхудать

С

cat – cat eni, yepeni; совершенно новый

sinkmäa – yıkmaa, düşürmäa; свалить, развалить

Ç

çalıalmaya – çabuk-çabuua, hızlı – hızlıya; на скорую руку

çalmar – dayama; навес

çambar – düzendä dokunan palayı, bezi geermäa yarayan iki başı dişli demir araç, tertip

cımbar – t.s. пяльцы на ткацком станке, металлическая планка – приспособление с зубчатыми концами для натягивания сотканной части полотна, ткани, ковра.

çiprek – çok taşınmaktan soluk, ipranmış (ruba); переносенный, *изношенный* (об одежде)

çita – fena, inat, boşa didinän insan; вредный, упёртый

çivdirmää – fişkırmaa; бить струёй

çüümää (yukarı) – düümää yukarı; рваться ввысь, бить ключом

D

dadi – küçük uşaa demäk hem danışmak; так обращаются и называют грудного младенца при детях

diremää kendini – dik durmaa, diklenmää; настаивать на своём, упорствовать, поднагужиться

«**diştä bir**» – birär, azaar, siirek (düzendä dokumayı ulaarkan taraan dışındän bir iplik geçirmäyü görä söyleyiş); связывать по одному, тонко и редко

döşeniptä işi yapmaa – işin üstünä konup, bütün kuvetlän onu yapmaa; насесть на дело с усердием, старанием, навалиться на работу.

E

elemnä, elemge – t.s. текст. tertibat, iplik kelepmini (пасмо) yumak yapırkan, eki masura alarkan çevirmää tertip; мотовило, шпулька, барабан

eşelemää – aktarmaa, eşmää; рыться, копаться

F

fista, fusta – etek; юбка

fläk – küçük, önemsiz bir iş; мелочь в деле, незначительный штрих, пустяк

G

gaburga – katina; дикорастущее дерево степи – тамарикс

gel-git vakit – ne zaman sa; когда-нибудь, когда-то придет время...

geren su, toprak – tuzlu su, toprak; не питьевая, горьковато – солёная вода, солончаки

gezerektän – ayakta gezeräk; на ходу

gıgırmaa – korkudup, ürkütmää; пугать, грозить, отвадить

grajda – конеферма

gürel, gözü gürelenmiş – irin gözündä; гнойник в глазу

H

haşeş – мак

hatana – кто-то или что-то безобразно – бесформенное, крупное

hıstirmaa – hoydatmaa; подстрекать

hıstirmamaa – susmaa, işittiini sölämemää; об услышанном молчать, не выдавать сведения

hoşa – hoşa – bir bişeyi (çiiz yastını, ayna peşkipini) elindä oynatmaa, uşaa elindä atlatmaa; что-либо подбрасывать пританцовывая

hoydatmaa – hıstirmaa körää; подстрекать, натравливать

hurda – t.s. остаток

I

Ihmamaa, ihmêêr – kaavileşämeer, yufkalıktan doorulamêêr, никак не оправиться, ihmak – *t.s.* опускаться на колени (о верблюде)

İ

İlgilemää – dikilän rubanın parçalarını iiri dikişlän tuturmaa; наметка, скреплять широкими стёжками части шьющейся одежды

iirinti – hayvannarı doyurmakta alaftan artıklar; отходы фуража при кормлении животных

irkmää – daptur gelmää; вздрогнуть, пугаться

irim, irmää, su irimi – suylan deşik yer; водой разрытая рытвина, образовавшаяся от сильного потока воды;

yırtmaç t.s. – разрез на одежде

is, isli – tütünä kokan; пропахший дымом, прокопчённый

yiv, yivlemää – platin, materiyanın kenarını büküp, dikmää; обработка краёв ткани способом подгибания

K

kalıp – örnek, model; форма, шаблон, лекало

kenkä – cuvaşık; худой, замерзший, окоченевший, оцепеневший

kennu, könnu – sansın; вроде бы

kazal – parşoy koçanın, kundaan yaprakları; листья кукурузных стеблей и початок

kerdivara – başsız, uursuz; непутёвый, наглый

kesen-kes – kestirmää heptän, birdän; окончательно, твёрдо, наотрез

kılınmaa – dönüşekli gezinip, neetlenmää; суетливо намереваться; kılınmak – *t.s.* совершение намаза,

kılmak – t.s. вынуждать

kındıra – yaşlık yerlerdä büüyän, incä uzun yprakları-nın kenarları keskin, koyu eşil renkli bir türlü çayır otu; первая луговая сочная трава, которой откармливают животных после зимы.

kıvrılmaa – bükülmää, sarmaa; согнуться, скручиваться, свернуть

krastallamaa kollarını, çaprazlamaa kollarını – gös-termää kasavetsizliini, haylak durmaa; перекрестить руки на груди, бездельничать

kuptör – bir tavanni soba; разновидность печки в кухнях у гагаузов.

kurnaz – плутоватый, лукавый

L

läfa – kazanç; заработок

lirka-lirka – kapalı kapta çalkanana suyun ötmesi; звуки воды в закрытом сосуде при движении

lola – taranmadık, pırlıtalari, saçları daanık, dartısı ra-laçor insan; женщина с растрёпанными волосами, с неаккуратно завязанным головным платком

M

maanacıktan – şakadan, budtebä, sansın; в шутку, яко-бы

mahmur – t.s. хмельной

mak – uşak oyunu; детская игра “классики”

marok – межд. “istämärsän, diil dä lääzim”; “не хочешь – и не надо”

memer – дикорастущее дерево степи

- mınza** – nazlı pırçak; капризное недовольство
mıytak – engel; тормоз
mitka – raçavra; ветошь, тряпка
moloşak – yımışak harakterdä kişi; слюнтяй, безвольный, слабохарактерный
motka – (kaskatı laf) kalak, zotka; морда, рыло
mozgoroy – korkuluk, titsi kişi; пугало, страшилище
muştına – zayıf, zabun kalmış kişi; мощи, худой, тощий

N

- nafilä** – faydasız, zararlı; вредно, бесполезно
narin – imäk ayıran, incä yapıda kişi; привередливый, хрупкий, изящный

O

- oymatlık** – oynamakta aralık; передышка, перерыв в детской игре, когда правила игры не соблюдаются

Ö

- ödekli olmaa, ödü patladı** – ansızdan korkmaa; сильно испугаться
ölesiyä – kaet pek, ölecek kadar; очень сильно, до смерти
onarmaa – becerikli kendini kullanmaa, üstünä başına dikkat etmää; умело вести свои дела, следить за собой,
onarmak t.s. – ремонтировать, исправлять
örselemää – ipratmaa, sögreştirmää; истрепать, ослаблять, измотать
örselenmää – ipramaa, yorulmaa, sögreşmää; истрепаться, измяться, изнуряться, лишаться сил, изнеможение

örtmeci – fistanın önündä çupaandan eteenä irik; разрез в платье

Р

Palma, palma düümää – şamarlarını urmaa, çarini (детск. *ладушки*); овации, хлопать в ладоши, аплодисменты, рукоплескания

pandal – ufak üzüm salkımı; гроздочка винограда, часть виноградной грозди

pıksa – ama, osa, çünkü; а ведь..., хоть и...

pateşka – дон (*uşak*)askısı; подтяжки, лямки

paşit etmää, pařitlemää – razgelmää, nesä başından raslantıya geçirmää; перенести неожиданность, попасть в какой-нибудь случай

pırçak – arçak; вспылив, показывать характер

pütürcekli, pütürüklü – ufacık pırkalı; шереховатый

pütür – t.s. мелкие пупырышки на поверхности

S

saap çıkmaa – обратить , взять во внимание

salkım-saçak – sarkıntılı; свисающая, обвислый

sat-pat – siirektä birdä, orada-burada; редко, то там, то тут

sıritmaa – 1. gülümsemää; улыбаться 2. azbuçuk görünmää bişeyin altından; чуть-чуть виднеться из-под чего-либо

somaya koymamaa – saygı göstermemää; не брать во внимание, не придавать значения

sövä – kapunun hem pençerenin erleşmä çerçevi; рама, косяк двери

söz gelişi – к слову будет сказано, допустим

söz gelişi – t.s. к слову сказать, между прочим, к примеру

suoci – коромысло

suozlamaa, soozlamaa, sıvazlamak – t.s. – elini sürüderäk sevmäk; ласкать, поглаживая

sunmaa – aldanıp, sokulmaa, yaklaşmaa, karışmaa; вмешиваться, вторгаться

Ş

şaka – t.s. oyun; шутка

şalver – arifli şiret; плут, хитрец,

şamar – ладонь при хлопках, пощёчина

T

tamama tutmaa – gerçek saymaa, esaba almaa; взять во внимание, принять всерьёз

tane – t.s. bir parça; зерно, штука

tapılmaa – bir işä kendini kaptırmaa, mayıl olup, aldanmaa, takılmaa; пристать к кому-либо, увлечься

tasar, tasarlamaa – karar, esap; kararlamaa, esaplamaa; прикинуть

tasar t.s. – план, проект, чертёж tasarım t.s. – представление, воображение

tın, tın eni – совсем новый

tırıs – ходьба рысью

tris kopça – запонки

tukma – razgelmää taman orayı, ozaman nein sä üstünä; очутиться, попасть точно туда, тогда

torsuk – dürük, küsülü; угрюмый, мрачный

toylan – lüzgerä açık meydan; неприкрытая местность

U

uratmaa – выгонять, выдворять

uumaa, aalamaa uuêr – aalamaa durêr; вот-вот заплачет

Ü

üüremää – ilerlemää; идти в рост; üreme – t.s. размножение, üremek – t.s. разрастаться, плодиться

üürmää, kusmaa üürmäk – рвотные потуги

V

veran – уйрак; ветхий

Y

yalız – alif, kızgın, kızışık ateş; жар, пыл

yanazlanmaa – yangınına naaletlenmää; капризное, болезненное состояние

yaspus etmää – bişeyi korumamaa, üstündän geçip, asılamaa; небрежно обращаясь с вещью, потрепать его

yorgalamaa – ufak adımınayarak, atladarak kendini, yürümäk; идти рысцой, бег лошади

Z

zapaçit – deli; сумасбродный

zaat, kendi zaatına – kendi halına görä; сам себе предоставленный, по своему усмотрению

zat – t.s. личность, персона, сам лично

zar–zor – zorlanmaa; с трудом, еле-еле

zebellik – hayli, çok; уйма, навалом

İçindekilär

Önsöz	3
Kasabadan duuma "Almalık" küüyünä geeri dönmäk... 5	
Kolhoza işä.....	7
İlk kerä kolhozun önetim organın oturuşunda	9
Spezialistlär uşak başçasında.....	12
Zeetli avşam	14
Beklenilmedik karar.....	16
Erken yol Kişinöva	19
Şkatulka.....	20
Fontandan esän taazelik	21
Bucaktakı klimat	25
Yeni yapı çekettirilmesi için annaşamamazlık.....	27
Sovetlär Birliin durgunnuk dönemi	29
Dostlar.....	30
Yapıyı kurmakta işlär çeketti	33
Keezlemektä yarışmak	35
Teknelik maalesi	40
Kuytu yuvada	42
Tarpan	43
Boba hem ool	49
Doni	49
Küü merkezi.....	50
Uursuz sabaa	52

Vasiyilän buluşmak	55
Zavhoz Doka.....	57
Askercilerin yortusu.....	61
Paskellä orucu	69
Et orucun tutulması. Kuş kesmāk	70
Piinir haftası.....	72
Prost olmak pazarı.....	75
Kristina ana evindä	76
Boba sertlii	79
Baba marta ayın ilk günü	82
Yasladakı problemalar.....	86
Yangın	89
Pazar günü kızlarlan almalıkta.....	90
Laflan ilin atışmak	92
Kavgacı Gafi	95
Mañion	100
Maazada	104
Akiliş babuda çay avşamı	108
Kahr izi	110
Vakla kuzu.....	111
“Dallar düzü” vadidä gezi.....	113
Andrey Kişinevda seminarda	113
Fontanın temelini izinsiz kurmak.....	115
Kendi başına iş açmak için kavga.....	117
Grajdadakı dost	119
Kabaat için cezayı ikiyä payetmāk	121
Akiliş babu Andreydän pay tutêr	122
Yıkanmadık Giña.....	125
Todur gününä hazırlanmak	128
At yarışı	130

Kontoranın bekleme odasında.....	134
Kişinöv. Anılar. Avtobusta tanışmak	136
İgor Semönoviç	143
Dünnää Karılar Günü.....	145
Mini stadion	148
Broş	149
Tarpannan tanışmak	150
Eskiyçä baba marta ayın biri.....	152
Ayoz Evdokiya günü.....	152
Partallı kaar – çoban sargısı	153
Unudulmaz sarp saurgun	155
Vasinin aklında kalan kaarlı günnär.....	158
Pitomnik.....	162
KOLHOZ – Sovetlerin soşialist sistemasında	
çorbacılık forması.....	165
Kolhoz başı Raykoma çaarılêr.....	166
Mozaika.....	169
Raykom başkanı küüyä geldi	171
Resimci Jora Parlak.....	172
Kırk ayoz günü.....	174
Sevgi zeetleri.....	175
Çapraz kapu.....	176
Aprelin biri – şaka yapmak günü.....	178
Paskellä önündä yortulu günnär.....	179
Lazari cumartesi. Menevşa günü	179
Süüt pazarı	180
Blaguşteni	181
Büük afta – ak perşembä.....	181
Paskellä	182
Kloçka.....	184

Suacıda geçirili kazannarlan suya gitmäk	186
Küçük Paskellä.....	187
Açık içtän inannı dialog	189
Düün.....	195
Ballanmak	199
Kadınca	201
Fırılı kundaa – sıkı oyun	201
Tango.....	202
Vals.....	203
Resim sergisi.....	205
İlk itraf	207
Hatalı gün.....	209
Yukardan düşmäk	212
Hasta evindä.....	214
Yortulu hederlez ayı. Mayın Biri	218
Mayın Biri.....	218
Hederlez yortusu	219
Mayın 9-da	220
Dostça konuşmak	221
Bolnişadan sora ev hatırlı	222
Pipiruda.....	224
Kasavetsiz iilenmäk	227
Bua	231
“Uzun kulaa” Tarpanda.....	237
Muzeydä.....	239
Palaçor suva	240
Kaba yonca kırında zarar	243
Fırıldak artık yerindä.....	249
Konşertä zorlan gitmäk	250
Tamızlık buzaa duudu	253

Maşınada geçelemäk. Muhtarlan tanışmak.....	257
Kerpiç dökmektä meci	261
Gelincik sıçanı	263
Troița.....	265
Moskvada gezidä	266
Papşoy kazmakta.....	269
Oban.....	276
Taşkınnı hatalı yaamur.....	279
Dragayka gecesi.....	285
Bilezik	285
Kısmettän bayılmak	287
Beklenilmedik acelä seminar	290
Aaz çalımı	291
İilenmeli dinnenmäk gölün boyunda	294
Ayırılmak buluşması	298
Veranın raatsızlıı	300
Darsıklı, mutlu sancı	301
<i>Epilog</i>	303
<i>Sözlük</i>	305
<i>Laftık</i>	309

PONTOS basım evi
31 August 1989 sokaa, nr. 98
MD-2004, Kişinev, tel.: 022 23 22 18
editura.pontos@gmail.com

Kiyat tiparlandı *Print-Caro* tipografiyası

*...Ama hasta içimdä
Yaşêr umut derindä.
Ölä titsi havada
Gün şilêr bulutlarda.*

Pontos
Chişinău • 2017